

Kartlegging av slåttemark i Buskerud 2013 og 2014

Harald Bratli, Ellen Svalheim, Odd E. Stabbetorp og Jan Wesenberg

NINAs publikasjoner

NINA Rapport

Dette er en elektronisk serie fra 2005 som erstatter de tidligere seriene NINA Fagrapport, NINA Oppdragsmelding og NINA Project Report. Normalt er dette NINAs rapportering til oppdragsgiver etter gjennomført forsknings-, overvåkings- eller utredningsarbeid. I tillegg vil serien favne mye av instituttets øvrige rapportering, for eksempel fra seminarer og konferanser, resultater av eget forsknings- og utredningsarbeid og litteraturstudier. NINA Rapport kan også utgis på annet språk når det er hensiktsmessig.

NINA Temahefte

Som navnet angir behandler temaheftene spesielle emner. Heftene utarbeides etter behov og serien favner svært vidt; fra systematiske bestemmelsesnøkler til informasjon om viktige problemstillinger i samfunnet. NINA Temahefte gis vanligvis en populærvitenskapelig form med mer vekt på illustrasjoner enn NINA Rapport.

NINA Fakta

Faktaarkene har som mål å gjøre NINAs forskningsresultater raskt og enkelt tilgjengelig for et større publikum. De sendes til presse, ideelle organisasjoner, naturforvaltningen på ulike nivå, politikere og andre spesielt interesserte. Faktaarkene gir en kort framstilling av noen av våre viktigste forskningstema.

Annen publisering

I tillegg til rapporteringen i NINAs egne serier publiserer instituttets ansatte en stor del av sine vitenskapelige resultater i internasjonale journaler, populærfaglige bøker og tidsskrifter.

Kartlegging av slåttemark i Buskerud 2013 og 2014

Harald Bratli
Ellen Svalheim
Odd E. Stabbetorp
Jan Wesenberg

Bratli, H., Svalheim, E., Stabbetorp, O.E. & Wesenberg, J. 2015.
Kartlegging av slåttemark i Buskerud 2013 og 2014 - NINA Rapport
1120. 206 s.

Oslo, februar 2015

ISSN: 1504-3312

ISBN: 978-82-426-2742-1

RETTIGHETSHAVER

© Norsk institutt for naturforskning

Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

TILGJENGELIGHET

Åpen

PUBLISERINGSTYPE

Digitalt dokument (pdf)

REDAKSJON

Harald Bratli

KVALITETSSIKRET AV

Erik Framstad

ANSVARLIG SIGNATUR

Forskningssjef Erik Framstad (sign.)

OPPDRAGSGIVER(E)/BIDRAGSYTER(E)

Fylkesmannen i Buskerud, miljøvernavdelingen

KONTAKTPERSON(ER) HOS OPPDRAGSGIVER/BIDRAGSYTER

Åsmund Tysse

FORSIDEBILDE

Slåtteeng ved Bergerud i Flesberg kommune. Foto: Ellen Svalheim

NØKKEWORD

Norge, Buskerud, kartlegging, slåttemark, semi-naturlig eng, natur-
typekartlegging, skjøtsel, karplanter

KEY WORDS

Norway, Buskerud, biodiversity survey, hay meadow, manage-
ment, vascular plants

KONTAKTOPPLYSNINGER

NINA hovedkontor

Postboks 5685 Sluppen
7485 Trondheim
Telefon: 73 80 14 00

NINA Oslo

Gaustadalléen 21
0349 Oslo
Telefon: 73 80 14 00

NINA Tromsø

Framsenteret
9296 Tromsø
Telefon: 77 75 04 00

NINA Lillehammer

Fakkeldgården
2624 Lillehammer
Telefon: 73 80 14 00

Sammendrag

Bratli, H., Svalheim, E., Stabbetorp, O.E. & Wesenberg, J. 2015. Kartlegging av slåttemark i Buskerud 2013 og 2014. – NINA Rapport 1120. 206 s.

Naturbaselokaliteter med de utvalgte naturtypene slåttemark, lauveng og slåttemyr i Buskerud er gjennomgått og kartlagt. En oversikt over lokaliteter med slåttemark ble utarbeidet av Fylkesmannen. Lista omfattet 122 slåttemarklokaliteter fordelt på 28 med verdi A, 74 med verdi B og 20 med verdi C, fordelt på 19 kommuner. I tillegg ønsket Fylkesmannen en revisjon av tre Naturbaselokaliteter med lauveng, to lokaliteter med naturbeitemark, og én lokalitet med rikmyr, totalt 128 Naturbase-lokaliteter. Til sammen ble 111 av disse lokalitetene fra Naturbase oppsøkt i felt. I tillegg ble to lokaliteter fra Naturbase som lå i tilknytning til slåttemarker, revidert i felt. Dessuten ble 29 nye lokaliteter kartlagt, slik at det totalt ble gjennomført kartlegging av 142 lokaliteter.

Opprinnelig omfattet lokalitetslista 122 lokaliteter av typen slåttemark fordelt på 28 lokaliteter med verdi A, 74 med verdi B og 20 med verdi C. Etter revidering av lokaliteter i felt foreslås det å ta ut 19 lokaliteter fra Naturbase. Årsaken er først og fremst endringer i jordbruksdriften, enten opphør av bruk til slåttemark med påfølgende gjengroing eller omlegging til fritidsbruk uten ordinær slått. Noen lokaliteter er også mer intensivt drevet med gjødsling.

85 slåttemarkslokaliteter ble revidert i felt. Til sammen 24 av disse ble omklassifisert til andre naturtyper, 22 til naturbeitemark, de to øvrige til småbiotoper og annen viktig naturtype, mens én opprinnelig naturbeitemark ble overført til slåttemark. Av de reviderte slåttemarklokalitetene som ble beholdt som slåttemark, har vi endret verdi på 60,3 % av lokalitetene. Både oppgradering og nedjustering av verdi ble foretatt, men de tydeligste endringene var en økning i antall C-lokaliteter fra 8 til 27 og en reduksjon av B-lokaliteter fra 39 til 19.

Nitten nye lokaliteter med slåttemark ble også kartlagt. Etter denne revisjonen er det nå 99 lokaliteter med slåttemark i Naturbase i Buskerud. Av disse har 25 lokaliteter verdi A og 40 har verdi B, det vil si at det er 65 som potensielt omfattes av handlingsplan for slåttemark. Lokalitetene er fordelt på 18 kommuner, med lavest antall i lavereliggende mer intensivt drevne jordbruksstrøk. Dessuten er i denne rapporten fire lokaliteter med slåttemyr omtalt. Det er fortsatt udekket behov for kartlegging av slåttemark i fylket.

Harald Bratli (harald.bratli@nina.no) og Odd E. Stabbetorp (odd.stabbetorp@nina.no), NINA, Gaustadalléen 21, 0349 Oslo.

Ellen Svalheim (ellen.svalheim@bioforsk.no), Bioforsk, Landvik, Reddalsveien 215, 4886 GRIMSTAD.

Jan Wesenberg (wesenberg.jan@gmail.com), Gamle Enebakkvei 69, 1188 Oslo.

Abstract

Bratli, H., Svalheim, E., Stabbetorp, O.E. & Wesenberg, J. 2015. Survey of semi-natural hay meadows in Buskerud county 2013 and 2014. – NINA Report 1120. 206 pp.

A survey of semi-natural hay meadows in the county Buskerud in South Norway was carried out. A total of 122 sites from the national database Naturbase, maintained by the Norwegian Environment Agency, were selected for field studies including information of vegetation types, species lists, red listed species and management. The sites were found in 19 parishes, distributed over most of county. Twenty-eight of the sites have been allocated the nature value A (very important), 74 sites have value B (important) and 20 sites have value C (locally important).

During the field work 19 additional sites with hay meadows of high nature value were mapped and described, while 19 sites were excluded. Abandonment of traditional farming followed by regrowth with bushes and trees is considered as the main reason for exclusion. A total of 24 sites were also reclassified from hay meadows to other nature types of which 22 were semi-natural pastures.

In 2009 a Biodiversity Action Plan for semi-natural hay meadows was launched by the Norwegian Environment Agency, consisting of sites from Naturbase of value A (very important), and B (important). During the survey, the nature value was changed in 60.3 % of the localities, including both upward and downward revisions, although most changes were from value B (important) to value C (locally important). According to this revision, 99 localities of semi-natural hay meadows are at present mapped and described for the national database Naturbase in Buskerud county. Of these 65 potentially are included in the Biodiversity Action Plan for semi-natural hay meadows, having value A (25 localities) or value B (40 localities). Additional mapping of semi-natural hay meadows is still needed.

Harald Bratli (harald.bratli@nina.no), and Odd E. Stabbetorp (odd.stabbetorp@nina.no), NINA, Gaustadalléen 21, NO-0349 Oslo, Norway.

Ellen Svalheim (ellen.svalheim@bioforsk.no), Bioforsk, Landvik, Reddalsveien 215, 4886 GRIMSTAD.

Jan Wesenberg (wesenberg.jan@gmail.com), Gamle Enebakkvei 69, NO-1188 Oslo, Norway.

Innhold

Sammendrag	3
Abstract	4
Innhold	5
Forord	6
1 Innledning	7
2 Metode	8
3 Resultater	10
3.1 Reviderte lokaliteter	11
3.2 Nye lokaliteter	12
3.3 Lokaliteter ikke oppsøkt i felt	13
3.4 Lokaliteter som foreslås fjernet fra Naturbase	13
3.5 Antall slåtteeenger i Buskerud 2013.....	17
4 Status for slåttemark i Buskerud 2013	19
5 Referanser	21
6 Lokalitetsbeskrivelser	23
7 Vedlegg	203

Forord

Kartlegging av naturtyper etter Direktoratet for Naturforvaltnings håndbok 13 har foregått siden 1999. Målsetningen har vært å skaffe så god oversikt som mulig over forekomster av viktige naturtyper og artsforekomster slik at man i størst mulig grad kan ta hensyn til dette i planlegging og arealbruk. Naturtypene slåttemark, inkludert lauveng, og slåttemyr ble utpekt som Utvalgt naturtype etter "Forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven" av 13.05.2009. Etter det har det vært en prioritert oppgave for miljøvernforvaltningen å kvalitetssikre og supplere Naturbase med kartfestete lokaliteter av disse naturtypene. Denne rapporten presenterer resultater fra prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark og slåttemyr i Buskerud". Prosjektet er finansiert av Fylkesmannen i Buskerud, miljøvernavdelingen, og har vært et samarbeid mellom NINA ved Harald Bratli (prosjektleder) og Bioforsk ved Ellen Svalheim. Odd E. Stabbetorp (NINA) og Jan Wesenberg har også deltatt i prosjektet. Hos Fylkesmannen har Åsmund Tysse vært kontaktperson. Vi takker for samarbeidet.

Oslo, februar 2015

Harald Bratli

1 Innledning

Kartleggingen av naturtyper i kommunene har pågått siden 1999. Kartleggingen er forankret i Stortingsmelding 58 (1996-97) "Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling". Miljødirektoratet (tidligere Direktoratet for naturforvaltning) har utarbeidet en egen håndbok, DN-håndbok 13, "Kartlegging av naturtyper - verdsetting av biologisk mangfold" (Anonym 2007), til arbeidet med kartlegging av naturtyper. I kulturlandskapet er slåttemark en av naturtypene som skal kartlegges. Slåttemark er semi-naturlig eng som benyttes til høyproduksjon. I Buskerud er tidligere slåttemark også undersøkt i forbindelse med kartlegging av Nasjonalt viktige kulturlandskap i første halvdel av 1990-tallet (Bredesen et al. 1999). Status i flere av disse områdene ble vurdert påny 10 år senere (Fylkesmannen i Buskerud og Buskerud fylkeskommune 2005). I tillegg til ulike kommunale kartleggingsprosjekter er det senere også utført supplerende kartlegging i kulturlandskapet av Bjureke et al. (2008).

Mange naturtyper i kulturlandskapet er artsrike, og slåtteeenger regnes for å være blant de mest artsrike. Bruken av semi-naturlige enger til høyproduksjon, og særlig enger i utmark, har avtatt sterkt med innføring av mer effektive dyrkingsmetoder i landbruket, særlig i perioden etter 1950-tallet. Opprinnelige enger er derfor utsatt for gjengroing etter opphør av bruk på den ene siden og intensivering ved oppdyrking og gjødsling på den andre siden. Arealet med semi-naturlige enger har derfor avtatt sterkt i den senere tiden, og slåtteeeng ble vurdert som sterkt truet (EN) i rødlista for naturtyper (Lindgaard & Henriksen 2011).

I denne rapporten benyttes navnet slåttemark om semi-naturlig eng som er benyttes til høyproduksjon. Med semi-naturlig eng menes eng som er karakterisert av urter og gras som naturlig forekommer i området. Til forskjell fra mer intensivt drevet eng er semi-naturlig eng ikke, eller i bare liten grad, gjødslet, pløyd og tilsådd. Slåtteeeng har mange likhetstrekk med semi-naturlige beiter med hensyn til artssammensetning. I noen enger kan bruken ha variert opp gjennom tidene og det er dessuten vanlig med vår- og høstbeite på slåtteeenger. Mange tidligere slåtteeenger brukes nå til beite. Forskjellene i vegetasjonsstruktur og sammensetning etter slått eller beite viskes derfor ut, særlig hvis hevden er svak. Slått og beite har imidlertid ulik effekt på vegetasjonen. Slåtten kutter all vegetasjon likt, mens beitedyr velger mellom arter. Noen beites, mens andre unngås. I slåttemark får man gjerne en jevnere struktur i vegetasjonen og arter som ikke tåler beite godt, eller som lett trækkes i stykker, slik som mange orkidéer, har rikere forekomster. I beitemark finner man ofte en del busker og enkelte trær, og vegetasjonen inneholder gjerne en del tråkktolerante eller nitrofile arter. Videre finnes gjerne en del piggete eller giftige arter som dyra unngår.

I 2009 ble det utarbeidet en handlingsplan for slåttemark (Anonym 2009), og slåttemark og slåttemyr ble utpekt som Utvalgt naturtype etter "Forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven" av 13.05.2009. Inkludert i slåttemark er også lauveng, det vil si slåttemark med trær som benyttes til styving. I henhold til forskriften omfattes alle slåttemarker og slåttemyrer klassifisert som «svært viktig» (A-lokalitet) og «viktig» (B-lokalitet) av Miljødirektoratet. For lauv-eng omfattes også alle forekomster klassifisert som «lokalt viktig» (C-lokalitet). Utvelgelsen av slåttemark og slåttemyr som Utvalgt naturtype aktualiserte behovet for oppdatert kunnskap om naturtypene i Buskerud. På bakgrunn av dette fikk NINA og Bioforsk i 2013 i oppgave av Fylkesmannen i Buskerud, miljøvernavdelingen å kvalitetssikre naturtypene i Buskerud. I denne rapporten beskrives gjennomføring og resultater av undersøkelsen og en vurdering av status og framtidig kartleggingsbehov for naturtypene i fylket.

2 Metode

Feltarbeidet ble planlagt ut fra målsettingen med prosjektet: kvalitetssikring av informasjonen i eksisterende Naturbaselokaliteter med slåttemark og slåttemyr i Buskerud. En oversikt over lokaliteter med slåttemark ble utarbeidet av Fylkesmannen. Lista omfattet 122 slåttemarklokaliteter fordelt på 28 med verdi A, 74 med verdi B og 20 med verdi C, fordelt på 19 kommuner (**Tabell 1**). I tillegg omfattet lista tre lokaliteter med lauveng (kode D17 i Naturbase), to lokaliteter med naturbeitemark (kode D04 i Naturbase), og én lokalitet med rikmyr (kode A05 i Naturbase) som trolig har vært slått. Til sammen omfattet derfor lista totalt 128 Naturbase-lokaliteter, hvorav 30 lokaliteter med verdi A, 78 lokaliteter verdi B og 20 lokaliteter verdi C, som Fylkesmannen ønsket oppdatert informasjon om. Dessuten var det et ønske om undersøkelse av én potensiell slåttemyr, Svangtjernmyra i Nes kommune, som ikke var kartlagt til Naturbase tidligere. Lokalitetsinformasjon fra Naturbase ble søkt ut og tilrettelagt for planlegging og bruk under feltarbeidet.

Tabell 1. Kommunevis fordeling av slåttemarklokaliteter som var aktuelle for undersøkelser.

Kommune	A	B	C	Sum
Drammen	1	4		5
Flesberg	3	20	3	26
Flå	1			1
Gol	1	6		7
Hemsedal		2		2
Hol		2		2
Hole	6	4	2	12
Kongsberg	3	5	1	9
Krødsherad		1	3	4
Lier	1	3	2	6
Modum		2	2	4
Nedre Eiker	1		1	2
Nes		1		1
Nore og Uvdal	3	13		16
Rollag	4	3	2	9
Sigdal	3		3	6
Sigdal		3		3
Øvre Eiker		1		1
Ål	1	4	1	6
Sum	28	74	20	122

En liste med prioriterte lokaliteter for feltsjekk ble utarbeidet. Dette var lokaliteter med verdi A og verdi B, det vil si lokaliteter som omfattes av forskrift for Utvalgt naturtype slåttemark. Blant disse igjen ble lokaliteter med mangelfull beskrivelse høyt prioritert. For seks av lokalitetene var det allerede utarbeidet skjøtselsplan gjennom handlingsplanen for slåttemark og disse ble også nedprioritert. I tillegg bidro Fylkesmannen med vurderinger av status og kartleggingsbehov i lokalitetene, samt adresselister over grunneiere.

I forkant av feltarbeidet ble grunneier orientert om kartleggingen pr. brev, og fikk samtidig anledning til å svare på et utarbeidet spørreskjema som omhandlet tidligere og dagens drift av engene. Videre ble det spurt om grunneiers ønske om framtidig bruk av engene. Under feltarbei-

det ble grunneierkontakt/intervju vektlagt. Der grunneier har ønsket det, har han/hun fått lokalitetsbeskrivelsen til gjennomsyn før ferdigstilling av rapport.

Kartlegging og verdisetting er utført i henhold til DN-håndbok 13 (Anonym 2007), og revidert naturtypeveileder som for tiden er under utarbeiding (gjeldende faktaark for 2013). Feltarbeidet ble utført gjennom hele feltsesongen i 2013 (fra juni til september). Supplerende undersøkelser ble foretatt i 2014. Undersøkelser av beitemarksopp ble nedprioritert da sesongen 2013 viste seg å være dårlig. Avgrensing av lokaliteter ble utført med støtte i feltkart basert på flybilder, eventuelt supplert med håndholdt GPS. Det ble lagt vekt på nøyaktig avgrensing, da naturtypen kan opptre mosaikkartet med blant annet gjengrodd eller gjødslede enger.

Med støtte i gjeldende faktaark for naturtypene, ble alle lokaliteter vurdert om de fortsatt hadde tilstrekkelig kvaliteter til å være inkludert i Naturbase. Hevdforn (slått eller beite) og tilstand er vurdert, i mange tilfelle basert direkte på grunneiers opplysninger. Lokaliteter som primært var karakterisert ved beite ble omklassifisert til Naturbeitemark (D04), men lokaliteter som fortsatt hadde et tydelig slåttemarkspreg, ble beholdt som slåttemark, selv om enga de siste årene har blitt brukt som beitemark. Vi har med andre ord vektlagt den grunnleggende hevdfornen ved klassifiseringen, men dette er i mange tilfeller vanskelig å avgjøre, da mange enger har hatt en variert bruk opp gjennom årene. I alle områder er det lagt vekt på registrering av vegetasjon og karplanter. I tillegg er noen viktige arter i andre artsgrupper, med vekt på rødlistearter, registrert. Verdivurdering tok utgangspunkt i gjeldende faktaark for naturtypene. Det er gitt en foreløpig vurdering av skjøtsel, men for lokaliteter aktuelle for handlingsplan for slåttemark, skal det utarbeides detaljert skjøtelsesplan.

Rødlistede arter er nøyaktig stedfestet med håndholdt GPS. Innsamling av karakteristiske arter eller vanskelig identifiserbare arter ble foretatt for sikker identifikasjon, dokumentasjon av arbeidet og for framtidig tilgjengelighet for forskning og forvaltning. Innsamlet materiale er kurtet og registrert i herbarium O ved Naturhistorisk museum, Oslo. Krysslister med karplanter er registrert i databaser for overføring til GBIF/Artskart. Derved blir artsdata tilgjengelig via Artskart (se <http://artskart.artsdatabanken.no/>). Navn på artene følger Artsdatabankens artsnavnebase. Manuskart ble digitalisert på skjerm med støtte i flybilder. Kart og egenskapsdata er lagret i henhold til Miljødirektoratets instruksjer og maler.

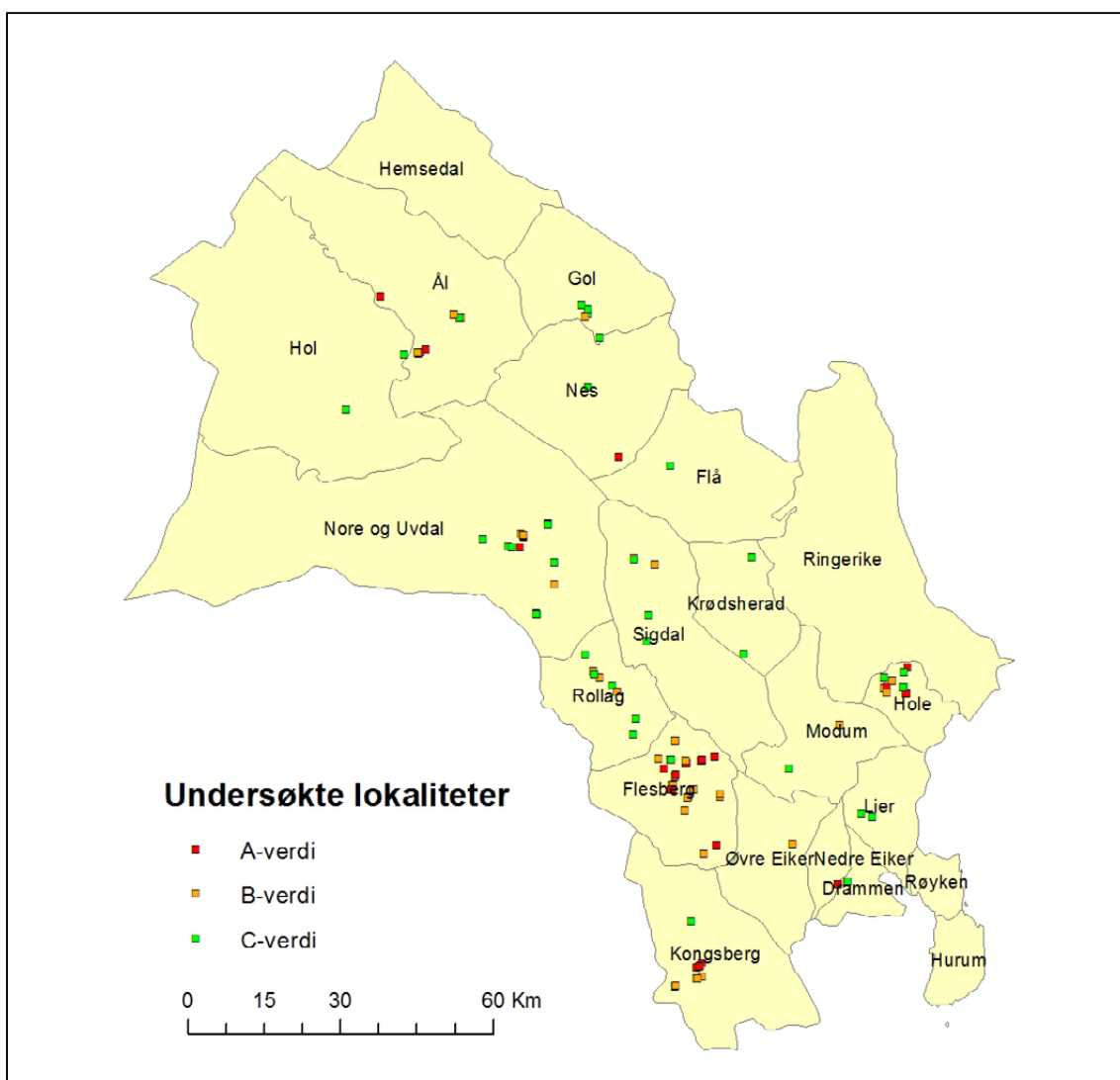

Figur 1. Slåtteeng ved Kronset i Flesberg med vanlig nattfiol, engtjæreblom og rødkløver. Foto: Ellen Svalheim 2013.

3 Resultater

Til sammen 111 av de opprinnelig 128 lokalitetene fra Naturbase ble undersøkt i løpet av feltarbeidet. I tillegg ble ytterligere to lokaliteter, én med store gamle trær og én med naturbeitemark, undersøkt da dette var lokaliteter som lå i direkte tilknytning til de undersøkte slåttemarkene. Det ble også kartlagt 29 nye lokaliteter i løpet av feltarbeidet, slik at det total antallet lokaliteter undersøkt i felt var 142.

Det er skrevet 93 reviderte faktaark. I tillegg ble 29 nye lokaliteter avgrenset og beskrevet, slik at det totale antallet lokaliteter som er beskrevet med faktaark i denne undersøkelsen er 122 (**Figur 2**). Én lokalitet ble oppsøkt uten at vi gjorde endringer i avgrensing eller beskrivelse, mens 19 lokaliteter anbefales tatt ut av Naturbase. Til sammen 17 av de opprinnelige lokalitetene ble ikke undersøkt, seks av disse fordi de nylig er godt undersøkt i forbindelse med utarbeiding av skjøtselsplan. Til sammen ble 30 spørreskjemaer, som ble sendt til grunneiere, besvart. Opplysninger derfra er innarbeidet i faktaarkene.

Figur 2. Geografisk plassering av de undersøkte lokalitetene.

3.1 Reviderte lokaliteter

Av de 93 reviderte lokalitetene i denne undersøkelsen var 62 av typen slåttemark, 25 naturbeitemark, én slåttemyr, én småbiotop, tre store gamle trær og én av type andre viktige forekomster (**Tabell 2**). I **Vedlegg 1** listes alle lokaliteter med revidert og opprinnelig naturtype og verdi.

Tabell 2. Fordeling av reviderte lokaliteter kartlagt og beskrevet i denne undersøkelsen etter naturtype, kode og verdi.

Naturtype	Kode	A	B	C	Sum
Slåttemark	D01	16	19	27	62
Slåttemyr	D02			1	1
Naturbeitemark	D04	7	9	9	25
Småbiotoper	D11		1		1
Store gamle trær	D12	1	2		3
Andre viktige forekomster	H00			1	1
Sum		24	31	38	93

Av opprinnelig 85 lokaliteter med slåttemark ble 61 beholdt som slåttemark, mens 22 ble overført til naturbeitemark, én til småbiotoper og én til andre viktige forekomster (**Tabell 3**). Én lokalitet med naturbeitemark ble overført til slåttemark, mens to lokaliteter ble beholdt som naturbeitemark. Én lokalitet med store gamle trær ble beholdt, mens de tre lokalitetene med lauveng ble overført til henholdsvis naturbeitemark (1) og store gamle trær (2). Én lokalitet med rikmyr ble overført til slåttemyr.

Det var en nedgang fra 26 lokaliteter med opprinnelig verdi A til 24 med revidert verdi A (**Tabell 4**). For B-lokaliteter var det også en nedgang fra 55 opprinnelig til 31 reviderte, mens antallet C-lokaliteter økte fra 12 opprinnelig til 38 i det reviderte datasettet.

Tabell 3. Fordeling av reviderte lokaliteter kartlagt og beskrevet i denne undersøkelsen etter opprinnelig og revidert naturtype. A05 – rikmyr, D01 – slåttemark, D02 – slåttemyr, D04 – naturbeitemark, D11 – småbiotoper, D12 - store gamle trær, D17 – lauveng, H00 – Andre viktige forekomster.

Revidert naturtype	Kode	Opprinnelig naturtype					Sum
		A05	D01	D04	D12	D17	
Slåttemark	D01		61	1			62
Slåttemyr	D02	1					1
Naturbeitemark	D04		22	2		1	25
Småbiotoper	D11		1				1
Store gamle trær	D12				1	2	3
Andre viktige forekomster	H00		1				1
Sum		1	85	3	1	3	93

Tabell 4. Fordeling av reviderte lokaliteter kartlagt og beskrevet i denne undersøkelsen etter opprinnelig og revidert verdi. Samtlige naturtyper som inngår i undersøkelsen er vist. Verdi A – svært viktig, B – viktig, C – lokalt viktig.

	Opprinnelig verdi			
Revidert verdi	A	B	C	Sum
A	10	13	1	24
B	9	20	2	31
C	7	22	9	38
Sum	26	55	12	93

Det var ganske store endringer på verdisetting for de 62 reviderte lokalitetene, som ble beholdt som slåttemark. For 24 av 62 lokaliteter var det ingen endring (38,7 %), mens 5 A-lokaliteter ble endret til B-verdi og 5 til C-verdi (**Tabell 5**). 10 B-lokaliteter ble oppjustert til A-verdi, mens 16 ble nedgradert til C-verdi. To C-lokaliteter ble endret til henholdsvis én med verdi A og én med verdi B. Generelt var det en liten økning i antall A-lokaliteter fra 15 til 16 lokaliteter, mens antallet B-lokaliteter ble redusert fra 39 til 19 og antallet C-lokaliteter økte fra åtte til 27.

Tabell 5. Fordeling av reviderte lokaliteter beholdt som slåttemark i denne undersøkelsen etter opprinnelig og revidert verdi.

	Opprinnelig verdi			
Revidert verdi	A	B	C	Sum
A	5	10	1	16
B	5	13	1	19
C	5	16	6	27
Sum	15	39	8	62

3.2 Nye lokaliteter

Flertallet av de 29 ny-kartlagte lokalitetene var av typen slåttemark og av disse hadde henholdsvis 6 og 11 verdi A og B, det vil si at de potensielt kan inngå i handlingsplan for slåttemark (**Tabell 6**). Det samme gjelder de tre slåttemyrlokalitetene. I tillegg ble én lokalitet med henholdsvis artsrik veikant, småbiotoper og tresatt kulturmark og to lokaliteter med naturbeitemark kartlagt. Tresatt kulturmark tilsvarer lauveng og hagemark etter DN-håndbok 13 (Anonym 2007). I **Vedlegg 2** listes alle nye lokaliteter med naturtype og verdi.

Tabell 6. Fordeling av nye lokaliteter kartlagt og beskrevet i denne undersøkelsen etter naturtype, kode og verdi.

Naturtype	Kode	A	B	C	Sum
Slåttemark	D01	6	11	2	19
Slåttemyr	D02	2	1		3
Artsrik veikant	D03			1	1
Naturbeitemark	D04		2	2	4
Småbiotoper	D11		1		1
Tresatt kulturmark	D24	1			1
Sum		9	15	5	29

3.3 Lokalteter ikke oppsøkt i felt

Til sammen 17 lokaliteter ble ikke oppsøkt i felt. Av disse er det seks som har skjøttsplan utarbeidet i forbindelse med handlingsplan for slåttemark (**Tabell 7**) og én, Flårud i Lier kommune, som delvis ble kartlagt i annen sammenheng i 2014 (Blindheim 2014). Vi mangler dermed oppdaterte beskrivelser for 11 lokaliteter. Av de seks lokalitetene med skjøttsplan hadde to verdi A og fire verdi B. Av lokalitetene som ikke ble undersøkt var seks potensielle enger i handlingsplanen for slåttemark, alle med verdi B (**Tabell 8**). På Flårud ble det i 2014 avgrenset et delområde med verdi A, og det fantes andre engarealer med potensielt viktig slåttemark.

Tabell 7. Slåttemarkslokaliteter som ikke ble oppsøkt i felt i denne undersøkelsen, men som har skjøttsplan utarbeidet i forbindelse med handlingsplan for slåttemark.

Naturbase-ID	Lokalitet	Kommune	Verdi
BN00023305	Ryghsetra	Nedre Eiker	A
BN00087278	Haugsplass	Kongsberg	A
BN00039070	Storåsen	Kongsberg	B
BN00062372	Nordre Letmolien	Flesberg	B
BN00086042	Renslo	Gol	B
BN00087277	Hydalen	Hemsedal	B

Tabell 8. Slåttemarkslokaliteter som ikke ble oppsøkt i felt i denne undersøkelsen.

Naturbase-ID	Lokalitet	Kommune	Verdi
BN00083560	Skulkerud	Drammen	B
BN00083590	Myresetra	Drammen	B
BN00029765	Søre Juveli	Flesberg	B
BN00062369	Gjuveli Mellom	Flesberg	C
BN00062401	Gulliksrud	Lier	C
BN00079111	Flårud	Lier	B
BN00028627	Gundhusvollen	Modum	B
BN00086811	Hovland Ø øvre	Modum	C
BN00023286	Solbergsetra	Nedre Eiker	C
BN00038730	Gravningsgarden	Nore og Uvdal	B
BN00010629	Grønvollenga	Sigdal	C

3.4 Lokalteter som foreslås fjernet fra Naturbase

Nitten av de oppsøkte lokalitetene foreslås tatt ut av Naturbase, primært fordi lokalitetene ikke holdt tilstrekkelige naturkvaliteter til å oppnå laveste verdi (lokal verdi C) etter Miljødirektoratets naturtypeveileder. Det betyr ikke at lokalitetene nødvendigvis er verdiløse, og de kan ha en verdi i lokal sammenheng, ved konsekvensutredninger, eller i andre sammenhenger enn ren naturtypekartlegging. For eksempel kan verdiene øke dersom gjengrodde lokalitetene tas i bruk, eller restaureres. De 19 lokalitetene som vi anbefaler tas ut av naturbase, var fordelt over 10 kommuner spredt over hele fylket (**Tabell 9**). Fire av lokalitetene hadde opprinnelig verdi A, 12 verdi B og tre verdi C. Hovedårsaken til at lokalitetene foreslås tatt ut, er endringer i bruken, primært ved at hevdten har opphørt og lokalitetene er gjengrodd. For noen gjelder også at lokaliteten er mer intensivt drevet, blant annet ved gjødsling. En kort begrunnelse for hvorfor lokali-

teten bør utgå, gis i kommunevis gjennomgang av hver lokalitet nedenfor. Restaurering med påfølgende skjøtsel med hovedvekt på å ivareta artsmangfoldet vil kanskje kunne gjenskape naturverdiene i noen lokaliteter.

Tabell 9. Fordeling av slåttemarkslokaliteter som foreslås fjernet fra naturbase etter kommune og tidligere verdi. Lokaliteten Flenderud besto av to lokaliteter lagt over hverandre, men med ulik avgrensing. En beholdes med verdi A, og den i tabellen nedenfor fjernes.

Naturbase-ID	Lokalitet	Kommune	Opprinnelig verdi
BN00062377	Dåset	Flesberg	B
BN00062376	Fønset	Flesberg	C
BN00029762	Nedre Brøtan	Flesberg	B
BN00029734	Vengestad, eng	Flesberg	B
BN00029752	Ås nordre, beitemark	Flesberg	B
BN00012886	Bakken	Gol	B
BN00009273	Bjørnstad	Hole	A
BN00062427	Flenderud	Kongsberg	A
BN00029415	Flaglia	Krødsherad	C
BN00029431	Glasrud	Krødsherad	B
BN00003640	Hansebråtan	Lier	B
BN00079113	Petersbråtan	Lier	C
BN00038738	Lislegard	Nore og Uvdal	B
BN00038742	Øktedal-gårdene	Nore og Uvdal	B
BN00038047	Hanseplass øvre, slåtteeing	Rollag	A
BN00010625	Hagan - Eggedal kjærkebygd	Sigdal	B
BN00010623	Hollerud i Eggedal	Sigdal	A
BN00010624	Åsen - Eggedal kjærkebygd	Sigdal	B
BN00012719	Skarslia, ved ridesenter	Ål	B

Flesberg kommune

BN00062377 Dåset, opprinnelig verdi B

Lokaliteten er tidligere kartlagt 07.08.06 av Kristina Bjureke. Den ble oppsøkt 25.06.13 av Ellen Svalheim. Lokaliteten var ved re-registrering preget av forfall, plenklipping og jordbearbeiding (opparbeiding av mer plenareal), og hadde ytterligere mistet verdi siden Bjureke kartla den (**Figur 3**). Det har blitt ryddet noe rundt området, men tradisjonell sein slått og beite er ikke gjennomført. Tilstanden ble vurdert som for dårlig til å oppnå lokal verdi.

BN00062376 Fønset, opprinnelig verdi C

På Fønset har det ligget to overlappende lokaliteter i Naturbase, én med lauveng og én med slåttemark. Opprinnelig lauvenglokalitet er beholdt, men omkodet til store gamle trær, mens denne lokaliteten foreslås fjernet. Området er i forfall og ble vurdert for gjengrodd og dels også som for næringsrik eng til å oppnå lokal verdi.

Figur 3. Lokaltet Dåset, BN00062377. Foto: Ellen Svalheim 25.06.2013.

Figur 4. Nedre Brøtan. Foto: Ellen Svalheim 24.06.2013.

BN00029762 Nedre Brøtan, opprinnelig verdi B

Lokaliteten er tidligere kartlagt i 2005. Den ble oppsøkt 24.06.13 av Ellen Svalheim. Lokaliteten var da sterkt preget av gjengroing (**Figur 4**). Lokaliteten ble slått og beita fram til tidlig på 1970-tallet, så lenge det var storfe på nabogården Øvre Brøtan. Videre ble den beita av sau fram til 1980-tallet. I dag brukes eiendommen til hytte og det klippes små veier med grasklipper mellom husene. Området preges av lauvoppslag, mjøddurt, geitrams og skogstorkenebb. Enkelte engarter finnes fortsatt. Tidligere registrert solblom, hjertegras, marinøkkel og bakkesøte ble ikke gjenfunnet. Tilstanden blir vurdert som for dårlig til å oppnå lokal verdi.

BN00029734 Vengestad, opprinnelig verdi B

Lokaliteten er tidligere kartlagt i 2005 og i 1997. Den ble oppsøkt i juni 2013 av Ellen Svalheim. Lokaliteten var da sterkt preget av at store deler av lokaliteten var opparbeidet til plen, og at gjenværende areal var i forfall og tilkjørt fyllmasse. Tilstanden ble vurdert som for dårlig til å oppnå lokal verdi.

BN00029752 Ås nordre, beitemark, opprinnelig verdi B

Lokaliteten er tidligere kartlagt i 2005. Den ble oppsøkt 26.06.13 av Ellen Svalheim. Lokaliteten var da preget av forfall (**Figur 5**). Lokaliteten har trolig blitt beitepusa i de seinere årene, da enda fortsatt er relativt åpen og lauvoppslag er ungt. Solblom og flekkgriseøre ble ikke gjenfunnet. Tilstanden ble vurdert som for dårlig og arts mangfoldet for trivielt til å oppnå lokal verdi.

Figur 5. Lokaltet Ås, nordre BN00029752. Foto: Ellen Svalheim 26.06.2013.

Figur 6. Lokaltet BN00012719 Skarslia i Ål kommune. Foto: Ellen Svalheim 19.08.2013

Gol kommune

BN00012886 Bakken, opprinnelig verdi B

Lokaliteten er en stor relativt artsrik, men ganske gjødselspreget eng. Nedre del er engsvingel-dominert, med engsvingel, rødsvingel, engsoleie, hundegras og matsyre. Det er mye stormau-re, timotei, kveke og engreverumpe og innimellom brennesle, samt bjørkeetablering og litt rogn, mjørdurt og bringebærkratt fra kanten. Helt øverst, over sti, en smal brem med kort eng-kveineng. Eieren er pensjonist, bor delvis i Oslo, og leier bort enga til hestebeite, noen få dyr vår og høst. Enga er slått for over 20 år siden. Enga er tidligere gjødslet og preges nå av svakt beitetrykk. Muligens ble teigen også pløyd og tilsådd for 20 år siden. Før det, på 80-tallet, bodde det to søsken, som hadde kyr og sauer. Enga ble vurdert for gjødselspreget til å oppnå lokal verdi.

Hole kommune

BN00009273 Bjørnstad, verdi A

Stor beitemark sør for gården Bjørnstad. Området har ligget brakk en del år og var gjengrodd. Nylig er enga rydda og gjenopptatt som beite. Spredt står en del karakteriske arter for kalktørr-enger, som nakkebær, men lokaliteten er preget av at den har vært gjengrodd og at det er gjødsla en god del. Det er også tilleggsfôring av dyra (storfe, kjøtttrase), og beitet er i dag ka-rakterisert av gjødselspåvirket vegetasjon. Trolig er det et visst potensial for å gjenskape artsrik vegetasjon, men i så fall må driften legges om til mer ekstensiv drift, og det vil trolig ta en del år å få redusert næringsinnholdet i jorda.

Kongsberg kommune

BN00062427 Flenderud, opprinnelig verdi A

Lokaliteten er slått sammen med tilgrensende slåttemarkslokalitet med verdi A.

Krødsherad kommune

BN00029415 Flaglia, opprinnelig verdi C

Lokaliteten er gjengrodd, og er nå et hytteområde med 2-5 m høye bjørker, noe gran og furu, gråselje og trollhegg. Ingen lysninger på mer enn 3 x 3 m. Lysningene har preg av skogkant eller små beiteenger i skog, med tepperot, gulaks, finnskjegg, engkvein, blåklokke, firkantperi-kum, skogsveve, skogkløver, hårsveve. Storengkall ble funnet et sted. Lokaliteten er for gjeng-rodd og påvirket.

BN00029431 Glasrud, opprinnelig verdi B

Større areal med gjødsla eng og fulldyrka mark. Små kantsoner der det trolig har vært litt rikere vegetasjon finnes. Området brukes intensivt til storfebeite. Ingen tradisjonelle engarealer ob-servert.

Lier kommune

BN00003640 Hansebråtan, opprinnelig verdi B

Enga har ikke vært i hevd på lenge og er i kraftig gjengroing, og det åpne reststykket er domi-nert av hundegras, med flekkvise renbestand av bringebær, stornesle og mjørdurt. Enga må ha vært gjødsla. De øvrige artene som er nevnt må være knyttet til andre restareal i tilknytning til den gamle forlatte plassen.

BN00079113 Pettersbråtan, opprinnelig verdi C

Lokaliteten er opparbeidet til plen. Sør for plenen er en liten bakke som ikke slås og er i gjengroing.

Nore og Uvdal kommune*BN00038738 Lislegard, opprinnelig verdi B*

Stor eng helt dominert av sølvbunke. Slås ikke. I 2014 gikk kun et par sauer der.

BN00038742 Øktedal-gårdene, opprinnelig verdi B

Lokaliteten er preget av gjødselstolerante arter og er trolig mer intensivt drevet enn ved forrige registrering. Enga ble vurdert for gjødselspreget til å oppnå lokal verdi.

Rollag kommune*BN00038047 Hanseplass øvre, slåtteeing, opprinnelig verdi A*

Lokaliteten er tidligere angitt som slåttemark med verdi A. I 2013 var driften i hele området endret til intensiv drift og beitehage med ridehester. Få spor etter tidligere rike slåtteeinger. Ingen arealer med slåtteeing eller naturbeitemark.

Sigdal kommune*BN00010623 Hollerud i Eggedal, opprinnelig verdi A*

Området er gjødslet. Enga ble vurdert for gjødselspreget til å oppnå lokal verdi.

BN00010624 Åsen - Eggedal kjærkebygd, opprinnelig verdi B

Gjødselpåvirkede enger dominert av hundegras. Ble ikke vurdert å ha lokal verdi.

BN00010625 Hagan - Eggedal kjærkebygd, opprinnelig verdi B

Lokaliteten omfatter tunet på Skredsvigs bosted Hagan. Dette har i dag parkpreg og har sannsynligvis heller aldri hatt verdi som slåtteeing. Ble ikke vurdert å ha lokal verdi.

Ål kommune*BN00012719 Skarslia, ved ridesenter, opprinnelig verdi B*

Lokaliteten er tidligere kartlagt i juli 2000. Den ble oppsøkt 19.08.2013 av Anne Karine Herland, Odd Skarsgard og Ellen Svalheim. Lokaliteten var da sterkt preget av inngrep rundt rideanlegget, samt gjengroing (**Figur 6**). Tilstanden ble vurdert som for dårlig til å oppnå lokal verdi.

3.5 Antall slåtteeinger i Buskerud 2013

Antallet slåttemarklokaliteter ved starten av dette prosjektet var 122. Av disse foreslår vi at 19 tas ut av Naturbase og 24 omklassifiseres til andre naturtyper. Til gjengjeld har vi kartlagt 19 nye lokaliteter med slåttemark, og én opprinnelig naturbeitemark er omkodet til slåttemark. Antallet lokaliteter er nå 99, men av disse har 10 usikker status og én bør undersøkes nøyere. Av de 99 lokalitetene har henholdsvis 25 verdi A og 40 verdi B (**Tabell 10**). I alt 65 lokaliteter er derved potensielle enger i handlingsplanen for slåttemark. Disse er fordelt på 17 kommuner over hele fylket.

Tabell 10. Slåttemarkslokaliteter i Buskerud i 2014 fordelt på kommune og verdi.

Kommune	Verdi A	Verdi B	Verdi C	Sum
Drammen	1	3	2	6
Flesberg	13	11	3	27
Flå			1	1
Gol		2	2	4
Hemsedal		2		2
Hol			1	1
Hole		1	3	4
Kongsberg	3	4	1	8
Krødsherad			1	1
Lier	1		3	4
Modum		2	1	3
Nedre Eiker	1		1	2
Nes			1	1
Nore og Uvdal		6	6	12
Røllag		2	3	5
Sigdal		2	4	6
Ål	6	5	1	12
Sum	25	40	34	99

Figur 7. Slåtteeeng ved Sagvollen i Kongsberg med prestekrage og storblåfjær. Foto: Ellen Svalheim 2013.

4 Status for slåttemark i Buskerud 2013

Naturbase inneholdt i desember 2014 i hele Norge 2253 slåttemarklokaliteter, hvorav 521 hadde verdi A og 1035 hadde verdi B. Buskerud fylke hadde 6,7 % av alle lokaliteter med verdi A og B, bare Møre og Romsdal, Oppland og Telemark hadde en større andel lokaliteter. Andelen A-lokaliteter i Buskerud var 5,4 %. I tillegg til fylkene nevnt ovenfor hadde også Sogn og Fjordane og Nord-Trøndelag en noe høyere andel enn Buskerud når A-lokaliteter sammenlignes. Vurdert ut fra andelen lokaliteter med verdi A og B er derfor Buskerud blant de viktigste fylkene i landet for slåttemark. Buskerud representerer en stor regional variasjon fra boreonemoral til alpin vegetasjonssone og fra overgangsseksjonen til klart oseaniske seksjon, samtidig som fylket også har stor variasjon i berggrunn. Også variasjon i naturgitte forhold tilsier derfor at Buskerud er et viktig fylke med hensyn til slåttemark.

Av de 62 reviderte slåttemarklokalitetene som ble beholdt av de opprinnelige 122 slåttemarklokalitetene i fylket, har vi endret verdi på 60,3 % av lokalitetene. Både oppgradering og nedjustering av verdi ble foretatt, men de tydeligste endringene var en økning i antall C-lokaliteter fra 8 til 27 og en reduksjon av B-lokaliteter fra 39 til 19. I tillegg kommer de 19 lokalitetene som vi foreslår fjernet fra Naturbase, der fire hadde opprinnelig verdi A, 12 verdi B, og tre hadde verdi C. Endringene kan komme av flere forhold, men de fleste nedgraderinger er et resultat av endringer i engvegetasjon som følge av endret bruk, både gjengroing eller endret bruk etter opphør av slått eller økt gjødsling. På den annen siden har vi også oppgradert flere B-lokaliteter og en C-lokalitet til verdi A, samt en C-lokalitet til verdi B, der medvirkende årsak var velhevde slåtteeeng med artsrik vegetasjon. Dels kan endringene også skyldes forskjeller i verdivurdering mellom ulike registranter, eller, men trolig mindre sannsynlig, endringer i kriterier for verdivurdering i håndbok for naturtypekartlegging. En annen årsak kan være at noen lokaliteter tidligere ble registrert på et tidspunkt som var ugunstig med hensyn til vegetasjonsutvikling.

Det er vanskelig å gi noen uttømmende forklaring på årsakene til endringene i slåttemarklokalitetene ut fra våre undersøkelser. For å kunne gjøre det er det nødvendig med et faglig basert overvåkingsopplegg for slåttemark, et opplegg som i dag ikke finnes. Metoder for overvåking finnes, blant annet er det utarbeidet et nasjonalt opplegg for overvåking av semi-naturlig eng med høy konsentrasjon av rødlistearter i ARKO-prosjektet (Bratli et al. 2014).

22 slåttemarklokaliteter ble omklassifisert til naturbeitemark og to lokaliteter til henholdsvis småbiotoper og annen viktig forekomst. Artssammensetningen i slåttemark og naturbeitemark har store fellestrekk. Få arter er knyttet kun til én av disse typene, men flere arter forekommer oftere i slåtteeeng enn i naturbeitemark. I Naturtyper i Norge benyttes derfor ikke hevdform til inndeling av grunntyper (Halvorsen et al. 2009). Mange enger har trolig hatt en variabel hevdhistorie, som kan ha omfattet både slått og beite, kanskje også oppdyrking i perioder. Derfor kan det i noen tilfeller være vanskelig å avgjøre om en eng skal kalles slåttemark eller naturbeitemark. Vi har støttet våre vurderinger av hevdform på informasjon fra grunneier der det har vært mulig. I tillegg har vi benyttet oss av artssammensetning og vegetasjons- og markstruktur som beskrevet i de reviderte faktaarkene for 2013 for naturbeitemark og slåttemark i ny naturveileder. Der det for eksempel forekommer arter som antas å ha fordel av skjøtsel ved slått og som i mange tilfeller også er tråkkømfientlige, er lokaliteten kartlagt som slåttemark. Dette er gjerne enger med for eksempel orkidéer som brudespore *Gymnadenia conopsea*, søstermarihånd *Dactylorhiza sambucina* (sårbar, VU), stortveblad *Listera ovata*, nattfiol *Platanthera bifolia* (Figur 1), samt arter som solblom *Arnica montana* (sårbar, VU) og flekkgrisøre *Hypochaeris maculata*. Andre eksempler på arter som er vanligere i slåttemark enn i beitemark, er hanekam *Lychnis flos-cuculi*, jåblom *Parnassia palustris*, ballblom *Trollius europaeus*, storengkall *Rhinanthus angustifolius*, småengkall *R. minor*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, rødkløver *Trifolium pratense* og hjertegras *Briza media*. Forekomst av gamle rydningsrøyser i nærheten er også en god indikasjon på slåttemark.

Av de 19 nye slåttemarklokaliteter som ble kartlagt, har seks verdi A og 11 verdi B, mens to har C-verdi. De fleste lokalitetene som ble kartlagt som nye slåttemarklokaliteter i denne undersøkelsen er enger som ligger like ved eller er skilt fra tidligere kartlagte lokaliteter. Til sammen av de 99 lokalitetene klassifisert som slåttemark, er det 65 som potensielt omfattes av handlingsplan for slåttemark, det vil si har verdi A eller B. 25 lokaliteter har verdi A og 40 har verdi B.

Slåttemarklokaliteter er dokumentert i 17 av Buskeruds 21 kommuner. Hurum, Røyken, Ringelike og Øvre Eiker har ikke registrerte lokaliteter. I Flå, Hol, Krødsherad og Nes finnes bare et fåtall C-lokaliteter. Med til sammen 27 lokaliteter har Flesberg flest lokaliteter også når antallet A- og B-lokaliteter telles opp. I Ål er det 12 lokaliteter, og av disse har henholdsvis seks og fem verdi A og verdi B. Like mange lokaliteter er det i Nore og Uvdal, men her er det seks med A-verdi og seks med C-verdi. Deretter følger Kongsberg med åtte lokaliteter, hvorav tre har verdi A og fire verdi B. Numedal står for en stor andel av slåttemarkslokaliteter, som potensielt omfattes av handlingsplanen for slåttemark, dernest følger Hallingdal, mens Sigdal kun har to lokaliteter med verdi B. Kommunene rundt Tyrifjorden og nedre del av Drammensvassdraget har ni potensielle lokaliteter.

Årsakene til forskjellene ligger nok dels i ulikheter i naturgrunnlag og jordbrukshistorie, men kan også skyldes ulikheter i kartleggingsgrad. Vi tror det gjenstår å kartlegge flere artsrike slåttemarkslokaliteter. Sannsynligvis er det få, om noen, i kystnære strøk, men utover det er de fleste kommuner aktuelle. Det er derfor fortsatt et kartleggingsbehov til stede.

Re-kartleggingen av lokalitetene i Buskerud i 2013 gir oppdatert kunnskap om naturtypen slåttemark, og delvis slåttemyr og naturbeitemark, mht endringer, nåværende tilstand, artsinventar og variasjon innen naturtypene. Oppdateringen vil være av stor verdi for videre oppfølging av handlingsplan for slåttemark og slåttemyr i Buskerud.

Figur 8. Slåtteeng ved Toeneiet, Rollag. Foto: Harald Bratli 2014.

5 Referanser

- Anonym 2007. Kartlegging av naturtyper - verdsetting av biologisk mangfold. 2.utgave. – Direktoratet for naturforvaltning – håndbok 13.
- Anonym 2009. Handlingsplan for slåttemark. – Direktoratet for naturforvaltning Rapport 2009: 6: 1-57.
- Bjøreke, K., Norderhaug, A. & Stabbetorp, O. 2008. Supplerende kartlegging av biologisk mangfold i jordbrukets kulturlandskap, inn- og utmark, i Buskerud, med vurdering av kunnskapsstatus. Nasjonalt program for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold. – Direktoratet for naturforvaltning utredning 2008: 3: 1-137.
- Blindheim, T. 2014. Kartlegging av slåttemark på Flåret i Lier kommune. – BioFokus-notat 2014: 20: 1-10.
- Bratli, H., Evju, M., Jordal, J.B., Skarpaas, O. & Stabbetorp, O.E. 2014. Hotspot kulturmarkseng. Beskrivelse av habitatet og forslag til nasjonalt overvåkingsopplegg fra ARKO-prosjektet. – NINA Rapport 1100. 76 s.
- Bredesen, B., Jensen, J., Eriksen, J.E. & Puschmann, O. 1999. Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap i Buskerud. – Fylkesmannen i Buskerud og Buskerud fylkeskommune Rapport 1999: 5: 1-144.
- Bye, F.N. 2003a. Kartlegging av biologisk mangfold i Hole kommune. Sluttrapport. Rapport nr. 1-2003. Frode Bye Miljørådgivning.
- Bye, F.N. 2003b. Kartlegging av biologisk mangfold i Lier kommune. Rapport nr. 2 -2003. Frode Bye Miljørådgivning.
- Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. - Norsk institutt for naturforskning Temahefte 12: 1-279.
- Engelstad, B. & Jensen, J. 2007. Skjøtselsplan for Hoenseter. Notat, upubl.
- Eriksen, J.E. 1995. Botaniske registreringer på kulturmark i Buskerud. – Botanisk museum, Universitetet i Oslo, Oslo, upubl. notat.
- Eriksen, J.E. 1998. Botaniske registreringer på kulturmark i Nore og Uvdal kommune, Buskerud. – Upubl. Notat, Universitetet i Oslo, Botanisk museum, Oslo.
- Fylkesmannen i Buskerud og Buskerud fylkeskommune 2005. Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap i Buskerud. Hva har skjedd på 10 år? – Fylkesmannen i Buskerud og Buskerud fylkeskommune, Drammen.
- Halvorsen, R., Andersen, T., Blom, H.H., Elvebakk, A., Elven, R., Erikstad, L., Gaarder, G., Moen, A., Mortensen, P.B., Norderhaug, A., Nygaard, K., Thorsnes, T. & Ødegaard, F. 2009. – Naturtyper i Norge (NiN) versjon 1.0 (<http://www.naturtyper.artsdatabanken.no/>)
- Hanssen, E.W. 1997. Kulturlandskapsregistreringer i Flesberg kommune – biologisk mangfold. Registreringen er utført av Naturvernforbundet i Flesberg under ledelse av E. Woldstad Hanssen.
- Jordal, J.B. & Bratli, H. 2012. Styvingstrær og høstingsskog i Norge med vekt på alm, ask og lind. Utbredelse, artsmangfold og supplerende kartlegging i 2011. – Rapport J.B.Jordal 2012: 3: 1-114.
- Flatberg, K.I. 1971. Myrundersøkelser i fylkene Vestfold, Buskerud, Telemark og Opp-land sommeren 1970. Rapport i forbindelse med Naturvernrådets landsplan for myrre-servater og IBP-CT-Telmas myrundersøkelser i Norge. – K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Trondheim. 62 s.
- Larsen, B.H., Flynn, K.M., Michelsen, F. & Solvang, R. 2011. Kvalitetssikring og oppdatering av naturtyperlokalteter i Ål kommune i 2010. Rapport, upubl.
- Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. – Artsdatabanken, Trondheim.

- Lyngstad, A., Øien, D.-I., Vold, E.M. & Moen, A. 2013. Slåttemyrlokaliteter i Sør-Norge. A. Prioritering av lokaliteter for skjøtsel og overvåking. B. Kartlegging av slåttemyr på Østlandet 2012-13. – NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk rapport 2013-8: 1-96.
- Michelsen, F. 2012. Artsmangfold og Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper rundt Stordammen i Drammen kommune. – Upubl. Notat.
- Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. – Statens kartverk, Hønefoss.
- Nesse, H.I. 2003. Kartlegging av naturtyper (Biologisk mangfold) i Hallingdal. – Rapport frå kartlegging i kommunane Flå, Nes, Gol, Hemsedal, Ål og Hol etter DN-handbok 13 - 1999. – Ål kommune, Ål.

6 Lokalitetsbeskrivelser

Lokalitetsnavn: Kinnerud, slåtteeeng

ID: BN00083539	Kommune: Drammen
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Kalkslåtteeeng (D0117)	Verdi: A
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 06.09.2013	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: God hevd	Bruk (nå): Slått
Skjøtselsplan:	Areal: 3,45 daa

Innledning

Kulturmarka på Kinnerud er godt kjent og undersøkte flere ganger tidligere. En større lokalitet ble lagt inn i Naturbase, som naturbeitemark, men området inneholder flere naturtyper deriblant slåttemark. Den ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli i november 2013, basert på eget feltarbeid og erstatter tidligere beskrivelse og avgrensing.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger ved gamlestua rett nordøst for våningshuset på Kinnerud i Drammen kommune (**Figur 9**). Her ligger en slåttemark i god hevd. Berggrunnen består av kalkstein (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og svakt oseanisk seksjon (Moen 1998).

Figur 9. Slåtteeeng ved Kinnerud, Drammen. Foto: Harald Bratli 2013.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er en kalkrik slåtteeng av naturtypen D01 Slåttemark med utformingen D0117 Kalkslåtteeeng. Vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er frisk/tørr middels baserik eng (G7). Enga er uten busker og trær, med unntak av noe gråor *Alnus incana*, bjørk *Betula pubescens*, gran *Picea abies*, furu *Pinus sylvestris*, hegg *Prunus padus* og rogn *Sorbus aucuparia* langs kantene.

Artsmangfold

Vegetasjonen er artsrik og med en flere arter som er karakteristiske for kalkrike slåtteenger. Blant de mest interessante artene var en stor populasjon med engbakkeseøte *Gentianella campestris* ssp. *campestris*, ca. 50 blomstrende skudd ble talt opp. Underarten engbakkeseøte er sjelden i lavlandet og regnes som nær truet (NT) på rødlista fra 2010. Av andre arter kan nevnes fløyelsmarikåpe *Alchemilla glaucescens*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, hjertegras *Briza media*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, bleikstarr *Carex pallescens*, engknoppurt *Centaurea jacea*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, hvitbladtistel *Cirsium heterophyllum*, markjordbær *Fragaria vesca*, hvitmaure *Galium boreale*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, hårsveve *Hieracium pilosella*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, knollerte knapp *Lathyrus linifolius*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, vill-lin *Linum catharticum*, tirltunge *Lotus corniculatus*, finnskjegg *Nardus stricta*, jåblom *Parnassia palustris*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media*, fjellrapp *Poa alpina*, blåfjær *Polygala vulgaris*, tepperot *Potentilla erecta*, marianøkleblom *Primula veris*, småengkall *Rhinanthus minor*, teiebær *Rubus saxatilis*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense* og tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*. På grunn av litt seint tidspunkt på året for undersøkelsen ble trolig en del arter oversett.

Bruk, tilstand og påvirkning

Et par stier går gjennom lokaliteten og ved huset er det tilrettelagt for rasting med benk. Slitasjen er relativt beskjeden, men bør følges med på, da for eksempel bakkesøte vokser rett ved.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten slås årlig seint på året og gjødsles ikke. Det er utarbeidet skjøtelsesplan.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i skogslandskap med spredte gårder.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er artsrik og har mange arter som forekommer i kalkrike enger i hevd. Naturtypen er sjelden og i tilbakegang, og slåttemark er en utvalgt naturtype med egen handlingsplan. En nær truet underart finnes i enga. På grunn av velhevdet slåtteeng med rik flora settes verdien til svært viktig (A).

Lokalitetsnavn: Kinnerud, slåttemyr

ID: NIBU1	Kommune: Drammen
Naturtype: Slåtte- og beitemyr (D02)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Slåttemyr (D0201)	Verdi: A
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U02
Registreringsdato: 06.09.2013	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: God hevd	Bruk (nå): Slått, beite
Skjøtelsesplan:	Areal: 8,69 daa

Innledning

Kulturmarka på Kinnerud er godt kjent og undersøkte flere ganger tidligere. En større lokalitet ble lagt inn i Naturbase, som naturbeitemark, men området inneholder flere naturtyper og vegetasjonstyper, deriblant ei rikmyr som i 2013 var beita, men som også slås. Den ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli i november 2013, basert på eget feltarbeid.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger nord for gården Kinnerud i Drammen kommune. Berggrunnen består av kalkstein (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og svakt oseanisk seksjon (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er en rikmyr som både beites og slås og som er i god hevd. Naturtypen er D02 Slåtte- og beitemyr og utformingen er satt til D0201 Slåttemyr, da myra også slås, selv om den ble beita med sau i 2013. Vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er i hovedsak middelsrik fastmattemyr (M2), men partier er fattigere intermedier myr. Mindre partier med mykmatte/løsbunn inngår også, samt noe engpreget fastmark. Spredt linngår litt bjørk *Betula pubescens*, furu *Pinus sylvestris*, einer *Juniperus communis*, svartvier *Salix myrsinifolia* og istervier *Salix pentandra*.

Artsmangfold

Vegetasjonen er artsrik og med flere arter som er karakteristiske for rikmyrer. Blant de mest interessante artene var harerug *Bistorta vivipara*, hjertegras *Briza media*, klubbstarr *Carex buxbaumii*, særbustarr *Carex dioica*, gulstarr *Carex flava*, engstarr *Carex hostiana*, småstarr *Carex nigra*, kornstarr *Carex panicea*, hvitbladtistel *Cirsium heterophyllum*, myrhatt *Comarum palustre*, breimyrull *Eriophorum latifolium*, sumpmaure *Galium uliginosum*, bakkefrytle *Luzula multiflora*, bukkeblad *Menyanthes trifoliata*, jåblom *Parnassia palustris*, myrklegg *Pedicularis palustris*, tepperot *Potentilla erecta*, blåknapp *Succisa pratensis*. På grunn av litt seint tidspunkt på året for undersøkelsen ble trolig en del arter oversett. Blant annet ble en avblomstret, trolig engmarihånd observert.

Bruk, tilstand og påvirkning

Dette er et populært turområde. En sti går gjennom lokaliteten og en grusvei passerer i sør, men selve myra virker lite berørt

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten blir både slått og beita med sau. Det er utarbeidet skjøtelsplan.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i skogslandskap med spredte gårder.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er artsrik med flere typiske rikmyrsarter. Slåttemyrer i hevd er en meget sjelden naturtype i sterk tilbakegang, og slåttemyrer i lavlandet er meget uvanlig. På grunn av hevdet slåttemyr med rik flora settes verdien til svært viktig (A).

Lokalitetsnavn: Stordammen nordvest

ID: BN00085761	Kommune: Drammen
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Rik slåtteeeng (D0127), Rik slåttemarkskant (D0132)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 09.08.2013, 01.07.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Slått
Skjøtselsplan:	Areal: 0,62 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013 og juli 2014. Lokaliteten er tidligere kartlagt av Finn Michelsen den 06.06.2012, i forbindelse med oppdrag fra Drammen kommune om undersøkelser av naturvernområdet langs Stordammens nordlige del (Michelsen 2012). Beskrivelsen er revidert av Harald Bratli etter feltarbeid i 2013 og 2014.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger på en hyttetomt ved nordenden av Fosseruddammen, på Konnerud i Drammen kommune. Fosserud gård ligger like nord for lokaliteten, som tidligere sikkert har vært brukt til beite, slått eller begge deler. Berggrunnen består av kalkstein (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og svakt oseanisk seksjon (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D01 Slåttemark med utformingene rik slåtteeeng (D0127) og rik slåttemarkskant (D0132). Dominerende vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er frisk/tørr middels baserik eng (G7). I kant og delvis i enga finnes litt spisslønn *Acer platanoides*, gråor *Alnus incana*, hengebjørk *Betula pendula*, hassel *Corylus avellana*, gran *Picea abies*, selje *Salix caprea* og rogn *Sorbus aucuparia*, samt busker med berberis *Berberis vulgaris* og kjøtttype *Rosa dumalis*.

Artsmangfold

Den rødlistede engarten enghaukeskjegg *Crepis praemorsa* finnes i enga. Arter er regnet som sårbar (VU) på rødlista for 2010. Utover dette var enga artsrik med en rekke typiske engarter, hvorav flere også er kalkkrevende. Av arter kan nevnes engkvein *Agrostis capillaris*, fløyelsmarikåpe *Alchemilla glaucescens*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, harerug *Bistorta vivipara*, hjertegras *Briza media*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, nesleklokke *Campanula trachelium*, fingerstarr *Carex digitata*, gulstarr *Carex flava*, bleikstarr *Carex pallescens*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, kransmynte *Clinopodium vulgare*, knegras *Danthonia decumbens*, markjordbær *Fragaria vesca*, hvitmaure *Galium boreale*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, hårsveve *Hieracium pilosella*, flekkgrisøre *Hypochaeris maculata*, rødknapp *Knautia arvensis*, knoller-teknapp *Lathyrus linifolius*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, smalkjempe *Plantago lanceolata*, dunkjempe *Plantago media*, blåfjær *Polygala vulgaris*, tepperot *Potentilla erecta*, blåknapp *Succisa pratensis*, skogkløver *Trifolium medium* og legeveronika *Veronica officinalis*. Langs kanten finnes rødflangre *Epipactis atrorubens*, blåveis *Hepatica nobilis*, stortveblad *Listera ovata*, maiblom *Maianthemum bifolium*, einstape *Pteridium aquilinum*, bringebær *Rubus idaeus*, teiebær *Rubus saxatilis*, tyttbær *Vaccinium vitis-idaea* og skogvikke *Vicia sylvatica*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er en hyttetomt. En ny grusvei er ført gjennom lokalitetens nedre del ved vannkanten i 2014.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten slås av hytteeiere, og gjødsles neppe. Det vil være gunstig å informere grunneiere om enga og sørge for sein årlig slått (august). Høyet må rakes sammen og fjernes. Ingen gjødsling. Tekniske inngrep bør unngås.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i småskala jordbrukslandskap preget av nedlegging av småplasser, og villa-bebyggelse.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten har på tross av lite areal en artsrik flora med forekomst av enkelte kalkkrevende arter. Enga inngår ikke i ordinær jordbruksdrift, men har nok tidligere vært det. Nå skjøttes den ved slått av hytteeiere og anses for å være i rimelig god hevd. Forekomst av den sårbare arten enghaukeskjegg, trekker verdien opp, men lite areal og inngrep reduserer verdien. Samlet vurderes verdien likevel til viktig (B).

Lokalitetsnavn: Fossrud nord

ID: BN00085764	Kommune: Drammen
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 09.08.2013, 01.07.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Slått
Skjøtelsesplan:	Areal: 5,59 daa

Innledning

Lokaliteten ble registrert av Finn Michelsen 20.06.2012 av i forbindelse med biomangfoldundersøkelser av Stordammen, på oppdrag fra Drammen kommune (Michelsen 2012). Den ble også undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013 og juli 2014. Beskrivelsen og verdivurdering er revidert av Harald Bratli basert på eget feltarbeid.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger på gården Fossrud, rett nord for Stordammen på Konnerud i Drammen kommune. Berggrunnen består av kalkstein (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og svakt oseanisk seksjon (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Naturtypen er en slåttemark (D01) som kan karakteriseres dels som svak lågurtslåtteeeng, men med tydelig innslag av næringskrevende arter. Trolig har enga tidligere vært mer intensivt drevet med noe gjødsling, kanskje har den også vært pløyd og tilsådd for en del år siden. Enga er åpen, kun litt busker kommer inn fra kantene, blant annet øverst i enga (osp *Populus tremula*). Her er det også ryddet noe. Langs kanten er det også en del einstape *Pteridium aquilinum* og litt bringebær *Rubus idaeus*. Vegetasjonen er høyvokst og dominert av konkurransesterke arter, men partier med mer lavvokst og artsrik vegetasjon finnes også. Middels interessante engarter finnes spredt utover enga, og med fortsatt god hevd vil kanskje mengden av disse øke.

Artsmangfold

Enga domineres av arter som ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, marikåper *Alchemilla* spp., gulaks *Anthoxanthum odoratum*, hundegras *Dactylis glomerata*, rødsvingel *Festuca rubra*, firkantperikum *Hypericum maculatum* og timotei *Phleum pratense*. Det var også en del mjødukt *Filipendula ulmaria* særlig i østre del. Mer spredt over enga inngår en del mer interessante engarter og flekkvis er det mer lavvokste og artsrike partier. De mest interessante

artene som ble notert var fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, engnellik *Dianthus deltoides*, rødknapp *Knautia arvensis*, smalkjempe *Plantago lanceolata*, blåfjær *Polygala vulgaris* og marianøkkelblom *Primula veris*. Tidligere er også hjertegras *Briza media*, grov nattfiol *Platanthera montana* og kransmynte *Clinopodium vulgare* funnet. Ellers var det en del av arter som, blåklokke *Campanula rotundifolia*, bleikstarr *Carex pallescens* og engknoppurt *Centaurea jacea*. Nevnes kan også skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, knollerteknapp *Lathyrus linifolius*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, engfrytle *Luzula multiflora*, tepperot *Potentilla erecta*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense* og tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*. Næringskrevende arter som nyseryllik *Achillea ptarmica*, sløke *Angelica sylvestris*, hundekjeks *Anthriscus sylvestris*, burot *Artemisia vulgaris*, åkertistel *Cirsium arvense*, kveke *Elytrigia repens*, stormaure *Galium mollugo*, gulflatbelg *Lathyrus pratensis*, engsyre *Rumex acetosa*, høymol *Rumex longifolius*, engsvingel *Schedonorus pratensis*, grasstjerneblom *Stellaria graminea* og hvitkløver *Trifolium repens* finnes også jevnt over enga.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell.

Fremmede arter

Kanadagullris *Solidago canadensis* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Enga holdes i trolig i hevd ved årlig slått og gjødsles ikke. Over tid vil kanskje mer artsrik engvegetasjon utvikles dersom årlig sein slått foretas. Høyet bør rakes sammen og fjernes. Ingen gjødsel.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i småskala jordbrukslandskap preget av nedlegging av småplasser og villa-bebyggelse.

Verdibegrunnelse

Enga er forholdsvis stor, men bærer preg av tidligere mer intensiv drift, trolig en del gjødsling. Kanskje er enga også pløyd og tilsådd for en del år siden. Spredt finnes likevel en del mer interessante engarter, hvorav noen også er kalkkrevende. Ved årlig slått og ingen gjødsling kan enga over tid utvikle en mer artrik vegetasjon med høyere forekomst av naturengarter. Samlet vurderes lokaliteten til lokal verdi (C).

Lokalitetsnavn: Fosserud sørøst

ID: BN00085763	Kommune: Drammen
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Fattig slåtteeeng (D0126), Fattig slåttefukteng (D0128)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 09.08.2013, 01.07.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Slått
Skjøtelsesplan:	Areal: 2,29 daa

Innledning

Lokaliteten ble registrert av Finn Michelsen 06.06.2012 av i forbindelse med biomangfoldundersøkelser av Stordammen, på oppdrag fra Drammen kommune (Michelsen 2012). Den ble også undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013 og juli 2014. Beskrivelsen og verdivurdering er revidert av Harald Bratli basert på eget feltarbeid.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger øst for gården Fosserud, rett nord for Stordammen på Konnerud i Drammen kommune. Berggrunnen består av kalkstein (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og svakt oseanisk seksjon (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Naturtypen er en slåttemark (D01) vesentlig av type fattig slåtteeng (D0126) og fattig slåttefukteng (D0128), men med tydelig innslag av næringskrevende arter. Stedvis inngår rikere partier og nederst mot vannet litt våteng. Trolig har enga tidligere vært mer intensivt drevet, kanskje med noe gjødsling. Enga er åpen, kun spredte trær (hegg *Prunus padus*, selje *Salix caprea*).

Artsmangfold

Vegetasjonen er høyvokst og dominert av konkurransesterke arter, men med innslag av partier med mer artsrik vegetasjon. Mest interessante funn var av hjertegras *Briza media*, hvitmaure *Galium boreale*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, smalkjempe *Plantago lanceolata* og nattfiol *Platanthera bifolia*. Av andre arter kan nevnes ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, bekkeblom *Caltha palustris*, bleikstarr *Carex pallescens*, engknoppurt *Centaurea jacea*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, engfrytle *Luzula multiflora*, tepperot *Potentilla erecta*, bakkesoleie *Ranunculus acris*, skogkløver *Trifolium medium* og tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*. Næringskrevende arter som nyseryllik *Achillea ptarmica*, sløke *Angelica sylvestris*, hundekjeks *Anthriscus sylvestris*, burot *Artemisia vulgaris*, åkertistel *Cirsium arvense*, hundegras *Dactylis glomerata*, kvassbunke *Deschampsia cespitosa*, kveke *Elytrigia repens*, mjødurt *Filipendula ulmaria*, stormaure *Galium mollugo*, bjørnekjeks *Heracleum sphondylium*, gulflatbelg *Lathyrus pratensis*, timotei *Phleum pratense*, bringebær *Rubus idaeus*, engsyre *Rumex acetosa*, grasstjerneblom *Stellaria graminea* og stornesle *Urtica dioica* forekommer over hele enga, dels dominerende. I kant vokser tyrihjelms *Aconitum lycoctonum*, rød jonsokblom *Silene dioica*, skogstjerneblom *Stellaria nemorum* og nesleklokke *Campanula trachelium*. I fuktigere partier blant annet hvitbladtistel *Cirsium heterophyllum*, myrtistel *Cirsium palustre*, takrør *Phragmites australis* og vendelrot *Valeriana sambucifolia*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell.

Fremmede arter

Ingen registrert.

Skjøtsel og hensyn

Enga holdes i trolig i hevd ved årlig slått og gjødsles ikke. I følge Michelsen (2012) skal det tidligere ha vært hestebeite en tid, men tidligere også slått. Over tid vil kanskje mer artsrik engvegetasjon utvikles dersom årlig sein slått foretas. Høyet bør rakes sammen og fjernes. Ingen gjødsel.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i småskala jordbrukslandskap preget av nedlegging av småplasser og villa-bebyggelse.

Verdibegrunnelse

Enga er relativt liten og preges av en del næringskrevende arter, men enkelte mer interessante arter inngår. Videre er det interessant med forekomst av fukteng, som slås. Over tid kan mer artsrik og interessant flora utvikles. Samlet vurderes lokaliteten til lokal verdi (C), vesentlig på grunn av at lokaliteten slås, og forekomst av fukteng, pluss noen få interessante engarter.

Lokalitetsnavn: Aslaksrud nord

ID: BN00029754	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116), lågurtslåttefukteng (D0119) og svak lågurtkulturmarkskant (D0123)	Verdi: A
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 07.08.2012	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): slått
Skjøtselsplan: Nei	Areal: 0,96 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Knut Vollan i NLR og Ellen Svalheim, Bioforsk i august 2012 på oppdrag av Fylkesmannen i Buskerud. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014 og bygger videre på Hanssen (1997). Lokaliteten er tidligere undersøkt av Hanssen (1997).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Aslaksrud er en gård som ligger sørøst for Svene. Gården ligger nordvendt og nær Aslaksrudtjennet. Avgrenset lokalitet ligger på nordsiden (nedsiden) av veien. Det renner en bekk gjennom deler av lokaliteten.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

På nedsiden av veien har engene et fuktpreg. Følgende utforminger ble registrert; svak lågurtslåtteeeng D0115, lågurtslåtteeeng D0116, lågurtslåttefukteng D0119 og svak lågurtkulturmarkskant D0123.

Artsmangfold

I Hanssen (1997) står det: Nedenfor veien er det ei friskfuktig eng. Vest for låven ble det funnet: hårstarr, engknoppurt, jåblom, tettegrass, småengkall (mye), storblåfjær, kattedot, skogmarihånd og flekkmarihånd. Selv om gården er nordvendt, er mangfoldet i engene svært interessant og høyt. Styvingstrærne har ingen spesielle laver/moser bortsett fra filthinnelav. Befaring august 2012: I engfleck på nedsiden av veien og på vestsiden av bekk vokste hjertegras (mye), engknoppurt, ballblom, sumphaukeskjegg, myrhatt, småengkall, blåkoll, rødknapp, harerug, kornstarr, hvitbladtistel, firkantperikum (mye), paddesiv. Innslag av mye firkantperikum, samt sløke, mjøddurt, hundekjeks, stornesle viser forfallspreg. I engfleck på østsiden av bekk ble bl.a. registrert; prestekrage, rødknapp, knollerteknapp, engknoppurt, storblåfjær, rødkløver, fuglevikke, hvitbladtistel, blåklokke, firkantperikum, nyseryllik, småsyre.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten blir slått, men noe forfall forekommer.

Fremmede arter

Ingen registrerte.

Skjøtsel og hensyn

Det anbefales at lokaliteten slås seint, i midten/slutten av juli, og at graset rakes og fjernes etter at det er tørket noen dager på bakken. Eventuell etterbeiting er positivt.

Del av helhetlig landskap

Dette er en liten lokalitet som ligger relativt isolert.

Verdibegrunnelse

Verdi A – svært viktig. Lokaliteten er liten, men relativt artsrik. Den ligger kloss inntil en annen svært viktig slåttemarkslokalitet med en solblompopulasjon. Lokaliteten er i relativ god tilstand. Ut fra dette beholdes A-verdi.

Lokalitetsnavn: Aslaksrud sør

ID: BN00062375	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116), lågurtslåttefukteng (D0119) og svak lågurtkulturmarkskant (D0123)	Verdi: A
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 07.08.2012	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): slått
Skjøtselsplan: Nei	Areal: 1,37 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Knut Vollan i NLR og Ellen Svalheim, Bioforsk i august 2012 på oppdrag av Fylkesmannen i Buskerud. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014 og bygger videre på Hanssen (1997) og Bjureke et al. (2008). Lokaliteten er tidligere undersøkt, se Bjureke et al. (2008) og Hanssen (1997).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Aslaksrud er en gård som ligger sørøst for Svene. Gården ligger nordvendt og nær Aslaksrudtjennet. Avgrenset lokalitet ligger på begge sider av veien. Det renner en bekk gjennom deler av lokaliteten.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

På oppsiden av veien er en middels basefattig lågurteng med en stor populasjon med rødlistearten solblom. Følgende undernaturtyper ble registrert; svak lågurtslåtteeeng D0115, lågurtslåtteeeng D0116, lågurtslåttefukteng D0119 og svak lågurtkulturmarkskant D0123.

Artsmangfold

I Hanssen (1997) står det: Det er ei ballblomst-eng rett øst for bolighuset med et felt med kystmyrklegg. Rett opp for låven på sør-øst sida av veien er det ei flott solblom-eng (VU). Utenom solblom (i bra mengder) finnes storblåfjær, flekkmarihand, småengkall, fjelltimotei, sumphaukeskjegg, flekkgriseøre, myrfiol og blåknapp. Av fugl ble det registrert låvesvale og svart-hvit fluesnapper. Selv om gården er nordvendt, er mangfoldet i engene svært interessant og høyt. Styvingstrærne har ingen spesielle laver/moser bortsett fra filthinnelav. Bjureke skriver: Enga er urterik, med bl a storblåfjær, flekkmarihand, flekkgrisøre, knollerteknapp, blåknapp og sumphaukeskjegg. Turt langs med bekken. Nær bolighuset vokser to gamle styvingstrær (ask). Befaring august 2012: Solblom (VU) vokste fortsatt i store mengder i eng rett på oppsiden av veien. Rundt solblommen på samme eng vokste bl.a. hjertegras, harerug, flekkmarihand, blåknapp, storblåfjær, sumphaukeskjegg, ballblom, gulaks, småengkall.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten blir slått, men noe forfall forekommer.

Fremmede arter

Ingen registrerte.

Skjøtsel og hensyn

Det anbefales at lokaliteten slås seint, i midten/slutten av juli, og at graset rakes og fjernes etter at det er tørket noen dager på bakken. Ev. etterbeiting er positivt.

Del av helhetlig landskap

Dette er en liten lokalitet som ligger relativt isolert, men inntil lokaliteten Aslaksrud nord.

Verdibegrunnelse

Verdi A - svært viktig. Lokaliteten er liten, men relativt artsrik. En stor populasjon med rødlistearten solblom vokser i deler av lokaliteten. Lokaliteten er i relativ god tilstand. Ut fra dette beholdes A-verdi.

Lokalitetsnavn: Bergerud, Sommerstugohaugen

ID: BN00029739	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116), samt svak lågurtkulturmarkskant (D0123) og lågurtkulturmarkskant (D0124)	Verdi: A
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 28.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Slått
Skjøtelsesplan: Nei	Areal: 5,86 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Engene er tidligere registret av Oskar Puschmann og Johnny Hofsten (Hanssen 1997). [Lokaliteten BN00029739 har fått ny avgrensning og er blitt delt opp i to polygoner pga vei].

Beliggenhet og naturgrunnlag

Bergerud ligger 352 m.o.h. på østsiden av Numedal mellom Lampeland og Flesberg, nærmere bestemt ca 1 km syd for Lehovd og i underkant av 2 km fra Fv 100, Flesberg- Lyngdal. Landskapet er småkupert med knauser og hellinger, og innmarka består av enger omkranset av skog. Innmarksarealene består av tidligere overflatedyrka og fulldyrka arealer. For flere av engene er det lenge siden de ble pløyd og gjødslet. Det er fattig berggrunn i området.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Gjennomgående fattig eng, men rikere kanter og engarealer forekommer. Mest artsrik rett ved tun og rundt Sommerstugohaugen. Lokaliteten er moderat fuktig til tørr på grunnlendte knauser. Deler av lokaliteten har blitt ryddet de seinere årene, og er preget av lauvoppslag. Her vokser imidlertid mange av orkideene. Følgende utforminger ble registret; svak lågurtslåtteeeng D0115, lågurtslåtteeeng D0116, samt svak lågurtkulturmarkskant D0123 og lågurtkulturmarkskant D0124. Langs den gamle veien til Vangstad er en gammel hasselhage, tidligere beitemark.

Artsmangfold

Solblom vokste rett ved tunet ved Sommerstugohaugen. Det ble registret fire blomstrende rosetter med solblom. Solblom er også registret tidligere på lokaliteten (Hanssen 1997). Ellers ble orkideene nattfiol, brudespore, skogmarihånd og flekkmarihånd registret, andre engarter var flekkgriseøre, engnellik, harerug, kattefot, smalkjempe, rødknapp, engtjæreblom, grannmarikåpe, blåklokke, prestekrage, småengkall, finnskjegg, hvitmaure, skogkløver, hvitkløver,

karve, knollerteknapp, fuglevikke, markjordbær, hårsveve, engfrytle, bleikstarr, stjernestarr, gulaks for å nevne noen. Finnskjegg var stedvis dominerende. I fuktigere områder myrklegg, myrfiol, ballblom, og på tørre knauser småbergknapp, smørbukk, småsyre, sølvmure, hårsveve, sauesvingel, småsmelle, engtjæreblom.

Bruk, tilstand og påvirkning

Grunneier Gunnar Bergerud sier at siste året med beiting på Bergerud var i 1986. Etter dette har det kun blitt slått. Innmarksarealene på Bergerud ble gjødsla med kunstgjødsel fram til 1990. Det har derimot ikke blitt gjødsla med kunstgjødsel innenfor avgrensa lokalitet sier Bergerud.

Fremmede arter

Det ble ikke registrert innførte arter.

Skjøtsel og hensyn

For artsmangfoldet er det viktig å opprettholde skjøtsel med sein slått i siste halvdel av juli begynnelsen av august, slik at både de fleste artene rekker å sette frø og at gjenvekstperioden blir kortere (for å redusere grønnngjødslingen). De mest artsrike områdene kan gjerne slås i første halvdel av august. Generelt ville det vært ideelt med etterbeite en tid etter gjennomført slått. Graset skal tørke noen dager før raking og bortkjøring. Det er meget viktig at avgrenset engareal ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap

På Bergerud er store deler av kulturlandskapet artsrikt. Følger en gårdsveien i underkant av 1 km lengre nord mot Lehovd, kommer en til flere artsrike engområder. Det er naturlig å se disse områdene i sammenheng.

Verdibegrunnelse

Verdi A - svært viktig. Delvis velskjøttede engarealer på næringsfattig grunn som slås årlig. Lokaliteten inkluderer og nylig rydda område med mye orkideer. Lokaliteten innehar middels variasjon i fuktighet; fra tørre, grunnlendte knauser til friskere partier. Engene er gjennomgående av fattig- til middels rik type (rikere G4, eller fattigere G7) med gjennomsnittlig rundt 25 engarter, deriblant orkideene nattfiol (*P. bifolia*), brudespore, skogmarihånd og flekkmarihånd og rødlistearten solblom (VU).

Lokalitetsnavn: Bergerud, Skjolshaugen

ID: NIBU2	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Lågurtslåtteeeng (D0116) og lågurt- kulturmarkskant (D0124)	Verdi: A
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 28.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Slått
Skjøtelsesplan: Nei	Areal: 1,99 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Oskar Puschmann og Johnny Hofsten har tidligere registrert på Bergerud (Hanssen 1997), men avgrensningen av denne lokaliteten ble foretatt i 2013.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Bergerud ligger 352 m.o.h. på østsiden av Numedal mellom Lampeland og Flesberg, nærmere bestemt ca 1 km syd for Lehovd og i underkant av 2 km fra Fv 100, Flesberg- Lyngdal. Landskapet er småkupert med knauser og hellinger og innmarka består av enger omkranset av skog. Innmarksarealene består av tidligere overflatedyrka og fulldyrka arealer. Avgrenset lokalitet ligger på en høyderugg midt mellom to tidligere dyrka jorder.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Middels rik eng, spesielt i sydvestvendt skråning ned mot jordekant. Lokaliteten er overveiende av tørr utforming, men moderat fuktige områder finnes også (**Figur 10**). Følgende utforminger ble registrert; lågurtslåtteenng D0116 og lågurtkulturmarkskant D0124.

Artsmangfold

Mange av de samme engartene som vokser i BN 00029739 vokser også innen denne lokaliteten; slik som nattfiol, brudespore, flekkgriseøre, engnellik, harerug, kattedot, smalkjempe, rødknapp, engtjæreblom, blåklokke, prestekrage, småengkall, fuglevikke, markjordbær, hårsveve, engfrytle, tirilltunge, samt storblåfjær, legeveronika, følblom.

Bruk, tilstand og påvirkning

Grunneier Gunnar Bergerud sier at siste året med beiting på Bergerud var i 1986. Etter dette har det kun blitt slått. Innmarksarealene på Bergerud ble gjødslet med kunstgjødsel fram til 1990. Det er derimot ikke blitt gjødslet med kunstgjødsel innen avgrensa lokalitet sier Bergerud.

Fremmede arter

Det ble ikke registrert innførte arter.

Skjøtsel og hensyn

For arts mangfoldet er det viktig å opprettholde skjøtsel med sein slått i siste halvdel av juli begynnelsen av august, slik at både de fleste artene rekker å sette frø og at gjenvekstperioden blir kortere (for å redusere grønngjødslingen). De mest artsrike områdene kan gjerne slås i første halvdel av august. Generelt ville det vært ideelt med etterbeite en tid etter gjennomført slått. Graset skal tørke noen dager før raking og bortkjøring. Det er meget viktig at avgrenset engareal ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap

På Bergerud er store deler av kulturlandskapet artsrikt. Følger en gårdsveien i underkant av 1 km lengre nord mot Lehovd, kommer en til flere artsrike engområder. Det er naturlig å se disse områdene i sammenheng.

Verdibegrunnelse

Verdi A - svært viktig. Artsrikt og lavvokst eng på grunnlent åsrygg, overveiende i god tilstand. Noe oppslag av lauv på østvendt side. Enga er av middels rik type med gjennomsnittlig rundt 25-30 engarter, deriblant orkideene nattfiol (*P. bifolia*), brudespore, samt flekkgriseøre, engtjæreblom, kattedot og storblåfjær.

Figur 10. Slåtteeeng ved Skjolshaugen, Bergerud i Flesberg. Foto: Ellen Svalheim 2013.

Lokalitetsnavn: Bergerud, Lia

ID: NIBU3	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Lågurtslåtteeeng (D0116)	Verdi: A
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 28.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Slått
Skjøtselsplan: Nei	Areal: 0,92 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Oskar Puschmann og Johnny Hofsten har tidligere registrert på Bergerud (Hanssen 1997), men avgrensningen av denne lokaliteten ble foretatt i 2013.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Bergerud ligger 352 m.o.h. på østsiden av Numedal mellom Lampeland og Flesberg, nærmere bestemt ca 1 km syd for Lehovd og i underkant av 2 km fra Fv 100, Flesberg- Lyngdal. Landskapet er småkupert med knauser og hellinger og innmarka består av enger omkranset av skog. Innmarksarealene består av tidligere overflatedyrka og fulldyrka arealer. Avgrenset lokalitet ligger i en østvendt helling under en høyderygg.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Middels rik eng i østvendt skråning ned mot jordekant. Lokaliteten er overveiende av tørr utforming, men moderat fuktige områder finnes og. Følgende utforminger ble registrert; lågurtslåtteeng D0116.

Artsmangfold

Mange av de samme engartene som vokser i BN 00029739 vokser også innen denne lokaliteten; slik som brudespore, flekkgriseøre, harerug, smalkjempe, engtjæreblom, blåklokke, prestekrage, småengkall, fuglevikke, engfrytle, tiriltunge, samt storblåfjær, legeveronika, følblom. Det var mange blomstrende individer med brudespore ved registrering i juni, trolig over hundre.

Bruk, tilstand og påvirkning

Grunneier Gunnar Bergerud sier at siste året med beiting på Bergerud var i 1986. Etter dette har det kun blitt slått. Innmarksarealene på Bergerud ble gjødslet med kunstgjødsel fram til 1990. Det er derimot ikke blitt gjødslet med kunstgjødsel innen avgrensa lokalitet sier Bergerud.

Fremmede arter

Det ble ikke registrert innførte arter.

Skjøtsel og hensyn

For arts mangfoldet er det viktig å opprettholde skjøtsel med sein slått i siste halvdel av juli begynnelsen av august, slik at både de fleste artene rekker å sette frø og at gjenvekstperioden blir kortere (for å redusere grønngjødslingen). Generelt ville det vært ideelt med etterbeite. Graset skal tørke noen dager før raking og bortkjøring. Det er meget viktig at avgrenset engareal ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap

På Bergerud er store deler av kulturlandskapet artsrikt. Følger en gårdsveien i underkant av 1 km lengre nord mot Lehovd, kommer en til flere artsrike engområder. Det er naturlig å se disse områdene i sammenheng.

Verdibegrunnelse

Verdi A - svært viktig. Artsrikt og lavvokst eng i østvendt skråning i god tilstand. Enga slås årlig. Enga er av middels rik type med gjennomsnittlig rundt 25-30 engarter, deriblant mange individer med brudespore, samt flekkgriseøre, engtjæreblom, kattedot og storblåfjær.

Lokalitetsnavn: Dalegården, søre

ID: BN00029745	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype: Slåtte- og beitemyr (D02)
Utforming: Bergknaus (B0102), lågurtslåtteeng (D0116), svak lågurtslåtteeng (D0115), lågurtslåttefukteng (D0119), svak lågurtkulturmarkskant (D0123), lågurtkulturmarkskant (D0124) og slåttemyr (D0201).	Verdi: A
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01 og U02
Registreringsdato: 28.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Slått og beite
Skjøtelsesplan: Nei	Areal: 5,76 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar

2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Lokaliteten er tidligere undersøkt; se Bjureke et al. (2008) og Hanssen (1997). [Lokaliteten BN00029745 har fått ny avgrensning, bl.a. utvidet mot nordvest og er blitt delt opp i to polygoner pga vei. I nordøst er det skilt ut to egne lokaliteter, hvor det ene tidligere lå innenfor gammelt polygon].

Beliggenhet og naturgrunnlag

Gården Søre Dalegården, gnr 85 bnr 1, ligger sør for Letmolivatnet og er noe østvendt. Det er meget velhevdede enger/beiter på eiendommen med lite gjødselspreg.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Gjennomgående fattig til middels rik eng. De mest artsrike delene er langs kantsoner som øvre deler av eng, rundt stabbur, langs bekkedrag og på myrareal som har vært slått kontinuerlig. Sentrale og nedre deler av eng rundt de to stabburene har nok tidligere vært dyrket og gjødslet, men dette er lenge siden. Lokaliteten varierer mye mht fuktighet fra den mindre myra nær veien i sørvestre del til tørrengarealer på grunnlendte knauser og øvre deler av enga på oppsiden av stabburene. Følgende utforminger ble registrert; Bergknaus B0102, lågurtslåtteeeng D0116, svak lågurtslåtteeeng D0115, lågurtslåttefukteng D0119, svak lågurtkulturmarkskant D0123, lågurtkulturmarkskant D0124 og slåttemyr D0201.

Artsmangfold

Naturbase 2006: Ved stabburet vokser det: finnskjegg, ryllik, rødknapp, engfiol og engnellik. Ovenfor stabbura er det stort sett tørt og her finnes: hårsveve, øyentrøst, tepperot, legeveronika, smalkjempe, fjellmarikåpe, flekkgriseøre, knegras, storblåfjær, harerug, kvitbladtistel og myrfiol. Et bekkesig fra vest mot våningshuset har kystmyrklegg, gulstarr, tettegras, kornstarr, bleikstarr, blåkoll, jåblom, stjernestarr, ryllsiv og duskull langs kantene. Mot sør finnes det myr mot engkanten med arter som: breiull, sveltull, hjertegras, vanlig myrklegg, kornstarr, jåblom, bukkeblad, gulstarr, blåtopp, dystarr, solleiehov og sumphaukeskjegg. Nedenfor tunet mot øst er det åpne fine enger/beiter av frisk til fuktig karakter. Bekkesiget fortsetter øst for våningshuset og nedover jordene. Her vokser det hvitbladtistel, myrtistel, myrmaure, ballblom, solleiehov, kildeurt (første kjente funn i Flesberg), bekkestjerneblom og myrmjølke. Mange steder øst for tunet/nedenfor veien er det mye hjertegras og ellers sliregras, småengkall og paddesiv. Det er fukteng med mye jåblom, engkarse og harerug. Ved re-registrering i 2013: Rundt stabbur og i eng på oppsiden ble de samme artene registrert som nevnt over med unntak av engnellik. I tillegg ble det i 2013 registrert relativt store mengder med engtjæreblom og kattefot i øvre deler av enga, og i kantene vokste brudespore, skogmarihånd, flekkmarihånd. I dette området ble også registrert aurikkelsveve, gjeldkarve, knollerteknapp, bråtestarr, skogkløver, fjelltimotei og prestekrage for å nevne noen. Langs bekkesig ble det registrert bl.a. engknoppurt, ballblom, mjørdurt, harerug, flekkmarihånd, hvitbladtistel, sumpmaure, skogstorkenebb, rødknapp, beitemarikåpe og enghumbleblom. På mindre myr nær vei tettegras, slåttestarr, kystmyrklegg, flekkmarihånd, harerug, kornstarr, blåtopp, trådsiv, fjelltimotei, ballblom og tirilltunge. Trolig for tidlig for jåblom. I 2000 registrerte Leif Aarvik rødlista sommerfugl, gulflekksmyger *Carterocephalus palaemon* (NT) rett øst for avgrensa lokalitet.

Bruk, tilstand og påvirkning

Grunneier opplyser at det var tradisjonell drift med melkeku fram til ca 1965. Etter dette har engene blitt slått årlig og beitet med hest. Det er i dag fire hester på Søre Dalegården. Grunneier opplyser at innmarka ikke blir gjødslet og at slåtten gjennomføres i slutten av juli hvert år. Enga ved stabburene og den sørligste enga øst for veien blir hesjet. Arealene bak (øst for) låve brukes som hestebeite og er delvis tidligere fulldyrka mark. Og åpne arealer mot skog i øst blir holdt utenom beiting og slått og er i forfall. Disse arealene var delvis en del av gammelt polygon (fra 2005) og er nå ikke inkludert i lokaliteten.

Fremmede arter

Ingen fremmede arter ble registrert inne i lokaliteten.

Skjøtsel og hensyn

For artsmangfoldet er det viktig å opprettholde skjøtsel med sein slått i siste halvdel av juli begynnelsen av august. Det er viktig å opprettholde slått innen hele lokaliteten også på myrlandt areal. Flere steder er kantsone rundt enga spesielt artsrike. Det anbefales at disse slås til sist med ljå, eller ryddesag/kantklipper med trekantblad. Graset skal tørke noen dager før raking og bortkjøring. Det er utmerket å tørke høyet på hesje. Det er meget viktig at avgrenset engareal ikke gjødsles. Det er meget positivt at engene blir beitet utover ettersommeren og høsten, slik at daugras ikke blir liggende over vinteren og grønn gjødsle neste sesong.

Del av helhetlig landskap

På Søre Dalegården er store deler av kulturlandskapet artsrikt. Det er avgrenset tre lokaliteter med artsrik slåttemark, i tillegg er det artsrike veikanter. Til sammen blir dette et relativt helhetlig og verdifullt kulturlandskap. Nærmeste artsrike lokalitet utenom Dalegården er Grønli som ligger ca 1,5 km rett nord. På Grønli er det også registrert artsrik slåttemark av høy verdi.

Verdibegrunnelse

Verdi A - svært viktig. Relativt store og velskjøttede engarealer som slås årlig og i tillegg beites av hest. Lokaliteten innehar en stor variasjon i fuktighet; fra tørre, grunnlendte knauser til fuktige partier. Et mindre myrområde ned mot bekk som fortsatt slås er inkludert i lokaliteten. Engene er gjennomgående av fattig til middels rik type (rikere G4, eller fattigere G7) med gjennomsnittlig rundt 25 engarter, deriblant orkideene brudespore, skogmarihånd og flekkmarihånd og tørrengarter som flekkgriseøre, kattedot og engtjæreblom, samt myrarter som kystmyrklegg, tettegras. I nærheten er sommerfuglen gulflekksmyger (NT) registrert i 2000.

Lokalitetsnavn: Søre Dalegården, kantsone

ID: NIBU4	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype: Artsrik veikant (D03)
Utforming: Lågurtslåtteeng (D0116), lågurtslåt- tefukteng (D0119), lågurtkulturmarkskant (D0124)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 28.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): beite (muligens også slått)
Skjøtelsesplan: Nei	Areal: 0,86 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Lokaliteten er tidligere undersøkt; se Bjureke et al. (2008) og Hanssen (1997).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Gården Søre Dalegården, gnr 85 bnr 1, ligger sør for Letmolivatnet og er noe østvendt. Det er meget velhevdete enger/beiter på eiendommen med lite gjødselspreg. Avgrenset lokalitet ligger sør- og østvendt og i svakt hellende terreng.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Middels rik eng og inkluderer mot kantsone mot skog og gårdsvei. Lokaliteten varierer noe mht fuktighet fra fuktigere områder med gulstarr, sumphaukeskjegg og ballblom til mer tørrere eng. Følgende utforminger ble registrert; lågurtslåtteeng D0116, lågurtslåttefukteng D0119, lågurtkulturmarkskant D0124.

Artsmangfold

Enga inneholdt de fleste av engartene som også forekommer i nærliggende lokalitet BN 00029745. I tillegg ble det registrert gulstarr, sumphaukeskjegg og engknoppurt. I 2000 registrerte Leif Aarvik rødlista sommerfugl, gulflekksmyger *Carterocephalus palaemon* (NT) rett øst for avgrensa lokalitet.

Bruk, tilstand og påvirkning

Grunneier opplyser at det var tradisjonell drift med melkeku fram til ca 1965 på Søre Dalegården. Etter dette har mye av innmarka blitt slått årlig og beitet med hest. Det er i dag fire hester på Søre Dalegården. Grunneier opplyser at innmarka ikke blir gjødslet og at slåtten gjennomføres i slutten av juli hvert år. Arealene bak (øst for) låve brukes som hestebeite og er delvis tidligere fulldyrka mark. Avgrenset lokalitet er del av dette beitet i dag. Det er relativt nylig rensket ei grøft gjennom lokaliteten.

Fremmede arter

Ingen fremmede arter ble registrert inne i lokaliteten.

Skjøtsel og hensyn

For arts mangfoldet er det viktig å opprettholde skjøtsel med sein slått i siste halvdel av juli begynnelsen av august. Kantsoner og mer ulendt mark anbefales at slås med ljà, eller rydesag/kantklipper med trekantblad. Graset skal tørke noen dager før raking og bortkjøring. Det er meget viktig at avgrenset areal ikke gjødsles. Det er meget positivt at engene blir beitet ut over ettersommeren og høsten, slik at daugras ikke blir liggende over vinteren og grønn gjødsle neste sesong.

Del av helhetlig landskap

På Søre Dalegården er store deler av kulturlandskapet artsrikt. Det er avgrenset tre lokaliteter med artsrik slåttemark, i tillegg er det artsrike veikanter. Til sammen blir dette et relativt helhetlig og verdifullt kulturlandskap. Nærmeste artsrike lokalitet utenom Dalegården er Grønli som ligger ca 1,5 km rett nord. På Grønli er det også registrert artsrik slåttemark av høy verdi.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. En mindre restlokalitet med relativt artsrik eng i noe forfall, samt artsrik veikant. Lokaliteten innehar middels variasjon i fuktighet. Enga er gjennomgående av middels rik type (rikere G4, eller fattigere G7), med bl.a. brudespore, skogmarihånd, gulstarr, ballblom, sumphaukeskjegg. I nærheten er sommerfuglen gulflekksmyger (NT) registrert i 2000.

Lokalitetsnavn: Søre Dalegården, nord

ID: NIBU5	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype: Artsrik veikant (D03)
Utforming: Bergknaus (B0102), lågurtslåtteeeng (D0116), svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåttefukteng (D0119), svak lågurtkulturmarkskant (D0123), lågurtkulturmarkskant (D0124)	Verdi: A
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 28.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Slått og beite
Skjøtelsplan: Nei	Areal: 2,82 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar

2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Lokaliteten er tidligere undersøkt; se Bjureke et al. (2008) og Hanssen (1997).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Gården Søre Dalegården, gnr 85 bnr 1, ligger sør for Letmolivatnet og er noe østvendt. Det er meget velhevdede enger/beiter på eiendommen med lite gjødselspreg. Avgrenset lokalitet er ikke tidligere beskrevet.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Middels rik eng. De mest artsrike delene er i øvre deler av eng, og opp mot gårdsvei. Sentrale og nedre deler av eng er trolig gjødslet tidligere, men dette er nok lenge siden. Lokaliteten varierer i fuktighet fra tørre kanter øverst til fuktigere eng lengre nede. Følgende utforminger ble registrert; lågurtslåtteeng D0116, svak lågurtslåtteeng D0115, lågurtslåttefukteng D0123, lågurtkulturmarkskant D0124.

Artsmangfold

I de nedre fuktigere områdene vokser gulstarr, ballblom, bekkeblom, flaskestarr. I de midtre delene mer fattig eng med firkantperikum, rødkløver, beitemarikåpe, prestekrage, blåklokke, engkvein, gulaks, smalkjempe, småengkall. I de øvre delene opp mot gårdsvei er det rikere med dunkjempe, brudespore, fjelltimotei, flekkgriseøre, engtjæreblom, storblåfjær, harerug, engknoppurt, engfiol, følblom, kattedot, hvitmaure, markjordbær, fuglevikke, skogkløver, skogstorkenebb. I kant mot skog, teiebær, firblad, maiblom, liljekonvall, rød jonsokblom. I 2000 registrerte Leif Aarvik rødlista sommerfugl, gulflekksmyger *Carterocephalus palaemon* (NT) rett sørøst for avgrensa lokalitet.

Bruk, tilstand og påvirkning

Grunneier opplyser at det var tradisjonell drift med melkeku fram til ca 1965. Etter dette har engene blitt slått årlig og beitet med hest. Det er i dag fire hester på Søre Dalegården. Grunneier opplyser at innmarka ikke blir gjødslet og at slåtten gjennomføres i slutten av juli hvert år.

Fremmede arter

Ingen fremmede arter ble registrert inne i lokaliteten.

Skjøtsel og hensyn

For arts mangfoldet er det viktig å opprettholde skjøtsel med sein slått i siste halvdel av juli begynnelsen av august. Flere steder er kantonene rundt enga spesielt artsrike. Det anbefales at disse slås til sist med ljå, eller ryddesag/kantklipper med trekantblad. Graset skal tørke noen dager før raking og bortkjøring. Det er meget viktig at avgrenset engareal ikke gjødsles. Det er meget positivt at engene blir beitet utover ettersommeren og høsten, slik at daugras ikke blir liggende over vinteren og grønngjødsle neste sesong.

Del av helhetlig landskap

På Søre Dalegården er store deler av kulturlandskapet artsrikt. Det er avgrenset tre lokaliteter med artsrik slåttemark, i tillegg er det artsrike veikanter. Til sammen blir dette et relativt helhetlig og verdifullt kulturlandskap. Nærmeste artsrike lokalitet utenom Dalegården er Grønli som ligger ca 1,5 km rett nord. På Grønli er det også registrert artsrik slåttemark av høy verdi.

Verdibegrunnelse

Verdi A - svært viktig. Relativt stor og velskjøttet eng som slås årlig og i tillegg beites av hest. Lokaliteten innehar god variasjon i fuktighet; fra tørre veikanter til friskere eng med ballblom, gulstarr og bekkeblom. Engene er gjennomgående av middels rik type (G7) med flere basekrevede arter som dunkjempe, brudespore, flekkgriseøre, gulstarr. I nærheten er sommerfuglen gulflekksmyger (NT) registrert i 2000.

Lokalitetsnavn: Fønset

ID: BN00029764	Kommune: Flesberg
Naturtype: Store gamle trær (D12)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Styvingstre (D1202)	Verdi: B
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 14.10.2011	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Ingen	Bruk (nå): Ingen bruk
Skjøtselsplan:	Areal: 6,77 daa

Innledning

Lokaliteten er tidligere kartlagt i forbindelse med kulturmarkskartlegging i kommunen, som lauveng, og det er utarbeidet skjøtselsplan av E.W. Hanssen og Naturvernforbundet i Buskerud i 1996. I 2011 ble lokaliteten oppsøkt av Harald Bratli i forbindelse med kartlegging av styvingstrær og høstingsskog (Jordal & Bratli 2012). Beskrivelsen og verdivurdering er revidert og naturtypen endret til Store gamle trær (D12), da engvegetasjonen er sterkt gjengrodd og dessuten dels virker nokså næringsrik (gjødsla eng).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger ved gården Fønset på åsen øst for Lampeland i Flesberg kommune. Gården er fraflyttet og hele området i forfall. Berggrunnen i området består av diorittisk til granittisk gneis og migmatitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og overgangssekjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen Store gamle trær (D12) av utforming styvingstre (D1202). Dette er et stort almetre som står nordøst for gården, og er sterkt overvokst og utskygget av gran.

Artsmangfold

Lokaliteten er tidligere undersøkt for epifyttiske lav (1987 (Tønsberg), 1995 (Lottrup), 1997 (Bratli), se Norsk lavdatabase). I 1997 ble blant annet klosterlav *Biatoridium monasteriense* (NT), almelav *Gyalecta ulmi* (NT) og bleikdoggnål *Sclerophora pallida* (NT) observert. Alle disse artene ble gjenfunnet ved inventeringen i 2011. Dessuten ble soppene almekullsopp *Hypoxylon vogesiacum* (NT) og narrepiggssopp *Kavinia himantia* (NT) notert på styva alm, sterkt utskygget av gran. Av moser på styvingstrær ble det bl.a. funnet ekornmose *Leucodon sciuroides*, almeteppepose *Porella platyphylla*, broddtråklepose *Pseudoleskeella nervosa*, putehårstjerne *Syntrichia ruralis*. På gamle uthusvegger ble stautnål *Chaenotheca phaeocephala* (VU) funnet. I tillegg ble flatragg *Ramalina sinensis* (NT) funnet på flere osper sør i området langs grusveien.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Treet bør fristilles og vurderes for skånsom og gradvis restaurering av fagfolk med kompetanse på denne type arbeid. Ved beskjæring må rikelig med livkvister settes igjen.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten er en skogs plass i åslandskap.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten gis verdi B (viktig) på bakgrunn av forekomstene av rødlistearter, og fordi styvingstrær av denne dimensjonen med forekomster av rødlistede epifytter er sjeldne i regionen.

Lokalitetsnavn: Gjømle, vest for

ID: BN00062380	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Bergknaus (B0102), svak lågurt-slåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116), svak lågurtkulturmarkskant (D0123), lågurtkulturmarkskant (D0124)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 21.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: Ingen	Bruk (nå): Ingen
Skjøtselsplan: Nei	Areal: 1,6 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Lokaliteten er tidligere undersøkt se Bjureke et al. (2008).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Dette er ei eng som ligger på ei hyttetomt i hellinga nedenfor Søndre Ånnestad, og vest for Gjømle i Ligrenda. Enga ligger i bakken opp for fylkesvei 100 og består av to delpolygoner på hver side av gårdsvei.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Slåttemark nedenfor hytte. Urterik, ugjødsla mindre eng, sannsynligvis tidligere slåttemark som nå er delt av som hyttetomt. Artene fordeler seg jevnt, og enga har middels tilstand med stedvis noe forfall. Følgende utforminger ble registrert; svak lågurtslåtteeeng D0115, lågurtslåtteeeng D0116, svak lågurtkulturmarkskant (D0123), lågurtkulturmarkskant D0124.

Artsmangfold

I 2006 ble det funnet solblom (1 fertil og 8 sterile rosetter). Solblom ble ikke gjenfunnet i 2013. Følgende arter nevnt fra registreringen i 2006 ble gjenfunnet i 2013; vanlig nattfiol, mye prestekrage, storblåfjær, flekkmariehånd, storblåfjær. Ellers ble bl.a. også disse registrert i 2013: engtjæreblom, flekkgriseøre, tiriltunge, gjeldkarve, harerug, hårsveve, engfiol, engknoppurt, rødknapp, hvitmaure, rødkløver, skogkløver, skogstorkenebb, firkantperikum, hvitbladtistel, smalkjempe, bråtestarr, bleikstarr, gulaks, finnskjegg.

Bruk, tilstand og påvirkning

Avgrenset areal har trolig ikke blitt slått de seinere årene, da det er mye daugas under årets vekst. Området er trolig ikke gjødslet.

Fremmede arter

Ingen registrerte.

Skjøtsel og hensyn

Det er viktig at slått gjenopptas, og at det ryddes mot kantene. Det anbefales sein slått i slutten av juli/begynnelsen av august. Graset bør tørke på bakken noen dager, før det rakes sammen og kjøres vekk. Det må ikke gjødsles innen området.

Del av helhetlig landskap

Det er avgrenset flere artsrike lokaliteter i Ligrenda. Det er naturlig å se disse lokalitetene i sammenheng.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. Dette er ei lita og artsrik eng i middels tilstand. Enga er bl.a. karakterisert med relativt store populasjoner med vanlig nattfiol, flekkmariehånd og prestekrage. Enga er i dag en del av ei hyttetomt. De siste årene har enga ikke blitt slått. Det er viktig at slått gjenopptas for at verdiene skal ivaretas.

Lokalitetsnavn: Grønli

ID: BN00029715	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Bergknaus (B0102), Kalkslåtteeeng (D0117), lågurtslåtteeeng (D0116), svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåttefukteng (D0119), svak lågurtkulturmarkskant (D0123), lågurtkulturmarkskant (D0124)	Verdi: A
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 25.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Slått
Skjøtselsplan:	Areal: 11,25 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Engene er tidligere registret av bl.a Dag Kjellevoid i 2004 og Even Woldstad Hanssen i 1997.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Grønli ligger rett øst for Letmolivatnet langs veien til Bingen. Området rundt tunet på Grønli er kjent for å huse noe av den rikeste floraen i Flesberg, noe som kan skyldes lokale forekomster av kalkspat og amfibolitt (Hanssen 1997).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Det er stor variasjon innen lokaliteten, fra frisk ballblomeng til tørrbakkessamfunn, og fra baserik og artsrikt rundt tun og tilgrensende areal til glissen og fattigere eng lengst vest (**Figur 11**). Engene er omkranset av åpne kanter med lyng, busker og kantarter som firblad, teiebær mot skogen bak. Veikantene blir slått og utgjør en naturlig del av slåtteeenga. Alle engene innen avgrensningen hadde i 2013 god tilstand og er i god hevd. Engene var lavvokste, og artene fordelte seg jevnt utover over store areal. Det forekommer rydningsrøyser flere steder i lokaliteten. Følgende utforminger er registrert: Bergknaus B0102, kalkslåtteeeng D0117, lågurtslåtteeeng D0116, svak lågurtslåtteeeng D0115, lågurtslåttefukteng D0119, svak lågurtkulturmarkskant D0123, lågurtkulturmarkskant D0124.

Artsmangfold

Naturbase 2004: En fin engfleck finnes rett vest for tunet med frisk preg. Her er det en dominans av knegrass ellers vill-lin, engknoppurt, storblåfjær, kornstarr, jåblom, tiriltunge, smalkjempe, finnskjegg og hjertegras. Et lignende felt ble også observert sørøst for våningshuset med kjerteløyetrøst og flekkgriseøre i tillegg. Bak stabburet er det litt fuktig eng med ballblom og harerug. Av beitemarksopp ble det funnet stor eggryksopp, blekrød grynhatt, musserongvokssopp (NT, nær truet), kantarellvokssopp og kritt vokssopp. Totalt sett vurderes Grønli til å ha et generelt middels mangfold, men engene er artsrikere enn de fleste stedene i Flesberg. Noe forfalls- og gjødselpreg trekker ned. Området langs veien rett øst for Grønli bærer også preg av kalk i grunnen. Det ble under feltarbeid her av Dag Kjellevoid, registrert liljekonvall, tysbast, blodstorkenebb, tiriltunge og brudespore. Ved re-registrering 25.juni 2013 ble nær alle

karplantene nevnt over gjenfunnet med unntak av jåblom og blodstorkenebb. Det var trolig for tidlig for jåblom i slutten av juni, grunneier Kristoffer Vatnebryn sier at han så jåblom her i 2012. Vatnebryn forteller at det også er mye Maria nøkleblom her om våren. Foruten artene nevnt over ble også følgende arter registrert her i juni 2013; engnellik, dunkjempe, gjelkarve, kattedot, føllblom, engtjæreblom, sølvmore blåknapp, rødknapp, jonsokkoll, flekkmarihånd, skogmarihånd, karve, fjellrapp, prestekrave, engfiol, knollerteknapp, fuglevikke og en rekke andre mer vanlige engarter (**Figur 12**). Artene vokste over store areal og fordelte seg mange steder jevnt utover.

Bruk, tilstand og påvirkning

Det var fast bosetting med tradisjonelt husdyrbruk på Grønli fram til først på 1950-tallet. Engene har siden dette blitt holdt i hevd med årlig slått. Slåtten utføres fra 10. juli og utover. Det har i følge grunneier Kristoffer Vatnebryn ikke blitt gjødslet på Grønli, siden drifta opphørte på 1950-tallet, da med husdyrmøkk.

Fremmede arter

Det ble ikke registrert fremmede arter på Grønli.

Skjøtsel og hensyn

For artsmangfoldet er det viktig å opprettholde nåværende skjøtsel med sein slått (siste halvdel av juli), raking og bortkjøring av høyet. Det er meget viktig at engene ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap

Det er relativt store arealer med slåttemark på Grønli. Lokaliteten ligger imidlertid nokså isolert inne i skogen. Nærmeste artsrike kulturlandskap er på Dalegården ca 1,5 km rett syd, samt på Nordre Letmolien ca 3,5 km unna.

Verdibegrunnelse

Verdi A - svært viktig. Dette er ei velhevdet artsrik slåttemark som slås seint hvert år. God variasjon fra baserikt til fattige utforminger og fra tørre knauser til frisk-fuktigmark. Tilstanden er god grunnet kontinuerlig, tradisjonell slåtteskjøtsel. Artsinventaret er gjennomgående høyt med stedvis baserike engarter som hjertegras, brudespore, dunkjempe, vill-lin, jåblom, engknoppurt, flekkgriseøre. Fukteng med ballblom, harerug forekommer også.

Figur 11. Slåtteeng ved Grønli i Flesberg. Foto: Ellen Svalheim 2013.

Figur 12. Slåtteeeng ved Grønli i Flesberg med brudespore, storblåfjær, småengkall, tiriltunge og flekkgrisøre. Foto: Ellen Svalheim 2013.

Lokalitetsnavn: Helgerud

ID: BN00029748	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Bergknaus (B0102), svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116), lågurtslåttefukteng (D0119), svak lågurtkulturmarkskant (D0123), lågurtkulturmarkskant (D0124)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 24.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): slått
Skjøtselsplan: Nei	Areal: 8,72 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Lokaliteten er tidligere undersøkt se Bjureke et al. (2008).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Helgerud ligger i Lyngdal i Flesberg, i underkant av 1 km nord for Lyngdal sentrum. Bruket ligger rett øst for fylkesvei 134. Innmarksarealene er sørvestvendt.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

I bakken rundt husene på Helgerud er det slåtteeng i kant av tidligere dyrka eng. Lokaliteten er variert med overveiende artsrik slåttemark fra fuktig til tørrere utgaver. Det er en fin fordeling mellom tørre og fuktige partier. Spesielt er en relativt brei kantsonene artsrik. Disse består av rik fukteng og delvis kalkrik tørreng med arter som ballblom, brudespore, hjertegras, storblåfjær, engnellik, flekkgrisøre. På knauser og grunnlendte områder vokser arter som bakkeveronika og småbergknapp. Det er flere rydningsrøyser i området. På tidligere dyrka mark dominerer arter som bl.a. engsyre, mjørdurt, engsoleie. Det er usikkert når dyrka mark ble pløyd/gjødsla sist, men det finnes fortsatt timotei og strandrør her. Den tidligere dyrka marka er fortsatt inkludert i lokaliteten da det forekommer artsrike områder innimellom. Følgende utforminger ble registrert; bergknaus B0102, svak lågurtslåtteeeng D0115, lågurtslåtteeeng D0116, lågurtslåttefukteng D0119, svak lågurtkulturmarkskant D0123, lågurtkulturmarkskant D0124.

Artsmangfold

Det ble registrert over 50 blomstrende brudespore i 2013. Foruten artene nevnt over har slåttemarka innslag av arter som engtjæreblom, småengkall, kattedot, prestekrage, markjordbær, rødknapp, smalkjempe, hvitmaure (stedvis mye), firkantperikum, gulaks, harerug, tirilltunge, engfiol, blåklokke, gjerdevikke, knollerteknapp, fuglevikke, bleikstarr, kornstarr, bråtestarr. I fuktigere søkk; ballblom, hvitbladtistel, skogstorkenebb, engknoppurt, karve. I kantene mot skog vokser bl.a blåveis, hårfrytle, hvitveis, tyrihjel, hengeaks, fingerstarr. Tidligere er vårveronika funnet her den ble ikke gjenfunnet i 2013.

Bruk, tilstand og påvirkning

Helgerud ble slått årlig og beita med sau vår og høst fram til 2002, så lenge nabo Kristoffer Vatnebryn hadde sau. Kanter ble også slått med ljå. Etter 2002 har Vatnebryn fortsatt med å slå engene årlig med slåmaskin. Graset ble ikke samla sammen i 2012, slik det har blitt gjort hvert år tidligere. Deler av lokaliteten har tidligere vært dyrket/overflatedyrket.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Det anbefales årlig sein slått i slutten av juli. Det er fint om graset kan tørke på bakken før det rakes sammen og kjøres vekk. Ingen gjødsling. Slått over hele arealet, også utenfor tidligere dyrka mark og i kantsonene, er viktig.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten på Helgerud ligger i kort avstand til de artsrike engene på Lyngjorda, og bør ses i sammenheng med disse.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. Engene på Helgerud er overveiende artsrike og varierer fra tørre og grunnlendte områder til fuktigere enger på dypere jord. Dette gjør at artsantallet totalt sett er stort. Engene er i relativt god hevd, men noe forfall forekommer. Lokaliteten inkluderer også mark som tidligere har vært dyrka/overflatedyrka. For å ivareta mangfoldet er det viktig at hele arealet slås årlig og at høyet rakes og fjernes etterpå.

Lokalitetsnavn: Håvardrud, mellom

ID: BN00029753	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116), lågurtslåttefukteng (D0119) og svak lågurtkulturmarkskant (D0123).	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 07.08.2012	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Beite
Skjøtselsplan: Nei	Areal: 4,0 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Knut Vollan i NLR og Ellen Svalheim, Bioforsk i august 2012 på oppdrag av Fylkesmannen i Buskerud. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014 og bygger videre på Bjureke et al. (2008). Lokaliteten er tidligere undersøkt se Bjureke et al. (2008) og Hanssen (1997).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Håvardrud ligger 6 km sør for Svene sentrum i Flesberg, på østsiden av Nummedalslågen.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Bjureke et al. (2008): Engarealene nedenfor veien har et noe variert preg, men store arealer har et godt naturengpreg. Det er også noen fuktige partier med duskmyrull, myrfiol og sløke. Befaring 2012: Det er anlagt en hesteridebane i deler av lokalitet siden sist, samt at noe av arealet er pløyd opp. Grunneier opplyser at enga er svakt gjødslet siden forrige registrering. Siden det i 2006 ble registrert mange beitemarkssopp anbefales en ny soppregistrering. Følgende utforminger ble registrert i 2012; svak lågurtslåtteeeng D0115, lågurtslåtteeeng D0116, lågurtslåttefukteng D0119 og svak lågurtkulturmarkskant D0123.

Artsmangfold

I Bjureke et al. (2008): Av beitemarkssopp er det funnet følgende arter: køllesopp-art (blådogget), småfingersopp, rød gul småkøllesopp, okergul grynhatt, rødbrun grynhatt, stjernesporerøds kivesopp, flammefotrødspore *Entoloma exile*, bronserøds kivesopp, slåtterødspore *Entoloma cf. pratulense* (VU), silkerøds kivesopp, beiterøds kivesopp, jordtunge, brunsvart jordtunge, skjør vokssopp, gul vokssopp, mønjevokssopp, kjeglevokssopp, musserongvokssopp (NT), liten vokssopp, kantarellvokssopp, sauevokssopp (VU), svartdugget vokssopp (NT), engvokssopp, grønn vokssopp, rødskivevokssopp (NT), russelærvokssopp (NT), vanlig lakssopp, nelliksopp, elfenbenshette og gul nålehatt. Befaring 2012: På gjenværende del av lokalitet som ikke er pløyd eller anlagt hesteridebane ble funnet bl.a. engnellik, hjertegras, engknoppurt, engfiol, markjordbær, hvitmaure, rød kløver, småengkall, gulaks, smalkjempe, fuglevikke, rød knapp, prestekrage, skogkløver. I fuktigere områder skogstorkenebb, skogkløver, gjerdevikke, hvitmaure. Det ble registrert huggorm og firfirse i ei rydningsrøys.

Bruk, tilstand og påvirkning

Det har vært eierskifte, og lokaliteten har i de siste årene blitt beitet med hest. Grunneier opplyser at engene også blir noe gjødslet.

Fremmede arter

Ingen registrerte.

Skjøtsel og hensyn

Det anbefales at lokaliteten slås seint, i midten/slutten av juli, og at graset rakes og fjernes etter at det er tørket noen dager på bakken. Etterbeiting er positivt. Gjødsling må opphøre.

Del av helhetlig landskap

Dette er en liten lokalitet som ligger relativt isolert.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. Lokaliteten er blitt redusert ved omlegging til hestebeite, samt at gjenværende areal har blitt noe gjødslet. Fortsatt finnes rester av artsrik eng. Det er tidligere registrert en rekke rødlista sopper i lokaliteten. Ut fra gjødslingen bør lokaliteten re-registreres mht sopp. B-verdi beholdes under tvil.

Lokalitetsnavn: Kjølberg

ID: BN00062379	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Bergknaus (B0102), kalkslåtteeng (D0117), lågurtslåtteeng (D0116), svak lågurtslåtteeng (D0115), kalkslåttefukteng (D0120)	Verdi: A
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 25.06.2013 og 20.08.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Slått
Skjøtselsplan: Under utarbeidelse	Areal: 7,55 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Engene er tidligere registret av Kristina Bjureke i august 2006.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Gården Kjølberg ligger langs med fylkesveien ca 1,5 km rett syd for Strandevatnet, og ca 0,5 km nordøst for Dåsettunet, Flesberg kommune. Slåttemarka omkranser tun og strekker seg østover ned mot fylkesveien ofte som smale teiger mellom oppstikkende skogkledte knauser. Engene er ofte hellende og sørøstlig eksponert.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Relativt stor variasjon mht utforminger fra meget artsrikt med innslag av baserike arter til fattigere og glisne enger med mye mose og få karplanter (**Figur 13**). Lokaliteten innehar god variasjon mht fuktighet og jorddybde, bl.a. renner en bekk gjennom lokaliteten med fuktigere partier og på grunnlendte knauser og opplendte areal i engas øvre deler forekommer tørrengvegetasjon. Følgende utforminger er registrert: Bergknaus B0102, kalkslåtteeng D0117, lågurtslåtteeng D0116, svak lågurtslåtteeng D0115, kalkslåttefukteng D0120 (jfr NiN 1,0 tilsvarer kulturmarkskalkeng T4-4, lågurt-kulturmarkseng T4-3, svak lågurt-kulturmarkseng T4-2 og kulturmarkskalkfukteng T4-8).

Artsmangfold

I 2006 skrev Bjureke; Engkvein og gulaks dominerer, ellers meget urterikt. Flere arter som er knyttet til eng i hevd, som smalkjempe, storblåfjær, harerug, prestekrage, engnellik, gjeldkarve, rødknapp, engknoppurt og flekkgrisøre. Forekomst av kattefot. Mindre areal med fuktigere preg med plantearter som sumphaukeskjegg og vendelrot. Videre nevner Bjureke følgende arter: ryllik, nyseryllik, bleikstarr, hvitblattistel, sølvbunke, kjerteløyentrøst, markjordbær, sumpmaure, skogstorkenebb, aurikkelsveve, hårsveve, skjermesveve, firkantperikum, knollerteknapp, følblom, tiriltunge, engfrytle, stormarimjelle, småmarimjelle, blåtopp, finnskjegg, skoggråurt, gjeldkarve, tepperot, blåkoll, småengkall, småsyre, vårpengeurt, tveskjeggveronika, legeveronika,

fuglevikke, engfiol, myrfiol. Av forfalls- og kantarter nevnes; røsslyng, gråor, geitrams, mjørdurt, hengeving, gran, vanlig furu, vanlig osp, bringebær, teiebær, blokkebær. Ved re-registrering 25.juni 2013 ble nær alle engartene Bjureke nevner over, gjenfunnet med unntak av engnellik. I tillegg ble det registrert store mengder (hundrevis) med brudespore (**Figur 14**), deriblandt noen individer med hvit brudespore. Det ble registret solblom (VU) i to av engene (i eng ovenfor hovedhus ved 32V0525070,6640278 og bak låve ved 32V0525124,6640245). I tillegg ble det registrert skogmarihånd, dunkjempe, engtjæreblom, blåklokke, rødkløver, skogkløver, hvitkløver, grannmarikåpe, glattmarikåpe, bråtestarr, harestarr, marianøkleblom, legevintergrønn, fjelltimo-tei, jonsokkoll, engsmelle. På fuktigere partier nær bekk ble det i tillegg til vendelrot og sump-haukeskjegg også registrert arter som ballblom, hvitbladtistel, rødknapp, skogstorkenebb tette-gras, myrfiol, myrtistel, myrhatt, slåttestarr, gulstarr, vassrørkvein, sølvbunke. På fattigere eng-er lengre nordøst var finnskjegg, tepperot, trådsiv, harerug, gulaks vanlige arter. Og på grunn-lendt mark med berg i dagen vokser bl.a. hårsveve og kattefot. Tilgrensende areal som ikke blir slått, har forfallsarter som geitrams, bringebær mm.

Bruk, tilstand og påvirkning

Bruket er ikke i aktiv drift, men engene holdes i hevd med tradisjonell slått. Engene slås seint rundt midten av august hvert år. Det har ikke vært perioder med opphør av slått. Graset rakes sammen og legges i kompost i forsengkninger. Grunneier Ruth Frågodt forteller at de sluttet med husdyr på 1970-tallet, da var det sau, ku og noen høner på bruket. Engene er gjennom-gående i god tilstand, noe gjengroing fra kantene med dominans av firkantperikum, geitrams, bringebær bl.a. Trussel: Opphør av drift. Det vokser en del lupin og fredløs langs veikanten som en må forhindre at sprer seg inn i engene.

Fremmede arter

Noe spredning av hageplanter; bl.a. lupiner, akeleie, sypressvortemelk og fredløs. Kam-knoppurt (*Centaurea cheiranthifolia*) har bl.a. spredt seg langs bekk i nedkant av sti/vei. Det er viktig at arter som lupin og akeleie ikke får spredt seg inn i slåtteengene.

Skjøtsel og hensyn

For artsmangfoldet er det viktig å opprettholde nåværende skjøtsel med sein slått i august, ra-king og bortkjøring av høyet. Det er meget viktig at engene ikke gjødsles. Se skjøtelsesplan.

Del av helhetlig landskap

Nær all innmarka på Kjølberg er i dag slåttemark med verdi. I tillegg er det registrert verdifull naturbeitemark på nærliggende eiendom Kjølset, ca 200m nord for Kjølberg. Det er viktig at disse lokalitetene ses i sammenheng.

Verdibegrunnelse

Verdi A - svært viktig. Dette er et sammenhengende system av mindre og ganske varierte slåt-teenger. God variasjon fra middels baserikt til fattige utforminger og fra tørre knauser til frisk-fuktigmark. Tilstanden til engene er god grunnet kontinuerlig, tradisjonell slåtteskjøtsel. Artsin-ventaret er gjennomgående høyt med stedvis baserike engarter som brudespore (hundrevis), dunkjempe, engknoppurt og flekkgriseøre. Det er registrert to forekomster av rødlistearten sol-blom. Fukteng med gulstarr, sumphaukeskjegg og ballblom forekommer også.

Figur 13. Slåtteeeng ved Kronset i Flesberg. Foto: Ellen Svalheim 2013.

Figur 14. Slåtteeeng ved Kjølberg i Flesberg med brudespore, engtjæreblom, storblåfjær, småengkall og skogkløver. Foto: Ellen Svalheim 2013.

Lokalitetsnavn: Kronset

ID: BN00029740	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype: Slåtte- og beitemyr (D02)
Utforming: Bergknaus (B0102), lågurtslåtteeeng (D0116), svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåttefukteng (D0119), svak lågurtkulturmarkskant (D0123), lågurtkulturmarkskant (D0124) og slåttemyr (D0201).	
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01 og U02
Registreringsdato: 26.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Slått
Skjøtselsplan: Nei	Areal: 16,42 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Oskar Puschmann (se Hanssen 1997). Bjørn Sagvolden fra Rollag har gjort undersøkelser av insekter.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Kronset ligger nordvest for Lampeland og er i dag ikke bebodd. Kulturlandskapet er småkupert og sydvendt. Deler av innmarka i syd er på myr.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Gjennomgående fattig til middels rik eng. De mest artsrike delene er langs kantsoner som øvre deler av eng, på grunnlendte areal og langs vei. De åpne engflatene har i tidligere tider vært dyrket og gjødslet, men dette er > 50 år siden. Lokaliteten varierer mye mht fuktighet fra fukteng/myrområde i sørvest til tørrengarealer på grunnlendte knauser og øvre deler av enga på oppsiden av tun. Det var flere rydningsrøyser i området. Disse er holdt åpne og er uten trær og kratt. Følgende utforminger ble registrert; Bergknaus B0102, svak lågurtslåtteeeng D0115, lågurtslåtteeeng D0116, lågurtslåttefukteng D0119, svak lågurtkulturmarkskant D0123, lågurtkulturmarkskant D0124 og slåttemyr D0201.

Artsmangfold

Solblom (VU) ble registrert på to forskjellige steder i lokaliteten 1: grunnlendt mark ved knaus nær innhus, og 2; i sørlige deler av lokalitet i en kantsonen bak fuktdrag. Ellers ble en rekke engarter registrert, bl.a.; hjertegras, flekkgriseøre, storblåfjær, engtjæreblom, rødknapp, harerug, engknoppurt, engfiol, tirilltunge, fuglevikke, knollerteknapp, aurikkelsveve, hvitmaure, gjeldkarve, beitemarikåpe, markjordbær, skogkløver- hvitkløver, rødkløver, prestekrage, blåklokke, bleikstarr, gulaks, gråstarr, fjelltimotei. I kantene også orkideer slik som vanlig nattfiol og brudespore. På tørrere og grunnlent mark; småsyre, smørbukk, hårsveve, ettårsknavel, engtjæreblom. På fuktigere og myrlendt mark; skavgras, myrklekk, myrfiol, myrhatt, trådsiv, myrtistel, hvitbladtistel, mjørdurt, myrmaure, ballblom, bekkeblom, finnskjegg, gulstarr, slåttestarr, gråstarr, kornstarr, stjernestarr. Vanlig til dominerende i enga var småengkall, rødsvingel, engkvein, engsyre. Forfallsarter som hundekjeks, hundegras, brennesle, stormaure, mjørdurt fantes også, men ikke i store mengder. Rundt innhus vokste frukttrær med bl.a. eple og kirsebær, samt ripsbusker, syrin og bøk (tuntre). I jordekant opp mot skogkant vokste ei meget høy og stor lind (storlind?).

Bruk, tilstand og påvirkning

Grunneier Ole Jonny Krokmoen opplyser at det var tradisjonell drift med melkeku fram til 1960 tallet. Siste året det ble gjødsling var i 1968, da ble det kjørt på noe husdyrmøkk på noen av engene fra et nabobruk. Etter dette har engene blitt holdt oppe ved årlig slått i midten av juli.

Høyet har tidligere blitt gitt til ulike besetninger i bygda, men de to siste årene har høyet blitt raka sammen og dumpa utenfor engene på egne plasser. Det er over 50 år siden noen av engene ble snudd. Krokrogen slår årlig alle engene, også myrene, nedenfor og sør for tunet. Det er samme areal med eng i dag som da bruket var i aktiv drift med melkeku.

Fremmede arter
Syrin, blodbøk.

Skjøtsel og hensyn

For artsmangfoldet er det viktig å opprettholde skjøtsel med sein slått, gjerne siste halvdel av juli begynnelsen av august. Det er viktig å opprettholde slått innen hele lokaliteten også på myrlendt areal. Flere steder er kantsonene rundt enga spesielt artsrike. Spesielt artsrike områder kan gjerne slås til sist slik at flest mulig av artene rekker å sette frø. Kronglete kanter må gjerne slås med ryddesag/kantklipper med trekantblad eller ljå. Graset bør tørke noen dager før raking og bortkjøring. Det er meget viktig at engareal ikke gjødsles. Etterbeiting ville vært positivt, men er nok vanskelig å få til.

Del av helhetlig landskap

På Kronset er store deler av kulturlandskapet artsrikt. Det er avgrenset to sammenhengende lokaliteter med artsrik slåttemark og slåttemyr. Kronset ligger relativt isolert inne i skogen, og det er derfor langt til nærmeste kulturlandskap.

Verdibegrunnelse

Verdi A - svært viktig. Relativt store og velskjøttede engarealer som slås årlig og er holdt i kontinuerlig hevd. Lokaliteten innehar en stor variasjon i fuktighet; fra tørre, grunnlendte knauser til fuktige partier. Et mindre myrområde i sørlige deler som fortsatt slås er inkludert i lokaliteten. Engene er gjennomgående av fattig til middels rik type (rikere G4, eller fattigere G7) med gjennomsnittlig rundt 20 engarter, deriblant solblom (VU), hjertegras, orkideene brudespore og nattfiol og tørrearter som flekkgriseøre, engtjæreblom, samt myrarter som myrlegg og skavgras.

Lokalitetsnavn: Kronset, myrene

ID: NIBU6	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåtte- og beitemyr (D02)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Slåttemyr (D0201)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U02
Registreringsdato: 26.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Slått
Skjøtelsesplan: Nei	Areal: 6,71 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Kulturlandskapet på Kronset er tidligere undersøkt av Oskar Puschmann (se Hanssen 1997). Avgrensningen av denne slåttemyra er imidlertid foretatt i 2013. Bjørn Sagvollen fra Rollag har tidligere gjort undersøkelser av insekter på Kronset.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Kronset ligger nordvest for Lampeland og er i dag ikke bebodd. Kulturlandskapet er småkupert og sydvendt. Deler av innmarka i syd er på myr.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Dette er en lokalitet som delvis er fukteng og delvis myr. Tidligere har denne myra vært dyrket, men det er over 50 år siden, og området har utvilsomt myrpreg i dag. Arealene blir slått årlig og

ser ut til å være i relativt god hevd. Kun de nordligste delene av myra ble kartlagt i juni 2013. Disse hadde preg av rikere myrkant/fukteng. Resterende deler av myra bør kartlegges nærmere, gjerne litt seinere i vekstsesongen. Følgende utforminger ble registrert; lågurtslåtrefukteng D0119, lågurtkulturmarkskant D0124 og slåttemyr D0201. Det bør vurderes om lokalitet skal legges under Naturtype slåttemark D01, istedenfor slåttemyr. Nærmere kartlegging vil avklare dette.

Artsmangfold

På fuktigere og myrlendt mark vokste blant annet myrklegg, myrfiol, myrhatt, blåtopp, trådsiv, myrtistel, mjørdurt, hvitbladtistel, tepperot, sumpmaure, bekkeblom, skogstorkenebb, åkersnelle, harerug, bekkeblom, engkarse, knereverumpe, gulstarr, slåttestarr, gråstarr, bleikstarr, kornstarr, stjernestarr.

Bruk, tilstand og påvirkning

Grunneier Ole Jonny Krokmoen opplyser at det var tradisjonell drift med melkeku fram til 1960 tallet på Kronset. Siste året innmarka ble gjødsla var i 1968, da ble det kjørt på noe husdyrmøkk på noen av engene fra et nabobruk. Etter dette har engene blitt holdt oppe ved årlig slått i midten av juli. Også de lavereliggende myrene har blitt slått årlig. Krokmoen passer på å slå myrene i tørkeperioder på sommeren. Ved mye nedbør er det umulig å komme utpå å få slått, sier han. Det har vært lite høy fra myrene, derfor er det de fleste årene ikke blitt raket sammen, men har blitt liggende og grønnngjødsle. Myra har ei langsgående grøft og har tidligere vært dyrket for > 50 år siden. Det er samme areal med eng i dag som da bruket var i aktiv drift med melkeku.

Fremmede arter

Ingen registrerte.

Skjøtsel og hensyn

For arts mangfoldet er det viktig å opprettholde skjøtsel med sein slått. Det anbefales å fjerne høyet for å forhindre grønnngjødsling. Graset bør tørke noen dager før raking og bortkjøring. Lokaliteten må ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap

På Kronset er store deler av kulturlandskapet artsrikt. Det er avgrenset to sammenhengende lokaliteter med artsrik slåttemark og slåttemyr. Kronset ligger relativt isolert inne i skogen, og det er derfor langt til nærmeste kulturlandskap.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. Myr og fukteng som slås årlig og er holdt i kontinuerlig hevd er sjelden å komme over. Området er imidlertid tidligere for > 50 år siden dyrket og grøftet og er således noe endret. Lokaliteten bør kartlegges nærmere, men gis foreløpig verdi B.

Lokalitetsnavn: Kværnan

ID: BN00062371	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Bergknaus (B0102), svak lågurt-slåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116), svak lågurtkulturmarkskant (D0123), lågurtkulturmarkskant (D0124)	Verdi: A
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 20.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Slått, men noe areal med plenklipp
Skjøtselsplan: Nei	Areal: 1,76 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Lokaliteten er tidligere undersøkt se Bjureke et al. (2008).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Kværnan ligger der Lyngdalselva renner ut av Damvatnen, sørøst for Damvatnet. Fylkesvei 134 passerer rett nord for tunet. De avgrensede engene ligger nær gårdsbebyggelsen og tunet. [Polygonet er endret ved re-registrering, bl.a. er fuktenga skilt ut som egen lokalitet. Den registrerte lokaliteten går delvis inn i et areal som allerede ligger i databasen: 29760: Mudderbank, Kvernanoa. Det arealet bør redigeres noe etter de virkelige forholdene.]

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Ugjødslet, middels baserik og delvis tørr eng ved og øst for tunet, mellom bolighus og gammel sag. Tørrbakkepreg ved noen knauser. Kantene i skråningen langs bilveien er artsrike. Følgende utforminger ble registrert; Bergknaus B0102, svak lågurtslåtteeeng D0115, lågurtslåtteeeng D0116, svak lågurtkulturmarkskant D0123, lågurtkulturmarkskant D0124 (jf. Fremstad 1997; bergknaus og bergflate, knavel-småbergknapp-utforming (F3c), frisk fattigeng (G4a) og frisk/tørr, middels baserik eng (G7a).)

Artsmangfold

Følgende arter registrert i 2006, ble gjenfunnet i 2013; dunkjempe, gjeldkarve, flekkgrisøre, engtjæreblom og engnellik. Artene tilsier middels baserik grunn. Marinøkkel ble ikke gjenfunnet i 2013. I tillegg ble følgende arter registrert i 2006, også gjenfunnet i 2013; gulaks, aurikkelsveve, hårsveve, rødknapp, knollerteknapp, tirltunge, engfrytle, sølvmore, tepperot, engsoleie, bergørkvein, ryllik, engkvein, beitemarikåpe, hvitveis, blåklokke, bleikstarr, sølvbunke, sauesvingel, markjordbær, stormaure, hvitmaure, skogstorkenebb, firkantperikum, teiebær, engsyre, småsyre, ettårsknavel, bitterbergknapp, vårpengeurt, skogkløver, rødkløver, tveskjeggveronika, legeveronika, fuglevikke, stemorsblom. Floraen hadde i stor grad de samme artene som i 2006.

Bruk, tilstand og påvirkning

Avgrenset areal har blitt slått med ryddesag og kantklipper forteller grunneier. Graset har de seinere årene blitt liggende etter slått. Det var kuer fram til 1986, og etter dette har det vært sau. Det er i dag ikke beitedyr på bruket. Arealene blir ikke gjødslet.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Det er viktig å opprettholde skjøtsel med sein slått, gjerne i slutten av juli/begynnelsen av august. Det er også viktig at graset tørker noen dager før det rakes sammen og fraktes bort. Blir det liggende vil det grønngjødsle arealene, og konkuransesvake arter går på sikt ut. Arealet må fortsatt ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap

Det er avgrenset flere artsrike lokaliteter på Kværnan. Det er naturlig å se disse lokalitetene i sammenheng.

Verdibegrunnelse

Verdi A - svært viktig. Lokaliteten er ved re-registrering fortsatt artsrik og i relativt god tilstand. Areal mellom bygningene har arter typiske for middels baserik grunn. Det er mosaikkpreget vegetasjon som veksler mellom grunnlendte knauser og areal med noe jorddybde. Fortsatt sein slått med fjerning av høyet bør fortsette for å ivareta disse verdiene.

Lokalitetsnavn: Kværnan, sørøst for tun

ID: NIBU7	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Lågurtslåttefukteng (D0119), bergknaus (B0102), svak lågurtkulturmarkskant (D0123), lågurtkulturmarkskant (D0124), svak lågurtslåtteeng (D0115), lågurtslåtteeng (D0116)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 20.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: Dårlig	Bruk (nå): ingen
Skjøtelsplan: Nei	Areal: 1,47 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Lokaliteten er tidligere undersøkt se Bjureke et al. (2008).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Kværnan ligger der Lyngdalselva renner ut av Damvatnen, sørøst for Damvatnet. Fylkesvei 134 passerer rett nord for tunet. De avgrensede engene ligger nær gårdsbebyggelsen og tunet. [Polygonet er endret ved re-registrering, bl.a. er fuktenga skilt ut som egen lokalitet. Den registrerte lokaliteten går delvis inn i et areal som allerede ligger i databasen: 29760: Mudderbank, Kvernanoa. Det arealet bør redigeres noe etter de virkelige forholdene.]

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Fukteng med bl.a. ballblom SØ for tunet. Vest i lokaliteten inn mot tun er et mindre område med artsrikt tørrberg. Fuktenga har ikke blitt slått på noen år og er i forfall. Følgende utforminger ble registrert; Bergknaus B0102, lågurtslåttefukteng D0119, svak lågurtkulturmarkskant D0123, lågurtkulturmarkskant D0124.

Artsmangfold

På bergknaus og grunnlendt mark vest i lokaliteten ble det i 2013 bl.a. registrert dunkjempe, engnellik, flekkgriseøre, engtjæreblom, bitterbergknapp, småsyre, sølvmore, stemorsblom, markjordbær, tepperot. Av andre engarter på noe dypere jord forekom bl.a. hvitmaure, knollerknapp, smalkjempe, blåknapp, rødknapp, engfiol, rødkløver, fuglevikke, legeveronika, åker-

minneblom, prestekrage, tveskjeggveronika, vårpengeurt, tirilltunge, gjeldkarve. På fuktigere eng var skogstorkenebb og ballblom vanlige ellers forekom bleikstarr, enghumleblom, slåttestarr, bekkeblom, sølvbunke, harerug, beitemarikåpe, engknoppurt, sumphaukeskjegg. Av forfallsarter, spesielt i fuktenga, forekom hundekjeks, sløke, brennesle, stormaure, geitrams. Stedvis var forfallsartene dominerende.

Bruk, tilstand og påvirkning

Avgrenset areal har blitt slått for 15 år siden, etter dette ble arealet beitet noen år med sau. For 3-4 år siden ble det hugget en del gran og ryddet en del innen og rundt lokaliteten. Arealet er i dag preget av forfall. Deler av arealet har tidligere vært snudd, men det er usikkert hvor lenge siden dette er.

Fremmede arter

Det forekommer hageplanter slik som rabarbra, rips, gravbergknapp og syrin innen lokaliteten på de grunnlendte arealene nær tun. Gravbergknapp er svartelistet med SE, svært høy risiko, og syrin er svartelistet med HI, høy risiko. Syringen holdes nok under kontroll så nær tunet, men gravbergknappen kan lett utkonkurrere det stedege mangfoldet på tørrberget og bør fjernes.

Skjøtsel og hensyn

Fuktenger er generelt i forfall mange steder, og de gror raskt igjen. I denne enga er fortsatt en del av engartene tilstede. Det anbefales derfor at en starter på restaurering med gjenopptatt rydding og slått. De første årene vil dette være arbeidskrevende i og med det har samlet seg mye daugras og det ligger kvist igjen etter ryddingen for noen år siden. Brenning/sviing på seinvinteren/våren kan være et godt tiltak som en start på restaureringen. Ellers vil årlig sein slått i juli/august være ønskelig for å ivareta enga. Det er viktig at graset fjernes etterpå og at enga ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap

Det er avgrenset flere artsrike lokaliteter på Kværnan. Det er naturlig å se disse lokalitetene i sammenheng.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. Fuktenger er generelt i forfall mange steder, og de gror gjerne raskt igjen. I denne enga er fortsatt en del av fuktengartene tilstede, selv om den er preget av forfall. Lokaliteten innehar relativt stor variasjon fra rikere tørrberg til fukteng. Dette gjør at artsantallet totalt sett er stort. I og med at forfallet er kommet såpass langt, gis verdi B. Det anbefales sterkt å gjenoppta skjøtsel.

Lokalitetsnavn: Lyngjord

ID: BN00029746	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Bergknaus (B0102), kalkslåtteeeng	Verdi: A
D0117, lågurtslåtteeeng (D0116), svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåttefukteng (D0119), svak lågurtkulturmarkskant (D0123), lågurtkulturmarkskant (D0124)	
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 25.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Slått
Skjøtelsplan:	Areal: 15,17 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåtte-mark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Engene er tidligere registret av bl.a Kristina Bjureke i 2006 og Oskar Puschmann i 1999.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lyngdal er en sidedal til Numedal, og sentralt i dalen ligger Lyngdalsgrenda. Eiendommen Lyngjorda ligger sørvendt og sentralt i krysset mellom rv 134 og rv 63, nordvest for Lyngdal kirke.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Det er relativt stor variasjon innen lokaliteten, fra tørr og grunnlendt eng til frisk skogstorkenebb, ballblomeng langs bekk. Overveiende er engene baserike med et relativt høyt artsantall (**Figur 15**). En del av innmarka på Lyngjorda har blitt pløyd og gjødslet i nyere tid. De avgrensede artsrike lokalitetene er delvis kantsoner og grunnlendt mark, samt deler av gamle kulturenger som går i retning av naturenger. De avgrensede engene var i 2013 i god tilstand. En ny mindre delokalitet ble avgrenset sørøst i området mot rv 63. Her vokste mye av den samme engfloraen som finnes ellers på eiendommen, med bl.a. mye brudespore. Følgende utforminger ble registrert: Bergknaus B0102, kalkslåtteeng D0117, lågurtslåtteeng D0116, svak lågurtslåtteeng D0115, lågurtslåttefukteng D0119, svak lågurtkulturmarkskant D0123, lågurtkulturmarkskant D0124.

Artsmangfold

Naturbase 2006: Storparten av enga ved Lyngjorda kan regnes som en litt mager utforming av kalkrik tørreng med arter som hjertegress, flekkmure, dunkjempe, fløyelsmarikåpe, vinmarikåpe og brudespore. I noen friskere deler finnes knegress, storblåfjær, engnellik, bakkemynte, fagerknoppurt. Små partier med rik fukteng finnes, bl.a. ved veien. Her vokser arter som ballblom, skogstorkenebb, sumphaukeskjegg og slåtte- og kornstarr. Omtrent 110 arter er registrert og området har svært høy botanisk verdi. Deler av enga blir fortsatt slått med ljå. Etterbeite med sau. Blir ikke gjødslet. Deler av beitemark er fint utformet, og har antagelig lang kontinuitet. Ved re-registrering 25.juni 2013 ble de fleste av karplantene nevnt over gjenfunnet med unntak av flekkmure og bakkemynte. Ved befaringen var mye brudespore i blomst. Det var flest brudespore på knausene og det grunnlendte arealet vest mot rv 134, samt i mindre lokalitet mot rv 63. Det ble videre registrert gode engarter som flekkgriseøre, aurikkelsveve, gjeldkarve, karve, engknoppurt, harerug, tirilltunge, prestekrege, rødknapp, markjordbær, skogkløver, rødkløver, hvitmaure, fuglevikke, gjerdevikke, knollerteknapp, småengkall, engfiol samt en rekke andre engarter. På tørrere områder vokste gjerne smørbutikk, engnellik, småbergknapp, bitterbergknapp, småsmelle, småsyre, kattedot, vårpenggeurt, hårsveve og engtjæreblom. Det vokste ei klynge med lind på ei av steinrøysene vest for låven. Dette er i følge Kristoffer Vatnebryn den eneste linda i Lyngdal. Det ble registrert rundt 100 eng- og kantarter ved befaring 25. juni 2013.

Bruk, tilstand og påvirkning

Gården Lyngjorda er i aktiv drift med grasproduksjon. Engarealene slås hvert år fra 10. juli. Mye av innmarka slås med traktor og slåmaskin, men grunneier Kristoffer Vatnebryn slår i tillegg store arealer med knauser og artsrike kanter med ljå. De mest blomsterrike slår han til sist. Det ble slutt med sau i 2002, fram til da ble alle engene etterbeitet med sau. En kan se at fravær av etterbeiting skaper stedvis forfall da håa ikke blir beitet ned.

Fremmede arter

Ingen registrerte.

Skjøtsel og hensyn

For arts mangfoldet er det viktig å opprettholde nåværende skjøtsel med sein slått (siste halvdel av juli), raking og bortkjøring av høyet. Engene må ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap

Det er relativt store arealer med slåttemark på Lyngjorda. Gården ligger midt i Lyngdalsgrenda som ellers innehar mange småbiotoper med bl.a. artsrike veikanter.

Verdibegrunnelse

Verdi A - svært viktig. På Lyngjorda forekommer stedvis meget artsrike og baserike slåtteteiger. Det er god variasjon fra tørre knauser til frisk-fuktigmark. Tilstanden er god grunnet kontinuerlig, tradisjonell slåtteskjøtsel. Det gjennomføres årlig, sein slått. Kanter og grunnlendt mark slås med ljà. Artsinventaret er gjennomgående høyt med engarter som hjertegras, brudespore, flekkgriseøre, dunkjempe, engnellik, engknoppurt. I 2002 ble det slutt med sau, opphør av høstbeite kan på sikt ha negativ påvirkning på artsinventaret i engene.

Figur 15. Slåtteeeng ved Lyngjord i Flesberg. Foto: Ellen Svalheim 2013.

Lokalitetsnavn: Nedre Lehovd

ID: BN00062381	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116), svak lågurtslåttefukteng (D0118), lågurtslåttefukteng (D0119), samt svak lågurtkulturmarkskant (D0123) og lågurtkulturmarkskant (D0124)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 28.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Slått
Skjøtselsplan: Ja	Areal: 15,8 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013, og besøkt i juli 2014 i forbindelse med utforming av skjøtselsplan for engene. Engene er tidligere registret av Kristina Bjureke i 2006. [Lokaliteten BN00062381 fra 2006 har fått ny avgrensning og er blitt delt opp i tre polygoner].

Beliggenhet og naturgrunnlag

Nedre Lehovd ligger langs veien til Bergerud. Bruket ligger om lag midt mellom Dølabråtan og Bergerud, og ca 200-300 meter rett syd for fv 100. Landskapet er småkupert med bakker og hellinger, og innmarka består av enger omkranset av skog og myr. Innmarksarealene består av tidligere overflatedyrka og fulldyrka arealer. For flere av engene er det lenge siden de ble pløyd og gjødslet. Det er fattig berggrunn i området.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Gjennomgående fattig eng over store deler av arealet, men rikere kanter og engarealer forekommer. Lokaliteten innehar god variasjon i fuktighet, bl.a. renner en bekk gjennom lokaliteten (i nordligste delareal) med fuktigere partier og på grunnlendte knauser og opplendte areal i engenes øvre deler forekommer tørrengvegetasjon. Over størst areal forekommer en friskere eng på jord med noe dybde (**Figur 16**). Det er flere større rydningsrøyser i området, flere av disse er delvis tresatt. Følgende utforminger ble registrert; svak lågurtslåtteeeng D0115, lågurtslåtteeeng D0116, svak lågurtslåttefukteng D0118, lågurtslåttefukteng D0119, samt svak lågurtkulturmarkskant (D0123) og lågurtkulturmarkskant D0124.

Artsmangfold

Vanlige engarter i alle de tre delområdene er nattfiol, harerug, smalkjempe, rødknapp, storblåfjær, blåklokke, prestekrage, småengkall, engsoleie, tepperot, firkantperikum, rødkløver, hvitkløver, grasstjerneblom, vårpengeurt, skogstorkenebb, legeveronika, tveskjeggveronika, gullris, ryllik, fuglevikke, *Hieracium* sp, engfrytle, bleikstarr, stjernestarr, sølvbunke, finnskjegg, smyle, sauesvingel, engkvein, gulaks. Finnskjegg kan stedvis dominere. I fuktigere områder hvitbladtistel, sumpmaure, kystmyrklegg, åkersnelle, myrfiol, ballblom, trådsiv, glattmarikåpe, skogstorkenebb, slåttestarr. På grunnlendte og tørrere arealer; småbergknapp, småsmelle, smørbukk, småsyre, hårsveve, engtjæreblom, stemorsblom. For en del av engarealene er det 30-40 år siden ble pløyd og isådd. I slike områder kan det også forekomme timotei, engrapp og hundegras. Kantsoner med rød jonsokblom, teiebær, skogkløver, perlevintergrønn, hårfrytle, enghumbleblom, skogburkne, geitrams og diverse lyngarter. Et spesielt artsrikt engareal ligger i nordre del av den sydligste dellokaliteten, dvs rundt og rett vest for liten åkerholme. Her fines i tillegg flekkgriseøre, bråtestarr, engknoppurt, skogmarihånd, ballblom, foruten mye nattfiol. På en tørrere knaus lengre syd vokser marinøkkel (funnet av grunneier 30.06.2013). I bakken øst for innhuset (nordligste dellokalitet) vokser jåblom, skogmarihånd og ellers mye nattfiol. I den nordligste dellokaliteten, spesielt eng grensende mot Flesbergveien, vokser bl.a. brudespore, katterot, nattfiol og flekkmarihånd.

Bruk, tilstand og påvirkning

Det ble slutt med tradisjonell drift med beitedyr på Nedre Lehovd i 1960/1961. Etter dette ble det beitet av nabodyr på deler av innmarksarealene et stykke utpå 1960-tallet. Slåtten på Nedre Lehovd varte gjerne 3 uker til 1 måned. Fram til 1960 ble det slått med ljå eller hesteståmaskin. Etter dette ble det slått med tohjulsståmaskin og ljå. Etter 1990 ble de beste ekrene slått med firhjulstraktor, og resterende areal blir slått med tohjuling og ljå. Engarealene har ikke vært beita siden 1970. Tradisjonelt var det storfe, 5-6 stk på Nedre Lehovd. Innenfor den nordøstligste avgrensede slåttemarklokalitet har det blitt pløyd på Gjømleekra på midten av 1960-tallet, og de andre ekrene på østsiden av gårdsvegen er ikke blitt pløyd etter 1960. Innmarksarealene på Nedre Lehovd blir i dag holdt i hevd ved årlig slått. Denne slåtten har pågått siden det ble slutt på beitedyr i 1970, Jan Fekjan pers medd (for mer detaljer se skjøtelsesplan).

Fremmede arter

Det ble ikke registrert innførte arter.

Skjøtsel og hensyn

Til tross for årlig slått kan en stedvis spore et visst forfall. Eng/veikant ved stabbur (midterste lokalitet) domineres av bl.a. engsyre, stormaure og skogstorkenebb, engarter vokser her fremdeles, men er på vikende front. Grunneier husker denne lokaliteten som tørr og fargerik tidligere. Til tross for årlig slått, kan fraværet av nedbeiting etter slått de siste tiårene muligens føre til

at engfloraen forfaller. Gjenvekst blir liggende og grønn gjødsle, slik at næringskrevende arter favoriseres. Dette går på bekostning av de små konkurransesvake engartene. For arts mangfoldet er det viktig å opprettholde skjøtsel med sein slått. En bør muligens vurdere å slå ennå seinere enn det en gjør nå (i 2013), slik at både de fleste artene rekker å sette frø og at gjenvekstperioden blir kortere (for å redusere grønn gjødslingen). De mest artsrike områdene kan gjerne slås i første halvdel av august. Generelt ville det vært ideelt med etterbeite en tid etter gjennomført slått. Graset skal tørke noen dager før raking og bortkjøring. Det er meget viktig at avgrenset engareal ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap

På Nedre Lehovd er store deler av kulturlandskapet artsrikt. Følger en veien i underkant av 1 km lengre syd mot Bergerud, kommer en til flere artsrike engområder. Det er naturlig å se disse områdene i sammenheng.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. Store og velskjøttede engarealer på næringsfattig grunn som slås årlig. Engene innehar god variasjon i fuktighet; fra tørre, grunnlendte knauser til fuktigere partier, men for det meste er engene middels fuktige. Engene er gjennomgående av fattigere typer (G4) med rundt 20 engarter, deriblant orkideene nattfiol (*P. bifolia*), brudespore, skogmarihånd og flekkmarihånd. Stedvis er det mye nattfiol. Brudespore, marinøkkel, flekkgriseøre og jåblom tilsier imidlertid stedvis noe rikere vegetasjon. Siden etterveksten etter slått ikke lenger blir beitet, grønn gjødsler gjenliggende biomasse engene. Dette har ført til stedvis forfall med grasdominans. Deler av avgrenset lokalitet har blitt snudd for 30-40 år siden.

Figur 16. Slåtteeng ved Nedre Lehovd i Flesberg. Foto: Ellen Svalheim 2013.

Lokalitetsnavn: Nedre Li, nord

ID: BN00029741	Kommune: Flesberg
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Bergknaus (B0102), svak lågurtbeiteeng (D0415), lågurtbeiteeng (D0416), svak lågurtbeitemarkskant (D0423), lågurtbeitemarkskant (D0424).	Verdi: B
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 21.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God, deler er under restaurering	Bruk (nå): storfebeite
Skjøtselsplan: Nei	Areal: 12,43 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Lokaliteten er tidligere undersøkt, se Bjureke et al. (2008).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Ligrenda ligger nordvest for Gjømlevannet i Flesberg kommune. Avgrenset lokalitet ligger på Nedre Li som ligger øst i Ligrenda på oppsiden av fylkesvei 100. Lokaliteten er bakkete og ble for to år siden ryddet og delvis gjenåpnet.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Det er sannsynlig at deler av avgrenset areal tidligere var gammel slåttemark, men dette er trolig lenge siden. Eldste generasjon på gården ikke har minne om dette (Gunda Lie pers med.). Beitemarka er variert og spredt tresatt med mindre grupper med trær (bl.a. ask, bjørk, kirsebær, rogn, hassel, og en stor hul spisslønn med brannmerker). Feltskiktet veksler mellom tørre rygger med tørreng til mer moderat fuktige områder. Vegetasjonen bærer preg av gjenåpningen og er i en noe ustabil tilstand. Følgende utforminger ble registrert; Bergknaus B0102, svak lågurtbeiteeng D0415, lågurtbeiteeng D0416, svak lågurtbeitemarkskant D0423, lågurtbeitemarkskant D0424.

Artsmangfold

Registrerte engarter i 2013 bl.a. engtjæreblom, kattefot, tirilltunge, smørbukk, storblåfjær, blåkoll, nyresoleie, engsoleie, følblom, rødknapp, gjeldkarve, sauesvingel, skogkløver, hvitkløver, markjordbær, smalkjempe, hårsveve, aurikkelsveve, blåklokke, vårpengeurt, legeveronika, glattveronika, tveskjeggveronika, firkantperikum, ryllik, engfiol, prestekrage, flekkgriseøre, gulaks, finnskjegg, bråtestarr, bleikstarr. Artene var godt spredt over store deler av arealet.

Bruk, tilstand og påvirkning

Det ble ryddet noe i området for 2 år siden, og i juni 2013 lå fortsatt en del kvisthauger igjen i området. Det går en traktorvei inn i lokaliteten. Området beites med storfe. Det var melkeku på Nedre Li fram til 1977. Fram til dette ble det også dyrket bl.a. korn og kålrot på eiendommen. Det ble spredd møkk på åkrene, på engene ble det kjørt på noe kunstgjødsel om våren. Etter opphør med melkeku har storfe fra prestegården beitet hele Ligrenda (i 2013 ca 40 stk). Avgrenset areal blir ikke gjødslet i dag. Opplysningene er gitt av Gunda Lie.

Fremmede arter

Ingen registrerte.

Skjøtsel og hensyn

Det er viktig å opprettholde skjøtsel med storfebeite. Lauvoppslag som dyrene setter igjen bør ryddes fra tid til annen. Gjenliggende kvisthauger fra ryddingen bør fjernes eller brennes for å forhindre næringssig i beitet med oppvekst av nitrofile arter. Det er fint at det er satt igjen spredte grupper med trær bl.a. frukt bærende trær som rogn og kirsebær samt hassel. Arealet må fortsatt ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap

Det er avgrenset flere artsrike lokaliteter i Ligrenda. Her finnes naturbeitemark, hagemark og slåttemark (BN00062380 Gjømle vest for). Det er naturlig å se disse lokalitetene i sammenheng.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. Lokaliteten består av relativt artsrik naturbeitemark og blir holdt i hevd ved beiting med storfe. Det er ikke registrert rødlistearter innen området. Det har blitt ryddet noe i lokaliteten de seinere år, og vegetasjonen er stedvis i en restaureringsfase. Fortsatt beiting med storfe bør fortsette for å ivareta disse verdiene.

Lokalitetsnavn: Nedre Li, syd

ID: NIBU8	Kommune: Flesberg
Naturtype: Tresatt kulturmark (D24)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Fattig hagemark uten styva trær (D2403), bergknaus (B0102), svak lågurtbeiteeng (D0415), lågurtbeiteeng (D0416)	Verdi: A
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 21.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): storfebeite
Skjøtelsplan: Nei	Areal: 20,61 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Lokaliteten er tidligere undersøkt se Bjureke et al. (2008).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Ligrenda ligger nordvest for Gjømlevannet i Flesberg kommune. Avgrenset lokalitet ligger på Nedre Li som ligger øst i Ligrenda på oppsiden av fylkesvei 100. Lokaliteten ligger på nedsiden av tunet og strekker seg helt ned til fylkesvei 100.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten varierer fra spredt tresatt naturbeitemark til hagemark. Spesielt i de nedre delene er det mye trær, opp mot tunet har lokaliteten preg av mer åpen naturbeitemark. Det er sannsynlig at deler av avgrenset areal tidligere var gammel slåttemark, men dette er trolig lenge siden. Det finnes bl.a. store rydningsrøyser innen området. Eldste generasjon på gården ikke har minne om slått i dette området (Gunda Lie pers med.). I øvre deler står 7-8 store hasselkjerr på rekke i beitemarka, sammen med bl.a. einer, bjørk, furu. I de nedre delene ned mot veien er hagemarka preget av en rekke treslag som hegg, selje, lønn, rogn, osp, bjørk og einer. Her er treskiktet tettere og noe preget av gjengroing. Det er mange fine engflekker innen hagemarka, delvis med tørrbakkeelement samt og noen fuktigere med stedvis dominans av høymol og sølvbunke. Det renner en bekk gjennom lokalitetens nedre deler. Følgende utforminger ble registrert; Fattig hagemark uten styva trær D2403, bergknaus B0102, svak lågurteng D0415, lågurtbeiteeng D0416.

Artsmangfold

Det ble registrert en relativt stor forekomst med solblom (VU) i de nedre delene av lokaliteten, dvs i hagemarka ned mot fylkesvei 100. Rundt 9-10 kloner ble registrert og anslagsvis 250-300 rosetter. De fleste rosettene var sterile, men også en del var i blomst (noen var beita). Andre registrerte arter i 2013 bl.a.; karve, gjeldkarve, lodnemarkåpe, rødknapp, gulaks, blåklokke, *Rosa* sp., engsmelle, engsoleie (stedvis dominerende), hvitkløver, fuglevikke, gjerdevikke, engfiol, enghumleblom, groblad, prestekrage, legeveronika, smalkjempe, finnskjegg. Det forekom vokste også kant-/ skogsarter som firblad, gaukesyre, hvitveis. På tørr og grunnlendt mark bl.a.; ettårsknavel, følblom, hårsveve, tunsmaarve, engtjæreblom, kattedot, tirillunge, småsyre. I fuktigere områder; slåttestarr, gråstarr, sumpmaure, mjørdurt, hvitbladtistel, myriol, blåkoll, knereverumpe, paddesiv, glattveronika. Artene var godt spredt over store deler av arealet.

Bruk, tilstand og påvirkning

Området beites med storfe. Det var melkeku på Nedre Li fram til 1977. Fram til dette ble det også dyrket bl.a. korn og kålrot på eiendommen. Det ble spredd møkk på åkrene, på engene ble det kjørt på noe kunstgjødsel om våren. Etter opphør med melkeku har storfe fra prestegården beitet hele Ligrenda (i 2013 ca 40 stk). Avgrenset areal blir ikke gjødslet i dag. Opplysningene er gitt av Gunda Lie.

Fremmede arter

Ingen registrerte.

Skjøtsel og hensyn

Det er viktig å opprettholde skjøtsel med storfebeite. Det bør vurderes å tynne noe i hagemarka ned mot fylkesveien. Dette ville vært positivt for solblommen. Videre bør det vurderes om hagemarka med solblom først beites etter at solblommen har satt frø. Arealet må fortsatt ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap

Det er avgrenset flere artsrike lokaliteter i Ligrenda. Her finnes naturbeitemark (Nedre Li, nord BN00029741) hagemark (denne lokaliteten) og slåttemark (BN00062380, Gjømle vest for). Det er naturlig å se disse lokalitetene i sammenheng.

Verdibegrunnelse

Verdi A - svært viktig. Lokaliteten består av en variert og artsrik hagemark som er blitt holdt i kontinuerlig hevd med storfebeite. Det veksler mellom mer åpen tresatt naturbeitemark med mange engarter til relativt lukka hagemark med innslag av skogsarter. Forekomst av gamle hasselkjerr og store einer, samt en god variasjon av stedegne lauvtrær. Overveiende basefattig mark. En stor populasjon av rødlistearten solblom forekommer i de sydligste delene ned mot fylkesvei. Fortsatt ekstensivt storfebeite og ingen gjødsling må opprettholdes for å ivareta verdiene.

Lokalitetsnavn: Strand

ID: BN00029737	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116), svak lågurtkulturmarkskant (D0123), lågurtkulturmarkskant (D0124)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 24.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: Ingen	Bruk (nå): ikke i bruk
Skjøtselsplan: Nei	Areal: 2,91 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Lokaliteten er tidligere undersøkt se Hanssen (1997).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Strand er en vestvendt gård på østsida av Strandevatnet, med ganske flate arealer ned mot vannet. Endel innmark er tilplantet med gran. Avgrenset lokalitet ligger vest for tunet.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Hanssen (1997): Dette er et område med ugjødsla, frisk og fuktig slåtteeeng. Følgende utforminger ble registrert; svak lågurtslåtteeeng D0115, lågurtslåtteeeng D0116, svak lågurtkulturmarkskant D0123, lågurtkulturmarkskant D0124.

Artsmangfold

Her er det registrert bakkesøte, solblom (VU), hjertegras, marinøkkel, brudespore, småengkall og ballblom. Dette området anses som viktig for mangfoldet i Flesberg, solblom og bakkesøte er interessante. Ved re-registrering i 2013: Det meste av lokaliteten er i dag preget av forfall og gjengroing med hundekjeks, hundegras, geitrams mm. I tørrere parti vokser fortsatt en del engarter som tjæreblom, smørbukk, gjerdevikke, vårpengourt, rødknapp, småsyre, hårsveve, tirilltunge, firkantperikum, smalkjempe, gjeldkarve, hvitkløver, engfrytle, småsyre, engrapp, engkvein, prestekrage, fuglevikke. Engsoleie er vanlig til dominerende.

Bruk, tilstand og påvirkning

Fram til 2002 hadde nabo Kristoffer Vatnebryn sau på innmarksarealene på Strand. Dette området ble da beitet. Etter dette har lokaliteten forfalt. Flere engarter ble ikke gjenfunnet i 2013 og ser ut til å ha gått ut. Det er usikkert når tradisjonell slått opphørte på lokalitet.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Skjøtsel med sein slått må gjenopptas om lokaliteten skal bevare resterende engarter. Enga bør slås i midten/slutten av juli. La graset ligge på bakken å tørke, før det rakes vekk. Arealet må ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap

På Strand er det to C-lokaliteter med slåttemark. Den ene lokaliteten er i 2013 preget av gjengroing, den andre er plen. Det er ellers langt til nærmeste kulturlandskap med artsrik engvegetasjon.

Verdibegrunnelse

Verdi C - lokalt viktig. Lokaliteten er redusert siden forrige registrering. Gjengroingen har medført at arter trolig har gått ut. Fortsatt er noen engarter å finne i området, og lokaliteten gis verdi C ut fra at det finnes et visst restaureringspotensiale her.

Lokalitetsnavn: Strand, sørøst

ID: BN00029738	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116), svak lågurtkulturmarkskant (D0123), lågurtkulturmarkskant (D0124)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 24.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Plenklipping og trolig gjødsling
Skjøtselsplan: Nei	Areal: 3,84 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Lokaliteten er tidligere undersøkt se Hanssen (1997).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Strand er en vestvendt gård på østsida av Strandevatnet, med ganske flate arealer ned mot vannet. Endel innmark er tilplantet med gran. Avgrenset lokalitet ligger bak (nordøst for) tun oppe ved stabbur.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Hanssen (1997): Lokaliteten er ei lita sørvendt eng rett ved våningshuset. Den blir fortsatt slått og ikke gjødslet. Enkelte kantområder er i gjengroing. Arealet er på omtrent 30 x 75 meter. Enga er rik fukteng, vekselfuktig eng. I de sentrale delene av enga vokser arter som bakkesøte, hjertegress, solblomst, marinøkkel, brudespore, småengkall, flekkgriseøre, knollerte-knapp og tjæreblomst. I tillegg til artsrikdom, er det innslag av interessante arter som solblom (VU), bakkesøte og marinøkkel. Dette gjør at området vurderes som svært viktig i botanisk sammenheng. Ved re-registrering i 2013: Det meste av lokaliteten er i dag plen. Plenen er veldig grønn, noe som tyder på gjødsling. Til tross for dette ble engarter registrert. Av de ovenfor nevnte (registrert 1997) ble kun småengkall, flekkgriseøre og ballblom (utenfor plen) gjenfunnet. Utenfor plenareal var vegetasjonen preget av gjengroing med mjøddurt, hundegras, geitrams, stormaure, hundekjeks, hvitbladtistel og ballblom. Følgende utforminger ble registrert; svak lågurtslåtteeeng D0115, lågurtslåtteeeng D0116, svak lågurtkulturmarkskant D0123, lågurtkulturmarkskant D0124.

Artsmangfold

Engarter registrert i plenen i 2013; prestekrage, ryllik, rødknapp, engsoleie, rødkløver, engfrytle, tepperot, glattveronika, harerug, smalkjempe, flekkgriseøre, vårpengeurt, blåklokke, fuglevikke, gjerdevikke, skogstorkenebb, myrfiol, engsyre. I kantsoner bl.a. skogkløver, skogsnelle, sumphaukeskjegg, enghumleblom.

Bruk, tilstand og påvirkning

Det er usikkert hvor lenge området har vært plen. Flere engarter ble ikke gjenfunnet og ser imidlertid ut til å ha gått ut. Fram til 2002 hadde nabo Kristoffer Vatnebryn sau på innmarksarealene på Strand. Trolig har ikke denne eng blitt beitet av sau, da denne ligger så nær tunet.

Det er usikkert når tradisjonell slått opphørte på lokalitet. Det er ryddet noe i tilgrensende kantsoner, og satt igjen noe bjørk.

Fremmede arter

Det vokser lupiner nær hus innen lokaliteten.

Skjøtsel og hensyn

Plenklipping må opphøre om lokaliteten skal bevare resterende engarter. I stedet bør en slå enga i midten/slutten av juli. La graset ligge på bakken å tørke, før det rakes vekk. Arealet må ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap

På Strand er det to C-lokaliteter med slåttemark. Den ene lokaliteten er i 2013 preget av gjengroing den andre er plen. Det er ellers langt til nærmeste kulturlandskap med artsrik engvegetasjon.

Verdibegrunnelse

Verdi C - lokalt viktig. Lokaliteten er redusert siden forrige registrering. Plenklipping og trolig gjødsling har medført at arter har gått ut. Fortsatt er noen engarter å finne i området og lokaliteten gis verdi C ut fra at det finnes et visst restaureringspotensiale her.

Lokalitetsnavn: Teigen

ID: BN00029718	Kommune: Flesberg
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype: Rik kulturlandskapssjø (E08)
Utforming: Bergknaus (B0102), svak lågurtbeiteeng (D0415), lågurtbeiteeng (D0416), svak lågurtbeitemarkskant (D0423), lågurtbeitemarkskant (D0424), beitemyr (D0202), lågurtbeitefukteng (D0419)	Verdi: B
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 20.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): storfebeite
Skjøtselsplan: Ja, i 1996 av Naturvernforbundet i Flesberg.	Areal: 184,19 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013 og bygger videre på beskrivelsen fra Hanssen 1997. Lokaliteten er tidligere undersøkt se Hanssen (1997), Bjureke et al. (2008) og Jordal & Bratli (2012). Naturvernforbundet utarbeidet i 1996 skjøtselsplan for Fønset og Teigen. Det anbefales at lokaliteten registreres mer i detalj etter at restaureringsfasen er over. Dette er en meget stor og variert lokalitet som det tar tid å få oversikt over. Også tilgrensende skog/hagemark bør kartlegges nærmere.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Teigen ligger nordøst for Lampeland, ca 8,5 km fra Lampeland langs fylkesvei 64. Innmarka på Teigen ligger østvendt og er hellende og småkupert. Lia-gårdene ligger sydøst for Teigen nede ved Dokkavatnet. Det gamle bruket Fønset ligger rett nord for Teigen, her har det imidlertid ikke vært drift på ca 60 år og sterkt forfall preger kulturlandskapet i 2013.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Hanssen 1996: Inne på skogene mellom Drammensdalføret og Numedal ligger Fønsethskogen. Tida har stått stille her de siste 40-50 åra, og vi finner rester av et gammelt jordbrukslandskap med steingjerder, rydningsrøyser, slåtteenger, beitehager og gamle lauvingstrær. Spesielt i dette området er også store mengder med osp. Ved re-registrering i 2013: De siste årene har det vært rydda og tatt ut mye tømmer og ved i området. Etter lang tid med opphør av beite og bruk ble storfebeiting gjenopptatt for ca 10 år siden. I dag framstår Teigen som et åpent og variert kulturlandskap men bærer preg av å være i en restaureringsfase. Innen beiteområdet forekommer stor variasjon fra tørre og grunnlendte områder (sørvest) til våte myrer og en dam midt i lokaliteten. Den tradisjonelt varierte bruken er nå erstattet med storfebeite over hele arealet. Vegetasjonen rundt dammen ble ikke re-registrert i 2013. Siden det er ryddet mye i området er feltskiktet stedvis dominert av nitrofile arter som hundekjeks, brennesle, dominans av engsoleie, samt skogsarter som skogstjerne, turt, ormetelg, skogburkne, tyrihjel, blåbær mm. Det ble registrert styvingstrær av selje innen lokaliteten. Det er mulig noen styvingstrær er hugget, men det ble ikke gjennomført en fullstendig registrering av tilgrensende gjenstående skog. Følgende utforminger ble registrert; Bergknaus B0102, svak lågurteng D0415, lågurtbeiteeng D0416, svak lågurtbeitemarkskant D0423, lågurtbeitemarkskant D0424, beitemyr D0202, lågurtbeitefukteng D0419.

Artsmangfold

Hanssen 1997: Det er funnet 187 arter karplanter, 22 arter storsopp og 13 spesielle epifyttiske lavararter på gamle styvingstrær. Området har en variert mosaikk av kulturmark og et interessant biologisk mangfold som gjør at det har stor verdi i kulturlandskapssammenheng. I enkelte av slåtteteigene er det en rik karplanteflora med: kattedot, harerug, jåblom, engknoppurt, flekkgriseøre, vårveronika, grønnskulle, hjertegrass, fjelltimotei, knegrass og brudespore. Av storsopper er elfenbenshette å nevne. Salamander er registrert i dammen sør-øst for gårdstunet sammen med rumpetroll. Gråspett, svartspett og flaggspett hekker også her. De mest verdifulle delene av området synes å være rundt tunet på Teigen og vestover herfra. Sør for tunet er det tørrbakker og tørr eng med en rik flora og nedenfor ligger den våte enga/myra som tidligere var oppdemmet. Rødlisterarter innen lokalitet: I 1997 ble rynkesagsopp, (*Lentinellus vulpinus*) NT, funnet på styva alm, hornskinn (*Crustoderma corneum*) NT på undersiden av furustokk, begge funn Even W. Hanssen og Geir Gaarder. I 2008 registrerte Morten Eken varslar (*Lanius excubitor*) NT i nær tilknytning til området. Ved re-registrering 2013: ble kattedot, harerug, flekkgriseøre, grønnskulle, fjelltimotei gjenfunnet. Av andre gode engarter ble bl.a. disse registrert; storblåfjær, bråtestarr, sølvmyre, aurikkelsveve, engfiol, gjerdevikke, fuglevikke, knollerte-knapp, karve, skogkløver, rødkløver, ballblom, bekkeblom, rødknapp, markjordbær. Forekomst av blåveis, myskegras, firblad viser noe baserike markforhold. De mest artsrike områdene er fortsatt sørvest for tun. I bakken rett sør for tun er imidlertid vegetasjonen preget av hundekjeks og engsoleie. Vegetasjonen bærer preg av gjenåpning og er generelt i en noe ustabil tilstand. Lokaliteten er tidligere undersøkt for epifyttiske lav (1995 (Lottrup), 1997 (Bratli), se Norsk lav-database). I 1997 ble blant annet hvithodenål *Chaenotheca gracilentia* (NT), brun blæreglye *Collema nigrescens*, bleikdoggnål *Sclerophora pallida* (NT) og flatragg *Ramalina sinensis* (NT) observert. Lottrup har tidligere funnet de oseaniske artene sølvnever *Lobaria amplissima* og kystvrenge *Nephroma laevigatum*, samt lungenever *Lobaria pulmonaria*. Flatragg ble gjenfunnet ved undersøkelse av epifytter i 2011 (Jordal & Bratli 2012) med fine forekomster i ospesholt ved gården, og bleikdoggnål ble gjenfunnet på stor alm i hagemarka. I tillegg ble grynet eggglav *Candelariella xanthostigma*, bleiktjafs *Evernia prunastri*, filthinnelav *Leptogium saturninum*, osperosettlav *Phaeophyscia ciliata*, vanlig rosettllav *Physcia aipolia*, frynserosettlav *Physcia tenella*, skåldogglav *Physconia distorta*, pulverdoggllav *Physconia enteroxantha*, vanlig mes-singlav *Xanthoria parietina*, leppemessinglav *Xanthoria poeltii* og mosene ekornmose *Leucodon sciuroides*, broddtråkleiose *Pseudoleskeella nervosa* og putehårstjerne *Syntrichia ruralis* notert.

Bruk, tilstand og påvirkning

Det var opphør av drift på Teigen i mange tiår før storfebeite ble gjenopptatt for ca 10 år siden (ca. 2003). Innmarka på Teigen blir i 2013 beita av ammedyr fra et nabobruk. Det er vekselbei-

te med to skift. Ved registrering ble det nederste (østligste) skiftet beitet. De siste årene har det også vært ryddet og tatt ut betydelig mengder ved og virke. Fortsatt ligger relativt mye kvist igjen i området. Det blir ikke gjødsla innen området. Opplysningene er gitt av Eva Bråten (gift med grunneier Knut Einar Øiseth) i juni 2013.

Fremmede arter

Ingen registrerte.

Skjøtsel og hensyn

Det er viktig å opprettholde skjøtsel med storfebeite. Lauvoppslag som dyrene setter igjen, bør ryddes fra tid til annen. Gjenliggende kvisthauger fra ryddingen bør fjernes eller brennes for å forhindre næringssig i beitet med oppvekst av nitrofile arter. Det er fint at det er satt igjen spredte grupper med trær bl.a. einer og diverse lauvtrær. Arealet må fortsatt ikke gjødsles. Det er viktig at dam, myr og fuktområder ikke dreneres, men holdes fuktige. På den måten ivaretas en stor variasjon innen lokaliteten.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten på Teigen er stor og variert.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. Lokaliteten er stor og meget variert og skulle av den grunn tilsi høyeste verdi, men siden feltskiktet mange steder er i en restaureringsfase, settes verdien til B- viktig. Ved fortsatt beite og opprettholdt ekstensiv skjøtsel vil lokaliteten igjen kunne få A-verdi. Det anbefales at lokaliteten og tilgrensende skog kartlegges mer i detalj.

Lokalitetsnavn: Tollum

ID: BN00029728	Kommune: Flesberg
Naturtype: Store gamle trær (D12)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Styvingstre (D1202)	Verdi: B
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 14.10.2011	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Ingen	Bruk (nå): Ingen bruk
Skjøtelsplan:	Areal: 8,79 daa

Innledning

Lokaliteten er tidligere kartlagt i forbindelse med kulturmarkskartlegging i kommunen, som lauv-eng, av E.W. Hanssen i 1997. I 2011 ble lokaliteten oppsøkt av Harald Bratli i forbindelse med kartlegging av styvingstrær og høstingsskog (Jordal & Bratli 2012). Beskrivelsen og verdigradering er revidert og naturtypen endret til Store gamle trær (D12), da engvegetasjonen er sterkt gjengrodd og dessuten virker nokså næringsrik (gjødsla eng).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger ved Tollum i østvendt helling ovenfor Gardås, på vestsiden av Numedalslågen ved Lampeland. Gården er fraflyttet og hele området i forfall. Berggrunnen i området består av gabbro og amfibolitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen Store gamle trær (D12) av utforming styvingstre (D1202). I enga dels i steinrøyser står flere store, gamle, tidligere styva asketrær. Trærne har ikke vært beskåret på minst 30 år. Et stort asketre står i steinrøys øst husene. Dette treet er delt i 5 grove hovedstammer langt nede ved basis. Nord for husene står to styva asker.

Artsmangfold

Av lav på styvingstrær ble det bl.a. funnet almelundlav *Bacidia rubella*, klosterlav *Biatoridium monasteriense* (NT), ospeoransjelav *Caloplaca flavorubescens*, skjellglye *Collema flaccidum*, *Gyalecta truncigena* (VU), filthinnelav *Leptogium saturninum*, kystårenever *Peltigera collina*, skjellnever *Peltigera praetextata*, skåldogglav *Physconia distorta* og bleikdoggnål *Sclerophora pallida* (NT). På uthusbygning ble stautnål *Chaenotheca phaeocephala* (VU) funnet. Av moser på styvingstrær ble det bl.a. funnet trådkryp-mose *Amblystegium serpens*, trådskruevrangmose *Bryum moravicum*, ekornmose *Leucodon sciuroides*, gulband *Metzgeria furcata*, broddfagermose *Plagiomnium cuspidatum*, broddtråkmose *Pseudoleskeella nervosa*, og putehårstjerne *Syntrichia ruralis*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Trærne bør vurderes for skånsom og gradvis restaurering av fagfolk med kompetanse på denne type arbeid. Ved beskjæring må livkvister settes igjen.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i åpent kulturlandskap preget av fulldyrka arealer i veksling med skog.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten gis verdi B (viktig) på bakgrunn av forekomstene av rødlistearter, og fordi styvingstrær av denne dimensjonen med forekomster av rødlistede epifytter er sjeldne i regionen.

Lokalitetsnavn: Øvre Brøtan

ID: BN00029761	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116), svak lågurtkulturmarkskant (D0123), lågurtkulturmarkskant (D0124)	Verdi: A
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 24.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): slått
Skjøtselsplan: Nei	Areal: 10,32 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Lokaliteten er tidligere undersøkt se Hanssen (1997).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Gården Øvre Brøtan ligger 5 km nord for Lyngdal sentrum i Flesberg ved veien til Sigdal, fylkesvei 134. Gården ligger vestvendt til på østsiden av Haugevatn.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Nedenfor veien er det ei større, i hovedsak, basefattig eng med mye prestekrage, rødkløver og småengkall (**Figur 17**). Stedvis innslag med noe rikere vegetasjon med bl.a. flekkgriseøre, hårsveve og rødknapp. Artsantallet varierer mellom 15 til 25 engarter avhengig av baserikhet.

Det er gjennomgående mest artsrikt på tørre og opplendte areal som bakketopper og i øvre deler mot kantsoner. Artene fordeler seg jevnt utover. Enga er jevnt over i god tilstand. Følgende utforminger ble registrert; svak lågurtslåtteeeng D0115, lågurtslåtteeeng D0116, svak lågurtkulturmarkskant D0123, lågurtkulturmarkskant D0124.

Artsmangfold

Prestekrage, rødkløver og småengkall var de vanligste artene i enga og fordelte seg jevnt utover og dannet et fargerikt skue. I tillegg forekom bl.a. tirilltunge, rødknapp, engfrytle, engfiol, gulaks, markjordbær, firkantperikum, aurikkelsveve, harerug, følblom, smalkjempe, flekkgriseøre, vårpengeurt, stemorsblom, fuglevikke, blåklokke, storblåfjær, hårsveve, bleikstarr, finnskjegg, knollerteknapp, fuglevikke. I fuktigere områder i nedre deler; skogstorkenebb, ensyre, hvitbladtistel, firkantperikum, trådsiv, bleikstarr. I kantsoner bl.a. skogkløver, enghumbleblom.

Bruk, tilstand og påvirkning

Det var storfe på bruket fram til begynnelsen av 1970-tallet, etter dette var det sau til innpå 1980-tallet. Engene har tidligere vært gjødslet noe med husdyrgjødsel. Det har vært lite gjødsling med kunstgjødsel. Etter opphør med beitedyr har engene blitt slått årlig. De siste 4-5 årene har det blitt brukt beitepusser, og graset har blitt liggende. Kantsone inn mot steingjerdet i øst har blitt sprøytet.

Fremmede arter

Ingen registrerte.

Skjøtsel og hensyn

Det anbefales at lokaliteten slås seint, i midten/slutten av juli, og at graset rakes og fjernes etter at det er tørket noen dager på bakken. Fortsatt beitepusning er ikke å anbefale da dette grønngjødsler enga og konkurransesvake arter vil gå ut. Engene må ikke gjødsles. Etterbeiting er positivt om det igjen skulle bli aktuelt.

Del av helhetlig landskap

På Øvre Brøtan er det tre lokaliteter med artsrikt slåttemark, og denne lokaliteten er ei stor sammenhengende slåtteeeng. Denne lokaliteten ligger også inntil Nedre Brøtan som har en del engarter, men hvor lokalitet er i forfall. Det er naturlig at alle disse lokalitetene ses i sammenheng.

Verdibegrunnelse

Verdi A - svært viktig. Lokaliteten er ei stor basefattig eng der artene fordeler seg jevnt utover. Enga er fargerik med mye prestekrage, småengkall, rødkløver. Stedvis innslag med noe rikere vegetasjon med bl.a. flekkgriseøre. Artsantallet varierer mellom 15 til 25 engarter avhengig av baserikhet. Det er gjennomgående mest artsrikt på opplendte areal. Enga er jevnt over i god tilstand.

Figur 17. Slåtteeeng ved Øvre Brøtan i Flesberg. Foto: Ellen Svalheim 2013.

Lokalitetsnavn: Øvre Brøtan, ved låve

ID: NIBU9	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågursslåtteeeng (D0115), lågursslåtteeeng (D0116), svak lågurtkulturmarkskant (D0123), lågurtkulturmarkskant (D0124)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 24.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): slått
Skjøtselsplan: Nei	Areal: 0,88 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Lokaliteten er tidligere undersøkt se Hanssen (1997).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Gården Øvre Brøtan ligger 5 km nord for Lyngdal sentrum i Flesberg ved veien til Sigdal, fylkesvei 134. Gården ligger vestvendt til på østsiden av Haugevatn.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Vest for låve rett på oppsiden av fylkesvei er det ei lita basefattig eng av samme type som BN00029761. Også her fordeler artene seg jevnt utover. Ned mot veien er en stedvis artsrik

veikant. Enga har middels tilstand. Følgende utforminger ble registrert; svak lågurtslåtteeeng D0115, lågurtslåtteeeng D0116, svak lågurtkulturmarkskant D0123, lågurtkulturmarkskant D0124.

Artsmangfold

Enga har mye av det samme artsinventaret som nærliggende lokalitet BN00029761 på nedsiden av veien, og domineres på samme måte av prestekrage, rødkløver og småengkall. Det er et noe høyere innslag av mer trivielle arter som engsyre, engsoleie og rødsvingel sammenlignet med enga på nedsiden av veien.

Bruk, tilstand og påvirkning

Det var storfe på bruket fram til begynnelsen av 1970-tallet, etter dette var det sau til innpå 1980-tallet. Engene har tidligere vært gjødslet noe med husdyrgjødsel. Det har vært lite gjødsling med kunstgjødsel. Etter opphør med beitedyr har engene blitt slått årlig. De siste 4-5 årene har det blitt brukt beitepusser, og graset har blitt liggende.

Fremmede arter

Ingen registrerte.

Skjøtsel og hensyn

Det anbefales at lokaliteten slås seint, i midten/slutten av juli, og at graset rakes og fjernes etter at det er tørket noen dager på bakken. Fortsatt beitepussing er ikke å anbefale da dette grønngjødsler enga og konkurransesvake arter vil gå ut. Engene må ikke gjødsles. Etterbeiting er positivt om det igjen skulle bli aktuelt.

Del av helhetlig landskap

På Øvre Brøtan er det tre lokaliteter med artsrik slåttemark, og denne lokaliteten ligger midt i grenda. Det er naturlig at alle disse lokalitetene ses i sammenheng.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. Lokaliteten er ei lita og basefattig eng der artene fordeler seg jevnt utover. Enga er fargerik med mye prestekrage, småengkall, rødkløver. Noe mer forfallspreg da arter av engsyre, engsoleie og rødsvingel stedvis gjør mye av seg. Artsantallet varierer mellom 15 til 20 engarter. Enga er i middels tilstand.

Lokalitetsnavn: Øvre Brøtan, øst

ID: NIBU10	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115), svak lågurtkulturmarkskant (D0123)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 24.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): slått
Skjøtelsesplan: Nei	Areal: 0,62 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Lokaliteten er tidligere undersøkt se Hanssen (1997).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Gården Øvre Brøtan ligger 5 km nord for Lyngdal sentrum i Flesberg ved veien til Sigdal, fylkesvei 134. Gården ligger vestvendt til på østsiden av Haugevatn.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er ei mindre eng oppe ved skogkanten på oppsiden av veien på Øvre Brøtan. Enga er relativt basefattig og ligger skyggefullt til med skog på tre kanter. En del daugras tyder på at gras fra tidligere sesong ligger over. Stedvis er det mye mose. Enga er i forfall og har middels tilstand. Følgende utforminger ble registrert; svak lågurtslåtteeeng D0115, svak lågurtkulturmarkskant D0123.

Artsmangfold

Innen lokaliteten ble det registrert 40-50 blomstrende skogmarihånd. Enga har et basefattig og fuktig preg med sumpmaure, myrfiol, tepperot, finnskjegg, bråtestarr, gråstarr, bleikstarr, slåttestarr, engkvein. Spredt finnes urter som prestekrage, fuglevikke, smalkjempe, engfiol, engsoleie, firkantperikum, skogstorkenebb, hvitveis. På tørrere områder vokser blant annet kattedot og storblåfjær. Det er stedvis mye mose i lokaliteten.

Bruk, tilstand og påvirkning

Det var storfe på bruket fram til begynnelsen av 1970-tallet, etter dette var det sau til innpå 1980-tallet. Engene har tidligere vært gjødslet noe med husdyrgjødsel. Det har vært lite gjødsling med kunstgjødsel. Etter opphør med beitedyr har engene blitt slått årlig. De siste 4-5 årene har det blitt brukt beitepusser, og graset har blitt liggende.

Fremmede arter

Ingen registrerte.

Skjøtsel og hensyn

Det anbefales at lokaliteten slås seint, i midten/slutten av juli, og at graset rakes og fjernes etter at det er tørket noen dager på bakken. Fortsatt beitepussering er ikke å anbefale da dette grønngjødsler engene og konkurransesvake arter vil gå ut. Engene må ikke gjødsles. Etterbeiting er positivt om det igjen skulle bli aktuelt. Det er viktig at kantene mot skog tynnes og ryddes med jevne mellomrom, slik at engene ikke blir liggende så mye i skyggen.

Del av helhetlig landskap

På Øvre Brøtan er det tre lokaliteter med artsrik slåttemark, og denne lokaliteten ligger øverst i grenda. Det er naturlig at alle disse lokalitetene ses i sammenheng.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. Lokaliteten er ei lita, basefattig og noe fuktig eng av en litt annen type enn de to andre slåtteengene på Øvre Brøtan. Det forekommer bl.a. en relativt stor populasjon av skogmarihånd. Enga er preget av noe forfall og ligger skyggefullt til.

Lokalitetsnavn: Øvre Teigen

ID: BN00029736	Kommune: Flesberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Bergknaus (B0102), lågurtslåtteeeng (D0116)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 26.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): beite
Skjøtselsplan: Nei	Areal: 1,36 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar

2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Lokaliteten er tidligere undersøkt se Bjureke et al. (2008) og Hanssen (1997).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Øvre Teigen er en gård som ligger i Stuvestadgrenda.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

I Hanssen (1997) står det: Bak stabburet mot kjellerbua er det registrert ei skrin, ugjødsla slåtteeng med solblom. Nedenfor låven er det ei eng med flekkgriseøre. Ved re-registrering i 2013 var det kun rester av engflora og noe artsrikt på haugen bak (nordøst for) stabburet og på tilgrensende knauser. Resterende engareal var oppgjødslet og nå mindre interessant. Det var ikke lenger noen flekkgriseøreeng på nedsiden av låven. Lokaliteten er derfor innskrenket etter re-registrering. Følgende utforminger ble registrert; Bergknaus B0102 og lågurtslåtteeeng D0116.

Artsmangfold

Solblom ble ikke gjenfunnet i 2013. Registrerte engarter var bl.a. brudespore, flekkgriseøre, engtjæreblom, gjeldkarve, jonsokkoll, fjelltimotei, fuglevikke, tirilltunge, storblåfjær, rødknapp, harerug, gulaks, tepperot, smalkjempe, prestekrage, legeveronika, markjordbær, blåklokke, firkantperikum, engrapp, skogkløver. På mer grunnlendte og tørre partier; vårpengeurt, småsmelle, kattedot, sauesvingel, stemorsblom, småsyre, småbergknapp. Det var forfall med forekomst av bl.a. blåbær, tyttebær, rognoppslag, einer, tyrihjel, granplanter og småfuru.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten blir i dag beitet av storfe, og beites i sammenheng med tilgrensende oppgjødslet kulturbeite. Beitetrykket virker lavt i deler av lokaliteten. Det kan nok være litt vanskelig for de store dyrene å bevege seg innen lokaliteten på knausene og oppe ved kjellerbua.

Fremmede arter

Ingen registrerte.

Skjøtsel og hensyn

Det anbefales at lokaliteten slås seint, i midten/slutten av juli, og at graset rakes og fjernes etter at det er tørket noen dager på bakken. Etterbeiting er positivt.

Del av helhetlig landskap

Dette er en liten lokalitet som ligger isolert i et større gjødsla innmarksareal.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. Lokaliteten er liten og er ikke i spesielt god tilstand, men innehar fortsatt relativt mange engarter, deriblant arter som flekkgriseøre, brudespore, prestekrage m.fl. som favoriseres av slått. Ut fra dette beholdes B-verdi.

Lokalitetsnavn: Velta

ID: BN00013327	Kommune: Flå
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 19.07.2013, 20.07.2014	Registrert av: Jan Wesenberg, Harald Bratli
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Slått
Skjøtselsplan:	Areal: 0,85 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013 (Jan Wesenberg) og juli 2014 (Harald Bratli). Beskrivelsen er skrevet av Jan Wesenberg og Harald Bratli. Området er tidligere undersøkt av Hans Ivar Nesse 05.07.02 i forbindelse med naturtypekartlegging i kommunen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger på nordsiden av jernbanelinja ved gården Velta i Flå kommune. Berggrunnen består av øyegneis og granitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D01 Slåttemark med utformingen svak lågurtslåtteeeng (D0115). Enga er en liten, veldrenert og svært tørr eng i flatt terreng i kant av åker. Steinete jordsmonn er i følge grunneier årsak til at enga ikke er pløyd opp og brukt som åker. I overkant står en stor bjørk, ellers er enga åpen med lavvokst engvegetasjon.

Artsmangfold

Vanlige tørrengarter dominerer. Engkvein *Agrostis capillaris*, sauesvingel *Festuca ovina* og gjeldkarve *Pimpinella saxifraga* var svært vanlige. Litt krattsoleie *Ranunculus polyanthemos* ble funnet. Artslista omfatter ellers ryllik *Achillea millefolium*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, berggrørkvein *Calamagrostis epigejos*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, bakkestjerne *Erigeron acer*, rødsvingel *Festuca rubra*, markjordbær *Fragaria vesca*, gulmaure *Galium verum*, hårsveve *Hieracium pilosella*, skjermesveve *Hieracium umbellatum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, prikkperikum *Hypericum perforatum*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, lintorskemunn *Linaria vulgaris*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, timotei *Phleum pratense*, dunkjempe *Plantago media*, sølvmore *Potentilla argentea*, engsoleie *Ranunculus acris*, småengkall *Rhinanthus minor*, engsyre *Rumex acetosa*, føllblom *Scorzoneroides autumnalis*, engsmelle *Silene vulgaris*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, engfiol *Viola canina*, stemorsblom *Viola tricolor* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesielle.

Fremmede arter

Vårpengeurt *Noccaea caerulescens* finnes.

Skjøtsel og hensyn

I følge grunnier ble enga brukt til beite (mest hester) fram til ca. 1970, da det ble slutt med dyr på gården. Enga er slått årlig siden for å holdes åpen. Ikke dyrka opp da det er for steinete jord. Gjødsles ikke.

Del av helhetlig landskap

Ligger i åpent jordbrukslandskap i bygda.

Verdibegrunnelse

Svært tørr, lavproduktiv slåtteeing med noen interessante arter. Enga holdes i hevd ved slått. Dette gir lokal verdi (C).

Lokalitetsnavn: Bergo

ID: BN00012876	Kommune: Gol
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtbeiteeng (D0415)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 18.07.2013, Jan Wesen- berg, 28.08.2014 Harald Bratli	Registrert av: Jan Wesenberg og Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak hevd	Bruk (nå): Beite
Skjøtselsplan:	Areal: 4,64 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013 og august 2014. Beskrivelsen er skrevet av Jan Wesenberg og Harald Bratli basert på eget feltarbeid. Områdene ble kartlagt i 2002 i forbindelse med naturtypekartlegging i kommunen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger vestvendt i dalsiden øst for Gol sentrum. Berggrunnen består av kvartsitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksjon (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D04 Naturbeitemark, først og fremst med utformingen D0415 svak lågurtbeiteeng (D0415). Dels forekommer litt fattig knausvegetasjon og fukteng, og dunhavreeng (**Figur 18**). Mot kantene et delvis tresatt areal med fukteng og frisk eng i veksling. Sørvestre del nederst i enga, dels gjengrodd, men ellers relativt artsrik frisk fattigeng. Av busker og trær ble bjørk *Betula pubescens*, einer *Juniperus communis* og osp *Populus tremula* notert.

Artsmangfold

Øvre del av enga var dominert av typiske engarter som ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, kjerteløyentrøst *Euphrasia stricta*, markjordbær *Fragaria vesca*, aurikkelsveve *Hieracium lactucella*, rødknapp *Knautia arvensis*, tirlunge *Lotus corniculatus*, finnskjegg *Nardus stricta*, tepperot *Potentilla erecta*, føllblom *Scorzoneroides autumnalis*, engfiol *Viola canina*. En liten inngjerda dunhavreeng *Avenula pubescens* ved tunet var beitet, da gjerdet var tråkket ned. Stedvis litt fuktigere vegetasjon med blant annet jåblom *Parnassia palustris*. Ellers fattige knauser med småsmelle *Atocion rupestre*, smørbukk *Hylotelephium maximum*, sølvmore *Potentilla argentea*, småsyre *Rumex acetosella*, småbergknapp *Sedum annuum*, og mer næringsrik eng og tråkkpreget vegetasjon med gjetertaske *Capsella bursa-pastoris*, meldestokk *Chenopodium album*, sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, timotei *Phleum pratense*, engsoleie *Ranunculus acris*, engsyre *Rumex acetosa*, grasstjerneblom *Stellaria graminea*, hvitkløver *Trifolium repens* og stornesle *Urtica dioica*. I sørvest dels gjengrodd eng med ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, harerug *Bistorta vivipara*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, fuglestarr *Carex ornithopoda*, kjerteløyentrøst *Euphrasia stricta*, markjordbær *Fragaria vesca*, aurikkelsveve *Hieracium lactucella*, rødknapp *Knautia arvensis*, presstekrage *Leucanthemum vulgare*, bakkefrytle *Luzula multiflora*, finnskjegg *Nardus stricta*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media*, tepperot *Potentilla erecta*, småengkall *Rhinanthus minor*, småsyre *Rumex acetosella*, rødkløver *Trifolium pratense* og engfiol *Viola canina*. Bakkesøte har tidligere blitt registrert, i følge naturtypekartlegging i 2002.

Bruk, tilstand og påvirkning

Engene var dels i gjengroing og virket delvis også gjødsla.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten har trolig tidligere vært brukt til slått. I det avgrensede området var det sauebeite, resten av engene gjødsla eng.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i småskala jordbrukslandskap.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er i svak hevd med spredt sauebeite og dels i gjengroing fra kantene, dels gjødsla. Stedvis noe rikere vegetasjon med en del mer interessante engplanter gir likevel verdi C.

Figur 18. Beitede enger ved Bergo, Gol. Foto: Harald Bratli 2014.

Lokalitetsnavn: Hovli II

ID: BN00012889	Kommune: Gol
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Lågurtbeiteeng (D0416)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 18.07.2013 av Jan Wesenberg og 21.08.2014 av Harald Bratli	Registrert av: Jan Wesenberg og Harald Bratli
Tilstand/hevd: Ingen	Bruk (nå): Ingen
Skjøtselsplan:	Areal: 1,01 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013 og august 2014. Beskrivelsen er skrevet av Jan Wesenberg og Harald Bratli basert på eget feltarbeid. Områdene rundt er tidligere undersøkt av Hans Ivar Nesse 30.08.00 i forbindelse med naturtypekartlegging i kommunen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger rett øst for Gol. Berggrunnen består av kvartsitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sør boreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D04 Naturbeitemark med utformingen lågurtbeiteeng (D0416). Noen småbusker med hengebjørk *Betula pendula*, gran *Picea abies*, furu *Pinus sylvestris* og einer *Juniperus communis* inngår i ellers åpen eng på vei til å bli helt overtatt av einstape *Pteridium aquilinum*. Lokaliteten er kun en liten rest med åpen, men rik eng, i følge nabo tidligere brukt til beite.

Artsmangfold

I engflekken ble artsrik vegetasjon notert med artene ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, harerug *Bistorta vivipara*, bleikstarr *Carex pallescens*, engknoppurt *Centaurea jacea*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, engnellik *Dianthus deltoides*, kjerteløyentrøst *Euphrasia stricta*, markjordbær *Fragaria vesca*, gulmaure *Galium verum*, aurikkelsveve *Hieracium lactucella*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media*, sølvmore *Potentilla argentea*, tepperot *Potentilla erecta*, føllblom *Scorzoneroides autumnalis*, skogkløver *Trifolium medium* og stemorsblom *Viola tricolor*. Foruten einstape så gror enda igjen med sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, timotei *Phleum pratense*, bringebær *Rubus idaeus* og engsvingel *Schedonorus pratensis*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell bortsett fra kraftig gjengroing.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er et beite ikke lenger i bruk.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i jordbrukslandskap i dalsiden øst for Gol.

Verdibegrunnelse

På tross av manglende bruk og tydelig gjengroing gis lokaliteten verdi C, da lokaliteten er artsrik tatt i betraktning arealet, og den har typiske lågurtengarter. Enga kan settes i stand dersom beite gjenopptas, men tilstanden under den massive einstapeforekomsten er trolig dårlig.

Lokalitetsnavn: Kastet

ID: BN00012899	Kommune: Gol
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Lågurtslåtteeeng (D0116)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 18.07.2013	Registrert av: Jan Wesenberg
Tilstand/hevd: Svak hevd	Bruk (nå): Slått
Skjøtselsplan:	Areal: 9,16 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013. Beskrivelsen er skrevet av Jan Wesenberg basert på eget feltarbeid. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Jan Erik Eriksen i forbindelse med nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap i 1993, og av Hans Ivar Nesse i 17.08.2000 i forbindelse med naturtypekartlegging i kommunen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger på østsiden av Hallingdalen på grensa til Nes. Berggrunnen består av migmatitt og gneis (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998). Lokaliteten strekker seg over to eiendommer.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av tre delområder med naturtypen D01 Slåttemark med utformingen lågurtslåtteeeng (D0116).

Artsmangfold

På den vestre delen, søndre del med tunet finnes kort frisk eng med blåklokke, gulaks, gjeldkarve, flekkgriøse, engkvein, småmarimjelle, engtjæreblom, aurikkelsveve, gulmaure, stormaure (+ hybrid), seterfrytle (mye ved husene) og dunkjempe. På selve tunet inngår noe mer høyvokst eng med rødsvingel, matsyre, sølvbunke, dunhgavre, gulmaure. På nordsiden av vått parti med sølvbunke, brennesle og hvitbladtistel ligger et litt uryddig område med kvisthaug, svartvier, og engfragment med fjellrapp, dunhavre og ellers kortvokst eng. Et brudesporeindivid ble funnet, ellers dunhavre, hengeaks, skogkløver og flekkmure. Lenger mot nord et parti med mye brudespore, småengkall, prestekrage, skogkløver og rødknapp. Her er det også mye elgbeita busker. Videre mot nord finnes skogkløvereng med brudesporer. På sørsiden av tunet inngår en smal brem med mye flekkgriøse. På østre tun finnes rik gulakseng med rødknapp, harerug, prestekrage, sumpmaure, tepperot, hvitkløver, fjelltimotei. Øverste del av enga skrånner mot skogen og er fattigere, med engkvein, rødsvingel, gulaks, blåklokke, fuglevikke og marikåper. I skogen vest for lokalitetene er det for øvrig til dels mye fuktig med skogmarihand og brudesporer.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell bortsett fra gjengroing.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er ikke i hevd, men har trolig vært slått tidligere. Også ved kartleggingen i 2000 var det tydelig gjengroingspreg.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i skogslandskap med spredte gårder.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten gir verdi C selv om den har rik vegetasjon, på grunn av manglende hevd.

Lokalitetsnavn: Skaret

ID: BN00012874	Kommune: Gol
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Lågurtslåtteeeng (D0116)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 18.07.2013 av Jan Wesenberg og 21.08.2014 av Harald Bratli	Registrert av: Jan Wesenberg og Harald Bratli
Tilstand/hevd: Ingen	Bruk (nå): Ingen
Skjøtelsesplan:	Areal: 2,65 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013 og august 2014. Beskrivelsen er skrevet av Jan Wesenberg og Harald Bratli basert på eget feltarbeid. Området er tidligere undersøkt i forbindelse med naturtypekartlegging i kommunen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i dalsiden sørøst for Gol sentrum. Berggrunnen består av kvartsitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D01 Slåttemark med utformingen lågurtslåtteeeng (D0116). Enga er en dunhavreeng i meget sterk gjengroing. Kun små flekker med åpen engvegetasjon igjen i ellers høyvokst vegetasjon med tyrihjelme, brennesle, geitrams og mjøddurt. Dessuten inngår unge graner, bjørk, osp og rogn. En liten restlokalitet som omfatter det mest artsrike delområdene er avgrenset. Mellom engfragmentene inngår gjengrodd eng.

Artsmangfold

I de åpne engfragmentene finnes relativt rik engvegetasjon med ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, jonsokkoll *Ajuga pyramidalis*, dunhavre *Avenula pubescens*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, markjordbær *Fragaria vesca*, hvitmaure *Galium boreale*, gulmaure *Galium verum*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, smørbukk *Hylotelephium maximum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, flekkgrisøre *Hypochaeris maculata*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, småmarimjelle *Melampyrum sylvaticum*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media*, tepperot *Potentilla erecta*, småengkall *Rhinanthus minor*, skogkløver *Trifolium medium*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, legeveronika *Veronica officinalis*, fuglevikke *Vicia cracca* og engfiol *Viola canina*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell bortsett fra kraftig gjengroing.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Enga beites spredt med sau i åpne arealer. Ved tunet litt plenslått.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i småskala jordbrukslandskap i dallandskap.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er trolig en slåtteeeng opprinnelig, med artsrik dunhavreeng, og fortsatt finnes engfragmenter. På grunn av den artsrike vegetasjonen, med en del litt uvanlige arter gis eng verdi C. Muligens kan den settes i stand hvis hevdene gjenopptas.

Lokalitetsnavn: Urene

ID: BN00012879	Kommune: Gol
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 18.07.2013 av Jan Wesenberg og 21.08.2014 av Harald Bratli	Registrert av: Jan Wesenberg og Harald Bratli
Tilstand/hevd: God hevd	Bruk (nå): Slått
Skjøtelsesplan:	Areal: 1,95 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013 og august 2014. Beskrivelsen er skrevet av Jan Wesenberg og Harald Bratli basert på eget feltarbeid. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Hans Ivar Nesse i 2000 i forbindelse med naturtypekartlegging i kommunen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i dalsiden sørøst for Gol sentrum. Berggrunnen består av kvartsitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av tørre slåttenger med knauser og framspring i bratt vestvendt bakke rett nedenfor tunet. I nedkant flater terrenget ut med overgang til gjødsle eng. Naturtypen er D01 Slåttemark med utformingene svak lågurtslåtteeeng D0115 og lågurtslåtteeeng D0116, flekkvis også med kalkrik eng (dunhavreeng).

Artsmangfold

Lokaliteten er middels artsrik med flere typiske engarter, hvorav noen også knyttet til kalkrike enger. Av noterte arter kan nevnes ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, skarmarikåpe *Alchemilla wicheruae*, kattefot *Antennaria dioica*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, dunhavre *Avenula pubescens*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, engnellik *Dianthus deltoides*, kjerteløyentrøst *Euphrasia stricta*, sauesvingel *Festuca ovina*, hvitmaure *Galium boreale*, gulmaure *Galium verum*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, aurikkelsveve *Hieracium lactucella*, flekkgrisøre *Hypochaeris maculata*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, engfrytle *Luzula multiflora*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media*, flekkmure *Potentilla crantzii*, føllblom *Scorzoneroideis autumnalis*, skogkløver *Trifolium medium*, rødskløver *Trifolium pratense*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, fuglevikke *Vicia cracca* og skogfiol *Viola riviniana*. På grunnlendte knauser finnes smørbukk *Hylotelephium maximum*, sisselrot *Polypodium vulgare*, sølvmaure *Potentilla argentea*, småsyre *Rumex acetosella* og engtjæreblom

Viscaria vulgaris. Spredt inngår også arter som indikerer gjødslingspåvirkning, som hundegras *Dactylis glomerata*, engsyre *Rumex acetosa*, engsmelle *Silene vulgaris*, ugrasløvetenner *Taraxacum officinale* og stornesle *Urtica dioica*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er noe påvirket av gjødsling.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Enga er i hevd med slått både i 2013 og 2014. Ved forrige naturtyperegistrering oppgis det at enga blir slått årlig med ljà.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i åpent jordbrukslandskap i nedre dalside.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er en middels artsrik og velhevdet eng. Den har flere noe uvanlige arter, flere også typisk for kalkrik eng. Dette gir verdi B.

Lokalitetsnavn: Arnegard

ID: BN00012679	Kommune: Hol
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 21.08.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Ingen	Bruk (nå): Ingen bruk
Skjøtelsplan:	Areal: 6,11 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i august 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på eget feltarbeid. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Jan Erik Eriksen i forbindelse med Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap (Bredesen et al. 1999) tidlig på 1990-tallet.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i Skurdalen i Hol kommune. Berggrunnen består av metaryolitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i nordboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D01 Slåttemark med utformingen svak lågurtslåtteeeng (D0115). Dette ble betraktet som en såkalt skrapslått av Eriksen under registreringen av nasjonalt verdifulle kulturlandskap. Relativt tungdrevet med en del stein. Deler av arealet kan godt ha vært brukt mest til beite. Forrige bruker er død, og gården er solgt til fritidsbruk.

Artsmangfold

Enga er ikke spesielt artsrik, men en del typiske engarter forekommer, slik som ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, katterot *Antennaria dioica*, fjellgulaks *Anthoxanthum nipponicum*, harerug *Bistorta vivipara*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, slirestarr *Carex vaginata*, rødsvingel *Festuca rubra*, hvitmaure *Galium boreale*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tirltunge *Lotus corniculatus*, bakkefrytle *Luzula multiflora*, finnskjepp *Nardus stricta*, setergråurt *Omalotheca nor-*

vegica, fjelltimotei *Phleum alpinum*, flekkmure *Potentilla crantzii*, småengcall *Rhinanthus minor*, småsyre *Rumex acetosella*, føyblom *Scorzoneroides autumnalis*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, fuglevikke *Vicia cracca*, engfiol *Viola canina* og stemorsblom *Viola tricolor*. I mer gjødsla partier sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, timotei *Phleum pratense*, bakkerapp *Poa pratensis*, engsoleie *Ranunculus acris* og grasstjerneblom *Stellaria graminea*. Mot skogkanten smyle *Avenella flexuosa*, hårfrytle *Luzula pilosa*, maiblom *Maianthemum bifolium*, teiebær *Rubus saxatilis*, gullris *Solidago virgaurea* og tyttebær *Vaccinium vitis-idaea*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell utenom gjengroing

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er ikke i bruk og gror igjen fra kantene med osp *Populus tremula*. Rydding av ospeoppslag, og sein slått med fjerning av høyet etterpå er ønskelig.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i seterlandskap.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er ikke hevd, men er fortsatt en åpen eng med en del typiske arter for semi-naturlig eng. Middels artsrik, tatt i betraktning areal og høyde over havet. Dette gir lokaliteten verdi C, men lokaliteten vil raskt miste sin C-verdi dersom hevdene ikke gjenopptas.

Lokalitetsnavn: Reinton II

ID: BN00012678	Kommune: Hol
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtbeiteeng (D0415)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 21.08.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak hevd	Bruk (nå): Delvis slått, delvis ingen bruk
Skjøtelsplan:	Areal: 2,33 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i august 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på eget feltarbeid. Området er tidligere undersøkt av Jan Erik Eriksen i forbindelse med nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap (Bredesen et al. 1999).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i sørvestvendt dalside sørøst for Hol, nær grensa til Ål kommune. Berggrunnen består av gabbro og amfibolitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D04 naturbeitemark med utformingen svak lågurtbeiteeng (D0415). Den er dels en engkant i næringsrik slåtteeng, og dels gjengroende forholdsvis tørr eng i mer kupert terreng med en del knauser og buskas.

Artsmangfold

Middels artsrik eng med en del typiske engarter hvorav noen også forholdsvis kalkkrevende. Ett individ av bakkesøte *Gentianella campestris* ble notert, trolig underarten engbakkesøte som er en nær truet (NT) art. Av registrerte arter ellers nevnes ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, kattedot *Antennaria dioica*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, harerug *Bistorta vivipara*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, kjerteløyentrøst *Euphrasia stricta*, bakkesvingel *Festuca ovina*, markjordbær *Fragaria vesca*, hvitmaure *Galium boreale*, aurikkelsveve *Hieracium lactucella*, flekkgrisøre *Hypochaeris maculata*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, finnskjegg *Nardus stricta*, fjelltimotei *Phleum alpinum*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media*, fjellrapp *Poa alpina*, tepperot *Potentilla erecta*, småengkall *Rhinanthus minor*, føllblom *Scorzoneroidea autumnalis*, skogkløver *Trifolium medium*, rødskløver *Trifolium pratense*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, legeveronika *Veronica officinalis*, fuglevikke *Vicia cracca*, engfiol *Viola canina*. På knauser sølvmaure *Potentilla argentea*, småsyre *Rumex acetosella* og småbergknapp *Sedum annuum*. I næringsrike partier og tråkk fantes arve *Cerastium fontanum*, hundegras *Dactylis glomerata*, sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, rødsvingel *Festuca rubra*, gulflatbelg *Lathyrus pratensis*, groblad *Plantago major*, engrapp *Poa pratensis*, engsoleie *Ranunculus acris*, grasstjerneblom *Stellaria graminea* og stornesle *Urtica dioica*. Fra kanten skogsarter som tyrihjelme *Aconitum lycoctonum*, maiblom *Maianthemum bifolium*, tyttebær *Vaccinium vitis-idaea* og skogvikke *Vicia sylvatica*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Traktorspor, gammel løe, ellers mest gjengroing med gran *Picea abies*, furu *Pinus sylvestris* og einer *Juniperus communis*.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Området beites av hest på høsten. Det kan med fordel ryddes en del busker og trær. Opprettholde beite og slå engkantene i enga nedenfor, i samband med slåtten der. Denne delen kan kanskje på sikt bli en mer artsrik eng dersom slått (seint i sesongen) og ingen gjødsling fortsetter.

Del av helhetlig landskap

Gårdslandskap med slåttemark og beiter, samt mer intensivt drevet areal. Store rydningsrøyser i området.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er i svak hevd og er en liten, litt variabel lokalitet med noen fine partier. Bakkesøte og en del andre noe kalkkrevende arter ble notert, og lokaliteten er middels artsrik. Samlet vurderes dette til verdi C.

Lokalitetsnavn: Fekjær, åkerholme sørøst for gården

ID: BN00009477	Kommune: Hole
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Kalkbeiteeng (D0417)	Verdi: A
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 19.06.2013	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Bråtebrenning om våren, rydding
Skjøtelsplan:	Areal: 4,20 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli i november

2013, basert på eget feltarbeid. Lokaliteten er tidligere undersøkt i forbindelse med nasjonalt verdifulle kulturlandskap (Bredesen et al. 1999) og naturtypekartlegging i kommunen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger rett sør for tunet på gården Fekjær i Hole kommune. Her ligger tre grunnlendte hauger i åker i sørvendt svakt hellende terreng ned mot Tyrifjorden. Dette er den østre haugen. Berggrunnen består av kalkrike bergarter, skifer, mergelstein og kalkstein fra Bærumsgruppen (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i boreonemoral vegetasjonssone og overgangssekjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D04 Naturbeitemark med utformingen D0417 kalkbeiteeng (**Figur 19**). Dominerende vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er tørr, meget baserik eng i lavlandet (G6). Noen få asketrær, samt litt hassel *Corylus avellana*, og kratt med eple *Malus xdomestica*, hegg *Prunus padus*, rognasal *Sorbus hybrida*, geitved *Rhamnus catharticus* og roser (kjøtttype *Rosa dumalis*, brusknype *Rosa mollis*) finnes spredt. Ask *Fraxinus excelsior* er regnet som nær truet (NT). Jordsmonnet er grunt, tørt og kalkrikt.

Artsmangfold

Vegetasjonen på den grunnlendte haugen er meget artsrik og består av en rekke arter som er karakteristiske for kalkrike tørre enger i kontinentale områder tross forholdsvis lite areal. Flere av artene er sjeldne. Mest interessant var bra forekomster med dragehode *Dracocephalum ruyschiana*, svartmispel *Cotoneaster niger*, og nikkesmelle *Silene nutans*. Nikkesmelle og svartmispel er rødlistet som nær truet (NT). Dragehode er sårbar (VU), men har fått egen handlingsplan som prioritert art etter Naturmangfoldloven. Enga er dominert av dunhavre *Avenula pubescens* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*. Mye hvitmaure *Galium boreale*, marianøkleblom *Primula veris* og krattssoleie *Ranunculus polyanthemos* ble notert. Utover disse ble en lang rekke arter notert, her nevnes åkermåne *Agrimonia eupatoria*, engkvein *Agrostis capillaris*, fløyelsmarikåpe *Alchemilla glaucescens*, hjertegras *Briza media*, tettstarr *Carex spicata*, engknoppurt *Centaurea jacea*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, liljekonvall *Convallaria majalis*, nakkebær *Fragaria viridis*, gulmaure *Galium verum*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, smørbutikk *Hylotelephium maximum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, prikkperikum *Hypericum perforatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, bergmynte *Origanum vulgare*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media*, kantkonvall *Polygonatum odoratum*, sølvmore *Potentilla argentea*, bitterbergknapp *Sedum acre*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys* og engfiol *Viola canina*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er ikke nevneverdig påvirket av inngrep eller lignende.

Fremmede arter

Gul gåseblom *Cota tinctoria* ble notert.

Skjøtsel og hensyn

I følge grunneier brennes det bråte på haugen om våren for å fjerne dødt gress og holde vegetasjonen nede. Utover dette foretas ingen skjøtsel. Det er ikke lenger dyr på gården og storfebeite slik det var fram til 1960 er derfor kun mulig med mindre beitet leies ut. For å ivareta den artsrike kalktørrengvegetasjonen bør busker og kratt holdes nede, engvegetasjonen holdes lavvokst og dødt gras bør ikke få hope seg opp. Gjødsling må unngås. Dragehode tåler trolig ikke slått spesielt godt, men det er indikasjoner på at bråtebrenning tidlig på våren kan ha en gunstig effekt. Det foreslås derfor at dagens praksis fortsettes, men at tilstanden vurderes fortløpende. Lokaliteten ligger på gård som er i aktiv drift. Tidligere da det var husdyr på gården, ble området benyttet til beite. De fleste dyra var på utmarksbeite på Krokskogen, men noen (noen få kuer, kalver, hester) gikk hjemme i beitet på knausene sør for gården og ned til Tyri-

fjorden, der det var mye åpnere vegetasjon den gang enn nå. I dag ble forholdsvis lite dødt gress notert, men det er den del småvokste rosebusker.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i åpent jordbrukslandskap med åker og kantsoner. Den utgjør sammen med flere lignende tørrenger og kanter viktige elementer i et nasjonalt viktig kulturlandskapsområde.

Verdibegrunnelse

Forekomst av rødlistearter i kategori sårbar og nær truet, hvorav dragehode også er en prioritert art, gir høy prioritet. Lokaliteten er meget artsrik og har et karakteristisk utvalg med arter for kalkrike, kontinentale tørre enger, en naturtype som i seg selv er sjelden. Enga brennes årlig om våren, men er ellers ikke i bruk. Bråtebrann holder vegetasjonen nede og fjerner død biomasse, og lokaliteten framstår derfor som lite gjengrodd tross manglende beite. Den er ikke påvirket av inngrep og lite påvirket av gjødsling eller sprøyting, kanskje med unntak av litt i kant mot åker. Samlet tilsier dette verdi svært viktig (A).

Figur 19. Beitemark på åkerholme ved Fekjær, Hole. Foto: Harald Bratli 2013.

Lokalitetsnavn: Fekjær, åkerholme sør for gården

ID: BN00009316	Kommune: Hole
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Kalkbeiteeng (D0417)	Verdi: A
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 19.06.2013	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Bråtebrenning om våren, rydding
Skjøtselsplan:	Areal: 1,76 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli i november 2013, basert på eget feltarbeid. Lokaliteten er tidligere undersøkt i forbindelse med nasjonalt verdifulle kulturlandskap (Bredesen et al. 1999) og naturtypekartlegging i kommunen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger rett sør for tunet på gården Fekjær i Hole kommune. Her ligger tre grunnlendte hauger i åker i sørvendt svakt hellende terreng ned mot Tyrifjorden. Dette er den midtre haugen. Berggrunnen består av kalkrike bergarter skifer, mergelstein og kalkstein fra Bærumgruppen (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i boreonemoral vegetasjonssone og overgangssekjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D04 Naturbeitemark med utformingen D0417 Kalkbeiteeng. Dominerende vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er tørr, meget baserik eng i lavlandet (G6). Særlig i søndre del var det et kraftig oppslag med ung osp *Populus tremula*. Litt spisslønn *Acer platanoides*, hengebjørk *Betula pendula*, hassel *Corylus avellana*, ask *Fraxinus excelsior*, hegg *Prunus padus*, geitved *Rhamnus catharticus*, kjøtttype *Rosa dumalis* og kanelrose *Rosa majalis* inngår i tre- og busksjikt. Ask *Fraxinus excelsior* er regnet som nær truet (NT). Jordsmonnet er grunt, tørt og kalkrikt.

Artsmangfold

Vegetasjonen på den grunnlendte haugen er meget artsrik og består av en rekke arter som er karakteristiske for kalkrike tørre enger i kontinentale områder tross forholdsvis lite areal. Flere av artene er sjeldne. Mest interessant var bra forekomster med dragehode *Dracocephalum ruyschiana* og svartmispel *Cotoneaster niger*. Dragehode er sårbar (VU), og har fått egen handlingsplan som prioritert art etter Naturmangfoldloven, mens svartmispel er nær truet (NT). Utover disse ble en lang rekke arter notert, her nevnes åkermåne *Agrimonia eupatoria*, engkvein *Agrostis capillaris*, fløyelsmarikåpe *Alchemilla glaucescens*, bergskrinneblom *Arabis hirsuta*, lakrismjelt *Astragalus glycyphyllos*, dunhavre *Avenula pubescens*, berberis *Berberis vulgaris*, fagerklokke *Campanula persicifolia*, tettstarr *Carex spicata*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, kransmynte *Clinopodium vulgare*, liljekonvall *Convallaria majalis*, dverg mispel *Cotoneaster integerrimus*, nakkebær *Fragaria viridis*, hvitmaure *Galium boreale*, gulmaure *Galium verum*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, smørbukk *Hylotelephium maximum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, prikkperikum *Hypericum perforatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, bergmynte *Origanum vulgare*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media*, kantkonvall *Polygonatum odoratum*, marianøkleblom *Primula veris*, krattsøleie *Ranunculus polyanthemus*, teiebær *Rubus saxatilis*, skogkløver *Trifolium medium*, rød kløver *Trifolium pratense*, tårnurt *Turritis glabra*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, stemorsblom *Viola tricolor* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er ikke nevneverdig påvirket av inngrep eller lignende.

Fremmede arter

Gul gåseblom *Cota tinctoria* og vårpengeurt *Noccaea caerulescens* ble notert.

Skjøtsel og hensyn

I følge grunneier brennes det bråte på haugen om våren for å fjerne dødt gress og holde vegetasjonen nede. Utover dette foretas ingen skjøtsel. Det er ikke lenger dyr på gården og storfebeite slik det var fram til 1960 er derfor kun mulig med mindre beitet leies ut. For å ivareta den artsrike kalktørrengvegetasjonen bør busker og kratt holdes nede, engvegetasjonen holdes lavvokst og dødt gras bør ikke få hope seg opp. Gjødsling må unngås. Dragehode tåler trolig ikke slått spesielt godt, men det er indikasjoner på at bråtebrenning tidlig på våren kan ha en gunstig effekt. Det foreslås derfor at dagens praksis fortsettes, men det bør i tillegg ryddes mye ospeoppslag og andre trær og kratt, som det er en del av særlig i søndre del. Store bjørker og ospetrær kan godt få stå igjen. Tilstanden bør vurderes fortløpende, og det er viktig at området ikke gror til med busker og kratt. Det var også en del hundekjeks *Anthriscus sylvestris*, hundegras *Dactylis glomerata*, bringebær *Rubus idaeus* og reinfann *Tanacetum vulgare*. Dette er arter som må holdes i sjakk. Dersom ikke brenning og rydding holder, bør en vurdere beite, eventuelt slått. Lokaliteten ligger på gård som er i aktiv drift. Tidligere da det var husdyr på gården, ble området benyttet til beite. De fleste dyra var på utmarksbeite på Krokskogen, men noen (noen få kuer, kalver, hester) gikk hjemme i beitet på knausene sør for gården og ned til Tyrifjorden, der det var mye åpnere vegetasjon den gang enn nå.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i åpent jordbrukslandskap med åker og kantsoner. Den utgjør sammen med flere lignende tørrenger og kanter viktige elementer i et nasjonalt viktig kulturlandskapsområde.

Verdibegrunnelse

Forekomst av dragehode flere steder, en art som er sårbar (VU) og er en prioritert art, gir høy prioritet. Lokaliteten er meget artsrik og har et karakteristisk utvalg med arter for kalkrike, kontinentale tørre enger, en naturtype som i seg selv er sjelden. Enga brennes årlig om våren, men er ellers ikke i bruk. Bråtebrann holder vegetasjonen nede og fjerner død biomasse, men lokaliteten framstår som noe gjengrodd. Den er ikke påvirket av inngrep og lite påvirket av gjødsling eller sprøyting, kanskje med unntak av litt i kant mot åker. Samlet tilsier dette verdi svært viktig (A).

Lokalitetsnavn: Fekjær, åkerholme sørvest for gården

ID: BN00009479	Kommune: Hole
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Kalkbeiteeng (D0417)	Verdi: A
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 19.06.2013	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Bråtebrenning om våren, rydding
Skjøtelsplan:	Areal: 4,09 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli i november 2013, basert på eget feltarbeid. Lokaliteten er tidligere undersøkt i forbindelse med nasjonalt verdifulle kulturlandskap (Bredesen et al. 1999) og naturtypekartlegging i kommunen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger rett sør for tunet på gården Fekjær i Hole kommune. Her ligger tre grunnlente hauger i åker i sørvendt svakt hellende terreng ned mot Tyrifjorden. Dette er den vestre haugen. Berggrunnen består av kalkrike bergarter, skifer, mergelstein og kalkstein fra Bæ-

rumsgruppen (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i boreonemoral vegetasjonssone og overgangs-seksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D04 Naturbeitemark med utformingen D0417 Kalkbeiteeng, samt litt edelløvskog med hagemarkpreg, dominert av hassel *Corylus avellana*, spisslønn *Acer platanooides* og ask *Fraxinus excelsior* (kalkedelløvskog F15, utforming F1502 kalkhasselskog og F1504 annen kalkedelløvskog). Dominerende vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er tørr, meget baserik eng i lavlandet (G6), samt rike hasselkratt, østlig utforming (D2d). I tre- og busksjikt ble også notert eple *Malus xdomestica*, osp *Populus tremula*, hegg *Prunus padus*, rogn *Sorbus aucuparia*, rognasal *Sorbus hybrida*, geitved *Rhamnus catharticus*, kjøttnype *Rosa dumalis*, kanelrose *Rosa majalis*, bustnype *Rosa mollis* og korsved *Viburnum opulus*. Ask *Fraxinus excelsior* er regnet som nær truet (NT). Jordsmonnet er grunt, tørt og kalkrikt. Noen kalkskrenter mot øst finnes inne i skogen.

Artsmangfold

Vegetasjonen på den grunnlendte haugen er meget artsrik og består av en rekke arter som er karakteristiske for kalkrike tørre enger i kontinentale områder tross forholdsvis lite areal. Flere av artene er sjeldne. Mest interessant var funn av svartmispel *Cotoneaster niger*, og bra forekomster med nikkesmelle *Silene nutans*, som begge er rødlistet som nær truet (NT). Utover disse ble en lang rekke arter notert, her nevnes engkvein *Agrostis capillaris*, fløyelsmarikåpe *Alchemilla glaucescens*, lakrismjelt *Astragalus glycyphyllos*, dunhavre *Avenula pubescens*, fagerklokke *Campanula persicifolia*, tettstarr *Carex spicata*, engknoppurt *Centaurea jacea*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, storarve *Cerastium arvense*, liljekonvall *Convallaria majalis*, nakkebær *Fragaria viridis*, hvitmaure *Galium boreale*, gulmaure *Galium verum*, skogstorke-nebb *Geranium sylvaticum*, smørbukk *Hylotelephium maximum*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, bergmynte *Origanum vulgare*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media*, kantkonvall *Polygonatum odoratum*, sølvmore *Potentilla argentea*, marianøkleblom *Primula veris*, krattssoleie *Ranunculus polyanthemos*, teiebær *Rubus saxatilis*, brunrot *Scrophularia nodosa*, skogkløver *Trifolium medium*, tårnurt *Turritis glabra*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, engfiol *Viola canina* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*. Hasselkrattene var dominert av liljekonvall *Convallaria majalis*, og det var mye blåveis *Hepatica nobilis*. Ellers ble blant annet trollbær *Actaea spicata*, lundrapp *Poa nemoralis* og nyresoleie *Ranunculus auricomus* funnet. Bergskrinneblom *Arabis hirsuta* og svartburkne *Asplenium trichomanes* vokste på berg.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er ikke nevneverdig påvirket av inngrep eller lignende.

Fremmede arter

Gul gåseblom *Cota tinctoria*, vårpengeurt *Noccaea caerulea* og rødhyll *Sambucus racemosa* ble notert.

Skjøtsel og hensyn

I følge grunneier brennes det bråte på haugen om våren for å fjerne dødt gress og holde vegetasjonen nede. Utover dette foretas ingen skjøtsel. Det er ikke lenger dyr på gården og storfebeite slik det var fram til 1960 er derfor kun mulig med mindre beitet leies ut. For å ivareta den artsrike kalktørrengvegetasjonen bør busker og kratt holdes nede, engvegetasjonen holdes lavvokst og dødt gras bør ikke få hope seg opp. Gjødsling må unngås. Lokaliteten ligger på gård som er i aktiv drift. Tidligere da det var husdyr på gården ble området benyttet til beite. De fleste dyra var på utmarksbeite på Krokskogen, men noen (noen få kuer, kalver, hester) gikk hjemme i beitet på knausene sør for gården og ned til Tyrifjorden, der det var mye åpnere vegetasjon den gang enn nå. Tilstanden bør vurderes fortløpende, og det er viktig at området ikke gror til med busker og kratt. Det var også en del hundekjeks *Anthriscus sylvestris*, hundegras *Dactylis glomerata* og bringebær *Rubus idaeus* i den åpne enga mot sørøst. Generelt bør det ryddes busker en del i dette området og i kant rundt hele lokaliteten. Høyvokste arter som

hundekjeks mm. bør holdes under kontroll. Dersom ikke brenning og rydding holder, bør en vurdere beite, eventuelt slått. Hasselkratt/edelløvsog kan med fordel tynnes en del nærmest den åpne tørrenga.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i åpent jordbrukslandskap med åker og kantsoner. Den utgjør sammen med flere lignende tørrenger og kanter viktige elementer i et nasjonalt viktig kulturlandskapsområde.

Verdibegrunnelse

Forekomst av rødlistearter i kategori nær truet gir middels høy prioritet. Lokaliteten ligger tett inntil to forekomster med den prioriterte arten dragehode, som er sårbar (VU), og lokaliteten er klart et potensielt voksested for dragehode. Lokaliteten er meget artsrik og har et karakteristisk utvalg med arter for kalkrike, kontinentale tørre eng, en naturtype som i seg selv er sjelden. I tillegg inngår et rikt hagemarkpreget skogholt. Enga brennes årlig om våren, men er ellers ikke i bruk. Bråtebrann holder vegetasjonen nede og fjerner død biomasse, men eng virker noe gjengrodd. Den er lite påvirket av inngrep eller gjødsling eller sprøyting, kanskje med unntak av litt i kant mot åker. Samlet tilsier dette verdi svært viktig (A).

Lokalitetsnavn: Nedre Løken, engrest på tun

ID: BN00009486	Kommune: Hole
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Kalkslåtteeeng (D0117)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 17.07.2013	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Ingen spesiell bruk
Skjøtselsplan:	Areal: 0.22 daa

Innledning

Lokaliteten er tidligere lagt inn i Naturbase som slåttemark. Den ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli i november 2013, basert på eget feltarbeid. Området er tidligere også undersøkt i forbindelse med nasjonalt verdifulle kulturlandskap (Bredesen et al. 1999). Det meste av tidligere avgrenset lokalitet omfatter tun, hus, hage og lignende arealer som er tydelig påvirket og preget av ruderatpreget vegetasjon. Avgrensing og beskrivelse er revidert og erstatter tidligere beskrivelse.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger på tunet på gården Løken i Hole kommune. Den er en liten engrest under et stort asketre rett sør for våningshuset. Berggrunnen består av kalkstein og kalkholdig leirskifer (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i boreonemoral vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten har trolig tidligere ligget i beitemark nær tunet på gården, men er nå en del av tunet, og kan best skjøttes som naturtypen D01 Slåttemark med utformingen D0117 Kalkslåtteeeng. En stor ask *Fraxinus excelsior* står midt i lokaliteten, som utover en syrin er uten trær eller busker. Dominerende vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er tørr, meget baserik eng i lavlandet (G6). Ask er regnet som nær truet (NT). Jordsmonnet er grunt, tørt og kalkrikt.

Artsmangfold

Vegetasjonen er en typisk restlokalitet med en blanding av karakteristiske arter for kalkrike tørre eng i kontinentale områder og ruderatarter. Mest interessant var funn av smånøkkel *Androsace septentrionalis* som er rødlistet som nær truet (NT). Ellers ble notert blant annet engkvein *Agrostis capillaris*, bergskrinneblom *Arabis hirsuta*, sandarve *Arenaria serpyllifolia*,

markmalurt *Artemisia campestris*, dunhavre *Avenula pubescens*, lodnefaks *Bromus hordeaceus*, piggstarr *Carex muricata*, nakkebær *Fragaria viridis*, gulmaure *Galium verum*, prikkperikum *Hypericum perforatum*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, dunkjempe *Plantago media*, sølvmore *Potentilla argentea*, marianøkleblom *Primula veris*, hvitbergknapp *Sedum album*, gullkløver *Trifolium aureum*, skogkløver *Trifolium medium* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten ligger på tun og er preget av det.

Fremmede arter

Vinterkarse *Barbarea vulgaris* og syrin *Syringa vulgaris* ble notert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten har rik vegetasjon og bør spares for intensiv bruk. Vegetasjonen bør holdes lavvokst og gjerne slås med ljà.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i åpent jordbrukslandskap med åker og kantsoner. Den bidrar sammen med flere lignende tørrenger og kanter med viktige elementer i et nasjonalt viktig kulturlandskapsområde.

Verdibegrunnelse

Forekomst av rødlisteart i kategori nær truet gir middels høy prioritet. Lokaliteten ligger inntil en lignende lokalitet på det samme tunet. Den er ikke spesielt artsrik, men har flere karakteristiske arter for kalkrike, kontinentale tørre enger, en naturtype som i seg selv er sjelden. Samlet tilsier dette verdi lokalt viktig (C).

Lokalitetsnavn: Nedre Løken, engkant

ID: NIBU12	Kommune: Hole
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Kalkslåtteeng (D0117)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 17.07.2013	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Ingen spesiell bruk
Skjøtelsplan:	Areal: 0,28 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli i november 2013, basert på eget feltarbeid. Områdene rundt er tidligere undersøkt i forbindelse med nasjonalt verdifulle kulturlandskap (Bredesen et al. 1999) og naturtypekartlegging i kommunen, men det mest av tunet er påvirket og preget av ruderatpreget vegetasjon.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger sør på tunet på gården Løken i Hole kommune. Den er en liten engrest i kant mellom plen og grusvei. Berggrunnen består av kalkstein og kalkholdig leirskifer (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i boreonemoral vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D01 Slåttemark med utformingen D0117 Kalkslåtteeng. En liten hengebjørk og en furu står midt i lokaliteten. Dominerende vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er tørr, meget baserik eng i lavlandet (G6). Ask er regnet som nær truet (NT). Jordsmonnet er grunt, tørt og kalkrikt.

Artsmangfold

Vegetasjonen er en kalkrik engtype med en blanding av karakteristiske arter for kalkrike tørre enger i kontinentale områder og noen ruderatarter langs kanten. Mest interessant var funn av engkvein *Agrostis capillaris*, sandarve *Arenaria serpyllifolia*, markmalurt *Artemisia campestris*, dunhavre *Avenula pubescens*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, tettstarr *Carex spicata*, engknoppurt *Centaurea jacea*, bakkesvingel *Festuca ovina*, nakkebær *Fragaria viridis*, gulmaure *Galium verum*, smørbukk *Hylotelephium maximum*, prikkperikum *Hypericum perforatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media*, sølvmure *Potentilla argentea*, bitterbergknapp *Sedum acre*, hvitbergknapp *Sedum album*, gullkløver *Trifolium aureum*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten ligger på tun og er noe forstyrret på grunn av det.

Fremmede arter

Ingen spesielle ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten har rik vegetasjon og bør spares for intensiv bruk, som gjødsling og plenklipp. Enga har trolig tidligere vært en del av et større engareal avgrenset med gjerde mot hagen på gården og har trolig vært brukt til beitemark. Enga skjøttes i dag trolig best som slåtteeeng. Vegetasjonen bør holdes lavvokst og bør slås seint på sommeren. Høyet må fjernes, og det må ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i åpent jordbrukslandskap med åker og kantsoner. Den bidrar sammen med flere lignende tørrenger og kanter med viktige elementer i et nasjonalt viktig kulturlandskapsområde.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er ikke spesielt artsrik, men har flere karakteristiske arter for kalkrike, kontinentale tørre enger, en naturtype som i seg selv er sjelden. Den ligger inntil en lignende lokalitet på det samme tunet. Samlet tilsier det at lokaliteten har verdi lokalt viktig (C).

Lokalitetsnavn: Jørgen Mo's veg

ID: BN00084783	Kommune: Hole
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Kalkbeiteeng (D0417)	Verdi: A
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 17.07.2013	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Ingen
Skjøtelsplan:	Areal: 5,01 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli i november 2013, basert på eget feltarbeid. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Kristina Bjureke 06.08.2008 og 14.08.2009.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger på vestsiden av Jørgen Mo's vei rett sør for gården Bjørke i Hole kommune i åpent jordbrukslandskap dominert av kornåker. Den består av tre delområder, kun delt av mindre grusveier inn til to hus. Berggrunnen består av kalkstein, knollekalk og kalkholdig skifer

(www.ngu.no). Lokaliteten ligger i boreonemoral vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D04 Naturbeitemark med utformingen D0417 Kalkbeiteeng. Dominerende vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er tørr, meget baserik eng i lavlandet (G6). Noe hengebjørk *Betula pendula*, ask *Fraxinus excelsior*, rogn *Sorbus aucuparia*, kjøttnype *Rosa dumalis* og kanelrose *Rosa majalis* finnes spredt. Blant annet står det en del trær langs grusveien opp til det ene huset. Ask *Fraxinus excelsior* er regnet som nær truet (NT). Jordsmonnet er grunt, tørt og kalkrikt.

Artsmangfold

Vegetasjonen på alle de tre delområdene er meget artsrik og består av en rekke arter som er karakteristiske for kalkrike tørre enger i kontinentale områder tross forholdsvis lite areal. Flere av artene er sjeldne. Mest interessant var bra forekomster med dragehode *Dracocephalum ruyschiana* (**Figur 20**), smaltimotei *Phleum phleoides*, nikkesmelle *Silene nutans*, smalfrøstjerne *Thalictrum simplex* ssp. *simplex*. Nikkesmelle og smalfrøstjerne er rødlistet som nær truet (NT). Dragehode er sårbar (VU), og har fått egen handlingsplan som prioritert art etter Naturmangfoldloven, mens smaltimotei regnes som sterkt truet (EN). I enga ble blant annet følgende arter også notert: engkvein *Agrostis capillaris*, engkvein *Agrostis capillaris*, fløyelsmarikåpe *Alchemilla glaucescens*, rundbelg *Anthyllis vulneraria*, sandarve *Arenaria serpyllifolia*, enghavre *Avenula pratensis*, hjertegras *Briza media*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, engknoppurt *Centaurea jacea*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, nakkebær *Fragaria viridis*, hvitmaure *Galium boreale*, gulmaure *Galium verum*, blodstorkenebb *Geranium sanguineum*, smørbukk *Hylothelephium maximum*, prikkperikum *Hypericum perforatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, vill-lin *Linum catharticum*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media*, flatrapp *Poa compressa*, sølvmore *Potentilla argentea*, marianøkleblom *Primula veris*, krattssoleie *Ranunculus polyanthemos*, gullkløver *Trifolium aureum*, skogkløver *Trifolium medium* og rødkløver *Trifolium pratense*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er ikke nevneverdig påvirket av inngrep eller lignende, med unntak av de smale grusveiene, og litt ruderatvegetasjon langs Jørgen Mos vei.

Fremmede arter

Vinterkarse *Barbarea vulgaris*, gul gåseblom *Cota tinctoria*, blålusern *Medicago sativa* ssp. *sativa*, hvitsteinkløver *Melilotus albus*, tysk mure *Potentilla thuringiaca*, rødhyll *Sambucus racemosa* og syrin *Syringa vulgaris* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

I følge lokalkjente brennes det av og til bråte på enga om våren for å fjerne dødt gress og holde vegetasjonen nede. Utover dette foretas ingen skjøtsel. Tidligere ble engene brukt til beite (storfe), men da det ikke lenger er dyr på gården, brukes de ikke lenger. For å ivareta den artsrike kalktørrengvegetasjonen bør busker og kratt holdes nede, engvegetasjonen holdes lavvokst og dødt gras bør ikke få hope seg opp. Gjødsling må unngås. Dragehode tåler trolig ikke slått spesielt godt, men det er indikasjoner på at bråtebrenning tidlig på våren kan ha en gunstig effekt. Avpasset beite med storfe vil trolig være gunstig, dersom det ikke er mulig å få til, kan slått seint i sesongen være et alternativ.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i åpent jordbrukslandskap med åker og kantsoner. Den utgjør sammen med flere lignende tørrenger og kanter viktige elementer i et nasjonalt viktig kulturlandskapsområde.

Verdibegrunnelse

Forekomst av rødlistearter i kategori sterkt truet, sårbar og nær truet, hvorav dragehode også er en prioritert art, gir høy prioritet. Lokaliteten er meget artsrik og har et karakteristisk utvalg

med arter for kalkrike, kontinentale tørre enger, en naturtype som i seg selv er sjelden. Enga brennes av og til om våren, men er ellers ikke i bruk. Tørt, grunnlendt jordmonn bidrar trolig til at engar gror sakte igjen, og lokaliteten framstår derfor som forholdsvis lite gjengrodd tross manglende beite, med unntak av et fuktigere parti mot jordbæråker. Lokaliteten er lite påvirket av inngrep og av gjødsling eller sprøyting, kanskje med unntak av litt i kant mot åker. Samlet gir dette verdi svært viktig (A).

Figur 20. Dragehode *Dracocephalum ruyschiana* i beite ved Jørgen Mo's vei, Hole. Foto: Harald Bratli 2013.

Lokalitetsnavn: Sørum gård sør

ID: BN00084794	Kommune: Hole
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Kalkslåtteeng (D0117)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 17.07.2013	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Ingen
Skjøtselsplan:	Areal: 1,05 daa

Innledning

Lokaliteten ble først undersøkt av Kristina Bjureke 30.07.2008. Den ble også undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli i november 2013, basert på eget feltarbeid og Bjurekes beskrivelse.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger på vestsiden av Jørgen Mos vei rett sør for gården Sørum i Hole kommune og i åpent jordbrukslandskap dominert av kornåker. Den ligger mellom gårdsvei og Jørgen Mos vei. Berggrunnen består av kalkstein, knollekalk og kalkholdig skifer (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i boreonemoral vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Ved besøk i 2013 var enga ikke i hevd, og det var usikkert om enga skulle kalles slåttemark eller beitemark. Bjureke oppgir lokaliteten som tidligere slåttemark. Lokaliteten settes fortsatt, men under tvil, til naturtypen D01 Slåttemarkmark med utformingen D0117 Kalkslåtteeeng. Dominerende vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er tørr, meget baserik eng i lavlandet (G6). En spisslønn *Acer platanoides*, samt noe kjøtttype *Rosa dumalis* og busttype *Rosa mollis* finnes spredt. Jordsmonnet er grunt, tørt og kalkrikt, men det virker som om lokaliteten er en del gjødsla tidligere. Mot gården ligger en jordhaug med mye ruderatarter.

Artsmangfold

Vegetasjonen er middels artsrik og med en del arter som er karakteristiske for kalkrike tørre enger i kontinentale områder. Flere av artene er sjeldne. Mest interessant var funn av nikkesmelle *Silene nutans*, som er rødlistet som nær truet (NT). Den ble også funnet av Bjureke i 2008. I enga ble blant annet følgende arter også notert: rundbelg *Anthyllis vulneraria*, dunhavre *Avenula pubescens*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, nakkebær *Fragaria viridis*, gulmaure *Galium verum*, rødknapp *Knautia arvensis*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media*, sølvmore *Potentilla argentea*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*. Bjureke nevner i tillegg blant annet bakkemynte, geitved, dvergmispel, gullkløver, bitterbergknapp og sandarve, men disse artene ble ikke funnet i 2013.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er noe ruderatpreget, særlig langs veien og mot jordvoll i nord. Utover det synes det som om enga er i svak gjengroing, og det ble notert mye dødt gress. Enga virket også noe næringsrik, trolig har den blitt gjødsla en del tidligere, og den kan dels ha vært del av tun med kjerreveg tidligere.

Fremmede arter

Rødhyll *Sambucus racemosa* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Bjureke angir at lokaliteten er en slåtteeeng. Ved besøket i 2013 var det ikke tegn til hverken slått eller beite, grunneier var ikke til stede og kunne ikke opplyse om dagens eller tidligere tiders bruk, og det var vanskelig å fastslå tidligere bruk sikkert. Trolig har området hatt en variert bruk tidligere, kanskje både til slått og beite, muligens også til oppdyrka eng. På gamle bilder går to kjerreveger gjennom lokaliteten, og den kan godt ha vært brukt til ulike formål på gården. Ut fra opplysninger om lignende enger i området, er det ikke usannsynlig at den tidligere bruken som regel har vært beite (storfe). For å ivareta den artsrike kalktørrengvegetasjonen bør uansett busker og kratt holdes nede, engvegetasjonen holdes lavvokst og dødt gras bør ikke få hope seg opp. Gjødsling må unngås. Fjerning av fremmede arter bør foretas. Bjureke anbefaler slått hvert tredje år.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i åpent jordbrukslandskap med åker og kantsoner. Den utgjør sammen med flere lignende tørrenger og kanter viktige elementer i et nasjonalt viktig kulturlandskapsområde.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er middels artsrik og har et karakteristisk utvalg med arter for kalkrike, kontinentale tørre enger, en naturtype som er sjelden. Bruken av enga er noe usikker, og den virker en del gjengrodd, selv om det er få busker. Tørt, grunnlendt jordmonn bidrar trolig til at enga gror sak-

te igjen. Lokaliteten er noe påvirket av jordvoll og ruderatarter og av gjødsling. Forekomst av rødlistearter i kategori nær truet, tilsier at lokaliteten har verdi lokalt viktig (C).

Lokalitetsnavn: Svartstadenga

ID: BN00084795	Kommune: Hole
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Kalkbeiteeng (D0417)	Verdi: B
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 17.07.2013	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Ingen
Skjøtselsplan:	Areal: 4,89 daa

Innledning

Lokaliteten ble først undersøkt av Tor Kristensen 10.8.2009. Den ble også undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli i november 2013, basert på eget feltarbeid og Kristensens beskrivelse.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger ved vegen ned til gårdsbruket Enga, rett NØ for Søndre Svartstad på Bønsnes. Enga ligger øverst i sørvendt skråning med jorder på nedsiden og mot øst og med skog (gjenvokst beite) mot vest. På oversiden grenser lokaliteten til enebolig med plen og syrinkratt. En gårdsveg krysser lokaliteten. Berggrunnen består av kalkstein, knollekalk og kalkholdig skifer (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i boreonemoral vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er en kalkrik tørreng av naturtypen D04 Naturbeitemark med utformingen D0417 Kalkbeiteeng (**Figur 21**). Dominerende vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er tørr, meget baserik eng i lavlandet (G6). Enga er stor sett åpen, men i gjengroing på grunn av opphørt bruk og en del busker og litt trær inngår. Hassel *Corylus avellana*, furu *Pinus sylvestris*, rogn *Sorbus aucuparia*, rognasal *Sorbus hybrida*, berberis *Berberis vulgaris*, einer *Juniperus communis*, kjøtttype *Rosa dumalis*, kanelrose *Rosa majalis*, og ask *Fraxinus excelsior* ble notert. Ask er vurdert som nær truet (NT) på rødlista fra 2010. Mot eneboligen er det mye syrin *Syringa vulgaris*.

Artsmangfold

Vegetasjonen er artsrik og med en del arter som er karakteristiske for kalkrike tørre enger i kontinentale områder. Flere av artene er sjeldne. Mest interessant var funn av nikkesmelle *Silene nutans*, som er rødlistet som nær truet (NT) og blåbringeblom, også nær truet (NT). Sistnevnte var vanlig nederst i enga øst for veien, mens nikkesmelle ble funnet på begge sider av veien, men med flest funn nedenfor huset på vestsida. Det var også en del krattssoleie *Ranunculus polyanthemos* og funn av bitterblåfjær *Polygala amarella* er interessant. Av andre arter kan nevnes bakkemynte *Acinos arvensis*, engkvein *Agrostis capillaris*, oksetunge *Anchusa officinalis*, rundbelg *Anthyllis vulneraria*, bergskrinneblom *Arabis hirsuta*, sandarve *Arenaria serpyllifolia*, markmalurt *Artemisia campestris*, dunhavre *Avenula pubescens*, fagerklokke *Campanula persicifolia*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, tettstarr *Carex spicata*, engknoppurt *Centaurea jacea*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, bakkestjerne *Erigeron acer*, nakkebær *Fragaria viridis*, hvitmaure *Galium boreale*, gulmaure *Galium verum*, hårsveve *Hieracium pilosella*, smørbutikk *Hylotelephium maximum*, prikkperikum *Hypericum perforatum*, flekkgrisøre *Hypochaeris maculata*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, vill-lin *Linum catharticum*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, bergmynte *Origanum vulgare*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media*, flatrapp *Poa compressa*, kantkonvall *Polygonatum odoratum*, sølvmyre *Potentilla argentea*, marianøkkelblom *Primula veris*, rødkjeks *To-*

rilis japonica, gullkløver *Trifolium aureum*, skogkløver *Trifolium medium*, bakkefiol *Viola collina* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*. Kristensen anser rødkjeks som sjelden på Ringerike. Han nevner i tillegg blant annet harekløver, hvit jonsokblom og bakketimian, men disse artene ble ikke funnet i 2013.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er noe ruderatpreget, særlig på østsiden av grusveien, og enga i gjengroing, også det mest tydelig i østre del. Det ble notert mye dødt gress og en del oppslag av busker, men gjengroingen går sakte på grunn av at enga er tørr og grunnlendt.

Fremmede arter

Gul gåseblom *Cota tinctoria*, blåusern *Medicago sativa ssp. sativa*, stikkelsbær *Ribes uva-crispa*, rødhyll *Sambucus racemosa* og syrin *Syringa vulgaris* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er tidligere angitt som slåtteeng. Ved besøket i 2013 var det ikke tegn til hverken slått eller beite, og grunneier kunne fortelle at enga var brukt til beite fram til ca. 1960. Syv-åtte kuer beita i området, som tidligere strakk seg lenger mot vest, der det nå er helt gjenvokst med skog. For å ivareta den artsrike kalktørrengvegetasjonen bør busker og kratt holdes nede, engvegetasjonen holdes lavvokst og dødt gras bør ikke få hope seg opp. Gjødsling må unngås. Fjerning av fremmede arter bør foretas. Storfebeite med passe beitetrykk er gunstig, alternativt kan enga slås dersom det ikke er mulig med beite. Nedbygging og andre inngrep må unngås.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i åpent jordbrukslandskap med åker og kantsoner. Den utgjør sammen med flere lignende tørrenger og kanter viktige elementer i et nasjonalt viktig kulturlandskapsområde.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er artsrik og har et karakteristisk utvalg med arter for kalkrike, kontinentale tørre enger. Naturtypen er sjelden og i tilbakegang. Tørr, grunnlendt jordmonn bidrar trolig til at enga gror sakte igjen, og det er fortsatt partier med lavvokst og meget artsrik engvegetasjon. Forekomst av rødlistearter i kategori nær truet, tilsier at lokaliteten har verdi viktig (B).

Figur 21. Tørr og kalkrik beitemark ved Svartstad, Hole. Foto: Harald Bratli 2013.

Lokalitetsnavn: Hunstad sør

ID: BN00009310	Kommune: Hole
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Kalkslåtteeeng (D0117)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 17.07.2013	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Ingen
Skjøtselsplan:	Areal: 2,02 daa

Innledning

Lokaliteten er tidligere kartlagt i forbindelse med naturtypekartlegging i Hole kommune (Bye 2003a). Lokaliteten er seinere undersøkt av Tor Kristensen 12.9.2009 og Tom H. Hofton (Bio-Fokus) 14.9.2012. Den ble også undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli i november 2013, basert på eget feltarbeid og tidligere naturtypebeskrivelse. Avgrensinga er noe justert og basert på GPS og ortofoto og regnes som meget god.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger ved Hunstad på Bønsnes på østsiden av Mosengbakken og rett sør for avkjøring til Hunstadveien. Enga ligger øverst i sørvendt skråning med jorder på nedsiden og med skog mot øst. På vestsiden og oversiden grenser lokaliteten til veier. Noen knauser med rik vegetasjon på oversiden av vei inn til hytte er også tatt med. Det samme gjelder sterkt krattbevokst, men åpent parti mot øst. Berggrunnen består av kalkstein, knollekalk og kalkholdig

skifer (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i boreonemoral vegetasjonssone og overgangssekshonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er en kalkrik og tørr kulturmarkseng, enten tidligere brukt til slått eller beite, eller begge deler. Den har tidligere trolig vært en del av jordet på sørsiden. Den settes her til naturtypen D01 Slåttemark med utformingen D0117 Kalkslåtteeng, men kunne like gjerne vært kalt naturbeitemark, da det er svært lenge siden aktiv bruk som like gjerne kunne vært beite som slått. Dominerende vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er tørr, meget baserik eng i lavlandet (G6). Enga er stor sett åpen, men i sterk gjengroing på grunn av opphørt bruk og litt busker og trær inngår. Blant annet ble spisslønn *Acer platanoides*, hengebjørk *Betula pendula*, hassel *Corylus avellana*, rognasal *Sorbus hybrida*, geitved *Rhamnus catharticus*, kjøtttype *Rosa dumalis*, busttype *Rosa mollis* og ask *Fraxinus excelsior* notert. Ask er vurdert som nær truet (NT) på rødlista fra 2010. Det er stort sett kantene som er preget av busker og trær.

Artsmangfold

Vegetasjonen er artsrik og med flere arter som er karakteristiske for kalkrike tørre enger i kontinentale områder. Flere av artene er sjeldne. Mest interessant var funn av smaltimotei *Phleum phleoides*, som er rødlistet som sterkt truet (EN). Av andre arter nevnes åkermåne *Agrimonia eupatoria*, engkvein *Agrostis capillaris*, dunhavre *Avenula pubescens*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, engknoppurt *Centaurea jacea*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, gulrot *Daucus carota*, nakkebær *Fragaria viridis*, gulmaure *Galium verum*, blodstorkenebb *Geranium sanguineum*, hårsveve *Hieracium pilosella*, prikkperikum *Hypericum perforatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, bergmynte *Origanum vulgare*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media*, flatrapp *Poa compressa*, sølvmore *Potentilla argentea*, krattsoleie *Ranunculus polyanthemos*, gullkløver *Trifolium aureum*, skogkløver *Trifolium medium*, bakkefiol *Viola collina* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*. Kristensen nevner også at bukkebeineurt *Ononis arvensis* (NT, nær truet) skal være funnet her. Hofton nevner enghavre *Avenula pratensis*, men disse artene ble ikke funnet i 2013.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er sterkt gjengroende og har neppe vært brukt til beite eller slått på lenge. Grunneier mente at det ikke hadde vært dyr på gården siden før krigen. Den er også noe ruderatpreget, særlig langs veien. Det ble notert mye dødt gress og en del oppslag av busker, men gjengroingen går sakte på grunn av at enga er tørr og grunnlendt.

Fremmede arter

Ugrasklokke *Campanula rapunculoides*, gul gåseblom *Cota tinctoria*, sprikemispel *Cotoneaster divaricatus*, moskuskattost *Malva moschata*, blåusern *Medicago sativa* ssp. *sativa* og hvitsteinkløver *Mellilotus albus* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er tidligere angitt som slåtteeng. Ved besøket i 2013 var det ikke tegn til hverken slått eller beite, og grunneier fortalte at det ikke hadde vært dyr på gården siden krigen. Vanskelig å anslå opprinnelig hevdform, mest sannsynlig beite, ut fra opplysninger om lignende enger i området rundt. Enga er under gjenvoksing, som går seint på grunn av tørt og grunt jordsmonn. For å ivareta den artsrike kalktørrengvegetasjonen bør busker og kratt holdes nede, engvegetasjonen holdes lavvokst og dødt gras bør ikke få hope seg opp. Gjødsling må unngås. Fjerning av fremmede arter bør foretas. Trolig er sein slått med fjerning av høyet det mest aktuelle skjøtselstiltak, men storfebeite med passe beitetrykk vil også være gunstig. Busker og kratt må ryddes. Nedbygging og andre inngrep må unngås.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i åpent jordbrukslandskap med åker og kantsoner. Den utgjør sammen med flere lignende tørrenger og kanter viktige elementer i et nasjonalt viktig kulturlandskapsområde.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er relativt artsrik og har flere arter typisk for kalkrike, kontinentale tørre enger. Naturtypen er sjelden og i tilbakegang. Tørrt, grunnlendt jordmonn bidrar trolig til at enga gror sakte igjen, men gjengroingen har kommet langt nå, og skjøtsel må igangsettes for at ikke enga skal gro helt igjen. Forekomst av rødlistearter i kategori sterkt truet tilsier at lokaliteten har verdi svært viktig (A), men på bakgrunn av sterk gjengroing og relativt liten forekomst settes verdien til viktig (B). Restaureringstiltak og god skjøtsel vil trolig kunne heve verdien.

Lokalitetsnavn: Berg, nord for veien

ID: BN00009277	Kommune: Hole
Naturtype: Småbiotoper (D11)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Kantsamfunn (D1106)	Verdi: B
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 18.07.2013	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Ingen
Skjøtselsplan:	Areal: 0,49 daa

Innledning

Lokaliteten ble først undersøkt i forbindelse med naturtypekartlegging i 2002. Den ble også undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli i november 2013, basert på eget feltarbeid. Beskrivelsen er ny og lokaliteten er delt i to små flekker med artsrik kalkvegetasjon på begge sider av Bønsnesveien.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten består av en kalkknaus langs veien og kant mellom opplagsplass for diverse utstyr, paller og lignende og åker på nordsiden av Bønsnesveien ved gården Berg. Berggrunnen består av kalkstein, knollekalk og kalkholdig skifer (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i boreonemoral vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er en kalkrik knaus med rik vegetasjon og litt kantvegetasjon. Den angis som naturtypen D11 Småbiotoper med utformingen D1106 Kantsamfunn. Dominerende vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er urterik kant (F4) og kantkratt (F5). Litt småvokst spisslønn *Acer platanoides* står i lokaliteten.

Artsmangfold

Vegetasjonen er nokså artsfattig på grunn av lite areal, og lokaliteten er kartlagt på grunn av en forekomst med smaltimotei *Phleum phleoides*, som er rødlistet som sterkt truet (EN), og nikkesmelle *Silene nutans* som er en nær truet art (NT). I tillegg finnes en del andre arter knyttet til kalkrike, tørre habitater og knauser. Her nevnes rundbelg *Anthyllis vulneraria*, markmalurt *Artemisia campestris*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, nakkebær *Fragaria viridis*, gulmaure *Galium verum*, prikkperikum *Hypericum perforatum*, tirltunge *Lotus corniculatus*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, flatrapp *Poa compressa*, sølvmore *Potentilla argentea*, krattsøleie *Ranunculus polyanthemos*, bitterbergknapp *Sedum acre* og skogkløver *Trifolium medium*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er ruderatpreget på grunn av veikant og skrotemark i nærheten.

Fremmede arter

Vinterkarse *Barbarea vulgaris*, hvitdodre *Berteroa incana* og klistersvineblom *Senecio viscosus* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Fjerning av fremmede arter bør foretas. Nedbygging og andre inngrep bør unngås.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i åpent jordbrukslandskap med åker og kantsoner. Den utgjør sammen med flere lignende tørrenger og kanter viktige elementer i et nasjonalt viktig kulturlandskapsområde.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er nokså artsfattig, men har en del karakteristiske arter for kalkrike, kontinentale tørrenger og kanter. Forekomst av rødlistearter i kategori sterkt truet og nær truet tilsier at lokaliteten har verdi svært viktig (A), men på grunn av lite areal og tydelig påvirkning trekkes verdien ned til viktig (B).

Lokalitetsnavn: Berg, sør for veien

ID: NIBU11	Kommune: Hole
Naturtype: Småbiotoper (D11)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Kantsamfunn (D1106)	Verdi: B
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 18.07.2013	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Ingen
Skjøtelsplan:	Areal: 0,18 daa

Innledning

Lokaliteten ble først undersøkt i forbindelse med naturtypekartlegging i 2002. Den ble også undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli i november 2013, basert på eget feltarbeid. Beskrivelsen er ny, og lokaliteten er delt i to små flekker med artsrik kalkvegetasjon på begge sider av Bønsnesveien.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten består av en kalkknaus langs veien og i kant av tunet til gården Berg. Berggrunnen består av kalkstein, knollekalk og kalkholdig skifer (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i boreone-moral vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er en kalkrik knaus med rik vegetasjon. Den angis som naturtypen D11 Småbiotoper med utformingen D1106 Kantsamfunn. Dominerende vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er urterik kant (F4). En spisslønn *Acer platanoides* står i lokaliteten og det ble notert kanelrose *Rosa majalis*.

Artsmangfold

Vegetasjonen er relativt artsfattig på grunn av lite areal, og lokaliteten er kartlagt på grunn av en forekomst med smaltimotei *Phleum phleoides*, som er rødlistet som sterkt truet (EN). Av andre arter nevnes engkvein *Agrostis capillaris*, rundbelg *Anthyllis vulneraria*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, nakkebær *Fragaria viridis*, gulmaure *Galium verum*, prikkperikum *Hypericum perforatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, sølv-mure *Potentilla argentea*, rødkjeks *Torilis japonica*, gullkløver *Trifolium aureum*, skogkløver *Trifolium medium* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er ruderatpreget på grunn av veikant og jordhaug med ugrasarter i bakkant.

Fremmede arter

Hvitdodre *Berteroa incana*, gul gåseblom *Cota tinctoria*, rødhyll *Sambucus racemosa* og syrin *Syringa vulgaris* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Fjerning av fremmede arter bør foretas. Nedbygging og andre inngrep bør unngås.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i åpent jordbrukslandskap med åker og kantsoner. Den utgjør sammen med flere lignende tørrenger og kanter viktige elementer i et nasjonalt viktig kulturlandskapsområde.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er relativt artsfattig, men har noe karakteristiske arter for kalkrike, kontinentale tørrenger. Forekomst av rødlisteart i kategori sterkt truet tilsier at lokaliteten har verdi svært viktig (A), men på grunn av lite areal og tydelig påvirkning trekkes verdien ned til viktig (B).

Lokalitetsnavn: Søhol sør

ID: BN00009363	Kommune: Hole
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Kalkbeiteeng (D0417)	Verdi: A
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 18.07.2013	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Ingen
Skjøtelsplan:	Areal: 9,44 daa

Innledning

Naturverdiene i Søholskrenten er godt kjent, og både fauna og flora er undersøkt i ulike prosjekter tidligere. Lokaliteten ble også kartlagt i første runde med naturtypekartlegging, seinere også av Tor Kristensen 06.09.2009, og av T.H. Hofton i 2012 i forbindelse med "kartlegging av områder med potensial for naturtypen åpen kalkmark i Buskerud". Den ble også undersøkt av NINA i prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013. Beskrivelsen er revidert av Harald Bratli i november 2013, stort sett basert på tidligere beskrivelse av T.H.Hofton og eget feltarbeid i 2013. Avgrensing er beholdt, men naturtype er endret fra slåttemark til naturbeitemark.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i den bratte skrenten sør for gården Søhol på Bønsnes og omfatter det mest åpne arealet i den vestre delen av skrenten. På oversiden grenser lokaliteten til enebolig og tidligere fulldyrka areal, mot sør mot åker, og ellers avgrenses lokaliteten av yngre edelløvskog. Gamle kjerreveger og en kraftlinje krysser lokaliteten. Berggrunnen består av kalkstein, knollekalk og kalkholdig skifer (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i boreonemoral vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av kalkrike tørrenger og krattvegetasjon i det mest åpne arealet av skrenten. Tidligere har det trolig vært et mer eller mindre åpent beiteareal med kalktørreng, kantkratt og åpen skog i hele skrenten. Naturtypen er D04 Naturbeitemark med utformingen D0417 Kalkbeiteeng. Dominerende vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er tørr, meget baserik eng i lavlandet (G6), og kantkratt (F5). Lokaliteten omfatter de gjenværende mest åpne delene av skrenten, der gjengroingen har gått saktest på grunn av tørr og grunnlendt mark. Her er det i midtpartiet fortsatt mer eller mindre åpen kalktørreng med spredte busker. Det åpne feltet omgis av halvåpen krattskog og kantkratt, en del kratt er gamle med grove stammer. En kraftlinje strekker seg også over den mest åpne delen. Mot skogen øker buskdekningen, som stedvis er meget tett. Helt nederst, mot åker, er det ung hasselskog. I busk- og tresjikt inngår blant annet

hassel *Corylus avellana*, hagtorn *Crataegus monogyna*, ask *Fraxinus excelsior*, leddved *Lonicera xylosteum*, furu *Pinus sylvestris*, morell *Prunus avium*, rødhyll *Sambucus racemosa*, rogn *Sorbus aucuparia*, rognasal *Sorbus hybrida*, einer *Juniperus communis*, geitved *Rhamnus catharticus*, kjøtttype *Rosa dumalis* og korsved *Viburnum opulus*. Ask er vurdert som nær truet (NT) på rødlista fra 2010.

Artsmangfold

Vegetasjonen er svært artsrik og med en del arter som er karakteristiske for kalkrike, tørre enger i kontinentale områder. Flere av artene er sjeldne. Mest interessant var funn av nikkesmelle *Silene nutans*, som er rødlistet som nær truet (NT), stjernetistel *Carlina vulgaris*, også nær truet (NT), og smaltimotei *Phleum phleoides* (EN, sterkt truet), som hadde flere forekomster i skrenten. De samme gjaldt nikkesmelle, mens stjernetistel ble notert med 13 blomstrende skudd forholdsvis konsentrert i midtpartiet. Også lodnefiol *Viola hirta* finnes i skrenten. Hofton nevner også grådodre *Alyssum alyssoides*, en sjelden art, opprinnelig innført, men for lang tid tilbake. Det var også en del krattssoleie *Ranunculus polyanthemos*. Av andre arter kan bakke-mynte *Acinos arvensis*, åkermåne *Agrimonia eupatoria*, rundbelg *Anthyllis vulneraria*, bergskrinneblom *Arabis hirsuta*, sandarve *Arenaria serpyllifolia*, markmalurt *Artemisia campestris*, lakrismjelt *Astragalus glycyphyllos*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, fingerstarr *Carex digitata*, piggstarr *Carex muricata*, engknoppurt *Centaurea jacea*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, kransmynte *Clinopodium vulgare*, liljekonvall *Convallaria majalis*, gulrot *Daucus carota*, engsvingel *Festuca ovina*, nakkebær *Fragaria viridis*, hvitmaure *Galium boreale*, gulmaure *Galium verum*, blåveis *Hepatica nobilis*, hårsveve *Hieracium pilosella*, prikkperikum *Hypericum perforatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, bergmynte *Origanum vulgare*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media*, flatrapp *Poa compressa*, kantkonvall *Polygonatum odoratum*, sølvmore *Potentilla argentea*, marianøkleblom *Primula veris*, bitterbergknapp *Sedum acre*, skogkløver *Trifolium medium*, bakkefiol *Viola collina* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*. Insektfaunaen er registrert ved flere anledninger, blant annet av A. Fjeldberg, NINA og Biofokus og en rekke rødlistede arter er funnet. Hofton nevner følgende: Ut fra Artskart (2013) synes 35 rødlistede insekter (2 CR, 5 EN, 12 VU, 16 NT) å være funnet i skrenten: Sommerfugler: rød flaggmåler (*Catarhoe rubidata*) (EN), *Coleophora albitarsella* (VU), *Elachista occidentalis* (EN), kløverblåvinge (*Glaucopteryx alexis*) (NT), kystnellikfly (*Hadena albimacula*) (NT). Edderkoppdyr: *Apostenus fuscus* (NT). Biller: *Ceratopion penetrans* (CR), *Cryptocephalus hypochoeridis* (EN), *Cryptocephalus moraei* (NT), *Longitarsus nigrofasciatus* (VU), *Longitarsus pellucidus* (EN), *Tychius polylineatus* (VU), *Xyletinus pectinatus* (EN). Vårfluer: *Triaenodes unanimitis* (NT). Tovinger: østlig galleblomsterflue (*Pipiza accola*) (VU). Veps/bier/humler: *Ametastegia albipes* (NT), jordbærsandbie (*Andrena falsifica*) (VU), kurvsandbie (*Andrena fulvago*) (VU), sommersandbie (*Andrena nigriceps*) (NT), sotsandbie (*Andrena nigrospina*) (VU), bakkehumle (*Bombus humilis*) (VU), soleietrebie (*Chelostoma florissomne*) (NT), *Chrysis viridula* (VU), *Crossocerus walkeri* (NT), klokkesolbie (*Dufourea dentiventris*) (NT), sansebie (*Eucera longicornis*) (NT), bakkebåndbie (*Halictus eurygnathus*) (CR), kystjordbie (*Lasioglossum nitidiusculum*) (VU), småbladskjærrerbie (*Megachile alpicola*) (NT), lusernbie (*Melitta leporina*) (VU), klokkevepsebie (*Nomada flavopicta*) (NT), engmurerbie (*Osmia leaiana*) (NT), *Pachyprotasis simulans* (VU), skogblodbie (*Sphecodes gibbus*) (NT), vikkebie (*Trachusa byssina*) (NT). Av disse er bakkebåndbia mest spesielt, en art som var antatt utdødd i Norge og ikke registrert siden 1876 før den ble funnet her i Søholkskrenten i 2010. Den ble registrert i tilknytning til en liten kraftledning som går gjennom området. Arten er knyttet til svært varme skråninger på kalkgrunn, og lever av pollen fra hårsveve på sommeren og fagerknoppurt på seinsommeren.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er i sterkt gjengroing, men det mest åpne arealet som er avgrenset gror saktere igjen på grunn av tørt og tynt jordsmonn. Noen partier er også temmelig bratte med rasmarklignende partier og det er litt berg i dagen. Trolig er det rydda noe under en kraftledning som strekker seg ned gjennom lia. Gamle veifar går gjennom lokaliteten.

Fremmede arter

Vinterkarse *Barbarea vulgaris*, gul gåseblom *Cota tinctoria*, bulkemispel *Cotoneaster bullatus*, sprikemispel *Cotoneaster divaricatus*, blålusern *Medicago sativa ssp. sativa*, vårpengeurt *Nocca caerulea* og stikkelsbær *Ribes uva-crispa* ble registrert. Også den innførte billa *Carpophilus marginellus* (LO) er i følge Hofton funnet.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er tidligere angitt som slåtteeeng. Trolig har hele skrenten blitt brukt til beite for lang tid tilbake. For å ivareta den artsrike kalktørrengvegetasjonen bør busker og kratt holdes nede og engvegetasjonen holdes lavvokst. I første omgang bør det ryddes busker og småtrær og gjerne åpnes opp i skog langs kantene. Hogstavfall må fjernes. På sikt bør det lages en plan for restaurering og skjøtsel av hele skrenten, der hogst av trær og krattrydding bør være en del av tiltaket. Ved fjerning av busker må viktige arter som hagtorn, rognasal, geitved og andre spares. Det er derfor viktig at biologisk ekspertise benyttes i forbindelse med restaurering. Fjerning av fremmede arter bør foretas. For å holde arealene åpne over tid vil det være nødvendig med jevnlig krattrydding, og det vil også være gunstig med storfebeite med passe beite-trykk, alternativt kan det slås på høsten, dersom det ikke er mulig med beite. Effekten av beite eventuelt slått må følges over tid og avpasses etter behov. Nedbygging og andre inngrep må unngås.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i åpent jordbrukslandskap med åker og kantsoner. Den utgjør sammen med flere lignende tørrenger og kanter viktige elementer i et nasjonalt viktig kulturlandskapsområde.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er meget artsrik og har et karakteristisk utvalg med arter for kalkrike, kontinentale tørre enger og kantkratt. Naturtypen er sjelden og i tilbakegang. Tørt, grunnlendt jordmonn bidrar trolig til at området gror sakte igjen, og det er fortsatt partier med lavvokst og meget artsrik engvegetasjon. Forekomst av en rekke rødlistearter tilsier at lokaliteten meget klart har verdi svært viktig (A).

Lokalitetsnavn: Frøyshov gravfelt

ID: BN00009266	Kommune: Hole
Naturtype: Annen viktig forekomst (H00)	Tilleggsnaturtype:
Utforming:	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 18.07.2013	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Ingen
Skjøtelsplan:	Areal: 5,01 daa

Innledning

Lokaliteten er tidligere kartlagt i forbindelse med naturtypekartlegging i Hole kommune og undersøkt av Tor Kristensen 10.8.2009. Den ble også undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli i november 2013, basert på eget feltarbeid og Kristensens beskrivelse. Dette er ingen slåttemark i vanlig forstand, og naturtypen er endret fra slåttemark til "Annen viktig forekomst".

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten omfatter Frøyshov gravfelt som ligger sør for gården Frøyshov på Røysehalvøya i Hole kommune. Her er det et gravfelt, i sør avgrenset mot et plantefelt som ligger på tidligere dyrka mark. I øst og nord grenser området mot dyrka mark. I vest er lokaliteten avgrensa av en vei. Berggrunnen består av leirskifer, kalkstein med ujevn lagdeling eller knollekalk i veksling

med kalkholdig leirskifer (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i boreonemoral vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av kalkrik engvegetasjon, busker og furu rundt gravhaugene. Den er ingen vanlig kulturmarkseng, men har rik vegetasjon, og naturtypen settes til H00 "Andre viktige forekomster". Det slås "gangveier" mellom gravhaugene. En del buskas finnes i kantsoner mot åker og mot veien og rundt og på selve gravhaugene. I sør er det også en del furutrær. Spisslønn *Acer platanoides*, hengebjørk *Betula pendula*, hassel *Corylus avellana*, furu *Pinus sylvestris*, morell *Prunus avium*, selje *Salix caprea*, rogn *Sorbus aucuparia*, geitved *Rhamnus catharticus*, kjøtttype *Rosa canina* og busttype *Rosa mollis* ble notert. Svartmispel *Cotoneaster niger*, som er rødlistet som nær truet (NT), har vært funnet tidligere, men ble ikke gjenfunnet i 2013.

Artsmangfold

Vegetasjonen er artsrik og med en del arter som er karakteristiske for kalkrike tørre enger i kontinentale områder. Av arter kan nevnes engkvein *Agrostis capillaris*, fløyelsmarikåpe *Alchemilla glaucescens*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, enghavre *Avenula pratensis*, dunhavre *Avenula pubescens*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, markjordbær *Fragaria vesca*, hvitmaure *Galium boreale*, gulmaure *Galium verum*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, prikkperikum *Hypericum perforatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tirltunge *Lotus corniculatus*, bergmynte *Origanum vulgare*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media*, marianøkleblom *Primula veris*, skogkløver *Trifolium medium* og rødkløver *Trifolium pratense*. Bakkemaure *Galium sternerii*, som er en nær truet art (NT), er funnet ved gravhaugene tidligere

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er noe ruderatpreget og preges dessuten av mye krattoppslag og høyvokst vegetasjon rundt og på gravhaugene. Planteavfall etter slått ligger igjen i hauger, flere steder.

Fremmede arter

Gul gåseblom *Cota tinctoria*, vårpengeurt *Noccaea caerulea*, rødhyll *Sambucus racemosa*, kanadagullris *Solidago canadensis* og syrin *Syringa vulgaris* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er tidligere angitt som slåtteeeng, men er ingen kulturmarkseng i vanlig forstand, selv om vegetasjonen er engpreget. Området skjøttes ved slått av "gangstier" mellom gravhaugene, men hele området preges av gjengroing. Det bør lages en plan for skjøtsel der kulturhistorien med gravhaugene vektlegges samtidig som den artsrike vegetasjonen ivaretas. Busker bør ryddes, og slått rundt og på gravhaugene bør foretas. Planteavfall må fjernes. Ved rydding av busker må botanisk ekspertise være tilstede slik at ikke svartmispel og andre viktige busker skjæres ned. Fjerning av fremmede arter bør foretas.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i åpent jordbrukslandskap med åker og kantsoner. Den utgjør sammen med flere lignende tørrenger og kanter viktige elementer i et nasjonalt viktig kulturlandskapsområde.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er artsrik og har et en del typiske arter for kalkrike, kontinentale tørre enger. Naturtypen er sjelden og i tilbakegang. Området bærer preg av manglende skjøtsel, og det er et visst ruderatpreg. Dersom regelmessig slått som ivaretar den rike engpregete floraen kommer i gang, kan det være aktuelt å endre naturtype til slåttemark, men pr. i dag er dette ikke tilfelle. Forekomst av artsrik vegetasjon og rødlistearter i kategori nær truet, tilsier at lokaliteten har verdi lokalt viktig (C).

Lokalitetsnavn: Flenderud

ID: BN00038994	Kommune: Kongsberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Kalkslåtteeng (D0117), lågurtslåt- teeng (D0116), Kalkslåttefukteng (D0120)	Verdi: A
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 12.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Slått
Skjøtselsplan: Under utarbeidelse	Areal: 18,6 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Engene er tidligere registret av bl.a. Kristina Bjureke i 2006 og Jan Erik Eriksen i 1995 og 2001. [Lokaliteten BN00038994 overlapper og skal fjernes (inkluderes i enga).]

Beliggenhet og naturgrunnlag

Flenderud ligger langs Lindåsveien i Sagvollkroken, sør for Heistadmoen i Kongsberg kommune. Slåttemarka forekommer på begge sider av Lindåsveien, men størst areal ligger på oppsiden, nordvest for veien. Engene på oppsiden av veien er hellende og sørøstlig eksponert. Berggrunnen består av kalkstein og kalkrik slamstein rik på små kalkknoller som opptre i bånd.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Gjennomgående artsrikt over store deler av arealet. Lokaliteten innehar god variasjon i kalkinnhold og fuktighet, bl.a. renner en bekk gjennom lokaliteten med fuktigere partier, og på grunnlendte knauser og opplendte areal i engas øvre deler forekommer tørrengvegetasjon. Over størst areal forekommer en friskere eng på jord med noe dybde (**Figur 22**). Kalkslåtteeng D0117, lågurtslåtteeng D0116, kalkslåttefukteng D0120 (jfr NiN 1,0 tilsvarer kulturmarkskalkeng T4-4, lågurt-kulturmarkseng T4-3 og kulturmarkskalkfukteng T4-8).

Artsmangfold

Nordøst for eldre bolighus, ca 10 m fra låven er til eksempel en flott utgave av artsrik tørreng med kalkkrevende kulturlandskapsarter som hjertegras, vill-lin, fagerknoppurt, flekkmure, brudespore, flekkgrisor, dunkjempe, rundskolm, og mange gode engarter som kattedot, prestekrage, hvitmaure, knollerteknapp, fuglevikke, rødkløver, smalkjempe, gjeldkarve, harerug, markjordbær, gulaks, storblåfjær, hårsveve, småengkall og fjellrapp. Mange av de samme engartene forekommer på opplendte tørre areal i enga. På noe dypere jord kommer engarter som marianøkleblom, karve, skogkløver, fuglevikke, rødknapp, ryllik, bleikstarr, fløyelsmarikåpe, fagerknoppurt, engknoppurt, finnskjegg og engkvein. På friskere /fuktigere mark eks langs bekk vokser arter som ballblom, engstarr, gulstarr, slåtestarr, kornstarr, hvitbladtistel, tettegras, sumphaukeskjegg, bekkekarse, blåknapp, engknoppurt, hestehov, skogstorkenebb, engsyre og hundegras. En kan stedvis se hvor det tidligere har vært mindre åkre, her dominerer skogstorkenebb, engsyre, skogkløver, marikåpearter og enkelte forfallsarter som hundekjeks og løvetann.

Bruk, tilstand og påvirkning

På Flenderud hadde en tradisjonelt en hest, tre kuer og noen kalver. Det ble slutt med kuer på 1970-tallet, og hest ca 1990. Engene har ikke vært gjødslet med kunstgjødsel. Husdyrmøkk ble fortrinnsvis spredt på potetåker. Noe husdyrmøkk ble solgt, og noe ble spredt på engene om høsten. Potetåker har vært på litt forskjellige steder i enga. Det er ca 20-25 år siden de sist hadde åpen åker noe sted. Ved sommerfjøset, lengst sørvest i lokaliteten, hadde de grønnfjoråker på 1970-tallet, denne ble gjødslet med møkk fra sommerfjøset. Nåværende eier overtok eiendommen i sørvest fra slektning for tre år siden, og eier selv eiendommen i nordøst, men

har gjennomført slått og rydding på hele arealet gjennom mange år. Engene har ikke ligget brakk, men engene i sørvest ble beitet av traverhester en kortere periode forut for overtakelsen. Engene slås årlig med liten traktor og slåmaskin der en kommer til, bruker tohjulsslåmaskin på kanter og langorv der ikke tohjulsslåmaskinen får slått. Slåtten gjennomføres i siste halvdel av juli. I 2013 var slåtten 20. -24 juli. Høyet rakes sammen og balles for salg. Grunneier rydder/tynner kontinuerlig i kantene mot bakenforliggende skog.

Fremmede arter

Ingen registrert.

Skjøtsel og hensyn

For artsmangfoldet er det viktig å opprettholde nåværende skjøtsel med sein slått i siste halvdel av juli, raking og bortkjøring av høyet. Det er meget viktig at enga ikke gjødsles. Se skjøtelsesplan.

Del av helhetlig landskap

I området Heistadmoen- Raje er det mange verdifulle naturtyper, hvorav flere artsrike slåttemarker, naturbeiter og skogsbeiter. Sagvollkroken ligger midt i dette området, og lokaliteten Flenderud må ses i sammenheng med nærliggende artsrike naturtypelokaliteter.

Verdibegrunnelse

Verdi A - svært viktig. Dette er en meget artsrik, stor og velhevdet slåtteenng på kalkrik berggrunn med variasjon fra tørr til frisk-fuktigmark. Tilstanden til enga er god grunnet kontinuerlig skjøtsel. Artsinventaret er gjennomgående høyt med mange baserike engarter som hjertegras, flekkmure, villin, fuglestarr, dunkjempe og til dels store forekomster av brudespore, maria-nøkleblom, eng- og fagerknoppurt. Fukteng med engstarr, gulstarr og ballblom forekommer også. I 2006 ble søstermarihånd (VU) registrert, den ble ikke gjenfunnet i 2013. Tradisjonelt har flekkvise deler av lokaliteten vært snudd og benyttet til potetåker, sist dette ble gjennomført var for ca 25 år siden.

Figur 22. Slåtteenng ved Flenderud i Kongsberg. Foto: Ellen Svalheim 2013.

Lokalitetsnavn: Hoensetra

ID: BN00039063	Kommune: Kongsberg
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype: Slåttemark (D01), beiteskog (D06), tresatt kulturmark (D24)
Utforming: Kalkbeiteeng (D0417), lågurtbeiteeng (D0416), lågurtbeitefukteng (D0419), lågurtkulturmarkskant (D0124), rik hagemark uten styvingstrær (D2404)	Verdi: B
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 11.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): saue- og hestebeite (dyr streifer innom)
Skjøtselsplan: Ja, 2007	Areal: 16,0 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på feltarbeid i 2013. Hoensetra er tidligere registret av Bjureke i 2006, og av Bård Engelstad og Jørn Jensen i 2007

Beliggenhet og naturgrunnlag

Hoensetra ligger på en avsats mellom 440 og 460 moh under brattliene nord for Skrimmassivet. I øst strekker setervollene seg utover en rygg, mens terrenget i østlige og vestlige deler heller svakt i hver sin retning. Setra ligger på kambrosilursk kalkstein (til dels marmor), mens Skrimområdet med sine dyperuptiver ruver innenfor. Innimellom finnes også sandstein. Løsmassedekket er svært tynt over seterarealet og utgjøres for en stor del av en blanding av et tynt morenedekke og forvitringmateriale (Engelstad & Jensen 2007).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Det er åpen naturbeitemark mellom de ulike setrene på Hoensetra. Det er for det meste sau og av og til noe hest som beiter i området, og nedbeitingen er god. Det forekommer en del gjengroing i kantene. Gamle seterløkker i bakkant er i stor grad gjengrodd med lauv eller tilplanta med gran. Enkelte av setrene har beholdt løkkene sine inngjerda, og preges delvis av forfall, mens andre har åpnet opp og inkludert løkkene i det åpne beiteområdet. Det forekommer barsrik vegetasjon fra tørrenger til fuktigere søkk. Følgende utforminger ble registrert: kalkbeiteeng D0417, lågurtbeiteeng D0416, lågurtbeitefukteng D0419, lågurtkulturmarkskant D0124, rik hagemark uten styvingstrær D2404, rik beiteskog.

Artsmangfold

Det er stort sett de samme artene her som ved Kløvstad-løkka. 11. juni 2013 ble bl.a. disse registrert; marianøkleblom, harerug, storblåfjær, jonsokkoll, engfiol, enghumleblom, karve, gjeldkarve, hvitkløver, rødkløver, smalkjempe, glattveronika, legeveronika, prestekrage, tirilltunge, føllblom, finnskjegg, gulaks, bråtestarr. På grunnlendt mark med berg i dagen vokser gjerne småstorkenebb, hårsveve, aurikkelsveve, kattedot, smalkjempe og dunkjempe. Bak låve vokser vassarve, tyrihjel, stornesle, marikåpe sp. Det ble registrert stolt-Henrik ved et av uthusene. Siden det er mindre hestebeite nå sammenlignet med tidligere, er det mer markerte sølvbunke i området. Sau beiter i mindre grad sølvbunke.

Bruk, tilstand og påvirkning

Hoensetra ligger i et skogsbeiteområde, og sau beitet i området under registrering i 2013. Siden dette er et skogsbeiteområde, streifer ulike flokker med beitedyr innom fra tid til annen. Nedbeitingen er god, men en del tuer med sølvbunke står igjen. Det var få tegn til tidligere gjødsling i området. Positivt også at det er ryddet og hugget noe gran i de seinere årene.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Det er fint om det kan ryddes fram igjen mer av de gamle seterløkkene. Beiting må opprettholdes for å ivareta mangfoldet, og det må ikke gjødsles i området. Det er positivt med beiting av flere dyreslag.

Del av helhetlig landskap

Hoensetra ligger i et kalkrikt skogsseterområde på nordsiden av Skrimfjella. Det er lang tradisjon for å sende beitedyr som sau, storfe, hest på skogsbeite i dette området. Dyrene vandrer fritt, fra seter til seter og følger skogsbilveier, gamle seterveier og tråkk. Det er mange artsrike områder med innslag av engarter og kulturmark i dette området. Det er bl.a. kort avstand til Raje- og Rønseter. Det er naturlig å se hele dette skogssetersystemet i sammenheng.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. Større areal med naturbeitemark i seterområde med god nedbeiting og med stor variasjon. Hoensetra ligger i et verdifullt skogsbeiteområde med lang kontinuitet. Den kalkrike berggrunnen i området gir artsrik vegetasjon.

Lokalitetsnavn: Hoensetra, Kløvstad-løkka

ID: NIBU13	Kommune: Kongsberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Kalkslåtteeng D0117, lågurtslåtteeng (D0116), lågurtkulturmarkskant (D0124)	Verdi: B
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 11.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): årlig slått
Skjøtelsesplan: Ja, fra 2007	Areal: 5,16 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på feltarbeid i 2013. Hoensetra er tidligere registrert av Bjureke i 2006, og av Bård Engelstad og Jørn Jensen i 2007.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Hoensetra ligger på en avsats mellom 440 og 460 moh under brattliene nordenfor Skrimmassivet. I øst strekker setervollene seg utover en rygg, mens terrenget i østlige og vestlige deler heller svakt i hver sin retning. Setra ligger på kambrosilursk kalkstein (til dels marmor), mens Skrimområdet med sine dyperruptiver ruver innenfor. Innimellom finnes også sandstein. Løsmassedekket er svært tynt over seterarealet og utgjøres for en stor del av en blanding av et tynt morenedekke og forvittringsmateriale (Engelstad & Jensen 2007).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Setra på Nedre Kløvstad er inngjerda og arealene slås. Det er ikke beiting innen området. Løkka på nedsiden av seterhusene har blitt slått årlig siden den ble restaurert. Sentrale deler bærer imidlertid preg av mer triviell flora og tidligere dyrking. Kantsoner mot sti, vei og skog er mer artsrike og spesielt på knausene rundt seterhusa er artsmangfoldet stort. Basekrevende arter er å finne der jordsmonnet er tynt og dermed inneholder forvittringsgrus. Det er de seinere årene blitt ryddet et område øst for seterhusene som delvis har rester av engvegetasjon. Dette er ikke inkludert i lokaliteten, men hvis det blir igangsatt slått/beite kan det eventuelt inkluderes seinere. Følgende utforminger ble registrert: kalkslåtteeng D0117, lågurtslåtteeng D0116, lågurtkulturmarkskant D0124 og frisk, næringsrik gammeleng (G14 etter Fremstad).

Artsmangfold

I 2013 ble bl.a. disse artene registrert; I sentrale deler av tidligere overfaltet dyrka eng finnes innsådd engreverumpe, hundegras og timotei og arter som firkantperikum, stormaure, hundekjeks, eng- og krypsoleie, sløke, skogstorkenebb dominerer stedvis. Dette skyldes nok tidligere beitepussing og overfletedyrking. Men det finnes også arter som småengkall, rød jonsokblom, smalkjempe, gjerdevikke, karve, engfiol, grannmarikåpe, tveskjeggveronika. Tidligere er det funnet de lokalt relativt sjeldne gul vokssopp og mønjevokssopp her (Engelstad & Jensen 2007). Kantene derimot og mer grunnlendte areal har arter som dunkjempe, kattedot, harerug, storblåfjær, fjellmarikåpe, dunhavre, engknoppurt, rødknapp, marianøkkelblom, bråtestarr, fingerstarr, markjordbær, vårpengurt, prestekrage, blåklokke, hårsveve, skogkløver, aurikkelsveve, hvitmaure, legeveronika. I kanten mot løkka på nedsiden av seterhua vokser bakkesøte. Den var ikke kommet fram i begynnelsen av juni 2013, men Anne Kløvstad veit godt hvor den er. Det er i samme området også registrert piggstarr (Engelstad & Jensen 2007). Rundt fjøs er vegetasjonen preget av nitrofile arter som stornesle, hundekjeks, tyrihjel, skogstorkenebb, hundegras, høymole.

Bruk, tilstand og påvirkning

Grunneier Kristian Kløvstad forteller at setring ble slutt før 1940. I fra 1940-1955 ble slått leid ut mot gjerding. Løkka var ute av bruk mellom 1955- 1980. Etter dette ble den gjenåpnet og restaurert. Det har blitt sådd i frøblanding fra Felleskjøpet, og løkka har blitt slått i snitt 3 av 4 år fra 1980-tallet. Det har ikke blitt gjødslet. Graset har blitt tørka på bakken, og stort sett har graset blitt fjernet etterpå. Det har jevnlig blitt rydda inn mot kantene. For ikke lenge siden ble et større felt rydda øst for seterhusene. Grunneier opplyser at fram til rundt 1. verdenskrig ble løkka brukt som byggåker. Seterområdet på Nedre Kløvstad er gjerda inne og blir ikke beita. Det blir slått rundt seterhusene.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Sein slått i månedskifte juli-august bør opprettholdes. Det er viktig at graset tørker 3-4 dager på bakken før det rakes sammen og kjøres vekk. For arealene på setra til Nedre Kløvstad er det spesielt viktig å slå kantsoner og arealene rundt seterhusene samt oppe på de grunnlendte knausene, da det er disse som er mest artsrike. Disse områdene kan slås til sist, slik at de fleste artene her rekker å sette frø. Etterbeiting ville vært positivt i området. Fortsatt rydding i kantsoner er bra. Det må ikke gjødsles innen området.

Del av helhetlig landskap

Setra til Nedre Kløvstad ligger på Hoensetra som ligger i et kalkrikt skogsseterområde på nordsiden av Skrimfjella. Det er lang tradisjon for å sende beitedyr som sau, storfe, hest på skogsbeite i dette området. Dyrene vandrer fritt, fra seter til seter og følger skogsbilveier, gamle seterveier og tråkk. Det er mange artsrike områder med innslag av engarter og kulturmark i dette området. Det er bl.a. kort avstand til Raje- og Rønseter. Det er naturlig å se hele dette skogssetersystemet i sammenheng.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. Dette er et gammelt seterområde hvor det har blitt gjenopptatt slått på gammel seterløkke siden 1980-tallet. Artsantallet varierer da arealet inkluderer også gammel kultureng. Det er imidlertid mange artsrike kantområder som gjør at lokaliteten totalt sett bør gis verdi B.

Lokalitetsnavn: Medalen søndre

ID: BN00039071	Kommune: Kongsberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 01.09.2013	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Plenslått
Skjøtselsplan:	Areal: 1,82 daa

Innledning

Lokaliteten ble først undersøkt av Geir Gaarder i 2001. Den ble også undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i september 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli i januar 2014, basert på eget feltarbeid og Gaarders beskrivelse.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger ved en hytte på nedre del av Søndre Medalen i Saggrenda i Kongsberg kommune. Berggrunnen i området består av amfibolitt, hornblendegneis, glimmergneis, stedvis migmatittisk (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og svakt oseanisk seksjon (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av en plen på ei hyttetomt og et lite parti med gjengroende lyng/grasmark opp mot hytta. Lokaliteten anses å være av naturtypen D01 Slåttemark med utformingen D0115 Svak lågurtslåtteeeng, selv om lokaliteten ikke er en tradisjonell slåtteeeng lenger. Dominerende vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er gulaks-engkveineng (G4). I kanten av plenen og i skråningen mot hytta inngår en del busker: bjørk *Betula pubescens*, einer *Juniperus communis*, gran *Picea abies*, furu *Pinus sylvestris*, osp *Populus tremula*, hegg *Prunus padus*, ørevier *Salix aurita*, svartvier *Salix myrsinifolia* og rogn *Sorbus aucuparia*. Plenen er trolig tidligere gjødsle og kanskje pløyd, men bærer ikke preg av det nå. Det ryddes litt busker og kratt i kantene.

Artsmangfold

Vegetasjonen er forholdsvis artsrik til tross for lite areal og fattig vegetasjonstype. Tidligere rapporterer Gaarder at solblom *Arnica montana* (VU, sårbar) ble funnet i skråningen opp mot hytta, men ved besøket i 2013 ble den ikke gjenfunnet. Den kan ha blitt oversett, og selv om det er preg av gjengroing i skrenten med en del busker, er det fortsatt et visst potensial for arten. En del andre mer vanlige engplanter ble notert på lokaliteten. Her kan nevnes: engkvein *Agrostis capillaris*, jonsokkoll *Ajuga pyramidalis*, kattefot *Antennaria dioica*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, harerug *Bistorta vivipara*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, bleikstarr *Carex pallescens*, kornstarr *Carex panicea*, sauesvingel *Festuca ovina*, markjordbær *Fragaria vesca*, hvitmaure *Galium boreale*, sumpmaure *Galium uliginosum*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, hårsveve *Hieracium pilosella*, smørbukk *Hylotelephium maximum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, knollerteknapp *Lathyrus linifolius*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, bakkefrytle *Luzula multiflora*, stormarimjelle *Melampyrum pratense*, hengeaks *Melica nutans*, finnskjegg *Nardus stricta*, smalkjempe *Plantago lanceolata*, tepperot *Potentilla erecta*, teiebær *Rubus saxatilis*, føllblom *Scorzoneroides autumnalis*, gullris *Solidago virgaurea*, blåknapp *Succisa pratensis*, ballblom *Trollius europaeus*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, legeveronika *Veronica officinalis*, fuglevikke *Vicia cracca*, gjerdevikke *Vicia sepium*, engfiol *Viola canina* og myrfiol *Viola palustris*. Gaarder anser at det er et visst potensiale for kravfulle og dels rødlistede beitemarkssopp. Ingen ble notert i 2009, men det var et dårlig år for beitemarkssopp i området.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er lite påvirket utover plenklipp, og litt gjengroing med busker i kantene.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Det beste for naturverdiene er trolig å fortsette med plenklipp på arealene som benyttes slikt nå. Partiet der solblom vokste må slås på ettersommeren for at arten skal overleve, og graset må deretter fjernes. Gjødsling eller jordbearbeiding vil ødelegge verdiene. Det er også svært uheldig hvis det kommer opp for mye trær og busker i og inntil lokaliteten.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i skogslandskap med spredte gårder, dels uten aktiv jordbruksdrift.

Verdibegrunnelse

Selv om solblom ikke ble funnet i 2013, kan det ikke utelukkes at den ble oversett i 2013. Lokaliteten er ellers middels artsrik til å være så liten og har en del typiske naturengplanter karakteristisk for friske, relativt fattige enger. Selv om plenslått holder arealene åpne, og bidrar derved til å holde artsmangfoldet oppe, men er neppe så gunstig for artsmangfoldet som tradisjonell engslått. Lokaliteten er ellers litt preget av gjengroing med busker i kanten. Samlet vurderes enga å ha lokal verdi (C).

Lokalitetsnavn: Ormetangen, slåttemyr

ID: BN00038993	Kommune: Kongsberg
Naturtype: Slåtte- og beitemyr (D02)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Slåttemyr (D0201)	Verdi: C
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U02
Registreringsdato: 21.08.2013	Registrert av: Harald Bratli, Odd Stabbetorp og Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: Ingen	Bruk (nå): Ingen
Skjøtelsplan:	Areal: 3,38 daa

Innledning

Lokaliteten er undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i august 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli, Odd Stabbetorp og Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 21.08.2013. Et større område med flere naturtyper er tidligere kartlagt av Arnodd Håpnes på Ormetangen i 1996, som erstattes av denne og en ny kulturmarksenglokalitet.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten omfatter en rikmyrsbrem langs Ravalsjøen ved Ormetangen i Kongsberg kommune. Berggrunnen består av fyllitt og glimmerskifer (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og klart oseanisk seksjon (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av en kant med rikmyr langs Ravalsjøen. Naturtypen er D02 Slåtte- og beitemyr med utformingen D0201 Slåttemyr. Myra ligger nær gårdsbruk med kulturmarksenger og har ganske sikkert vært utnyttet til beite eller slått tidligere, men bærer ikke preg av det nå. Den er likevel satt til slåttemyr da rydding av kratt er nødvendig for at myra ikke skal gro til med buskas. Vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er i hovedsak middelsrik fastmattemyr (M2). Det inngår litt bjørk *Betula pubescens*, furu *Pinus sylvestris* og lappvier *Salix lapponum* i tre- og busksjikt.

Artsmangfold

Vegetasjonen er middels rik og med en del arter som er karakteristiske for vegetasjonstypen. Mest interessant var funn av klubbestarr *Carex buxbaumii*, men også flere andre kravfulle myrarter ble notert. Av disse kan nevnes bekkeblom *Caltha palustris*, særbustarr *Carex dioica*, gulstarr *Carex flava*, slåttestarr *Carex nigra*, kornstarr *Carex panicea*, myrhatt *Comarum palustre*, breimyrull *Eriophorum latifolium*, jåblom *Parnassia palustris*, myrklegg *Pedicularis palustris*, tettegras *Pinguicula vulgaris*, tepperot *Potentilla erecta*, blåknapp *Succisa pratensis*, sveltull *Trichophorum alpinum*, myrsauløk *Triglochin palustris*, myrfiol *Viola palustris*, flaskestarr *Carex rostrata*, myrsnelle *Equisetum palustre*, mjødurt *Filipendula ulmaria* og fuglevikke *Vicia cracca*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er lite påvirket.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Nedbygging og andre inngrep må unngås. Det er en fordel å rydde litt busker, dersom oppslag av vier og småtrær blir tettere.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i skogslandskap med gamle setre og spredte gårder. Skogsområdene er mye brukt til skogsbeite.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er liten og middels artsrik, men har et karakteristisk utvalg relativt krevende arter for naturtypen. Den er relativt lite påvirket. Samlet vurderes lokaliteten til verdi C (lokal verdi).

Lokalitetsnavn: Ormetangen øst

ID: NIBU14	Kommune: Kongsberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	
Utforming: Lågurtslåtteeeng (D0116), lågurtkul- turmarkskant (D0124)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 21.08.2013	Registrert av: Harald Bratli, Odd Stabbetorp, Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: Ingen	Bruk (nå): ingen
Skjøtelsplan:	Areal: 4,22 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA og Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på feltarbeid i 2013. Ormetangen er tidligere registrert av Arnodd Håpnes (WWF) i 1996.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Ormetangen ligger i Ravalsjøskogene på en tange ved Ravalsjø, nordvest for Skrim.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Kulturlandskapet på Ormetangen er preget av forfall. Det er ryddet og hugget noe i de seinere år, men det er ikke beitet eller slått så vegetasjonen er preget av forfall og gjengroingsarter. Det er utført byggeaktivitet både oppe ved tun og nede ved sjøen (båthus) og en del graving og masseforflytting er gjennomført mellom tun og båtbu. I øst er en rygg med noe tørrengvegetasjon. Her ble det avgrenset en lokalitet som vil ha fordel av slått. Videre ble det avgrenset et

rikmyrsområde i nordvest. Følgende utforminger ble registrert innen englokalitet: lågurtslåtte-eng D0116, lågurtkulturmarkskant D0124.

Artsmangfold

Innen lokaliteten ble det bl.a. registrert: brudespore, bakkesøte, hjertegras, harerug, flekkgriseøre, storblåfjær, hårsveve, jonsokkoll, tirilltunge, enghumbleblom, kjerteløyentrøst, fjellmarikåpe, knegras, engknoppurt, blåklokke, blåknapp, rødknapp, finnskjegg, gulaks, skogkløver, prestekrage, smalkjempe, bleikstarr, skogstorkenebb, småengkall, kanelrose. Siden lokaliteten er preget av relativt langvarig forfall, vokste det også skogsarter som røsslyng, tyttebær, teiebær, liljekonvall, maiblom og forfallsarter som geitrams, bringebær, hundegras, krypvier, ørevier også innen lokaliteten. I 1996 ble det registrert søstermarihånd i området. Denne ble ikke gjenfunnet.

Bruk, tilstand og påvirkning

Kulturlandskapet på Ormetangen er preget av forfall og opphør av bruk. Det er ryddet noe i området, men det er trolig lenge siden det har vært slått og beitet.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Slått og eventuell beiting må gjenopptas for at engvegetasjonen skal iveratas på sikt. Det anbefales sein slått i månedsskifte juli/august og at graset tørker på bakken noen dager før det rakes sammen og kjøres vekk. Enga må ikke gjødsles. Høstbeiting, etter slått er positivt.

Del av helhetlig landskap

Ormetangen ligger i et kalkrikt skogsseterområde på nordsiden av Skrimfjella. Det er lang tradisjon for å sende beitedyr som sau, storfe, hest på skogsbeite i dette området. Dyrene vandrer fritt, fra seter til seter og følger skogsbilveier, gamle seterveier og tråkk. Det er mange artsrike områder med innslag av engarter og kulturmark i dette området. Det er bl.a. kort avstand til Raje-, Hoen og Rønseter. Det er naturlig å se hele dette skogssetersystemet i sammenheng.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. Øst på Ormetangen er en rygg med tørrengflora hvor det fortsatt finnes relativt mange engarter (> 25 stk), bl.a. brudespore, bakkesøte, flekkgriseøre. Det holdes som sannsynlig at rødlistearten søstermarihånd fortsatt finnes i området. Området er imidlertid preget av forfall, men restaurering er ennå fullt mulig. Det anbefales igangsatt skjøtsel med sein slått.

Lokalitetsnavn: Rønsetra

ID: BN00039040	Kommune: Kongsberg
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype: Beiteskog (D06), tresatt kulturmark (D24)
Utforming: Kalkbeiteeng (D0417), lågurtbeiteeng (D0416), lågurtbeitefukteng (D0419), lågurtkulturmarkskant (D0124), rik hagemark uten styvingstrær (D2404)	Verdi: B
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 19.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): sauebeite
Skjøtselsplan:	Areal: 27,08 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på feltarbeid i 2013. Befaringen ble foretatt i de åpne seterområdene dvs. i vestlige deler av det tidligere avsatte naturbeiteområde. Rønsetra er tidligere registrert av Bjureke i 2006. Lokaliteten er noe utvidet mot vest etter registrering i 2013.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Rønsetra ligger ca 10 km sør for Heistadmoen, og rett nedunder og nord for fjellet Styggemann i Skrimfjella mot Lauarvannet. Dette er ei seter med en rekke gamle seterbygninger samt flere nyoppsatte hytter. Berggrunnen er i hovedsak baserik.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Det er relativt åpen naturbeitemark mellom de ulike seterhusene på Rønsetra. Sau beiter i området, og nedbeitingen er god. Det forekommer en del gjengroing i kantene. Gamle seterløkker i bakkant er i stor grad gjengrodd med lauv eller tilplanta med gran. Tidligere avgrensning (2006) inkluderer en del av skogen inn mot setervollene i øst. Disse arealene ble ikke befart i 2013. På ei av løkkene mellom seterbygningene er det igjen planta til med gran etter hugst. I de mer åpne naturbeiteområdene forekommer baserik vegetasjon fra tørrenger til fuktigere søkk. Følgende utforminger ble registrert: kalkbeiteeng D0417, lågurtbeiteeng D0416, lågurtbeitefukteng D0419, lågurtkulturmarkskant D0124, rik hagemark uten styvingstrær D2404, rik beiteskog.

Artsmangfold

I 2013 ble bl.a. disse artene registrert; harerug, hjertegras, storblåfjær, sølvmore, olavsstake, blåveis, fjelltimotei, fjellrapp, jonsokkoll, engfiol, enghumleblom, karve, gjelkarve, hvitkløver, rødkløver, smalkjempe, prestekrage, tirilltunge, nyresoleie, føllblom, finnskjøgg, gulaks, bråtestarr, gråstarr, bleikstarr, kornstarr. På grunnlendt mark med berg i dagen vokser gjerne hårsveve, aurikkelsveve, kattefot, smalkjempe og dunkjempe. I fuktigere søkk bl.a.; myrfiol, tettegras, vassrørkvein, engkarse, bekkeblom, gulstarr, slåttestarr, sumphaukeskjegg, sumpmaure, skogstorkenebb, maigull, mjørdurt, stornesle, myrtistel og kratt med istervier. Bak låve ved sauetalle vokser vassarve, tyrihjel, stornesle, tunrapp. I nordenden er et felt med mye einstape

Bruk, tilstand og påvirkning

Rønsetra ligger i et skogsbeiteområde, og sau beitet i området under registrering i 2013. Siden dette er et skogsbeiteområde, streifer ulike flokker med beitedyr innom fra tid til annen. Det kan godt være at også hest og ungdyr beiter på Rønsetra i løpet av sommeren. Nedbeitingen er god. Det var få tegn til tidligere gjødsling i området. Positivt også at det var hugget noe gran i de seinere årene, men trist at et av hugstfeltene (tidligere løkke) var blitt plantet til igjen.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Det er fint om det kan ryddes fram igjen mer av de gamle seterløkkene. Einstapen anbefales å kuttes ned med kantklipper et par ganger i vekstsesongen framover og fjerne biomassen etterpå. Beiting må opprettholdes for å ivareta mangfoldet, og det må ikke gjødsles i området.

Del av helhetlig landskap

Rønsetra ligger i et kalkrikt skogsseterområde på nordsiden av Skrimfjella. Det er lang tradisjon for å sende beitedyr som sau, storfe, hest på skogsbeite i dette området. Dyrene vandrer fritt, fra seter til seter og følger skogsbilveier, gamle seterveier og tråkk. Det er mange artsrike områder med innslag av engarter og kulturmark i dette området. Det er bl.a. kort avstand til Raje- og Hoenseter. Det er naturlig å se hele dette skogssetersystemet i sammenheng.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. Større areal med naturbeitemark i seterområde med god nedbeiting og med stor variasjon i fuktighet. Området ble utvidet mot vest under befarings i 2013.

Lokalitetsnavn: Sagvollen

ID: BN00039062	Kommune: Kongsberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Kalkslåtteeng (D0117), lågurtslåt- teeng (D0116), kalkslåttefukteng (D0120)	Verdi: A
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 19.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): trolig slått
Skjøtelsesplan:	Areal: 4,17 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Engene er tidligere registrert se Bjureke et al. (2008).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Sagvollen ligger i Ljøterudgrenda, som ligger sørvest for hovedbygda i Sandvær. Berggrunnen i området består av kalk.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

I 2006 skrev Bjureke; Den botanisk interessante delen av lokaliteten består i slåtteenger rundt bebyggelsen og ei mindre eng nedenfor veien. I avgrensningen fra Bjureke et al. (2008) var det meste av innmarksareal rundt husene inkludert. Ved re-registrering i juni 2013 var denne delen av lokaliteten ikke spesielt spennende, da den var dominert av mjøddurt, krypsleie, engsyre, engreverumpe, stormaure, hundegras, timotei. Dette arealet er derfor tatt ut av lokaliteten. Derimot var ei mindre eng vest for tunet på begge sider av gårdsvei og langs fylkesveien fortsatt artsrik og interessant. Denne enga hadde stor variasjon fra baserik, fuktig eng rundt bekk til tørrere partier på opplendte areal. Følgende utforminger er registrert: Kalkslåtteeng D0117, lågurtslåtteeng D0116, Kalkslåttefukteng D0120 (jfr NiN 1,0 tilsvarer kulturmarkskalkeng T4-4, lågurt-kulturmarkseng T4-3, og kulturmarkskalkfukteng T4-8).

Artsmangfold

I 2006 skrev Bjureke; På de kalkrike engene ble det registrert: hjertegras, storblåfjær, dunkjempe, brudespore, småengkall, ballblom, hanekam, gulstarr, slåtestarr, trådsiv, prestekrage, smalkjempe, marianøkleblom, bråtestarr, flekkmure, kattefot, fjellrapp, ettårsknavel og veivor-

temelk. Lokaliteten er representativ for kalkområdene i nedre del av Buskerud. Deler av engene har trolig svært lang kontinuitet med rik flora (**Figur 7**). Ved re-registrering 19.juni 2013 ble nær alle engartene Bjureke nevner over, gjenfunnet på den mindre enga ved veien med unntak av flekkmure, ettårsknavel og veivortemelk. I tillegg ble det registrert vill-lin, stortveblad, flekkgriseøre, blåveis, rødknapp, blåknapp, gulaks, engknoppurt, tirilltunge, sumpmaure, fløyelsmarikåpe, fuglevikke, karve, rødkløver, hvitkløver, finnskjegg, bleikstarr, gråstarr, kornstarr. Hanekam og ballblom var vanlig i fuktengområdet inn mot bekk (**Figur 23**). Det var generelt lite forfall i denne enga, også i fuktengområdene.

Bruk, tilstand og påvirkning

Det har ikke lyktes å få informasjon om tidligere og nåværende drift. Bruket er trolig ikke i aktiv drift, men avgrenset eng holdes trolig i hevd med slått og er i god tilstand.

Fremmede arter

Ingen observert.

Skjøtsel og hensyn

For artsmangfoldet er det viktig å opprettholde skjøtsel med sein slått i slutten av juli/begynnelsen av august, raking og bortkjøring av høyet. Det er meget viktig at engene ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap

Det er avgrenset flere artsrike enger langs Lindåsveien i Sagvollkroken. Disse bør ses i sammenheng.

Verdibegrunnelse

Verdi A - svært viktig. Dette er ei velhevde, baserik eng med god variasjon i fuktighet. Den inkluderer blant annet fukteng i god hevd, noe som er sjeldent å finne. Fuktenga har arter som hanekam, gulstarr, ballblom. På opplendte og tørrere areal er en baserik flora med til eksempel vill-lin, brudespore, stortveblad, flekkgriseøre.

Figur 23. Slåtteeng ved Sagvollen i Kongsberg med hanekam. Foto: Ellen Svalheim 2013.

Lokalitetsnavn: Vadet

ID: BN00062409	Kommune: Kongsberg
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Kalkslåtteeeng (D0117), lågurtslåt- teeng (D0116)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 19.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: Ingen	Bruk (nå): Ingen
Skjøtselsplan:	Areal: 2,29 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i januar 2014, basert på eget feltarbeid i 2013. Engene er tidligere registret, se Bjureke et al. (2008).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Vadet ligger i Sagvollkroken, som ligger sørvest for Heistadmoen og hovedbygda Sandvær. Berggrunnen i området består av kalk. Enga ligger i skråning på vestsiden av Lindåsveien, opp mot noen hytter med klippet naturplen nærmest huset. Enga strekker seg ned mot veien.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Artsrik svakt skrånende eng på middels baserik berggrunn. Enga synes å være i ennå sterkere forfall enn i 2006, spesielt de sentrale delene. Der det fortsatt finnes artsrik engflora, er stort sett ut mot veikantene og opp mot hyttene hvor det blir klippet med grasklipper fra tid til annen. Følgende utforminger er registrert: Kalkslåtteeeng D0117 og lågurtslåtteeeng D0116, (jfr NiN 1,0 tilsvarende kulturmarkskalkeng T4-4, lågurt-kulturmarkseng T4-3).

Artsmangfold

Bjureke et al. (2008) skriver; Noen få spredte furu og gran. Mange av de forekommende artene som karve, hjertegras, harerug, rødknapp, marianøkleblom, storblåfjær, engnellik, brudespore, prestekrage, engknoppurt og smalkjempe vil med tiden forsvinne om ikke hevd opprettholdes. Noe ballblom i friskere parti. Mye stormaure over halve eng, hvilket tyder på dårlig hevd. Det var også en del strø i bunnen av feltsjiktet, hvilket viser at det ikke har vært noen aktiv hevd de seinere årene. I tillegg fant Bjureke i 2006; rundbelg, engsvingel, enghumleblom, gulflatbelg, tiriltunge, dunkjempe, småengkall, engsyre, engsmelle, skogkløver, ballblom. Ved registrering 2013 ble alle artene nevnt over, med unntak av engnellik, småengkall og engsmelle, gjenfunnet. I tillegg ble det registrert bl.a. vill-lin, flekkmure, flekkgriseøre, gjeldkarve, fagerknoppurt, blåveis.

Bruk, tilstand og påvirkning

Nabo Olav Sâtvedt sier at eng, ikke blir slått lenger og at det er mange år siden den har blitt det.

Fremmede arter

Ingen observert.

Skjøtsel og hensyn

For å redde restene av artsrik engflora er det helt avgjørende at slått blir gjenopptatt. Det anbefales sein slått i slutten av juli/begynnelsen av august, raking og bortkjøring av høyet. Det er meget viktig at eng, ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap

Det er avgrenset flere artsrike enger langs Lindåsveien i Sagvollkroken. Disse bør ses i sammenheng.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. Dette er ei lita, baserik eng med fortsatt rester etter artsrik engflora, spesielt ut mot kantene. Enga er i sentrale deler sterkt i forfall. Restaurering og skjøtsel må gjenopptas for å ivareta artsmangfoldet.

Lokalitetsnavn: Bråten

ID: BN00062410	Kommune: Kongsberg
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Kalkbeiteeng (D0417), lågurtbeiteeng (D0416)	Verdi: A
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 19.06.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): hestebeite
Skjøtselsplan:	Areal: 16,29 daa

Innledning

Området som grenser inn mot naturbeitelokalitet BN00062410 i vest og nord ble undersøkt av Bioforsk v Ellen Svalheim i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Ut fra artsinventaret som da ble registrert, var det naturlig å utvide lokaliteten mot vest. Engene er tidligere registrert av Bjureke i 2006.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Bråten ligger i Sagvollkroken, som ligger sørvest for Heistadmoen og hovedbygda Sandvær. Berggrunnen i området består av kalk med felter med surere berggrunn innimellom. Hestebeitet ligger i skråning på vestsiden av Lindåsveien, opp mot et tun. Beitet ble ved registrering i 2013 utvidet mot vest. De sentrale og østligste delene ble ikke befart.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Bjureke et al. (2008): Langs større delen av strekningen av Lindåsveien er det botaniske mangfoldet meget rikt og variert, og bærer tydelig preg av hevd. Artsutvalget av planter viser at store deler av berggrunnen tildels må være baserik. Akkurat dette området, Bråten, er gjerdet inn som beitemark (hest), og beites passe hardt slik at det ikke blir helt snaut eller overbeita, og heller ikke gror igjen. Befaring juni 2013: Området beites fortsatt ekstensivt med hest, og ser ut til å være i god tilstand. Følgende utforminger ble registrert i de vestligste delene: kalkbeiteeng D0417, lågurtbeiteeng D0416 (jfr NiN 1,0 tilsvarer kulturmarkskalkeng T4-4, lågurtkulturmarkseng T4-3).

Artsmangfold

Bjureke et al. (2008) skriver; Dette var det eneste stedet i Lindåskroken som jeg fant solblom på, en liten populasjon på 3 blomstrende og ca 20 ikke-blomstrende individer nær gjerdet mot Lindåsveien rett foran det røde huset ved Bråten. Arten er ikke tidligere registrert i dette distriktet. Enga er en engkvein-gulaks-rødsvingel-eng med fine forekomster med arter som flekkgrisøre, brudespore, karve, harerug, fagerknoppurt, rødknapp, vill-lin, storblåfjær, karve, dunkjempe, rødknapp, maria nøkleblom, rundskolm og hjertegras. Bjureke et al. (2008) nevner også; engkvein, gulaks, hundegras, rødsvingel, markjordbær, stormaure, sumpmaure, skogstorke-nebb, hårsveve, engsoleie, engsmelle, gullris, rødkløver, tyttebær, legeveronika, fuglevikke. Ved befaring juni 2013 i nytt inkludert areal vest for gårdsvei og tun ble stort sett de samme artene som Bjureke nevner over registrert. Det ble også funnet tre nye kloner med solblom vest og nordvest for bolighus, samt kattefot, bergmynte, jonsokkoll, blåknapp. På et felt med påkjørt masse vokste rødsveve og løkurt.

Bruk, tilstand og påvirkning

Grunneier Olav Såvedt har gradvis rydda og gjenåpna i området de siste tiåra. En nabo har hest på beite i området. Det er sannsynlig at deler av lokaliteten er tidligere slåttemark.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Det anbefales å opprettholde ekstensivt hestebeite, samt krattrydding fra tid til annen. Det er meget viktig at enga ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap

Det er avgrenset flere artsrike enger og beiter langs Lindåsveien i Sagvollkroken. Disse bør ses i sammenheng.

Verdibegrunnelse

Verdi A - svært viktig. Større areal med naturbeitemark som ikke viste tegn til å være gjødslet. Enga er i hevd ved et passe sterkt beite. Varierende berggrunnsforhold, høyt biologisk mangfold og forekomst av rødlisteartene solblom.

Lokalitetsnavn: Brekka

ID: BN00029416	Kommune: Krødsherad
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 19.07.2013 Jan Wesen- berg, 22.08.2014 Harald Bratli	Registrert av: Jan Wesenberg og Harald Bratli
Tilstand/hevd: Ingen	Bruk (nå): Ingen bruk
Skjøtelsplan:	Areal: 3,5 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013 og august 2014. Beskrivelsen er skrevet av Jan Wesenberg og Harald Bratli basert på eget feltarbeid. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Rune Solvang (i 2004) i forbindelse med naturtypekartlegging i kommunen, dels også basert på opplysninger fra Thure Lund.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger inntil riksvei 191 vest for Krøderen. Berggrunnen består av amfibolitt, hornblendegneis, glimmergneis, stedvis migmatittisk (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og svakt oseanisk seksjon (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D01 Slåttemark med utformingen svak lågurtslåtteeeng (D0115).

Artsmangfold

Enga er i gjengroing med mye gran *Picea abies*, gråor *Alnus incana* og bjørk *Betula pubescens*, i tillegg bringebærkratt *Rubus idaeus* og einstape *Pteridium aquilinum*. I lysningene engkveineng med ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, markjordbær *Fragaria vesca*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tepperot *Potentilla erecta*, blåkoll *Prunella vulgaris*, rødkløver *Trifolium pratense* og tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*. Gjengrodde og gjødsle arealer med nyseryllik *Achillea ptarmica*, hundegras *Dactylis glomerata*, mjødukt *Filipendula ulmaria*, stormaure *Galium mollugo*, engsoleie *Ranunculus acris*, krypsoleie *Ranunculus repens*, engsyre *Rumex acetosa*, grasstjerneblom *Stellaria graminea* og hvitkløver *Trifolium repens*. Lengst ned

mot veien et område med fuktigere skog og tråkk. Tidligere er det funnet mye marinøkkel i enga (i følge Thure Lund, tidligere naturbasebeskrivelse).

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell utover gjengroing.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Enga er ikke i bruk og er i ferd med å gro igjen. Beites av dyr som beiter i skogen.

Del av helhetlig landskap

Skogslandskap med spredte skogsplasser.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er liten og i ferd med å tas over av granskog, men har fortsatt noen åpne engpartier igjen med noen typiske engarter. Inntil videre beholdes enga med verdi C.

Lokalitetsnavn: Ormerud

ID: BN00028624	Kommune: Krødherad
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtbeiteeng (D0415)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 19.07.2013 Jan Wesen- berg, 22.08.2014 Harald Bratli	Registrert av: Jan Wesenberg og Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak hevd	Bruk (nå): Beite
Skjøtelsesplan:	Areal: 2,06 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013 og august 2014. Beskrivelsen er skrevet av Jan Wesenberg og Harald Bratli basert på eget feltarbeid. Lokaliteten er tidligere registrert av Ann Norderhaug (i 2005) i forbindelse med kulturmarksregistreringer i Buskerud.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten er et lite fraflyttet småbruk, som ligger i vestvendt, bratt skråning på østsiden av Krøderen. Berggrunnen består av amfibolitt, hornblendegneis, glimmergneis, stedvis migmatittisk (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og svakt oseenisk seksjon (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D04 naturbeitemark med utformingen svak lågurtbeiteeng (D0415). Enga er åpen, kun litt gråor i øvre del.

Artsmangfold

Mesteparten av enga er næringsrik marikåpeeng, forholdsvis høyvokst og med næringskrevende arter (mjørdurt, engsoleie, hundekjeks, karve, sølvbunke, stornesle, hundegras, matsyre, hvitkløver). I øvre del en liten kant med artsrik tørreng, blant annet ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, kransmynte *Clinopodium vulgare*, markjordbær *Fragaria vesca*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, finnskjegg *Nardus stricta*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, tepperot *Potentilla erecta*, føllblom *Scorzoneroidea autumnalis*, rødkløver

Trifolium pratense, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, fuglevikke *Vicia cracca*, engfiol *Viola canina*, myrfiol *Viola palustris*. Også næringskrevende arter som nyseryllik *Achillea ptarmica*, hundekjeks *Anthriscus sylvestris*, hundegras *Dactylis glomerata*, sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, rødsvingel *Festuca rubra*, stormaure *Galium mollugo*, engsyre *Rumex acetosa*, grasstjerneblom *Stellaria graminea* og hvitkløver *Trifolium repens* inngår.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell påvirkning.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten beites i dag, men har trolig vært brukt til slått også tidligere. Det er mulig at større deler av enga kan få et høyere artsmangfold dersom enga ikke gjødsles og beites med avpasset beitetrykk.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i skogslandskap med spredte plasser.

Verdibegrunnelse

Enga gis verdien C – lokalt viktig, på bakgrunn av tørreng i hevd med beite, og med en del typiske engarter.

Lokalitetsnavn: Hestemyr

ID: BN00003632	Kommune: Lier
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 10.07.2013	Registrert av: Odd Stabbetorp
Tilstand/hevd: God hevd	Bruk (nå): Slått
Skjøtelsesplan:	Areal: 7,66 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013. Beskrivelsen er skrevet av Odd Stabbetorp basert på eget feltarbeid og tidligere beskrivelse i Naturbase. Lokaliteten ble opprinnelig undersøkt i forbindelse med naturtypekartlegging i kommunen (Bye 2003b), seinere også av F. Michelsen i 2009.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger på åsen vest for Sjøstad i Lierdalen i Lier kommune. Berggrunnen består av sandstein og leirskifer med noen tynne, siltsteins-, kalksteins- og knollekalklag (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og overgangsseksjon (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D01 Slåttemark med utformingen svak lågurtslåtteeeng (D0115). Dette er en veldig velholdt eng, overveiende frisk, med litt fuktige partier og fattig, men med noen middels rike partier. Den fattigste deln ligger i nordenden, hvor det også er noe gjenvokst. Rundt enga er det overveiende planta granskog, kulturmarka har nok fortsatt sør- over tidligere. I lokalitetener det også steingjerde og rydningsrøyser.

Artsmangfold

Enga er middels artsrik med arter typisk for frisk engkveineng, med ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, jonsokkoll *Ajuga pyramidalis*, beitemarikåpe *Alchemilla monticola*, skarmarikåpe *Alchemilla wichurae*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, blåklukke *Campanula rotundifolia*, fingerstarr *Carex digitata*, kransmynte *Clinopodium vulgare*, markjordbær *Fragaria vesca*, hvitmaure *Galium boreale*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, knollerteknapp *Lathyrus linifolius*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, finnskjegg *Nardus stricta*, skoggråurt *Omalothea sylvatica*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, smalkjempe *Plantago lanceolata*, tepperot *Potentilla erecta*, småsyre *Rumex acetosella*, føllblom *Scorzoneroides autumnalis*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, ballblom *Trollius europaeus*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, legeveronika *Veronica officinalis*, fuglevikke *Vicia cracca* og skogfiol *Viola riviniana*. I følge tidligere Naturbasebeskrivelse er det også funnet solblom *Arnica montana* (VU) i lokaliteten, men status for denne er uvis. I fuktige partier inngår hvitbladtistel *Cirsium heterophyllum*, mjørdurt *Filipendula ulmaria* og myrfiol *Viola palustris*. Arter som nyseryllik *Achillea ptarmica*, sløke *Angelica sylvestris*, hundekjeks *Anthriscus sylvestris*, karve *Carum carvi*, sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, rødsvingel *Festuca rubra*, stormaure *Galium mollugo*, gulflatbelg *Lathyrus pratensis*, timotei *Phleum pratense*, engrapp *Poa pratensis*, engsoleie *Ranunculus acris*, bringebær *Rubus idaeus*, engsyre *Rumex acetosa*, grasstjerneblom *Stellaria graminea* og hvitkløver *Trifolium repens* indikerer en viss gjødselspåvirkning. Langs kantene inngår noe gråor *Alnus incana*, hengebjørk *Betula pendula*, gran *Picea abies*, furu *Pinus sylvestris*, osp *Populus tremula*, selje *Salix caprea* og rogn *Sorbus aucuparia*. En del skogsarter finnes også, som tyrihjel *Aconitum lycoctonum*, skogburkne *Athyrium filix-femina*, smyle *Avenella flexuosa*, ormetelg *Dryopteris filix-mas*, blåveis *Hepatica nobilis*, hårfrytte *Luzula pilosa*, gjøkesyre *Oxalis acetosella*, einstape *Pteridium aquilinum*, teiebær *Rubus saxatilis*, rød jonsokblom *Silene dioica*, gullris *Solidago virgaurea*, blåbær *Vaccinium myrtillus* og tyttebær *Vaccinium vitis-idaea*.

Bruk, tilstand og påvirkning
Bilvrak ble observert.

Fremmede arter

Amerikamjølke *Epilobium ciliatum* og tysk mure *Potentilla thuringiaca* ble notert.

Skjøtsel og hensyn

Enga er velholdt og skjøttes med årlig slått. Dyr på utmarksbeite er gjerdet ute. Kantene kunne slås bedre. Ingen gjødsling og årlig sein slått bør fortsette.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten er en skogs plass på åsen vest for Lierdalen.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er en velhevdet eng, middels stor, og middels artsrik. Dette gir verdi C. Dersom solblom påvises kan dette gi grunnlag for å heve verdien til B.

Lokalitetsnavn: Siljuseter

ID: BN00079112	Kommune: Lier
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 10.07.2013	Registrert av: Odd Stabbetorp
Tilstand/hevd: Svak hevd	Bruk (nå): Plenslått, ellers ingen slått
Skjøtselsplan:	Areal: 25,4 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013. Beskrivelsen er skrevet av Odd Stabbetorp basert på eget feltarbeid. Enga er tidligere undersøkt i forbindelse med nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger på åsen vest for Sjøstad i Lierdalen i Lier kommune. Berggrunnen består av kalkstein (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og overgangsseksjon (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D01 Slåttemark med utformingen svak lågurtslåtteeeng. Enga er middels næringsrik, frisk og med mye engkvein. Rundt husene er det slått (plenskjøtsel). Den øvre delen med tørrere eng er ikke slått. Flere partier med tresetning og mer nitrofil vegetasjon (bringebær, stornesle) finnes i enga, som nok er tidligere gjødslet. Rydningsrøys og steingjerder finnes. Tidligere er enga brukt til beite (sau), men denne opphørte i 2001. Før var det beite med hest og et par kuer.

Artsmangfold

I tre og busksjikt finnes spisslønn *Acer platanoides*, hengebjørk *Betula pendula*, gran *Picea abies*, osp *Populus tremula*, selje *Salix caprea*, rogn *Sorbus aucuparia*, einer *Juniperus communis* og kjøtttype *rosa dumalis*. Av engarter ble følgende notert: ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, beitemarikåpe *Alchemilla monticola*, skarmarikåpe *Alchemilla wicheruae*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, hjertegras *Briza media*, engknoppurt *Centaurea jacea*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, markjordbær *Fragaria vesca*, hvitmaure *Galium boreale*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, enghumbleblom *Geum rivale*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, sølvmore *Potentilla argentea*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, ballblom *Trollius europaeus*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, fuglevikke *Vicia cracca* og engfiol *Viola canina*. Tidligere er også arter som brudespore, vill-lin og flekkgrisøre funnet. Arter som nyse-ryllik *Achillea ptarmica*, hundekjeks *Anthriscus sylvestris*, karve *Carum carvi*, hundegras *Dactylis glomerata*, sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, rødsvingel *Festuca rubra*, mjørdurt *Filipendula ulmaria*, stormaure *Galium mollugo*, gulflatbelg *Lathyrus pratensis*, timotei *Phleum pratense*, engsoleie *Ranunculus acris*, krypsoleie *Ranunculus repens*, engsyre *Rumex acetosa*, grasstjerneblom *Stellaria graminea*, stornesle *Urtica dioica*, veitistel *Cirsium vulgare* og kveke *Elytrigia repens* typer på en del gjødsling. Einstape *Pteridium aquilinum* og bringebær *Rubus idaeus* ble også notert.

Bruk, tilstand og påvirkning

Noe gjengroing.

Fremmede arter

Vinterkarse *Barbarea vulgaris*, ugrasklokke *Campanula rapunculoides*, honningknoppurt *Centaurea montana* og amerikamjølke *Epilobium ciliatum* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Enga bør slås på tradisjonelt vis med sein slått og fjerning av høyet (som godt kan bakketørke hvis mulig). Ingen gjødsling.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten er en skogs plass på åsen vest for Lierdalen.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er fortsatt en åpen eng med en del typiske engarter, noen mer uvanlige. Hevden er svak, med noe plenslått, mens det øvrige arealet ikke slås. På bakgrunn av dette gis eng verdi C.

Lokalitetsnavn: Greteplassen

ID: BN00042671	Kommune: Modum
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtbeiteeng (D0415)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 18.06.2013	Registrert av: Harald Bratli, Odd Stabbetorp, Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Beite
Skjøtelsplan:	Areal: 2,03 daa

Innledning

Lokaliteten er tidligere (D. Kjellevold 2001) kartlagt som slåttemark. Området ble undersøkt av Ellen Svalheim, Odd Stabbetorp og Harald Bratli i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli, Ellen Svalheim og Odd Stabbetorp i januar 2014, og erstatter tidligere beskrivelse og avgrensing. Naturtype er endret til naturbeitemark.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger øverst i beitemark på nordsiden av Simoa ved Blåfargeverket i Modum kommune. Berggrunnen består av fyllitt og glimmerskifer (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i boreo-nemoral vegetasjonssone og overgangssekksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten ligger øverst i gjødsla beite i bruk som beite for kjøttfe. Tidligere kan eng ha vært slått, men består nå av en liten smal sone med naturbeitemark i øvre del. Naturtypen er naturbeitemark (D04), med utformingen svak lågurtbeiteeng (D0415). Et ospenholt inngår i den østre delen. Ellers står det litt hagtorn *Crataegus monogyna* ssp. *nordica*, gran *Picea abies*, furu *Pinus sylvestris*, kjøtttype *Rosa dumalis* og kanelrose *Rosa majalis* langs kanten av lokaliteten. Vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er frisk fattigeng (G4).

Artsmangfold

Vegetasjonen i kanten er typisk for kulturmarkseng i hevd, med økende innslag av næringskrevende arter nedover i eng. Blant de mer interessante artene var engkvein *Agrostis capillaris*, fløyelsmarikåpe *Alchemilla glaucescens*, smyle *Avenella flexuosa*, fagerklokke *Campanula persicifolia*, tettstarr *Carex spicata*, engknoppurt *Centaurea jacea*, markjordbær *Fragaria vesca*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, aurikkelsveve *Hieracium lactucella*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, prikkperikum *Hypericum perforatum*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, bakkefrytle *Luzula multiflora*, maurarve *Moehringia trinervia*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, marianøkleblom *Primula veris*, nyresoleie *Ranunculus auricomus*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, legeveronika *Veronica officinalis*, engfiol *Viola canina* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er lite påvirket med unntak av gjødsling.

Fremmede arter

Litt vinterkarse *Barbarea vulgaris*, og vårpengueurt *Noccaea caerulea* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er i hevd som beite til kjøttfe. Hele enga er gjødslet og næringsrik, med unntak av den øvre kanten.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i relativt småskala jordbrukslandskap.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er en liten rest med litt rikere vegetasjon typisk for lite gjødsla kulturmarkseng. Vegetasjonen er relativt artsfattig, men har noen middels interessante arter. Ut fra dette vurderes lokaliteten å ha lokal verdi (C). En grunnlendt knaus nede ved enga har lignende, men noe mer tørketolerant flora. Her er det ingen hevd, og området er lite og derfor ikke tatt med.

Lokalitetsnavn: Ullhaugtoppen

ID: BN00086824	Kommune: Modum
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype: Naturbeitemark (D04), tresatt kulturmark (D24)
Utforming: Lågurtslåtteeeng (D0116), lågurkturmarkskant D0124, svak lågurbeiteeng (D0415), lågurbeiteeng (D0416)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 09.06.11 og 06.07.11 Ellen Svalheim 18.06.2013 Harald Bratli, Odd Stabbetorp, Ellen Svalheim	Registrert av: Harald Bratli, Odd Stabbetorp, Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Ingen
Skjøtelsesplan:	Areal: 12,65 daa

Innledning

Lokaliteten ble besøkt 9.juni 2011 under "Miljødager" for kommunalt landbruks- og miljøansatte i Buskerud, arrangert av Fylkesmannen i Buskerud, landbruks- og næringsavdelingen. Seinere fikk Ellen Svalheim, Bioforsk i oppdrag å foreta en ytterligere kartlegging av området, da engfloraen ga inntrykk av å være interessant. Svalheim foretok registrering i området 6.juli.2011. Ullhaugtoppen er kjent som et geologisk interessant område mht vulkansk aktivitet; Ullhaugtoppen naturminne. En mindre del av lokaliteten ble undersøkt 24.7.2012 av T.H. Hofton i forbindelse med kartlegging av områder med potensial for naturtypen "åpen kalkmark" i Buskerud, og beskrevet som slåttemark. Området ble senere undersøkt av Ellen Svalheim, Odd Stabbetorp og Harald Bratli i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013, og et større areal som inkluderer tidligere slåttemark er avgrenset og beskrevet som naturbeitemark. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli, Ellen Svalheim og Odd Stabbetorp i januar 2014, basert på tidligere undersøkelser og eget feltarbeid i 2013.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Ullhaugtoppen er en markert topp nord for Vikersund på østsiden av Tyrifjorden i Modum kommune ca 7 km nord for Vikersund langs rv 284, rett syd for Furetangen. Lokaliteten er småkupert og utgjør de øvre delene av en vulkansk forhøyning. Berggrunnen består av vul-

kansk breksje (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i boreonemoral vegetasjonssone og overgangssekasjonen (Moen 1998). Lokaliteten grenser til sydvestvendt li med edelløvsskog. Deler av denne er rydda/hugget i nyere tid. I øst og nord grenser lokaliteten bl.a. mot mindre bestand av gran- og furuskog, samt blandingskog/hagemark.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten ligger i småskala jordbrukslandskap og består av slåttemark (D01) og naturbeitemark (D04), beitet vår og høst med sau. Utforminger omfatter lågurtslåtteeeng D0116, lågurtkulturmarkskant D0124, Svak lågurtbeiteeng (D0415), Lågurtbeiteeng (D0416). Området er spredt tresatt med spisslønn *Acer platanoides*, gråor *Alnus incana*, hengebjørk *Betula pendula*, hassel *Corylus avellana*, ask *Fraxinus excelsior* (NT, nær truet), gran *Picea abies*, furu *Pinus sylvestris*, morell *Prunus avium*, hegg *Prunus padus*, rogn *Sorbus aucuparia*, einer *Juniperus communis*, geitved *Rhamnus catharticus* og kjøtttype *Rosa dumalis*. Vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er frisk fattigeng (G4), frisk/tørr middels baserik eng og mindre partier med mer næringsrik (gjødsla) eng. Noen hus ligger innenfor lokaliteten.

Artsmangfold

Vegetasjonen er typisk for middels rik kulturmarkseng i hevd, med rikere flekker blant annet i sørvendt skråninger med grunt, baserikt jordsmonn. Flere kalkkrevende arter ble registrert og hele området er artsrikt. Blant de mer interessante artene var bakkemynte *Acinos arvensis*, bergskrinneblom *Arabis hirsuta*, dunhavre *Avenula pubescens*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, dunkjempe *Plantago media*, flatrapp *Poa compressa* og flekkmure *Potentilla crantzii*, arter som indikerer kalkrikt jordsmonn. I tillegg fant vi typiske kulturmarksarter som engkvein *Agrostis capillaris*, fløyelsmarikåpe *Alchemilla glaucescens*, skarmarikåpe *Alchemilla wicherurae*, kattetot *Antennaria dioica*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, rundbelg *Anthyllis vulneraria*, sandarve *Arenaria serpyllifolia*, smyle *Avenella flexuosa*, berberis *Berberis vulgaris*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, piggstarr *Carex muricata*, bleikstarr *Carex pallescens*, tettstarr *Carex spicata*, karve *Carum carvi*, engknoppurt *Centaurea jacea*, storarve *Cerastium arvense*, engsvingel *Festuca ovina*, markjordbær *Fragaria vesca*, gullstjerne *Gagea lutea*, hvitmaure *Galium boreale*, gulmaure *Galium verum*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, aurikkelsveve *Hieracium lactucella*, hårsveve *Hieracium pilosella*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, prikkperikum *Hypericum perforatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, engfrytle *Luzula multiflora*, maurarve *Moehringia trinervia*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, sølvure *Potentilla argentea*, marianøkleblom *Primula veris*, teiebær *Rubus saxatilis*, småsyre *Rumex acetosella*, bitterbergknapp *Sedum acre*, hvitbergknapp *Sedum album*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, skogfiol *Viola riviniana*, stemorsblom *Viola tricolor* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*. I tørrenga i de øvre delene ble mørkskjellet vokssopp *Hygrocybe turunda* (VU, sårbar), registrert i 2011 (Det. Tanaquil Enzensberger). Av andre mer vanlige beitemarksopper ble liten vokssopp, seig vokssopp og spiss vokssopp registrert. Hofton nevner i tillegg krattsoleie, nakkebær, gullkløver, engnellik, bakkestjerne og stjernetistel (NT), men disse ble ikke observert i 2013.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er lite påvirket med unntak av husene og kanskje litt gjødsling noen steder. Det antas at lokaliteten er gammel slåttemark, men at lavereliggende og flatere arealer kan ha vært dyrket. Engareal på slette ved løe nær gårdsvei er preget av gjødsling, og er ikke medtatt i lokalitet. Det er foretatt noe rydding i den nordlige delen av lokaliteten i det siste. Det er ikke foretatt nærmere undersøkelser rundt tidligere, tradisjonell bruk. Dette bør gjøres ved en framtidig utforming av skjøtelsesplan. Det anbefales sterkt at lokaliteten følges opp med grunneier-/bruker kontakt og eventuell utforming av skjøtelsesplan dersom grunneier er interessert.

Fremmede arter

Vinterkarse *Barbarea vulgaris*, tunbalderbrå *Lepidotheca suaveolens*, vårpenggeurt *Noccaea caerulescens*, tysk mure *Potentilla thuringiaca*, stikkelsbær *Ribes uva-crispa* og klistersvine-

blom *Senecio viscosus* ble registrert, men så ikke ut til å utgjøre noen vesentlig trussel foreløpig. Kjerr med høstberberiss *Berberis thunbergii* finnes flere steder.

Skjøtsel og hensyn

I dag beites lokaliteten av hester, dessuten er deler beitet av sau om våren og høsten. Noe rydding av busker og trær kan vurderes. Ullhaugtoppen som helhet har store kulturmarkskvaliteter med flere viktige naturtyper. Slått og eventuell beiting må gjenopptas for at engvegetasjonen skal iveretas på sikt. Det anbefales sein slått i månedsskifte juli/august og at graset tørker på bakken noen dager før det rakes sammen og kjøres vekk. Enga må ikke gjødsles. Høstbeiting, etter slått er positivt.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i relativt småskala jordbrukslandskap omgitt av åker og fulldyrka eng. Lokaliteten ligger delvis innenfor avgrensningen til Ullhaugtoppen naturminne. Det er avgrenset flere artsrike lokaliteter med både slåttemark og naturbeitemark på Ullhaugtoppen. Det er naturlig å se disse lokalitetene i sammenheng.

Verdibegrunnelse

Tørrengvegetasjonen var gjennomgående godt utviklet og finnes over store deler av lokaliteten. Vegetasjonen er artsrik, og har flere mer kravfulle og interessante arter og en sammensetning typisk for kulturmarkseng i hevd. Lokaliteten er i bruk til beite og er middels stor. Ut fra dette vurderes den å ha verdi viktig (B). Lokaliteten bør få utarbeid skjøtelsesplan og trekkes inn i handlingsplanarbeidet.

Lokalitetsnavn: Svangtjernmyra

ID: NIBU15	Kommune: Nes
Naturtype: Slåttemyr og beitemyr (D02)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Slåttemyr (D0201)	Verdi: A
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U02
Registreringsdato: 20.07.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Ingen	Bruk (nå): Ingen bruk
Skjøtelsesplan: Ja	Areal: 143,69 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på eget feltarbeid. Området ble befart fra sør, nordover mot gammel løe, samt en stikkprøve i nordenden. Lokaliteten inngår i Svangtjernmyra naturreservat, som ble vernet 20.06.1986. Lokaliteten ble først undersøkt av Flatberg 19.09.1970 (Flatberg 1971). Myra nevnes som en prioritert slåttemyr i Buskerud av Lyngstad et al. (2013).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Svangtjernmyra ligger langs veien mellom Bromma og Haglebu, 5 km sør for Bromma. Myra ligger 635 m.o.h. og grenser i nordøst til Svangtjern. Berggrunnen består av granittisk til granodiorittisk gneis (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksjon (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Myra er et intermediært flatmyrkompleks og en gammel slåttemyr med mye flommyr (**Figur 24**). Slåtten opphørte før 1950, og det har vært 4 høyløer på myra. En av løene er restaurert. Myra domineres av intermediær fastmatte og mykmatte, men også krattbevokst myr og løsbunn inngår. Flere bekker renner gjennom myra og ut i Svangtjernet.

Artsmangfold

Flaskestarr *Carex rostrata* og trådstarr *Carex lasiocarpa* er dominerende arter. Det er også mye strengstarr *Carex chordorrhiza*. Flatberg nevner også blystarr *Carex livida*. Noterte arter for øvrig var hvitlyng *Andromeda polifolia*, strengstarr *Carex chordorrhiza*, stjernestarr *Carex echinata*, trådstarr *Carex lasiocarpa*, dystarr *Carex limosa*, slåttestarr *Carex nigra* var. *nigra*, sveltstarr *Carex pauciflora*, flaskestarr *Carex rostrata*, rundsoldogg *Drosera rotundifolia*, elve-snelle *Equisetum fluviatile*, duskmyrull *Eriophorum angustifolium* ssp. *angustifolium*, torvmyrull *Eriophorum vaginatum*, bukkeblad *Menyanthes trifoliata*, blåtopp *Molinia caerulea*, myrklegg *Pedicularis palustris*, tepperot *Potentilla erecta*, bjørneskjegg *Trichophorum cespitosum* og myrfiol *Viola palustris*. På tuer og i kanten furu *Pinus sylvestris*, lappvier *Salix lapponum* og blokkebær *Vaccinium uliginosum*. Langs bekker sløke *Angelica sylvestris* og mjørdurt *Filipendula ulmaria*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Myra er lite påvirket.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Skjøtelsplan for myra er utarbeidet. I den foreslås myrslått i fire avgrensede områder sentral i reservatet.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i skogslandskap mellom Hallingdal og Sigdal.

Verdibegrunnelse

Myra er stor og er en prioritert slåttemyr i Buskerud i følge Lyngstad et al. (2013). Selv om det er lenge siden myrslåtten opphørte, kan man fortsatt ane spor etter slåtten, og det er laget skjøtelsplan for myra. En høyløe er restaurert. Vegetasjonen er av intermediær type. Samlet vurderes myra til verdi B.

Figur 24. Sammenrast høyløe på Svangtjernmyra, Nes. Foto: Harald Bratli 2014.

Lokalitetsnavn: Tamburplass

ID: BN00013280	Kommune: Nes
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåttemark (D0115)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 19.07.2013 Jan Wesen- berg, 20.08.2014 Harald Bratli	Registrert av: Jan Wesenberg og Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak hevd	Bruk (nå): Tun med plenslått
Skjøtselsplan:	Areal: 0,1 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013 og august 2014. Beskrivelsen er skrevet av Jan Wesenberg og Harald Bratli basert på eget feltarbeid. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Hans Ivar Nesse 11.06.2002 i forbindelse med naturtypekartlegging i kommunen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i Rukkedalen vest for Nesbyen. Berggrunnen består av kvartsitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksjon (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er en liten engrest på hyttetun. Mye av arealet er plenslått, men mer naturlig eng finnes lengst mot nord. Hovedarealet er en rødkløver-prestekrageeng, dels med nokså tydelig gjødselspreg.

Artsmangfold

Relativt artsrik vegetasjon tatt i betraktning lite areal. Noterte arter var ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, bakkesvingel *Festuca ovina*, markjordbær *Fragaria vesca*, gulmaure *Galium verum*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, aurikkelsveve *Hieracium lactucella*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media*, sølvmore *Potentilla argentea*, føllblom *Scorzoneroides autumnalis*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, legeveronika *Veronica officinalis*, fuglevikke *Vicia cracca* og stemorsblom *Viola tricolor*. Kveke *Elytrigia repens*, rødsvingel *Festuca rubra*, groblad *Plantago major*, blåkoll *Prunella vulgaris*, engsyre *Rumex acetosa*, engsmelle *Silene vulgaris*, grasstjerneblom *Stellaria graminea* og hvitkløver *Trifolium repens* indikerer tråkk og gjødselspåvirkning. Krusetistel og stornesle i kant.

Bruk, tilstand og påvirkning

Tydelig påvirket på grunn beliggenhet på tun.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten bør slås på tradisjonelt vis seint i sesongen og høyet fjernes. Ingen gjødsling.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i småskala kulturlandskap med spredte plasser.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er liten og med mangelfull hevd, men har flere typiske engarter, flere forbundet med kalkkrevende vegetasjon. Verdien vurderes til C.

Lokalitetsnavn: Bakkan

ID: BN00038707	Kommune: Nore og Uvdal
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 19.07.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak hevd	Bruk (nå): Beite
Skjøtselsplan:	Areal: 5,41 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på eget feltarbeid og tidligere registreringer av Jan Erik Eriksen 26.06.1993 i forbindelse med kartlegging av nasjonalt verdifulle kulturlandskap (Bredesen et al. 1999).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger vest i Uvdal kirkebygd. Berggrunnen består av gneis, dioritt og amfibolitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksjon (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er opprinnelig en slåttemark (D01) med utformingen svak lågurtslåtteeeng, med innslag av rikere partier. Ved kartleggingen av nasjonalt verdifulle kulturlandskap først på 1990-tallet oppgis det at enga er i svak gjengroing. Ved registrering 10 år seinere opplyses det at enga gikk ut av bruk, trolig kort tid etter forrige registrering i 1992. Videre heter det at mye daugras og frodig vekst av bl.a. nitrofile gras og urter, som timotei, hundegras, sølvbunke, skogstorkenebb og engsoleie viser at det verken er slått eller beita i de siste åra. Kun mindre partier har preg av tørreng. Deler av arealet rett nedenfor låven er tilplanta med gran, som må være rundt ti år gammel. Det er også en del bjørkekratt som er opp mot tre-fem meter høyt. Det er tydelig gjødselsig nedenfor fjøset, hvor det bl.a. vokser bringebær og noe tyrihjel. Ved besøk i 2014 var busker og trær ryddet, og enga ble brukt til sauebeite på høsten (av nabo). Eiendommen brukes som fritidsbolig.

Artsmangfold

Enga er preget av relativt høyvokst vegetasjon med en del einer *Juniperus communis*, hundegras *Dactylis glomerata*, sølvbunke *Deschampsia cespitosa* og stornesle *Urtica dioica*. Litt tyrihjel *Aconitum lycoctonum* i kant. Tørre partier med artsrik vegetasjon finnes også med blåklokke *Campanula rotundifolia*, hårsveve *Hieracium pilosella*, småsyre *Rumex acetosella* og stemorsblom *Viola tricolor*. Av noterte arter ellers nevnes ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, bleikstarr *Carex pallescens*, kjerteløyentrøst *Euphrasia stricta*, markjordbær *Fragaria vesca*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tirltunge *Lotus corniculatus*, engfrytle *Luzula multiflora*, åkerforglemmegei *Myosotis arvensis*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, tepperot *Potentilla erecta*, skogkløver *Trifolium medium*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, legeveronika *Veronica officinalis*, fuglevikke *Vicia cracca* og engfiol *Viola canina*. Næringskrevende arter som reverumpe *Alopecurus pratensis*, hundekjeks *Anthriscus sylvestris*, karve *Carum carvi*, kveke *Elytrigia repens*, rødsvingel *Festuca rubra*, kvassdå *Galeopsis tetrahit*, stormaure *Galium mollugo*, gulflatbelg *Lathyrus pratensis*, engrapp *Poa pratensis*, bringebær *Rubus idaeus*, engsyre *Rumex acetosa*, engsmelle *Silene vulgaris*, grasstjerneblom *Stellaria graminea*, vassarve *Stellaria media* og hvitkløver *Trifolium repens* indikerer tidligere gjødsling. Vårveronika (VU) er funnet i 1993 (Jan Erik Eriksen), sammen med bakkesøte, marinøkkel, jåblom og fuglestarr.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen utover preg av tidligere gjengroing og noe gjødsling.

Fremmede arter

Vårpengeurt *Noccaea caerulescens* og tysk mure *Potentilla thuringiaca* ble funnet.

Skjøtsel og hensyn

Eiendommen er et fritidsbruk, og enga brukes til sauebeite om høsten av nabo. Enga er opprinnelig en slåtteeng, og det optimale er tradisjonell slått (august) og fjerning av høy etterpå. Etterbeite på høsten kan gjerne skje.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i småskala kulturlandskap i jordbruksdelt dalside.

Verdibegrunnelse

Det er ganske tydelig at enga har endret karakter siden registreringen først på 1990-tallet. Nylig har imidlertid enga blitt ryddet, og det beites noe med sau på høsten. Om dette er nok til å holde enga åpen og eventuelt tilbakeføre til opprinnelig artsrik slåtteeng er mer usikkert. Det er imidlertid restaureringspotensial og lokaliteten gis verdi C. Lokaliteten ligger i det utvalgte kulturlandskapet Uvdal kirkebygd.

Lokalitetsnavn: Fønnebø, mellom

ID: BN00038722	Kommune: Nore og Uvdal
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Lågurtbeiteeng (D0416), kalkbeiteeng (D0417)	Verdi: A
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 19.07.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: God hevd	Bruk (nå): Beite
Skjøtelsplan:	Areal: 19,86 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåtteeng i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på eget feltarbeid. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Jan Erik Eriksen (1998) i forbindelse med registrering av kulturmark i kommunen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i Uvdal kirkebygd, høyt oppe i dalsiden langs veien til Vikegrenda. Berggrunnen består av granittisk gneis (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonszone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D04 naturbeitemark utformingene lågurtbeiteeng (D0416), og kalkbeiteeng (D0417). Lokaliteten er dels tre- og busksatt med bjørk *Betula pubescens*, gran *Picea abies*, furu *Pinus sylvestris*, osp *Populus tremula*, selje *Salix caprea*, rogn *Sorbus aucuparia* og einer *Juniperus communis* (Figur 25).

Artsmangfold

Enga er artsrik og inneholder flere uvanlige karplanter, flere kalkkrevende. Arter som bakkesøte *Gentianella campestris* og brudespore *Gymnadenia conopsea* hadde flere forekomster. Ellers kan framheves sandarve *Arenaria serpyllifolia*, harerug *Bistorta vivipara*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, engnellik *Dianthus deltoides*, flekkgrisøre *Hypochaeris maculata*, rødknapp *Knautia arvensis*, jåblom *Parnassia palustris*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjem-

pe *Plantago media*, blåfjær *Polygala vulgaris* og sølvmure *Potentilla argentea*. Fra tidligere er vårveronika (VU), bakkeveronika, bakkemynte, flatrapp, hårstarr, fuglestarr og marinøkkel funnet av Jan Erik Eriksen i 1998. Av mer vanlige engarter ble følgende notert: ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, kattedot *Antennaria dioica*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, bleikstarr *Carex pallescens*, slirestarr *Carex vaginata*, engknoppurt *Centaurea jacea*, kjerteløyentrøst *Euphrasia stricta*, sauesvingel *Festuca ovina*, markjordbær *Fragaria vesca*, sumpmaure *Galium uliginosum*, aurikkelsveve *Hieracium lactucella*, hårsveve *Hieracium pilosella*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, engfrytle *Luzula multiflora*, finnskjegg *Nardus stricta*, skoggråurt *Omalotheca sylvatica*, fjelltimotei *Phleum alpinum*, tepperot *Potentilla erecta*, småengkall *Rhinanthus minor*, kanelrose *Rosa majalis*, småsyre *Rumex acetosella*, føllblom *Scorzoneroides autumnalis*, småbergknapp *Sedum annuum*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, legeveronika *Veronica officinalis*, fuglevikke *Vicia cracca*, stemorsblom *Viola tricolor* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*. Et visst preg av gjengroing stedvis med litt tyrihjelms *Aconitum lycoctonum*, hårfrytle *Luzula pilosa*, stormarimjelle *Melampyrum pratense*, småmarimjelle *Melampyrum sylvaticum*, blokkebær *Vaccinium uliginosum* og tyttebær *Vaccinium vitis-idaea*. I fuktige partier slåttestarr *Carex nigra* var. *nigra*, hvitbladtistel *Cirsium heterophyllum* og mjørdurt *Filipendula ulmaria*. Og ås en del næringskrevende arter som reverumpe *Alopecurus pratensis*, hundekjeks *Anthriscus sylvestris*, karve *Carum carvi*, arve *Cerastium fontanum*, hundegras *Dactylis glomerata*, sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, rødsvingel *Festuca rubra*, timotei *Phleum pratense*, engrapp *Poa pratensis*, engsoleie *Ranunculus acris*, krypsoleie *Ranunculus repens*, engsyre *Rumex acetosa*, høymol *Rumex longifolius*, engsmelle *Silene vulgaris*, grasstjerneblom *Stellaria graminea*, hvitkløver *Trifolium repens*, stornesle *Urtica dioica* og bleikveronika *Veronica serpyllifolia* tyder på litt gjødsling.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell utover litt gjødslingseffekt.

Fremmede arter

Vårpengeurt *Noccaea caerulea* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Har vært brukt til beite i minst 50 år og brukes fortsatt til storfebeite. Trolig har nedre deler vært slått før. Eier har ingen planer om slått. Det er brukt litt kunstgjødsel. Enga virker litt gjengrodd med busker og trær og litt unge løvtrær kan med fordel ryddes. Ellers opprettholde storfebeite med passende beitetrykk.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i småskala kulturlandskap i jordbruksgrenn i sørvendt dalside.

Verdibegrunnelse

Selv om ikke alle tørrengarter som ble funnet i 1998 ble gjenfunnet ved befarings i 2014, har enga en høy artsrikdom med flere uvanlige arter. Enga er brukt til storfebeite og er lite påvirket av fremmede arter eller annen negativ påvirkning bortsett fra litt gjengroing med busker og trær. Det er variert vegetasjon med tørrbakker og knauser, friske kalkrike enger og fukteng. Lokaliteten ligger i det utvalgte kulturlandskapet Uvdal kirkebygd. Lokaliteten vurderes til verdi A.

Figur 25. Beitemark ved Fønnebø, Nore og Uvdal. Foto: Harald Bratli 2014.

Lokalitetsnavn: Halvorsgard

ID: BN00038654	Kommune: Nore og Uvdal
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115), låg- urtslåtteeeng (D0106)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 22.08.2013	Registrert av: Odd Stabbetorp
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Slått
Skjøtselsplan:	Areal: 16,68 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i august 2013. Beskrivelsen er skrevet av Odd Stabbetorp, basert på eget feltarbeid og tidligere beskrivelse. Jan Erik Eriksen undersøkte området tidligere (Eriksen 1998), senere også Bjureke et al. (2008).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger ved gården Halvorsgard i Gjuvsgrenda på vestsiden av Numedalen i Nore og Uvdal kommune. Den omfatter engene på sør, øst og dels nordsiden av husene. Berggrunnen består av kvartsitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er en middels rik slåtteeeng ved Halvorsgard. Naturtypen er D01 Slåttemark med utformingen svak lågurtslåtteeeng (D0115) og lågurtslåtteeeng (D0106). Enga var ikke slått ved inventeringstidspunktet, og det er usikkert om enga fortsatt er i bruk. Bjureke et al. (2008) angir også sauebeite.

Artsmangfold

Vegetasjonen er middels artsrik med en del interessante arter. Fra før beskrives engas slik: "I nokså bratte bakker sør for veien finnes dels artsrike og fine engteiger i blanding med mindre skogteiger, bl.a. med arter som finnskjegg, hvitbladtistel, slirestarr, bråtestarr, seterfrytle, harerug, fjelltimotei, småengkall, og i noe fuktigere deler mjødukt, skogstorkenebb og fjellminneblom".

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er lite påvirket med unntak av noe gjengroing og gjødsling.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er tidligere angitt som slåttemark, men i 2013 så det ikke ut til at engas var i bruk. Tradisjonell engslått seint i sesongen og fjerning av høy anbefales. Rydding av busker og kratt etter behov, og ingen gjødsling.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i en mindre jordbruks-grend omgitt av skog.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er middels artsrik og har flere typiske arter for litt rikere kulturmarkseng. Aktuell hevd i engas litt usikker, men slått har i det minste foregått til inntil nylig. Flere artsrike enger ligger i nærheten. Verdien vurderes til lokalt viktig (C).

Lokalitetsnavn: Halvorsgard, nord

ID: BN00062385	Kommune: Nore og Uvdal
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtbeiteeng (D0415)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 22.08.2013	Registrert av: Harald Bratli, Odd Stabbetorp
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Beite
Skjøtelsesplan:	Areal: 3,62 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt i 22.09.2006 av Ann Norderhaug i forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold i jordbrukets kulturlandskap (Bjureke et al. 2008). Den ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i august 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli og Odd Stabbetorp i januar 2014, basert på eget feltarbeid og erstatter tidligere beskrivelse og avgrensning, da det har skjedd en del endringer i lokaliteten.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger ovenfor gården Halvorsgard i Gjuvsgrenda på vestsiden av Numedalen i Nore og Uvdal kommune. Tidligere avgrenset lokalitet omfattet et areal angitt som slåttemark øverst i engene nord for gården. I 2013 var arealene på innmarka med unntak av en smal brem helt øverst nokså næringsrike, trolig mer gjødsle. Områdene like på utsiden av gjerdet

ovenfor det dyrka arealet var gjengroende eng, i 2013 brukt til utmarksbeite med sau, for lenge siden trolig slått og beita. Berggrunnen består av kvartsitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er en middels rik engkant brukt til beite på nordsiden av gjødsla beiter ved Halvorsgard. Naturtypen er D04 Naturbeitemark med utformingen D0415 Svak lågurtbeiteeng. Vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er frisk fattigeng (G4), med litt frisk middels rik eng (G7). Dette er en kant av enga med spredt utmarksbeite utenfor, og det inngår en del busker og trær som gråor *Alnus incana*, bjørk *Betula pubescens*, gran *Picea abies*, osp *Populus tremula* og einer *Juniperus communis*.

Artsmangfold

Vegetasjonen er middels artsrik med en del interessante arter. Blant annet finnes brudespore *Gymnadenia conopsea* (fåtallig, steril), flekkgrisøre *Hypochaeris maculata*, rødknapp *Knautia arvensis*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga* og dunkjempe *Plantago media*. Tidligere skriver Nordehaug at også marinøkkel er funnet. Av andre engarter kan eller nevnes blant annet tyrihjelms *Aconitum lycoctonum*, engkvein *Agrostis capillaris*, jonsokkoll *Ajuga pyramidalis*, fjellmarikåpe *Alchemilla alpina*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, småsmelle *Atocion rupestre*, smyle *Avenella flexuosa*, harerug *Bistorta vivipara*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, bleikstarr *Carex pallescens*, karve *Carum carvi*, hvitbladtistel *Cirsium heterophyllum*, kjerteløyentrøst *Euphrasia stricta*, markjordbær *Fragaria vesca*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, hårsveve *Hieracium pilosella*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tirltunge *Lotus corniculatus*, finnskjegg *Nardus stricta*, tepperot *Potentilla erecta*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, legeveronika *Veronica officinalis*, engfiol *Viola canina*, myrfiol *Viola palustris* og stemorsblom *Viola tricolor*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er lite påvirket med unntak av gjengroing. Enga nedenfor er næringsrik, trolig gjødsla en del.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er tidligere angitt som slåttemark, men de aktuelle arealene i 2013 er brukt som beitemark. Trolig er dette mest aktuell bruk. Det anbefales å rydde busker og kratt øverst i enga og på et gjengroende areal.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i en jordbruksgrend omgitt av skog.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er middels artsrik og har flere typiske arter for litt rikere kulturmarkseng i hevd. Lokaliteten er i bruk til beite. Samlet vurderes verdien til lokalt viktig (C). Dersom lokaliteten restaureres med rydding av busker og trær til større areal med åpen eng i god hevd vil verdien øke.

Lokalitetsnavn: Halvorsgard, veikant

ID: NIBU16	Kommune: Nore og Uvdal
Naturtype: Artsrik veikant (D03)	Tilleggsnaturtype:
Utforming:	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 22.08.2013	Registrert av: Harald Bratli, Odd Stabbetorp
Tilstand/hevd: Ingen	Bruk (nå): Beite
Skjøtselsplan:	Areal: 0,28 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i august 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli og Odd Stabbetorp i januar 2014, basert på eget feltarbeid.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger ved gården Halvorsgard i Gjuvsgrenda på vestsiden av Numedalen i Nore og Uvdal kommune. Den omfatter en kant mellom grusvei og innmark vest for gården. Berggrunnen består av kvartsitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er en middels rik engkant tidligere antagelig brukt til slått. Den ligger inntil mer næringsrik eng som i dag er i bruk til slått/beite. Naturtypen er D03 Artsrik veikant. Vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er frisk fattigeng (G4). Litt småtrær av gråor *Alnus incana*, bjørk *Betula pubescens*, gran *Picea abies*, selje *Salix caprea* og rogn *Sorbus aucuparia* ble notert.

Artsmangfold

Vegetasjonen er nokså artsrik og med en del interessante arter fra kulturmarkseng. Blant annet finnes hjertegras *Briza media*, flekkgrisøre *Hypochaeris maculata* og rødknapp *Knautia arvensis*. Av andre arter kan nevnes engkvein *Agrostis capillaris*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, harerug *Bistorta vivipara*, gulstarr *Carex flava*, bleikstarr *Carex pallescens*, hvitbladtistel *Cirsium heterophyllum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, fjellrapp *Poa alpina*, småengkall *Rhinanthus minor*, rødkløver *Trifolium pratense*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, engtjæreblom *Viscaria vulgaris*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er lite påvirket med unntak av gjengroing. Enga ovenfor er næringsrik, og trolig gjødsel en del.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Veikanten er trolig slått tidligere, men så ikke ut til å ha vært slått i de seinere år. For å holde vegetasjonen åpen bør kanten slås seint på sommeren, etter avblomstring. Det anbefales å rydde busker og småtrær.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i en jordbruksgrend omgitt av skog.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er middels artsrik og har flere typiske arter for litt rikere kulturmarkseng i hevd. Lokaliteten er trolig brukt til slått tidligere. Samlet vurderes verdien til lokalt viktig (C).

Lokalitetsnavn: Herjulfsgard nordre

ID: BN00038733	Kommune: Nore og Uvdal
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Lågurtbeiteeng (D0416)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 20.07.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: God hevd	Bruk (nå): Sauebeite
Skjøtselsplan:	Areal: 1,20 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på eget feltarbeid og tidligere beskrivelse. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Jan Erik Eriksen i forbindelse med registrering av kulturmark i kommunen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i Øygardsgrend, 4-5 km nord for Rødberg. Dette er en liten eng mellom veien og tunet. Berggrunnen består av metabasalt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D04 naturbeitemark med utformingene lågurtbeiteeng (D0416). Enga er en gulakseng, åpen og relativt kortvokst og tørr, stedvis med mye finnskjegg *Nardus stricta*. Små knauser finnes noen steder. Stedvis noe næringsrik. Enga brukes i dag til sauebeite vår og høst. Trolig har eng blitt slått tidligere.

Artsmangfold

Enga er relativt artsrik, og inneholder flere interessante arter, spesielt i kantene, slik som mari-nøkkel *Botrychium lunaria*, flekkgrisøre *Hypochaeris maculata*, rødknapp *Knautia arvensis*, dunkjempe *Plantago media* og flekkmure *Potentilla crantzii*. Registrerte engarter ellers var ryllik *Achillea millefolium*, jonsokkoll *Ajuga pyramidalis*, fjellmarikåpe *Alchemilla alpina*, beitemarikåpe *Alchemilla monticola*, katterot *Antennaria dioica*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, harerug *Bistorta vivipara*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, bleikstarr *Carex pallescens*, kjerteløyen-trøst *Euphrasia stricta*, sumpmaure *Galium uliginosum*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, aurikkelsveve *Hieracium lactucella*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, engfrytle *Luzula multiflora*, fjelltimotei *Phleum alpinum*, fjellrapp *Poa alpina*, sølvmore *Potentilla argentea*, tepperot *Potentilla erecta*, småengcall *Rhinanthus minor*, småsyre *Rumex acetosella*, føllblom *Scorzoneroideis autumnalis*, grasstjerneblom *Stellaria graminea*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, legeveronika *Veronica officinalis*, fuglevikke *Vicia cracca*, engfiol *Viola canina*, stemorsblom *Viola tricolor* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*. Arter som indikerer noe gjødsling var hundekjeks *Anthriscus sylvestris*, sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, timotei *Phleum pratense*, engsoleie *Ranunculus acris*, engsyre *Rumex acetosa*, engsmelle *Silene vulgaris*, hvitkløver *Trifolium repens* og stornesle *Urtica dioica*. Dunbjørk *Betula pubescens* og gran *Picea abies* ble notert i kant, sammen med litt bringebær *Rubus idaeus*, smyle *Avenella flexuosa*, småmarimjelle *Melampyrum sylvaticum*, blåbær *Vaccinium myrtillus* og tyttebær *Vaccinium vitis-idaea*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell utover litt gjødslingseffekt.

Fremmede arter

Vårpengeurt *Noccaea caerulea* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er i bruk til sauebeite vår og høst. Rydding ved behov, og fortsatt beiting anbefales. Slått ønskelig hvis mulig. Ingen gjødsling.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i småskala kulturlandskap i jordbruksgrind.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er liten, men artsrik og i bruk. Flere interessante planter ble notert. Lokaliteten vurderes derfor til verdi C.

Lokalitetsnavn: Herjulfsgard nordre, nedenfor veien

ID: NIBU17	Kommune: Nore og Uvdal
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 20.07.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak hevd	Bruk (nå): Delvis slått
Skjøtelsesplan:	Areal: 3,38 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på eget feltarbeid og tidligere beskrivelse. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Jan Erik Eriksen i forbindelse med registrering av kulturmark i kommunen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i Øygardsgrind, 4-5 km nord for Rødberg. Dette er en eng som ligger vest for tunet og på nedsiden av veien. Berggrunnen består av metabasalt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangssekksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D01 slåttemark med utformingene svak lågurtslåtteeeng (D0115) og lågurtslåtteeeng (D0116). Enga er sammensatt, dels er det en del bergknauser og tørrengpartier, dels er det friskere engkvein-gulakseng, med rikere partier. Deler av lokaliteten preges av gjødsle eng med en del nitrofile arter. Enga slås (i hvert fall delvis) og brukes til sauebeite vår og høst.

Artsmangfold

Enga er heterogen med artsrike partier og mer artsfattige næringsrike deler. Av mest interesse var funn av arter som sandarve *Arenaria serpyllifolia*, bakkesøte *Gentianella campestris*, flekkgrisøre *Hypochaeris maculata*, rødknapp *Knautia arvensis*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media*, fjellrapp *Poa alpina*, sølvmore *Potentilla argentea*, flekkmore *Potentilla crantzii* og bakkeveronika *Veronica arvensis*. Av øvrige engarter og knausarter ble ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, bleikstarr *Carex pallescens*, bakkestjerne *Erigeron acer*, kjeroteløyentrøst *Euphrasia stricta*, markjordbær *Fragaria vesca*, sumpmaure *Galium uliginosum*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, aurikkelsveve *Hieracium lactucella*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, engfrytle *Luzula multiflora*, åkerforglemmegei *Myosotis arvensis*, finnskjegg *Nardus stricta*, fjelltimotei *Phleum alpinum*, småengkall *Rhinanthus minor*, føllblom *Scorzoneroide autumnalis*, småbergknapp *Sedum annuum*, grasstjerneblom *Stellaria graminea*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, legeveronika *Veronica officinalis*, fuglevikke *Vicia cracca*, engfiol *Viola canina*,

stemorsblom *Viola tricolor*, engtjæreblom *Viscaria vulgaris* og lodnebregne *Woodsia ilvensis* notert. I fuktigere partier hvitbladtistel *Cirsium heterophyllum* og mjøddurt *Filipendula ulmaria*. I kanter inngår tyrihjelms *Aconitum lycoctonum*. Næringskrevende arter som hundekjeks *Anthriscus sylvestris*, karve *Carum carvi*, ugressarve *Cerastium fontanum*, sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, rødsvingel *Festuca rubra*, kvassdå *Galeopsis tetrahit*, gulflatbelg *Lathyrus pratensis*, engrapp *Poa pratensis*, engsoleie *Ranunculus acris*, engsyre *Rumex acetosa*, engsmelle *Silene vulgaris* og hvitkløver *Trifolium repens* ble også funnet. I kanten står litt gran *Picea abies* og hegg *Prunus padus*, men enga er for øvrig åpen.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell utover litt gjødslingseffekt og veiskjæring.

Fremmede arter

Vårpengeurt *Noccaea caerulescens* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er i bruk til slått i hvert fall i de flateste partiene, mens de brattlendte delene ikke var slått i 2014. Sauebeite vår og høst. Rydding ved behov, ellers slått og fortsatt beite anbefales. Ingen gjødsling.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i småskala kulturlandskap i jordbruks-grend.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er forholdsvis liten, men stedvis artsrik og i bruk. Flere interessante planter ble notert. Lokaliteten vurderes derfor til verdi C.

Lokalitetsnavn: Hollen nedre

ID: BN00038715	Kommune: Nore og Uvdal
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 19.07.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak hevd	Bruk (nå): Ingen
Skjøtelsesplan:	Areal: 2,5 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på eget feltarbeid. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Jan Erik Eriksen i forbindelse med registrering av kulturmark i kommunen (Bredesen et al. 1999).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i Uvdal kirkebygd, vest for Uvdal stavkirke. Berggrunnen består av tonalitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D01 Slåttemark med utformingene svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116). Enga er åpen og relativt kortvokst i de tørreste partiene, mens sentrale deler er dominert av høyvokst vegetasjon og virker noe gjødslet. Ved gjenbesøk på lokaliteten i 2004 ble det notert at øvre deler slås, mens de nederste og bratteste delene ikke var slått på noen år. Ved befaring i 2014 ble det opplyst fra nabo at bruket er fraflytta og

nå brukes som feriested. Det var i drift med melkeku til for omtrent 10 år siden. Enga ble trolig gjødsla en del, og den ble slått og høyet tørka på hesjer. Mesteparten av de sentrale delene er dominert av hundegras *Dactylis glomerata*, samt litt kveke *Elytrigia repens* og engsmelle *Silene vulgaris*.

Artsmangfold

Enga er relativt artsfattig, men det inngår noen interessante arter, spesielt i de tørreste, bratte delene. Registrerte engarter var ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, sauesvingel *Festuca ovina*, markjordbær *Fragaria vesca*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, hårsveve *Hieracium pilosella*, skjermesveve *Hieracium umbellatum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, fuglevikke *Vicia cracca* og stemorsblom *Viola tricolor*. Arter som rødsvingel *Festuca rubra*, lintorskemunn *Linaria vulgaris*, timotei *Phleum pratense*, engsoleie *Ranunculus acris*, grasstjerneblom *Stellaria graminea* og stornesle *Urtica dioica* indikerer næringsrik eng. Tyrhjelm *Aconitum lycoctonum* og litt einer *Juniperus communis* finnes langs kant, ellers er enga åpen.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell utover litt gjødslingseffekt.

Fremmede arter

Vårpengeurt *Noccaea caerulescens* og tysk mure *Potentilla thuringiaca* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten var ikke bruk utover muligens spredt beite tidligere år. Årlig slått (seint i vekstsesongen) med fjerning av høy anbefales. Ingen gjødsling.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i småskala kulturlandskap i jordbruksgrend i sørvendt dalside.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er en middels stor, tidligere slåtteeng som ikke lenger er i bruk. Gjengroing er kommet kort, men deler av enga synes å være gjødsla en del og er relativt høyvokst og artsfattig. Kanter og tørrengpartier har imidlertid rikere vegetasjon, fortsatt med en del interessante planter. Lokaliteten ligger i det utvalgte kulturlandskapet Uvdal kirkebygd. Lokaliteten vurderes til verdi C.

Lokalitetsnavn: Hvammen mellom, slåtteeng

ID: BN00038701	Kommune: Nore og Uvdal
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeng (D0115), lågurtslåtteeng (D0116)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 18.07.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: God hevd	Bruk (nå): Slås årlig
Skjøtselsplan:	Areal: 2,46 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på eget feltarbeid. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Jan Erik Eriksen i forbindelse med registrering av kulturmark i kommunen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger på sørvestsiden av tunet på Hvammen gård ved nordenden av Norefjorden. Berggrunnen består av kvartsskifer og kvartsitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Enga er en tørreng i bratt skråning (breelvvavsetning?) som slås årlig (**Figur 26**). Slåtteeenga består av tørre utforminger av svak lågurtslåtteeeng (D0115) og lågurtslåtteeeng (D0116). Enga er åpen og relativt kortvokst, men påvirkes noe av gjødselsig fra fulldyrka eng på flatene ovenfor.

Artsmangfold

Enga er relativt artsrik, dominert av sauesvingel *Festuca ovina*, ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris* og gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*. Eller var det mye fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, hårsveve *Hieracium pilosella*, flekkgrisøre *Hypochaeris maculata*, prestekrage *Leucanthemum vulgare* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*. Interessant var også forekomst med bakkemynte *Acinos arvensis*, fløyelsmarikåpe *Alchemilla glaucescens*, engnellik *Dianthus deltoides* og dunkjempe *Plantago media*. Eriksen fant også bakkeveronika. Av andre engarter nevnes gulaks *Anthoxanthum odoratum*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, kjerteløyentrøst *Euphrasia stricta*, markjordbær *Fragaria vesca*, hvitmaure *Galium boreale*, skogstorke-nebb *Geranium sylvaticum*, skjermesveve *Hieracium umbellatum*, smørbukk *Hylotelephium maximum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, småsyre *Rumex acetosella*, grasstjerneblom *Stellaria graminea*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, fuglevikke *Vicia cracca* og stemorsblom *Viola tricolor*. Næringskrevende arter som hundegras *Dactylis glomerata*, rødsvingel *Festuca rubra*, gulflatbelg *Lathyrus pratensis* og timotei *Phleum pratense*, og dessuten åkersnelle *Equisetum arvense*, bringebær *Rubus idaeus* og engsmelle *Silene vulgaris* ble også funnet.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell utover litt gjødslingseffekt.

Fremmede arter

Hagelupin *Lupinus polyphyllus*, våpengeurt *Noccaea caerulea* og tysk mure *Potentilla thuringiaca* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er i bruk som slåtteeeng. Slås av nabo, gården brukes som fritidsbolig. Årlig slått (seint i vekstsesongen) med fjerning av høy anbefales. Ingen gjødsling. Fjerning av lupin.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i småskala kulturlandskap i jordbruksgrend.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er en middels stor slåtteeeng som er i bruk (slås av nabo). Gjengroing er lite fram-tredende, men er noe spor etter gjødsling. Hovedinntrykket er imidlertid rikere tørrengvegetasjon, med bra populasjoner av flere interessante engarter, hvorav noen også kalkkrevende. Lokaliteten ligger i jordbruksgrend. Lokaliteten vurderes følgelig til verdi B.

Figur 26. Tørr slåtteeng ved Hvammen, Nore og Uvdal. Foto: Harald Bratli 2014.

Lokalitetsnavn: Hvammen mellom, beitemark

ID: NIBU18	Kommune: Nore og Uvdal
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtbeiteeng (D0415)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 18.07.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak hevd	Bruk (nå): Beite
Skjøtselsplan:	Areal: 1,4 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåtteeng i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på eget feltarbeid. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Jan Erik Eriksen (Eriksen 1998) i forbindelse med registrering av kulturmark i kommunen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger på nordvestsiden av tunet på Hvammen gård ved nordenden av Norefjorden. Berggrunnen består av kvartsskifer og kvartsitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D04 Naturbeitemark med utformingene svak lågurtbeiteeng (D0415). Enga er åpen og relativt kortvokst i de sentrale partiene, mens kanter preges av gjengroing. Deler av enga er tresatt med stor hengebjørk *Betula pendula*, gran *Picea abies* og osp *Populus tremula*, samt litt hegg *Prunus padus*. Enga beites med sau om høsten.

Artsmangfold

Enga er middels artsrik med arter som ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, engknoppurt *Centaurea jacea*, sauesvingel *Festuca ovina*, markjordbær *Fragaria vesca*, hvitmaure *Galium boreale*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, hårsveve *Hieracium pilosella*, smørbukk *Hylotelephium maximum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, flekkgrisøre *Hypochaeris maculata*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, finnskjegg *Nardus stricta*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, tepperot *Potentilla erecta*, hvitbergknapp *Sedum album*, skogkløver *Trifolium medium*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, legeveronika *Veronica officinalis*, engfiol *Viola canina* og lodnebregne *Woodsia ilvensis*. I fuktige partier mjøddurt *Filipendula ulmaria*, og i gjødsla deler hundegras *Dactylis glomerata*, engsoleie *Ranunculus acris*, engsyre *Rumex acetosa*, ugrasløvetann *Taraxacum sect. ruderalia* og hvitkløver *Trifolium repens*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell utover litt gjødslingspreg.

Fremmede arter

Vårpengeurt *Noccaea caerulescens* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten var bruk til høstbeite med sau ved befaring i 2014. Fortsatt beite og rydding av kratt som kommer fra kantene er ønskelig. Ingen gjødsling.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i småskala kulturlandskap i jordbruksgrend.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er en relativt liten eng i kant av tunet av gården som brukes til høstbeite av sau. Gjengroingstendenser, og kanskje litt svakt beitetrykk, men relativt lite spor etter gjødsling. Hovedsakelig relativt artsfattig vegetasjon, men med enkelte mer kravfulle arter. Lokaliteten ligger i liten jordbruksgrend. Lokaliteten vurderes til verdi C.

Lokalitetsnavn: Kvernerud, mellom

ID: BN00038720	Kommune: Nore og Uvdal
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116), kalkslåtteeeng (D0117)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 19.07.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: God hevd	Bruk (nå): Slått
Skjøtelsesplan:	Areal: 8,62 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på eget feltarbeid og tidligere beskrivelse. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Jan Erik Eriksen i forbindelse med registrering av kulturmark i kommunen (Eriksen 1998) og seinere Bjureke et al. (2008). Avgrensning er justert i forhold til tidligere lokalitet.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i Vikugrend nordvest for Rødberg. Berggrunnen består av gabbro og amfibolitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D01 Slåttemark med utformingene svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116) og små partier med kalkslåtteeeng (D0117). Enga er åpen og relativt kortvokst i de tørreste partiene, mens kanter er mer dominert av høyvokst vegetasjon og virker noe gjengroende. Ved kartleggingen i 1998 ble engene slått og trolig lite gjødsla, selv om en del næringskrevende arter også ble notert. Videre spredt tresetting, noe einer og bustnype i busksjiktet, mest i engkantene. Ved befaringen i 2014 synes det som om kun nedre del av enga ved veien blir regelmessig slått, mens den øvre delen ovenfor husene var temmelig gjengrodd, men med en del gjenstående interessante planter, blant annet flekkgrisøre *Hypochaeris maculata*. Sentrale deler nedenfor husene virket uhevde og var dominert av høyvokst, nitrofil vegetasjon.

Artsmangfold

Enga er artsrik, og har mange karakteristiske arter for tradisjonell slåtteeeng, flere typiske for kalkrike tørrenger. Mest interessant var fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, brudespore *Gymnadenia conopsea*, flekkgrisøre *Hypochaeris maculata*, rødknapp *Knautia arvensis*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media*, fjellrapp *Poa alpina*, blåfjær *Polygala vulgaris* og flekkmure *Potentilla crantzii*. Eriksen nevner i tillegg bakkesøte, marinøkkel, fuglestarr og svartstarr. Ellers ble det registrert engkvein *Agrostis capillaris*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, bleikstarr *Carex pallescens*, engknoppurt *Centaurea jacea*, skogmarihand *Dactylorhiza fuchsii*, sauesvingel *Festuca ovina*, markjordbær *Fragaria vesca*, sumpmaure *Galium uliginosum*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, aurikkelsveve *Hieracium lactucella*, skjermesveve *Hieracium umbellatum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, engfrytle *Luzula multiflora*, finnskjegg *Nardus stricta*, tepperot *Potentilla erecta*, småengkall *Rhinanthus minor*, føllblom *Scorzoneroideis autumnalis*, grasstjerneblom *Stellaria graminea*, skogkløver *Trifolium medium*, fuglevikke *Vicia cracca* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*. Vekselfuktige partier med harerug *Bistorta vivipara*, kornstarr *Carex panicea*, vill-lin *Linum catharticum*, slåttestarr *Carex nigra* var. *nigra*, hvitbladtistel *Cirsium heterophyllum*, mjørdurt *Filipendula ulmaria*. I mer næringsrik eng fantes nyseryllik *Achillea ptarmica*, hundekjeks *Anthriscus sylvestris*, karve *Carum carvi*, hundegras *Dactylis glomerata*, rødsvingel *Festuca rubra*, blåkoll *Prunella vulgaris*, engsyre *Rumex acetosa*, engsmelle *Silene vulgaris*, ugrasløvetann *Taraxacum* sect. *Ruderalia* og hvitkløver *Trifolium repens*. Spredt fantes litt dunbjørk *Betula pubescens*, gran *Picea abies* og einer *Juniperus communis*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell utover litt gjødslingseffekt.

Fremmede arter

Vårpengeurt *Noccaea caerulea* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er i hevd med slått, men gror igjen fra kantene. Fortsatt tradisjonell slått (seint i sesongen, fjerning av høyet) anbefales. Ingen gjødsling. Rydding etter behov. Det er ønskelig å rydde øvre deler og gjenoppta slått der også.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i liten jordbruksrend med flere viktige enger i nærheten.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er en middels stor slåtteeng som er i bruk. Den er lite gjødsla og har rik flora med flere uvanlige arter. Gjengroingstendenser særlig i kantene. Deler av enga nedenfor husene synes å være gjødsla og i gjengroing og er utelatt fra lokaliteten. Lokaliteten ligger i landskap med flere viktige enger i nærheten. Lokaliteten vurderes til verdi B.

Lokalitetsnavn: Kvernerud nord, kanter

ID: BN00062382	Kommune: Nore og Uvdal
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 19.07.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak hevd	Bruk (nå): Kanskje slått
Skjøtselsplan:	Areal: 2,26 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på eget feltarbeid og tidligere beskrivelse. Kvernerud er tidligere undersøkt av Bjureke et al. (2008). Lokaliteten er delt i to og avgrensing er justert i forhold til tidligere lokalitet.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i Vikugrend nordvest for Rødberg. Berggrunnen består av dels av kvartsitt, dels av gabbro og amfibolitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av en smal øvre kantsone mellom næringsrik eng og skog. Engkanten er tidligere slått, men så ut til å være noe preget av gjengroing, mens dyrka eng nedenfor er i bruk. Naturtypen er D01 Slåttemark med utformingene svak lågurtslåtteeeng (D0115) og lågurtslåtteeeng (D0116), samt partier med kalkrik slåtteeeng (D0117). Enga er relativt kortvokst i de tørreste partiene. Den har trolig strukket seg lenger oppover i lia tidligere, men disse arealene var nå overtatt av skog.

Artsmangfold

Enga er artsrik, og har mange karakteristiske arter for tradisjonell slåtteeng, flere typiske for kalkrike tørrenger. Mest interessant var funn av fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, flekkgrisorø *Hypochaeris maculata*, rødknapp *Knautia arvensis*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media* og blåfjær *Polygala vulgaris*. Ellers ble arter som ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, harerug *Bistorta vivipara*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, engknoppurt *Centaurea jacea*, kjerteløyentrøst *Euphrasia stricta*, markjordbær *Fragaria vesca*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, skjærmsveve *Hieracium umbellatum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, finnskjegg *Nardus stricta*, småengkall *Rhinanthus minor*, føllblom *Scorzoneroideides autumnalis*, grasstjerneblom *Stellaria graminea*, skogkløver *Trifolium medium*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys* og fuglevikke *Vicia cracca* registrert. I fuktparti sumphaukeskjegg *Crepis paludosa*, hvitbladtistel *Cirsium heterophyllum* og mjøduert *Filipendula ulmaria*. Mer næringskrevende arter fantes også, som karve *Carum carvi*, hundegras *Dactylis glomerata*, sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, gulflatbelg *Lathyrus pratensis*, timotei *Phleum pratense*, engsyre *Rumex acetosa*, engsmelle *Silene vulgaris* og hvitkløver *Trifolium repens*. Spredt fantes litt dunbjørk *Betula pubescens*, osp *Populus tremula* og einer *Juniperus communis* langs kanten sammen med tyrihjelms *Aconitum lycoctonum*, stormarimjelle *Melampyrum pratense*, småmarimjelle *Melampyrum sylvaticum*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell utover litt gjengroingstendenser.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er i hevd med slått, i hvert fall til inntil nylig, men gror igjen fra kantene. Kanskje slås bare den mer næringsrike sentrale delen av enga nedenfor? Fortsatt tradisjonell slått (seint i sesongen, fjerning av høyet) anbefales. Ingen gjødsling. Rydding etter behov.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i liten jordbruks-grend med flere viktige enger i nærheten.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er en relativt smal kantsone med slåtteeng som har vært slått i hvert fall nylig. Den er lite gjødsla og har rik flora med flere uvanlige arter. Gjengroingstendenser særlig i kantene. Lokaliteten ligger i landskap med flere viktige enger i nærheten. Lokaliteten vurderes til verdi C.

Lokalitetsnavn: Kvernerud nord

ID: NIBU19	Kommune: Nore og Uvdal
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeng (D0115), lågurtslåtteeng (D0116), kalkslåtteeng (D0117)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 19.07.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak hevd	Bruk (nå): Slått
Skjøtelsesplan:	Areal: 0,85 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på eget feltarbeid og tidligere beskrivelse. Kvernerud er tidligere undersøkt av Bjureke et al. (2008). Lokaliteten er delt i to og avgrensing er justert i forhold til tidligere lokalitet. Dette er den nordligste delen

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i Vikugrend nordvest for Rødberg. Berggrunnen består av dels av kvartsitt, dels av gabbro og amfibolitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av en smal øvre kantsone mellom næringsrik eng og skog. Enga er slått, men så ut til å være noe preget av gjengroing i kantene. Naturtypen er D01 Slåttemark med utformingene svak lågurtslåtteeng (D0115) og lågurtslåtteeng (D0116), samt partier med kalkrik slåtteeng (D0117). Enga er relativt kortvokst i de tørreste partiene.

Artsmangfold

Enga er artsrik, og har mange karakteristiske arter for tradisjonell slåtteeng, flere typiske for kalkrike tørrenger. Mest interessant var funn av fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, brudesporre *Gymnadenia conopsea*, flekkgrisøre *Hypochaeris maculata*, rødknapp *Knautia arvensis*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga* og dunkjempe *Plantago media*. Også mer vanlige engarter som ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*,

harerug *Bistorta vivipara*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, hvitbladtistel *Cirsium heterophyllum* kjerteløyentrøst *Euphrasia stricta*, markjordbær *Fragaria vesca*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tirlunge *Lotus corniculatus*, engfrytle *Luzula multiflora*, finnskjegg *Nardus stricta*, tepperot *Potentilla erecta*, gullris *Solidago virgaurea* grasstjerneblom *Stellaria graminea*, skogkløver *Trifolium medium*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, fuglevikke *Vicia cracca*, gjerdevikke *Vicia sepium* og engfiol *Viola canina* ble funnet. Mer næringskrevende arter fantes også, som hundegras *Dactylis glomerata*, stormaure *Galium mollugo*, gulflatbelg *Lathyrus pratensis*, timotei *Phleum pratense*, engsoleie *Ranunculus acris* og hvitkløver *Trifolium repens*. Spredt fantes litt dunbjørk *Betula pubescens* og osp *Populus tremula* i kanten.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell utover litt gjengroingstendenser og en grøft.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er i hevd med slått, men gror igjen fra kantene. Fortsatt tradisjonell slått (seint i sesongen, fjerning av høyet) anbefales. Ingen gjødsling. Rydding etter behov. Det er ønskelig å rydde litt i øvre deler og slått helt inn til skogkant.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i liten jordbruksgrend med flere viktige enger i nærheten.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er en nokså liten, men er en slåtteeengkant i bruk. Den er lite gjødsla, men har gjengroingstendenser. Enga har rik flora med flere uvanlige, dels kalkkrevende arter. Lokaliteten ligger i landskap med flere viktige enger i nærheten. Lokaliteten vurderes til verdi B på grunn av rik flora med enkelte kravfulle arter.

Lokalitetsnavn: Ommen

ID: BN00038698	Kommune: Nore og Uvdal
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 22.08.2013	Registrert av: Harald Bratli, Odd Stabbetorp
Tilstand/hevd: God hevd	Bruk (nå): Slått
Skjøtelsesplan:	Areal: 12,94 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt i 22.09.2006 av Ann Norderhaug i forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold i jordbrukets kulturlandskap (Bjureke et al. 2008). Den ble også undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i august 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli og Odd Stabbetorp i januar 2014, basert på eget feltarbeid, og på Ann Norderhaug sin tidligere beskrivelse.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger ved et lite nedlagt bruk i Åsbøgrenda, på vestsida av Norefjorden i Nore og Uvdal kommune. Lokaliteten omfatter engene på alle kanter av husene, størst areal på sørsiden. Berggrunnen består av basalt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten ligger i småskalapreget landskap med flate til nokså bratte engbakker omkring mer intensivt drevet eng i midtpartiet (**Figur 27**). Enkeltstående trær og knauser i mosaikk med engene. Lauv- og barskog omkranser hele gården. Naturtypen er D01 Slåttemark, i hevd og lite gjødsling langs kantene, med utformingen D0115 Svak lågurtbeiteeng. Vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er frisk fattigeng (G4), med litt frisk/tørr middels rik eng (G7) og sølvbunkeeng (G3). Sentrale deler er åpne, men langs kantene av enga finnes litt bjørk *Betula pubescens*, gran *Picea abies*, furu *Pinus sylvestris*, osp *Populus tremula* og rogn *Sorbus aucuparia*.

Artsmangfold

Vegetasjonen er typisk for relativt fattig slåttemark i god hevd. Dominerende arter var engkvein *Agrostis capillaris*, tepperot *Potentilla erecta*, en del finnskjepp *Nardus stricta* og skogstorke-nebb *Geranium sylvaticum*. Noterte arter var ellers blant annet jonsokkoll *Ajuga pyramidalis*, beitemarikåpe *Alchemilla monticola*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, harerug *Bistorta vivipara*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, hvitbladtistel *Cirsium heterophyllum*, fjelløyentrøst *Euphrasia wettsteinii*, markjordbær *Fragaria vesca*, hårsveve *Hieracium pilosella*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, engfrytle *Luzula multiflora*, skoggråurt *Omalotheca sylvatica*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, tveskjeggve-ronika *Veronica chamaedrys*, legeveronika *Veronica officinalis*, engfiol *Viola canina*, myrfiol *Viola palustris*. Bunnsjiktet er moserikt. I kantene mot nord inngår litt rikere vegetasjon med blant annet fagerklokke *Campanula persicifolia*, flekkgrisøre *Hypochaeris maculata* og kransmynte *Clinopodium vulgare*. Sentrale deler av enga mer næringsrik med arter som løvetann og engsoleie og fuktigere sølvbunkedominerte flekker. Interessante var funn av gulfotvokssopp *Hygrocybe flavipes* (NT, nær truet) i kant mot vest. Fagerklokke er en sørøstlig art som er sjelden så langt nord. Funnet er blant de nordligste i Numedal.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er lite påvirket med unntak av litt gjengroing i kanten og gjødsling i midtpartiet.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er i god hevd som slåttemark. Fortsatt slått, rydding i kantene og ingen gjødsling anbefales.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i en liten jordbruks-grend omgitt av skog.

Verdibegrunnelse

Vegetasjonen er relativt fattig, men har enkelte interessante arter og en sammensetning typisk for slåtteeeng i god hevd, med unntak av mer næringsrike midtpartier. Lokaliteten er i bruk som slåtteeeng, en naturtype som er sjelden. Dette er en utvalgt naturtype etter naturmangfoldloven med egen handlingsplan. Funn av soppart i kategori nær truet, samt regionalt interessant karplante. Det anbefales å utarbeide egen skjøtelsesplan for lokaliteten, som vurderes til verdi viktig (B).

Figur 27. Slåttemark ved Ommen, Rollag. Foto: Harald Bratli 2013.

Lokalitetsnavn: Uvdal bygdetun

ID: BN00038714	Kommune: Nore og Uvdal
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåttemark (D0115)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 03.07.2013	Registrert av: Odd Stabbetorp
Tilstand/hevd: Svak hevd	Bruk (nå): Slått og omvisning
Skjøtselsplan:	Areal: 3,65 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013. Beskrivelsen er skrevet av Odd Stabbetorp basert på eget feltarbeid i 2013 og tidligere undersøkelser. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Jan Erik Eriksen i forbindelse med registrering av kulturmark i kommunen (Bredesen et al. 1999).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten omfatter bygdetunet rundt Uvdal stavkirke i Uvdal kirkebygd. Berggrunnen består av tonalitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangssek-sjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av dels av naturtypen D01 Slåttemark med utformingen svak lågurtslåtteeng (D0115), samt tråkkvegetasjon og gjødsle eng. Området er en del av Uvdal bygdetun og pre-

ges av ferdsel og ulike turistaktiviteter. Engene ryddes og slås som en del av aktiviteten på bygdetunet. Mellom husene er det anlagt gangveier, planert og tilsådd.

Artsmangfold

Enga framstår som en noe ugraspreget frisk fattigeng med middels arts mangfold.

Bruk, tilstand og påvirkning

Tydlig påvirket av turistaktiviteter ved bygdetunet.

Fremmede arter

Ingen ble registrert, men lokaliteten ble kun overfladisk undersøkt.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten var ikke bruk utover slått i forbindelse med aktiviteten på Uvdal bygdetun. Det anbefales at slått opprettholdes, og at gjødsling unngås.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i småskala kulturlandskap i jordbruks-grend i sørvendt dalside.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er en middels stor, tidligere enten beiteeng eller slåtteeeng som nå kun er i bruk som ledd i turistaktiviteter og framvisning på Uvdal bygdetun. Enga er derfor i en form for hevd, selv om den er mest preget av skjøtsel for omvisningsformål. Lokaliteten ligger i det utvalgte kulturlandskapet Uvdal kirkebygd. Lokaliteten vurderes til verdi C.

Lokalitetsnavn: Vikan søre

ID: BN00038719	Kommune: Nore og Uvdal
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116), kalkslåtteeeng (D0117)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 03.07.2013	Registrert av: Odd Stabbetorp
Tilstand/hevd: God hevd	Bruk (nå): Slått
Skjøtelsesplan:	Areal: 8,22 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013. Beskrivelsen er skrevet av Odd Stabbetorp ut fra tidligere Naturbasebeskrivelse med litt supplering basert på eget feltarbeid. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Jan Erik Eriksen i forbindelse med registrering av kulturmark i kommunen (Eriksen 1998), og nevnes også av Bjureke et al. (2008).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i Vikugrend nordvest for Rødberg. Berggrunnen består av kvartsitt, men lokaliteten er lokalt påvirket av mer kalkrike forhold (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D01 Slåttemark med utformingene svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116) og kalkslåtteeeng (D0117)). Enga er åpen og velholdt. I tidligere Naturbasebeskrivelse er engene omtalt på følgende vis: "I hovedsak sørvendte engbakker på begge sider av hovedveien. På nedsida av veien og enkelte steder nord for husa finnes dyrka eng. Noe av dette er beitemark (ku). Øst og nordøst for husa ligger engbakker der deler er tidligere dyrka, samt mer udyrka eng. Deler av dette området har en del lauvoppslag, bl.a.

med osp. Områdene har vært lite gjødsla. Det finnes flere rydningsrøyser i bakkene ovenfor og nedenfor husene".

Artsmangfold

Enga er artsrik, og har mange karakteristiske arter for tradisjonell slåtteeng, flere typiske for kalkrike tørrenger. I tidligere beskrivelse omtales floraen slik "Flere steder i bakkene øst for husene, ovenfor veien, finnes fine enger, både tørr- og fukteng. Her er det bl.a. notert brude-spore, hårstarr, fuglestarr, storblåfjær, marinøkkel, dunkjempe, flekkgrisøre, fjellfrøstjerne, flekkmure, bakkesøte, storengkall, småengkall og bergskrinneblom. Fuktenger med litt bekkeblom er sett på nedsida av veien, rett ved fjøset".

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er i hevd med slått. Fortsatt tradisjonell slått (seint i sesongen, fjerning av høyet) anbefales. Ingen gjødsling. Rydding etter behov, også kanter.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i liten jordbruksgrend med flere viktige enger i nærheten.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er en nokså stor slåtteeng, som er i bruk. Den er lite gjødsla og har rik flora med flere uvanlige arter. Innslag med interessant flora og vegetasjon finnes spesielt på østsiden av husene. Lokaliteten ligger i landskap med flere viktige enger i nærheten. Lokaliteten vurderes til verdi B, muligens fortjener den A-verdi.

Lokalitetsnavn: Vikan nord

ID: BN00038718	Kommune: Nore og Uvdal
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtbeiteeng (D0415), lågurtbeiteeng (D0416), kalkbeiteeng (D0417)	Verdi: B
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 19.07.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd:	Bruk (nå):
Skjøtelsesplan:	Areal: 23,45 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på eget feltarbeid og tidligere beskrivelse. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Jan Erik Eriksen i forbindelse med registrering av kulturmark i kommunen (Eriksen 1998) og nevnes også av Bjurke et al. (2008). Avgrensning er justert i forhold til tidligere lokalitet.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i Vikugrend nordvest for Rødberg. Berggrunnen består av kvartsitt, men er lokalt påvirket av rikere bergarter (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonsone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D04 Naturbeitemark med utformingene svak lågurtbeiteeng (D0415), lågurtbeiteeng (D0416), kalkbeiteeng (D0417). Enga er åpen og relativt kortvokst i de sentrale partiene, mens kantene er mer preget av gjengroing. Vegetasjonen veksler mellom tørreng og friske eng, sistnevnte dominerer. Selve enga er dominert av næringskrevende arter, men flekkvis især i øvre del og langs skogkanten er det fine engpartier med artsrik flora.

Artsmangfold

Enga er artsrik, og har mange karakteristiske arter for tradisjonell naturbeitemark, flere typiske for kalkrike tørrenger. Mest interessant var funn av blant annet fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, flekkgrisøre *Hypochaeris maculata*, rødknapp *Knautia arvensis*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media*, fjellrapp *Poa alpina*, blåfjær *Polygala vulgaris* og flekkmure *Potentilla crantzii*. Tidligere er det funnet brudespore, fuglestarr, svartstarr, fjellfrøstjerne, stortveblad og håndmarinøkkel, sistnevnte sjelden og rødlistet som nær truet (NT). Ellers kan nevnes mer vanlige engarter som ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, fjellmarikåpe *Alchemilla alpina*, kattefot *Antennaria dioica*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, småsmelle *Atocion rupestre*, harerug *Bistorta vivipara*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, bleikstarr *Carex pallescens*, kjerteløyentrøst *Euphrasia stricta*, sauesvingel *Festuca ovina*, markjordbær *Fragaria vesca*, gulmaure *Galium verum*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, aurikkelsveve *Hieracium lactucella*, hårsveve *Hieracium pilosella* firkantperikum *Hypericum maculatum*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, engfrytle *Luzula multiflora*, åkerforglemmegei *Myosotis arvensis*, finnskjegg *Nardus stricta*, jåblom *Parnassia palustris*, fjelltimotei *Phleum alpinum*, tepperot *Potentilla erecta*, småsyre *Rumex acetosella*, føllblom *Scorzoneroides autumnalis*, grasstjerneblom *Stellaria graminea*, skogkløver *Trifolium medium*, rød-kløver *Trifolium pratense*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, legeveronika *Veronica officinalis*, fuglevikke *Vicia cracca*, engfiol *Viola canina*, stemorsblom *Viola tricolor* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*. I kantene står noe dunbjørk *Betula pubescens*, gran *Picea abies*, furu *Pinus sylvestris* og einer *Juniperus communis*. Langs kant også tyrihjelms *Aconitum lycoctonum*, smyle *Avenella flexuosa*, hårfrytle *Luzula pilosa*, stormarimjelle *Melampyrum pratense*, småmarimjelle *Melampyrum sylvaticum*, rød jonsokblom *Silene dioica*, blåbær *Vaccinium myrtillus* og tyttebær *Vaccinium vitis-idaea*. I næringsrike partier hundegras *Dactylis glomerata*, sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, rødsvingel *Festuca rubra*, engsoleie *Ranunculus acris*, engsmelle *Silene vulgaris*, ugrasløvetenner *Taraxacum officinale*, hvitkløver *Trifolium repens* og stornesle *Urtica dioica*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell utover litt gjødslingseffekt og gjengroingstendenser.

Fremmede arter

Vårpengeurt *Noccaea caerulea* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er i hevd til sauebeite de siste 4-5 åra, men har vært slåtteeng før det. Steinrøyser finnes i kanten. Bruker går over enga med beitepusser for å få vekk oppslag med bjørk og osp. Enga gror litt igjen fra kantene og nordøstre del er preget av buskoppslag. Her er det ønskelig med rydding. Fortsatt beite og ingen gjødsling i de avgrensede arealene er ønskelig.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i liten jordbruks-grend med flere viktige enger i nærheten.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er en middels stor eng som er i bruk til sauebeite, tidligere slåtteeng. Den er lite gjødslet i kantene og har rik flora med flere uvanlige arter. Gjengroingstendenser særlig i kantene. Enkelte av de mest interessante artene som er funnet tidligere ble ikke funnet ved befaring i 2014, og disse bør ettersøkes. Lokaliteten ligger i landskap med flere viktige enger i nærheten. Lokaliteten vurderes til verdi B.

Lokalitetsnavn: Fulsås nordre

ID: BN00062387	Kommune: Rollag
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 23.08.2013	Registrert av: Harald Bratli, Odd Stabbetorp
Tilstand/hevd: Svak hevd	Bruk (nå): Beite
Skjøtselsplan:	Areal: 0,51 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt i 18.08.2006 av Kristina Bjureke og Anders Often i forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold i jordbrukets kulturlandskap (Bjureke et al. 2008). Den ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i august 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli og Odd Stabbetorp i januar 2014, basert på eget feltarbeid og erstatter tidligere beskrivelse og avgrensing, da det har skjedd en del endringer i lokaliteten.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger ved gården Nordre Fulsås på østsiden av Numedalen i Rollag kommune. Den er tidligere beskrevet som liten, kun ca. 20 x 30 m, beliggende mellom to trebygninger og inntil kommuneveien og karakterisert som slåttemark. I 2013 var enga beitet med sau og virket mer næringsrik. Kantsonen mot veien hadde rik flora, men var ikke slått. Berggrunnen består av kvartsitt og muskovitt-kvartsskifer, grovkornet, stedvis med soner av amfibolitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og svakt oseanisk seksjon (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er en middels rik eng, trolig tidligere slått, men nå brukt til beite samt tørr og bratt veikant med rik flora mellom enga og kommuneveien. Naturtypen anses som D01 Slåttemark med utformingen D0115 Svak lågurtslåtteeeng, selv om enga i 2013 var beitet med sau. Vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er mest frisk fattigeng (G4).

Artsmangfold

Vegetasjonen er artsrik, men virket mer næringsrik enn i 2006. Kun en kort befarings ble foretatt, og tidligere registrerte arter stort sett gjenfunnet med unntak av bakkesøte *Gentianella campestris*. Ingen artsliste ble utarbeidet i 2013, men tidligere har Kristina Bjureke og Anders Often funnet smalkjempe, engkvein, gjeldkarve, engknoppurt, harerug, knegras og flekkgrisor.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten ligger på tun, omgitt av flere hus, og virker litt gjødslet, men ellers lite påvirket.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er tidligere angitt som slåtteeeng. I dag brukes området til sauebeite, men det kan godt være at enga slås tidligere på sommeren. Veikanten bør slås med lja. Gjødsling bør unngås.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i en jordbruksgrennd på østsiden av Numedal.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er middels artsrik sett i forhold til lite areal og har flere typiske arter for litt rikere beitemark i hevd. Den er i hevd og tidligere er det funnet den regionalt uvanlige arten bakkesøte. Av den grunn settes verdien til lokalt viktig (C).

Lokalitetsnavn: Gvammen

ID: BN00062389	Kommune: Rollag
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Lågurtslåtteeeng (D0116)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 23.08.2013	Registrert av: Harald Bratli, Odd Stabbetorp
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Slått
Skjøtselsplan:	Areal: 0,82 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt i 19.08.2006 av Kristina Bjureke og Anders Often i forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold i jordbrukets kulturlandskap (Bjureke et al. 2008). Den ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i august 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli og Odd Stabbetorp i januar 2014, basert på eget feltarbeid og erstatter tidligere beskrivelse og avgrensing, da det har skjedd en del endringer i lokaliteten.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger på tunet på gården Gvammen på nordsiden av Numedalen et stykke øst for Veggli i Rollag kommune. Tidligere avgrenset lokalitet omfattet et større areal på og rundt gårdstunet. I 2013 var det satt opp gjerde rundt husene, og arealene utenfor var beita. Deler av tunet var omgjort til plen. Det aktuelle arealet er nå vesentlig mindre og omfatter en engflekk på østsiden av våningshuset. Selve tunet består av 10 gamle tømmerhus. Berggrunnen består av ryolitt, ryodacitt, dacitt, keratofyr (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er en middels rik slåtteng av naturtypen D01 Slåttemark med utformingen D0116 Lågurtslåtteeeng. Vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er frisk/tørr middels baserik eng (G7), dels frisk fattigeng (G4). Enga er uten busker og trær, med unntak av spredte hengebjørk *Betula pendula*, osp *Populus tremula*, rogn *Sorbus aucuparia*, kjøtttype *Rosa dumalis* og svartvier *Salix myrsinifolia*.

Artsmangfold

Vegetasjonen er artsrik og med en flere arter som er karakteristiske for kalkrike slåtteeenger. Blant de mest interessante artene var en noe få planter med bakkesøte *Gentianella campestris*. Vanlige arter i enga var engkvein *Agrostis capillaris*, gulaks *Anthoxanthum odoratum* og smalkjempe *Plantago lanceolata*. Av andre arter kan nevnes jonsokkoll *Ajuga pyramidalis*, smyle *Avenella flexuosa*, harerug *Bistorta vivipara*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, engknoppurt *Centaurea jacea*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, kransmynte *Clinopodium vulgare*, liljekonvall *Convallaria majalis*, kjerteløyentrøst *Euphrasia stricta*, hvitmaure *Galium boreale*, bakkesøte *Gentianella campestris*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, hårsveve *Hieracium pilosella*, smørbukk *Hylotelephium maximum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, flekkgrisor *Hypochaeris maculata*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tirlitunge *Lotus corniculatus*, bakkefrytle *Luzula multiflora*, finnskjegg *Nardus stricta*, blåfjær *Polygala vulgaris*, tepperot *Potentilla erecta*, småengkall *Rhinanthus minor*, småsyre *Rumex acetosella*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, legeveronika *Veronica officinalis* og engfiol *Viola canina*. Blant ar-

ter nevnt i 2006 ble ikke knegras, dunkjempe, gjeldkarve og storarve gjenfunnet, kanskje fordi de tidligere vokste utenfor det aktuelle arealet i dag.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten ligger på tun, men er lite påvirket av slitasje, kjøring, lagring av redskaper, mm.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten slås seint på året og gjødsles trolig ikke.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i jordbrukslandskapet i Numedal.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er middels artsrik og har mange arter som forekommer i slåtteeenger i hevd. Naturtypen er sjelden og i tilbakegang, og slåttemark er en utvalgt naturtype med egen handlingsplan. Lokaliteten er liten og er gjerdet inne på tun, og slås. På grunn av slåtteeeng i hevd med rik flora settes verdien til viktig (B).

Lokalitetsnavn: Nedre Bergan

ID: BN00062393	Kommune: Rollag
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 23.08.2013	Registrert av: Harald Bratli, Odd Stabbetorp
Tilstand/hevd: Ingen	Bruk (nå): Ingen
Skjøtselsplan:	Areal: 1,16 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt i 18.08.2006 av Kristina Bjureke og Anders Often i forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold i jordbrukets kulturlandskap (Bjureke et al. 2008). Den ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i august 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli og Odd Stabbetorp i januar 2014, basert på eget feltarbeid og erstatter tidligere beskrivelse og avgrensing, da det har skjedd en del endringer i lokaliteten.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger ved fraflyttet hus på Nedre Bergan i Bergangrenda i Rollag kommune. Tidligere avgrenset lokalitet omfattet et større areal på og rundt gårdstunet. I 2013 var husene fraflyttet, og det mest interessante engarealet var en liten rest rundt et uthus på nordsiden av våningshuset. Berggrunnen består av øyegneis og granitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og svakt oseanisk seksjon (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er en relativt fattig til middels rik engrest som ikke lenger er i bruk. Naturtypen er D01 Slåttemark med utformingen D0115 Svak lågurtslåtteeeng. Vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er frisk fattigeng (G4). På enga inngår en del busker og trær, spisslønn *Acer platanooides*, hengebjørk *Betula pendula*, bjørk *Betula pubescens*, furu *Pinus sylvestris*, selje *Salix caprea*, rogn *Sorbus aucuparia*, einer *Juniperus communis*, og ask *Fraxinus excelsior* (NT, nær truet).

Artsmangfold

Vegetasjonen er middels artsrik med blant annet blåfjær *Polygala vulgaris* og en del smalkjempe *Plantago lanceolata*. Flere arter som er karakteristiske for litt rikere kulturmarkseng ble notert, som engkvein *Agrostis capillaris*, beitemarikåpe *Alchemilla monticola*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, smyle *Avenella flexuosa*, harerug *Bistorta vivipara*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, slåttestarr *Carex nigra*, bleikstarr *Carex pallescens*, kornstarr *Carex panicea*, bråtestarr *Carex pilulifera*, knegras *Danthonia decumbens*, kjerteløyentrøst *Euphrasia stricta*, markjordbær *Fragaria vesca*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, aurikkelsveve *Hieracium lactucella*, hårsveve *Hieracium pilosella*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, bakkefrytle *Luzula multiflora*, finnskjegg *Nardus stricta*, tepperot *Potentilla erecta*, rødkløver *Trifolium pratense*, legeveronika *Veronica officinalis*, engfiol *Viola canina* og myrfiol *Viola palustris*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten ligger på fraflyttet tun, men er lite påvirket av slitasje, kjøring, lagring av redskaper, mm. Et uthus står i lokaliteten.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er ikke lenger i bruk og gror igjen.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i jordbrukslandskapet i Numedal.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er middels artsrik sett i forhold til lite areal og har noen arter som forekommer i slåtteenger i hevd. Naturtypen er sjelden og i tilbakegang, og slåttemark er en utvalgt naturtype med egen handlingsplan. Lokaliteten er liten, er ikke lenger i bruk og gror langsomt igjen. Av den grunn settes verdien inntil videre til lokalt viktig (C).

Lokalitetsnavn: Selsteigen

ID: BN00038051	Kommune: Rollag
Naturtype: Slåttemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtbeiteeng (D0415)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 21.09.2013	Registrert av: Odd Stabbetorp
Tilstand/hevd: God hevd	Bruk (nå): Beite
Skjøtelsplan:	Areal: 8,42 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i 2013. Beskrivelsen er skrevet av Odd Stabbetorp basert på eget feltarbeid og tidligere beskrivelse. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Jan Erik Eriksen i forbindelse med registrering av nasjonale verdifull kulturmark (Eriksen 1995, Bredesen et al. 1999).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger sør i Rollag, på østsiden av Numedalslågen. Berggrunnen består av kvartsitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D04 Naturbeitemark med utformingene svak lågurtbeiteeng (D0415). Arealet er i dag i god hevd som beite med storfe. Flekkvis er det oppslag av osp.

Artsmangfold

Enga er middels artsrik, med mange engarter typisk for frisk til tørr fattigeng, som ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, beitemarikåpe *Alchemilla monticola*, skarmarikåpe *Alchemilla wichurae*, kattedot *Antennaria dioica*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, blåkløkke *Campanula rotundifolia*, fingerstarr *Carex digitata*, sauesvingel *Festuca ovina*, markjordbær *Fragaria vesca*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, aurikkelsveve *Hieracium lactucella*, skjermesveve *Hieracium umbellatum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, finnskjegg *Nardus stricta*, tepperot *Potentilla erecta*, småsyre *Rumex acetosella*, føllblom *Scorzoneroidea autumnalis*, grasstjerneblom *Stellaria graminea*, blåknapp *Succisa pratensis*, skogkløver *Trifolium medium*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, legeveronika *Veronica officinalis*, fuglevikke *Vicia cracca* og myrfiol *Viola palustris*. Eriksen har tidligere funnet bakkeveronika *Veronica arvensis*, vårveronika *Veronica verna* (VU), engnellik *Dianthus deltoidea* og flekkgrisøre *Hypochaeris maculata* i tørreng nær gården. Næringsrikere partier har nyseryllik *Achillea ptarmica*, harestarr *Carex leporina*, hundegras *Dactylis glomerata*, sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, rødsvingel *Festuca rubra*, timotei *Phleum pratense*, engrapp *Poa pratensis*, engsoleie *Ranunculus acris*, krypsoleie *Ranunculus repens*, engsyre *Rumex acetosa*, hvitkløver *Trifolium repens* og stornesle *Urtica dioica*. Litt tre- og busksjikt med gråor *Alnus incana*, hengebjørk *Betula pendula*, dunbjørk *Betula pubescens*, ask *Fraxinus excelsior*, gran *Picea abies*, furu *Pinus sylvestris*, osp *Populus tremula*, selje *Salix caprea*, rogn *Sorbus aucuparia* og einer *Juniperus communis* finnes også.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell utover litt gjødslingseffekt.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er i hevd med beite. Fortsatt beite anbefales. Ingen gjødsling. Rydding etter behov.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i skogslandskap med spredte gårder.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er en middels stor beitemark som er i bruk til storfebeite. Den er velhevd, lite gjødslet og har middels rik flora med flere typiske engarter for fattigeng. En del mer kravfulle arter er funnet tidligere, men disse ble ikke observert i denne undersøkelsen. Lokaliteten vurderes i dag til verdi C.

Lokalitetsnavn: Solberg

ID: BN00038053	Kommune: Rollag
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtbeiteeng (D0415)	Verdi: B
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 18.07.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: God hevd	Bruk (nå): Beite (ammekyr)
Skjøtselsplan:	Areal: 4,56 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på eget feltarbeid og tidligere beskrivelse. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Jan Erik Eriksen i forbindelse med nasjonal registrering av verdifull kulturmark (Eriksen 1995, Bredesen et al. 1999). Avgrensning er justert i forhold til tidligere lokalitet og opprinnelig lokalitet er delt i tre. Denne lokaliteten omfatter naturbeitemark på nordsiden av grusveien ved Solberg.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i Paradisgrenda nord for Rollag kirke på østsiden av Numedalslågen. Her ligger seks gårdsbruk som opprinnelig var husmannsplasser under Rollag prestegård. Plassen ble ryddet på 1600-1700-tallet. Berggrunnen består av kvartsitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D04 Naturbeitemark med utformingen svak lågurtbeiteeng (D0415). Dette er en frisk engkveineng med tørrengpartier (**Figur 28**). Mot vest går beitet over i mer gjengroende eng blant annet med en del einstape *Pteridium aquilinum* mot en skogteig. Enga er forbundet med en tilsvarende engteig mot vest ved et kutråkk gjennom skogteigen.

Artsmangfold

Enga karakteriseres av arter som ryllik *Achillea millefolium*, bakkemynte *Acinos arvensis*, engkvein *Agrostis capillaris*, fløyelsmarikåpe *Alchemilla glaucescens*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, piggstarr *Carex muricata*, kransmynte *Clinopodium vulgare*, markjordbær *Fragaria vesca*, kratthumbleblom *Geum urbanum*, aurikkelsveve *Hieracium lactucella*, hårsveve *Hieracium pilosella*, smørbukk *Hylotelephium maximum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, knollerteknapp *Lathyrus linifolius*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, finnskjegg *Nardus stricta*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, smalkjempe *Plantago lanceolata*, sølvmure *Potentilla argentea*, tepperot *Potentilla erecta*, kanelrose *Rosa majalis*, bustnype *Rosa mollis*, småsyre *Rumex acetosella*, føllblom *Scorzoneroides autumnalis*, grasstjerneblom *Stellaria graminea*, gullkløver *Trifolium aureum*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, fuglevikke *Vicia cracca*, engfiol *Viola canina*, stemorsblom *Viola tricolor* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*. Mest spesielt var funn av bråtestorkenebb *Geranium bohemicum* (NT) i bål plass rett ved grusveien. Den er observert ved Nedre Solberg tidligere også (2006). Ganske store spisslønn *Acer platanoides* står i beitet, foruten gråor *Alnus incana*, dunbjørk *Betula pubescens*, hassel *Corylus avellana*, ask *Fraxinus excelsior*, furu *Pinus sylvestris*, osp *Populus tremula*, rogn *Sorbus aucuparia* og einer *Juniperus communis*. Enga går gradvis over i mer næringsrik eng, dels også plenklipt tun. Her inngår harestarr *Carex leporina*, hundegras *Dactylis glomerata*, sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, rødsvingel *Festuca rubra*, gulflatbelg *Lathyrus pratensis*, engrapp *Poa pratensis*, blåkoll *Prunella vulgaris*, engsoleie *Ranunculus acris*, bringebær *Rubus idaeus*, engsyre *Rumex acetosa*, høymol *Rumex longifolius*, ugrasløvetenner *Taraxacum officinale*, hvitkløver *Trifolium repens* og filtkongsslys *Verbascum thapsus*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell utover litt gjødslingseffekt og gjengroing.

Fremmede arter

Vårpengeurt *Noccaea caeruleascens* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

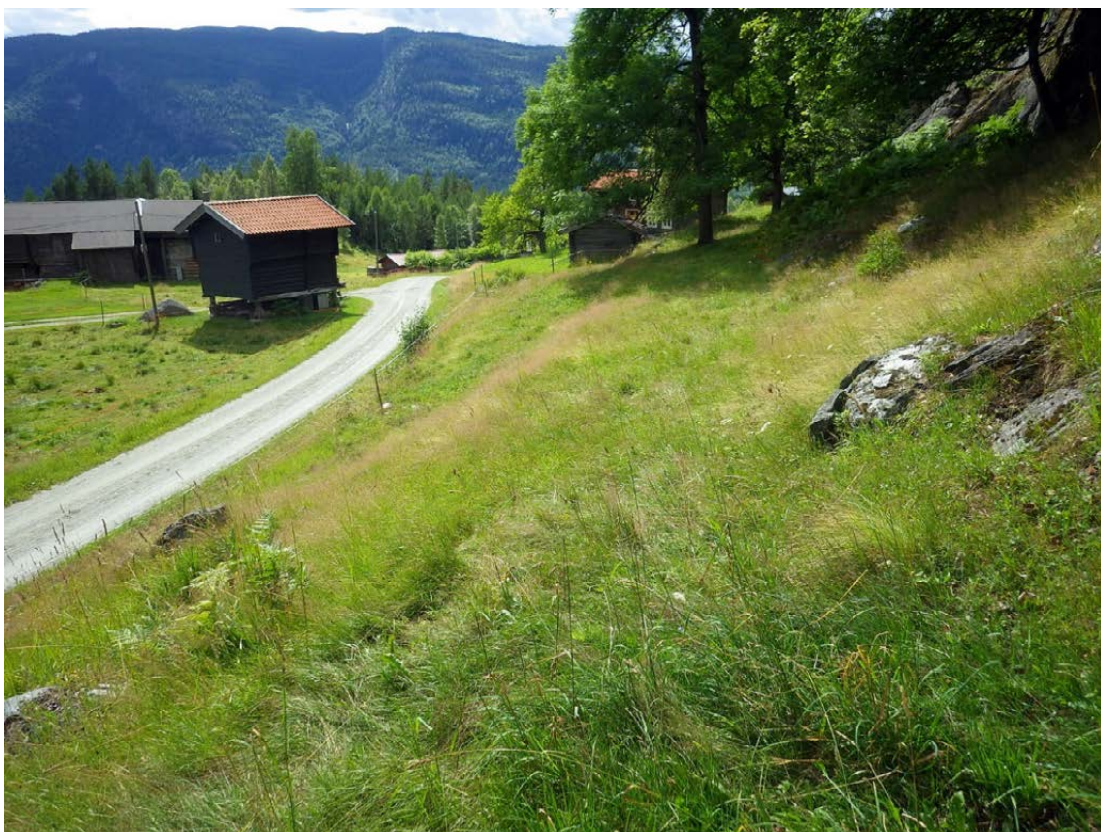
Lokaliteten har vært i bruk til storfebeite (ammeku fra nabo). På Solberg var det slutt med dyr for 5 år siden. De siste årene hadde de ammykyr, før det melkekyr. Tidligere ble engteigen slått med ljà, men det er minst 45 år siden. Fortsatt beite anbefales. Ingen gjødsling. Rydding etter behov.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i liten jordbruks-grend med flere viktige enger i nærheten.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er en middels stor naturbeitemark som er i bruk. Den er lite gjødsla og har rik flora med flere uvanlige arter. Litt gjengroingstendenser særlig i kantene. Funn av bråtestorkenebb (nær truet art) er spesielt. Dette er en kortlevd art som spirer etter skogbrann eller i bålflekker. Lokaliteten ligger i et småskala kulturlandskap med flere viktige enger i nærheten. Lokaliteten vurderes til verdi B.

Figur 28. Beiter ved Solberg, Rollag. Foto: Harald Bratli 2014.

Lokalitetsnavn: Solberg vest

ID: NIBU20	Kommune: Rollag
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtbeiteeng (D0415)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 18.07.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: God hevd	Bruk (nå): Beite (ammekyr)
Skjøtselsplan:	Areal: 1,65 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på eget feltarbeid og tidligere beskrivelse. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Jan Erik Eriksen i forbindelse med nasjonal registrering av verdifull kulturmark (Eriksen 1995, Bredesen et al. 1999). Avgrensing er justert i forhold til tidligere lokalitet og opprinnelig lokalitet er delt i tre. Denne lokaliteten omfatter naturbeitemark på nordsiden av grusveien lengs vest i grenda.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i Paradisgrenda nord for Rollag kirke på østsiden av Numedalslågen. Her ligger seks gårdsbruk som opprinnelig var husmannsplasser under Rollag prestegård. Plassen ble ryddet på 1600-1700-tallet. Berggrunnen består av kvartsitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D04 Naturbeitemark med utformingen svak lågurtbeiteeng (D0415). Dette er en frisk engkveineng med tørrengpartier og fattige knauser, samt litt fukteng helt vest i grenda. Enga er forbundet med en tilsvarende engteig mot øst ved et kutråkk gjennom et lite skogstykke.

Artsmangfold

I enga inngår en god del karakteristiske arter for frisk fattigeng. Av noterte arter kan nevnes ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, jonsokkoll *Ajuga pyramidalis*, fløyelsmarikåpe *Alchemilla glaucescens*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, engknoppurt *Centaurea jacea*, knegras *Danthonia decumbens*, sauesvingel *Festuca ovina*, markjordbær *Fragaria vesca*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, engfrytle *Luzula multiflora*, finnskjegg *Nardus stricta*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, smalkjempe *Plantago lanceolata*, blåfjær *Polygala vulgaris*, tepperot *Potentilla erecta*, kanelrose *Rosa majalis*, bustnype *Rosa mollis*, føllblom *Scorzoneroideides autumnalis*, skogkløver *Trifolium medium*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, legeveronika *Veronica officinalis*, engfiol *Viola canina* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*. Litt gråor *Alnus incana*, dunbjørk *Betula pubescens*, selje *Salix caprea*, rogn *Sorbus aucuparia* og einer *Juniperus communis* inngår, samt mer næringskrevende engarter som rødsvingel *Festuca rubra*, timotei *Phleum pratense*, engsyre *Rumex acetosa* og hvitkløver *Trifolium repens*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell utover litt gjødslingseffekt og gjengroing.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten har vært i bruk til storfebeite (ammeku fra nabo). På Solberg var det slutt med dyr for 5 år siden. De siste årene hadde de ammykyr, før det melkekyr. Fortsatt beite anbefales. Ingen gjødsling. Rydding etter behov.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i liten jordbruks-grend med flere viktige enger i nærheten.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er en relativt liten naturbeitemark, som er i bruk til storfebeite. Lokaliteten er variert med flere engtyper pluss knauser. Den er lite gjødsel og har forholdsvis rik flora. Litt gjengroingstendenser i kantene. Lokaliteten ligger i et småskala kulturlandskap med flere viktige enger i nærheten. Lokaliteten vurderes til verdi C.

Lokalitetsnavn: Nedre Solberg

ID: NIBU21	Kommune: Rollag
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtbeiteeng (D0415)	Verdi: B
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 18.07.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: God hevd	Bruk (nå): Beite (ammekyr)
Skjøtselsplan:	Areal: 6,47 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på eget feltarbeid og tidligere beskrivelse. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Jan Erik Eriksen i forbindelse med nasjonal registrering av verdifull kulturmark (Eriksen 1995, Bredesen et al. 1999). Avgrensning er justert i forhold til tidligere lokalitet og opprinnelig lokalitet er delt i tre. Denne lokaliteten omfatter naturbeitemark på sørsiden av grusveien.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i Paradisgrenda nord for Rollag kirke på østsiden av Numedalslågen. Her ligger seks gårdsbruk som opprinnelig var husmannsplasser under Rollag prestegård. Plassene ble ryddet på 1600-1700-tallet. Nedre Solberg brukes nå som fritidsbolig. Berggrunnen består av kvartsitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D04 Naturbeitemark med utformingen svak lågurtbeiteeng (D0415). Dette er en frisk engkveineng med tørrengpartier og fattige knauser, samt litt næringsrik, gjødselspåvirka fukteng mellom knausene. Enga ligger på sørsiden av grusveien.

Artsmangfold

I enga inngår en god del karakteristiske arter for frisk fattigeng og fattige knauser. Av noterte arter kan nevnes ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, kattedot *Antennaria dioica*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, sandarve *Arenaria serpyllifolia*, småsmelle *Atocion rupestre*, harerug *Bistorta vivipara*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, piggstarr *Carex muricata*, bleikstarr *Carex pallescens*, engnellik *Dianthus deltoides*, engnellik *Dianthus deltoides*, sauesvingel *Festuca ovina*, markjordbær *Fragaria vesca*, aurikkelsveve *Hieracium lactucella*, hårsveve *Hieracium pilosella*, smørbutikk *Hylotelephium maximum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, engfrytle *Luzula multiflora*, blåtopp *Molinia caerulea*, finnskjegg *Nardus stricta*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, smalkjempe *Plantago lanceolata*, sølvmore *Potentilla argentea*, tepperot *Potentilla erecta*, bustnype *Rosa mollis*, småsyre *Rumex acetosella*, føllblom *Scorzoneroideis autumnalis*, grasstjerneblom *Stellaria graminea*, skogkløver *Trifolium medium*, bakkeveronika *Veronica arvensis*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, legeveronika *Veronica officinalis*, fuglevikke *Vicia cracca*, engfiol *Viola canina*, stemorsblom *Viola tricolor* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*. Litt

middels stor spisslønn *Acer platanoides* og hengebjørk *Betula pendula* finnes, samt furu *Pinus sylvestris*, osp *Populus tremula*, selje *Salix caprea*, rogn *Sorbus aucuparia* og einer *Juniperus communis*. Fuktpartier med blant annet slåttestarr *Carex nigra* var. *nigra*, knappsiv *Juncus conglomeratus* og trådsiv *Juncus filiformis*. En del gjødselspåvirkning også mot fulldyrka mark på flatene. Her inngår harestarr *Carex leporina*, hundegras *Dactylis glomerata*, sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, kveke *Elytrigia repens*, rødsvingel *Festuca rubra*, engrapp *Poa pratensis*, engsyre *Rumex acetosa* og hvitkløver *Trifolium repens*. Lengst vest i lokaliteten står en gammel høyløe med den rødlistede lavarten stautnål *Chaenotheca phaeocephala* (sårbar VU). Dette er en lavart som ofte vokser på gamle løer.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell utover litt gjødslingseffekt og gjengroing.

Fremmede arter

Vårpengeurt *Noccaea caerulescens* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er i bruk til storfebeite. Fortsatt beite anbefales. Ingen gjødsling. Rydding etter behov.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i liten jordbruks-grend med flere viktige enger i nærheten.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er en relativt liten naturbeitemark som er i bruk. Lokaliteten er variert med flere engtyper og fattige knauser mellom fulldyrka eng og grusvei. Den er forholdsvis lite gjødselspåvirket og er middels artsrik. Litt gjengroingstendenser i kantene. Lokaliteten ligger i et småskala kulturlandskap med flere viktige enger i nærheten. Lokaliteten vurderes til verdi B, på grunn av funn av VU-art på høyløe.

Lokalitetsnavn: Toeneiet

ID: BN00062395	Kommune: Rollag
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116), kalkslåtteeeng (D0117), svak lågurtslåttefukteng (D0118)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 18.07.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: God hevd	Bruk (nå): Slått
Skjøtselsplan:	Areal: 5,36 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på eget feltarbeid og tidligere beskrivelse. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Kristina Bjureke og Anders Often (Bjureke et al. 2008).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger nordøst for Veggli på østsiden av Numedalslågen. Dette er en fraflyttet plass, som brukes som fristidsbruk, men eier holder plassen godt i stand og slår årlig engene med tohjuling. Plassen er fra 1830-1840. Den lå under Øvre Toen og ble kjøpt i 1936. Velholdt tun med 6 hus og vedskjul. Berggrunnen består av metasandstein og glimmerskifer (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D01 Slåttemark med utformingene svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116) og små partier med kalkslåtteeeng (D0117) i bakken ovenfor husene. En bekk renner gjennom enga og langs denne er det også litt svak lågurtslåttefukteng (D0118). Enga er åpen og i god stand. Flatere partier er litt gjødsle tidligere. Her var det før en ekre brukt til potet, som ble flyttet litt rundt i enga.

Artsmangfold

Enga er variert og artsrik, og har mange karakteristiske arter for tradisjonell slåtteeeng, flere typiske for kalkrike tørrenger (**Figur 8**). Mest interessant var funn av harerug *Bistorta vivipara*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, kransmynte *Clinopodium vulgare*, skogmarihand *Dactylorhiza fuchsii*, engnellik *Dianthus deltoides*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, smalkjempe *Plantago lanceolata*, dunkjempe *Plantago media*, fjellrapp *Poa alpina* og blåfjær *Polygala vulgaris*. På knausene inngår smørbutikk *Hylotelephium maximum*, måsyre *Rumex acetosella*, stemorsblom *Viola tricolor* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*. Eller ble også ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, seterstarr *Carex brunescens*, bleikstarr *Carex pallescens*, kjerteløyentrøst *Euphrasia stricta*, markjordbær *Fragaria vesca*, sumpmaure *Galium uliginosum*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, hårsveve *Hieracium pilosella*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, engfrytle *Luzula multiflora*, finnskjegg *Nardus stricta*, fjelltimotei *Phleum alpinum*, tepperot *Potentilla erecta*, føllblom *Scorzoneroideis autumnalis*, grasstjerneblom *Stellaria graminea*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, legeveronika *Veronica officinalis*, fuglevikke *Vicia cracca*, gjerdevikke *Vicia sepium* og engfiol *Viola canina* notert. I fukteng forekommer gulstarr *Carex flava*, stjernestarr *Carex echinata*, slåttestarr *Carex nigra* var. *nigra*, hvitbladtistel *Cirsium heterophyllum*, myrtistel *Cirsium palustre*, sumphaukeskjegg *Crepis paludosa*, mjødurt *Filipendula ulmaria*, trådsiv *Juncus filiformis* og myrfiol *Viola palustris*. I mer næringsrike partier finnes litt nyseryllik *Achillea ptarmica*, hundekjeks *Anthriscus sylvestris*, harestarr *Carex leporina*, hundegras *Dactylis glomerata*, sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, rødsvingel *Festuca rubra*, stormaure *Galium mollugo*, gulflatbelg *Lathyrus pratensis*, timotei *Phleum pratense*, engrapp *Poa pratensis*, engsoleie *Ranunculus acris*, krypssoleie *Ranunculus repens*, engsyre *Rumex acetosa*, engsmelle *Silene vulgaris* og hvitkløver *Trifolium repens*. Langs kanten litt osp *Populus tremula* og rogn *Sorbus aucuparia*, foruten tyrihjelms *Aconitum lycoctonum*, skogburkne *Athyrium filix-femina*, smyle *Avenella flexuosa*, skogrørkvein *Calamagrostis phragmitoides*, blåveis *Hepatica nobilis*, hårfrøyle *Luzula pilosa*, maiblom *Maianthemum bifolium*, stormarimjelle *Melampyrum pratense*, småmarimjelle *Melampyrum sylvaticum*, hengeaks *Melica nutans*, hengeving *Phegopteris connectilis*, rød jonsokblom *Silene dioica*, gullris *Solidago virgaurea*, skogstjerne *Trientalis europaea* og blåbær *Vaccinium myrtillus*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell.

Fremmede arter

Vårpengeurt *Noccaea caerulea* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er i hevd med årlig slått. Den ble slått med tohjuling samme dag som feltbefaringen (**Figur 29**). Tidligere ble enga slått årlig fram til 1973, så var det et opphold på 12-13 år. Etter det er enga slått årlig. På bruket var det en ku, men det har ikke vært sau. Det har også vært slått i utmarka rundt plassen, også på myrene. En eng rett på nedsiden er satt i stand og slått de siste 4 årene, og vegetasjonen utvikler seg mot fin slåtteeeng. Denne enga bør også avgrenses og beskrives. Fortsatt tradisjonell slått (seint i sesongen, fjerning av høyet) anbefales. Ingen gjødsling. Rydding etter behov i kantene. Det er ønskelig å slå i bakken ovenfor husene også.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i skogslandskap med spredte plasser. Det er noen viktige enger ikke langt unna.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er en forholdsvis liten, men velholdt eng, som slås årlig. Grunneier er positiv til slått. Den er lite gjødsla og er variert med flere engtyper og har middels rik flora med noen interessante arter. Lokaliteten ligger i landskap med noen viktige enger i nærheten. Lokaliteten vurderes til verdi B.

Figur 29. Slått med tohjuling på Toeneiet, Rollag.. Foto: Harald Bratli 2014.

Lokalitetsnavn: Øvre Toen

ID: BN00062429	Kommune: Rollag
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 18.07.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: God hevd	Bruk (nå): Slått
Skjøtselsplan:	Areal: 1,78 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på eget feltarbeid og tidligere beskrivelse. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Kristina Bjureke og Anders Often (Bjureke et al. 2008).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger nordøst for Veggli på østsiden av Numedalslågen. Berggrunnen består av metasandstein og glimmerskifer (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D01 Slåttemark med utformingene svak lågurtslåtteeng (D0115) i bakken sør for tunet på Øvre Toen. Enga er åpen og i god stand med unntak av noen spredte spisslønn *Acer platanoides*, hengebjørk *Betula pendula* og rogn *Sorbus aucuparia*. Enga er trolig gjødsla en del, i hvert fall tidligere. Nedefor enga er det større arealer med gjødsla eng. Mesteparten brukes nå til beite (ammykyr), men en litt brattere bakke var gjerdet ute fra beitet.

Artsmangfold

Enga er relativt liten og middels artsrik med enkelte interessante arter, som rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga* og smalkjempe *Plantago lanceolata*. Ved registreringen i 2006 nevnes følgende: Kantsonene er artsrike med blant annet storblåfjær (mest i gammel plen), engknoppurt, flekkgrisøre, gjeldkarve, smalkjempe, glattmarikåpe, engtjæreblom, harerug og finnskjegg. Ellers ble registrert ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, bleikstarr *Carex pallescens*, engknoppurt *Centaurea jacea*, aurikkelsveve *Hieracium lactucella*, hårsveve *Hieracium pilosella*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, engfrytle *Luzula multiflora*, finnskjegg *Nardus stricta*, tepperot *Potentilla erecta*, bustnype *Rosa mollis*, føllblom *Scorzoneroideis autumnalis*, grasstjerneblom *Stellaria graminea*, rødkløver *Trifolium pratense*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, engfiol *Viola canina*, myrfiol *Viola palustris* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*. I et lite fuktsig ble gulstarr *Carex flava*, kornstarr *Carex panicea*, slåttestarr *Carex nigra* var. *nigra*, mjødukt *Filipendula ulmaria*, knappsiv *Juncus conglomeratus* og trådsiv *Juncus filiformis* notert. Mer næringskrevende arter som harestarr *Carex leporina*, hundegras *Dactylis glomerata*, sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, rødsvingel *Festuca rubra*, timotei *Phleum pratense*, engsoleie *Ranunculus acris*, engsyre *Rumex acetosa*, engsvingel *Schedonorus pratensis*, engsmelle *Silene vulgaris*, hvitkløver *Trifolium repens* og stornesle *Urtica dioica* tyder på en del gjødselspåvirkning.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell.

Fremmede arter

Vårpengeurt *Noccaea caerulescens* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er i dag i bruk som ammekubeite, men har tidligere nok vært slått også. Ved registreringen i 2006 var engene ikke i bruk. Fortsatt beite, dersom slått ikke lenger er mulig, anbefales. Ingen gjødsling. Rydding etter behov i kantene.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i skogslandskap med spredte plasser. Det er noen flere viktige enger ikke langt unna.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er en forholdsvis liten, og brukes for tiden til beite. Den er noe gjødsla og har middels rik flora med noen interessante arter. Lokaliteten ligger i landskap med noen viktige enger i nærheten. Lokaliteten vurderes til verdi C.

Lokalitetsnavn: Øvre Toen, alm

ID: BN00062428	Kommune: Rollag
Naturtype: Store gamle trær (D12)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Styvingstre (D1202)	Verdi: A
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 18.07.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd:	Bruk (nå): Ingen bruk
Skjøtselsplan:	Areal: 0,18 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på eget feltarbeid og tidligere beskrivelse. Lokaliteten er tidligere undersøkt av Kristina Bjureke og Anders Often (Bjureke et al. 2008).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger øst for tunet på Øvre Toen, nordøst for Veggli på østsiden av Numedalslågen. Berggrunnen består av metasandstein og glimmerskifer (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D12 Store gamle trær, utforming styvingstre (D1202), og er en gammel alm, som tidligere er blitt styvet. Stammen er tredelt og almen er meget stor. Bjureke et al. (2008) opplyser at far til nåværende eier brukte lauv fra den.

Artsmangfold

På stammen vokser flere typiske arter for store, gamle og styva edelløvtrær. Noterte arter var almeteppepose *Porella platyphylla*, ekornmose *Leucodon sciuroides*, putehårstjerne *Syntrichia ruralis*, almelav *Gyalecta ulmi* (NT), skjellnever *Peltigera praetextata*, bleikdoggnål *Sclerophora pallida* (NT), blådoggnål *Sclerophora farinacea* (VU) og mulig almekullsopp *Hypoxylon cf. vogesiacum* (NT). Nærmeste funn av blådoggnål er i Nedre Eiker. Også for flere av de øvrige artene er det langt til nærmeste kjente forekomster.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Treet brukes ikke til styving i dag. For at ikke krona skal bli for stor, med risiko for at treet faller i en storm, bør man vurdere forsiktig tilbakeskjæring av treet, f.eks. én grein av gangen, men dette bør vurderes nøye av kyndige fagpersoner først.

Del av helhetlig landskap

Treet og tilhørende arter står isolert og relativt langt mot nord i Numedalen.

Verdibegrunnelse

Dette er det eneste styvingstreet av alm med slike dimensjoner som ble observert i undersøkelsen. Trolig er det få trær av tilsvarende slag i området. Treet i seg selv (alm er rødlistet som nær truet, NT) og dessuten funn av spesialiserte arter av lav, moser og sopp, hvorav flere står på rødlista, kvalifiserer til verdi A.

Lokalitetsnavn: Årvelta

ID: BN00062390	Kommune: Rollag
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtbeiteeng (D0415)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 22.08.2013	Registrert av: Harald Bratli, Odd Stabbetorp
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Beite
Skjøtselsplan:	Areal: 2,15 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt i 19.08.2006 av Kristina Bjureke og Anders Often i forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold i jordbrukets kulturlandskap (Bjureke et al. 2008). Den ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i august 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli og Odd Stabbetorp i januar 2014, basert på eget feltarbeid og erstatter tidligere beskrivelse og avgrensning, da det har skjedd en del endringer i lokaliteten.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger ved gården Årvelta på østsiden av Numedalen i Rollag kommune. Tidligere avgrenset lokalitet omfattet et større areal på og rundt gårdstunet, der en liten engrest på 15 x 15 m på østsiden av huset ble ansett som slåttemark. I 2013 var de nærmeste arealene rundt husene inngjerdet og enga utenfor beitet med sau. Berggrunnen består av metasandstein, glimmerskifer (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er en middels rik eng brukt til beite på øst- og nordsiden av våningshuset på gården. Naturtypen er D04 Naturbeitemark med utformingen D0115 Svak lågurtbeiteeng. Vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er frisk fattigeng (G4). På enga inngår en del busker og trær, i sær i kanten bak huset, blant annet en spisslønn *Acer platanoides* og litt gråor *Alnus incana*.

Artsmangfold

Vegetasjonen er middels artsrik med blant annet flekkgrisøre *Hypochaeris maculata*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga* og smalkjempe *Plantago lanceolata*. Flere arter som er karakteristiske for litt rikere kulturmarkseng ble notert, som engkvein *Agrostis capillaris*, beitemarikåpe *Alchemilla monticola*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, kornstarr *Carex panicea*, karve *Carum carvi*, engknoppurt *Centaurea jacea*, kjerteløyentrøst *Euphrasia stricta*, sauesvingel *Festuca ovina*, markjordbær *Fragaria vesca*, aurikkelsveve *Hieracium lactucella*, hårsveve *Hieracium pilosella*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, , rødknapp *Knautia arvensis*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, finnskjegg *Nardus stricta*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, engfiol *Viola canina* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*. Tidligere er også blant annet brudespore funnet, men den ble ikke observert i 2013.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten ligger på tun, men virker lite påvirket. Et sommerfjøs står i lokaliteten.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er tidligere angitt dels som beitemark, dels som slåtteenng. I dag brukes området til sauebeite. En del buskas og trær mot skrenten bak husene.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i et lite jordbruksareal omgitt av skog i Numedal.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er middels artsrik sett i forhold til lite areal og har flere typiske arter for litt rikere beitemark i hevd. Lokaliteten er liten, men i bruk. Av den grunn settes verdien til lokalt viktig (C).

Lokalitetsnavn: Hagan

ID: BN00028590	Kommune: Sigdal
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Lågurtslåtteeeng (D0116)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 19.06.2013	Registrert av: Odd Stabbetorp
Tilstand/hevd: Svak hevd	Bruk (nå): Ingen bruk
Skjøtselsplan:	Areal: 10,19 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Odd Stabbetorp basert på eget feltarbeid og tidligere beskrivelse. Lokaliteten er tidligere undersøkt den 07.07.2005 av Kristina Bjureke og Odd Stabbetorp (Bjureke et al. 2008).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i direkte nærhet til Christian Skredvigs hjem i Eggedal kirkebygd, 510 m o h. Dette er en av de øverste engene i Eggedal kirkebygd. Berggrunnen består av kvartsitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal (på grensen til sørboreal) vegetasjonssone og svakt oseanisk seksjon (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen Slåttemark (D01) av typen lågurtslåtteeeng (D0116). Bjureke et al. (2008) karakteriserer enga slik: Enga ligger i sørvestvendt skråning ved natursti som begynner ved P-plassen til Christian Skredsvigs hjem. Ca 50 m inn på naturstien begynner enga på venstre side. Øverst og nederst er enga innsådd og troligvis gjødsle, og "går inn" under G14. Men skråningen i mittpartiet er ugjødsle, relativt tørt og rommer et høyt biologisk mangfold, og "går inn" under G7a. Ved besøket i 2013 ble det konstatert at enga ikke har vært slått siden forrige undersøkelse, og at verdien er forringet. Enga er likevel fortsatt intakt.

Artsmangfold

Ved feltundersøkelser i 2013 ble følgende engarter notert: ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, engkvein *Agrostis capillaris*, glattmarikåpe *Alchemilla glabra*, beitemarikåpe *Alchemilla monticola*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, marinøkkel *Botrychium lunaria*, bleikstarr *Carex pallescens*, engknoppurt *Centaurea jacea*, gråbakkestjerne *Erigeron acer* ssp. *acer*, sauesvingel *Festuca ovina*, markjordbær *Fragaria vesca*, hårsveve *Hieracium pilosella*, skjermesveve *Hieracium umbellatum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, flekkgrisøre *Hypochaeris maculata*, rødknapp *Knautia arvensis*, seterfrytle *Luzula multiflora* ssp. *frigida*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, smalkjempe *Plantago lanceolata*, tepperot *Potentilla erecta*, setersyre *Rumex acetosa* ssp. *lapponicus*, setersyre *Rumex acetosa* ssp. *lapponicus*, småsyre *Rumex acetosella*, føllblom *Scorzoneroideis autumnalis*, grasstjerneblom *Stellaria graminea*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, legeveronika *Veronica officinalis*, fuglevikke *Vicia cracca*, myrfiol *Viola palustris*, myrfiol *Viola palustris* og stemorsblom *Viola tricolor*. I 2005 ble forekomst av arter som engtjæreblom, flekkgrisøre, bakkeveronika, engnellik, marinøkkel, gjeldkarve, sølvmore og fagerknoppurt notert. En del mer næringskrevende engarter fantes også, som ugrasarve *Cerastium fontanum* ssp. *vulgare*, hundegras *Dactylis glomerata*, sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, rødsvingel *Festuca rubra*, stormaure *Galium mollugo*, timotei *Phleum pratense*, engrapp *Poa pratensis*, engsoleie *Ranunculus acris*, krypsoleie *Ranuncu-*

lus repens og snauveronika *Veronica serpyllifolia*. Spredt fantes litt gråor *Alnus incana*, dunbjørk *Betula pubescens*, gran *Picea abies*, furu *Pinus sylvestris*, hegg *Prunus padus*, selje *Salix caprea*, rogn *Sorbus aucuparia*, einer *Juniperus communis* og svartvier *Salix myrsinifolia*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell.

Fremmede arter

Vårpengeurt *Noccaea caerulescens* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

I 2005 ble det notert at naboen til eieren slår graset. I 2013 var eng ikke slått. Tradisjonell engslått seint i sesongen og ingen gjødsling anbefales.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i jordbrukslandskapet i Eggedal kirkebygd.

Verdibegrunnelse

Mesteparten av engene i Eggedal kirkebygd er gjødsla og innsådde. Denne eng representere et vegetasjonssamfunn som sikkert har vært utbredt over store arealer tidligere. Mangfold av til dels sjeldne arter, samt størrelsen, og fortsatt rimelig intakt eng tilsier verdi B.

Lokalitetsnavn: Halsteinrud

ID: BN00028596	Kommune: Sigdal
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 20.06.2013	Registrert av: Odd Stabbetorp
Tilstand/hevd: Svak hevd	Bruk (nå): Ingen bruk
Skjøtselsplan:	Areal: 11,07 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Odd Stabbetorp basert på tidligere beskrivelse supplert med eget feltarbeid. Lokaliteten er tidligere undersøkt den 06.07.2005 av Ann Norderhaug (Bjøreke et al. 2008).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i Nedalen ovenfor Nedalstjern på vestsiden av Eggedal. Berggrunnen består av metasandstein og glimmerskifer (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i sørboreal (grenser til mellomboreal) vegetasjonssone og svakt oseanisk seksjon (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen Slåttemark (D01) av typen svak lågurtslåtteeeng (D0115) og lågurtslåtteeeng (D0116). Bjøreke et al. (2008) karakteriserer eng slik: Lokaliteten ligger langs en gammel vei som knytter sammen flere gårder. Disse gårdene har tidligere utgjort en "helhet", men ingen av dem er lenger i drift og landskapet er i stor grad nå gjengrodd. Veien mellom gårdene har delvis blitt vanskelig framkommelig. De urterike engarealene på Halsteinrud er best bevart, men artsforekomster langs veien mellom gårdene viser at slike engarealer tidligere fantes både mellom og på de andre gårdene også. Slåtteearealene nederst, nærmest veien er gjenplantet med gran, men fortsatt artsrike. Sammen med steinrøyser forteller disse artene fortsatt om den tidligere bruken. Ved registreringen i 2013 ble det konstatert at eng ikke var slått, men at det fortsatt var artsrik slåtteeeng på lokaliteten.

Artsmangfold

Ved feltundersøkelser i 2013 ble følgende engarter notert: ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, jonsokkoll *Ajuga pyramidalis*, beitemarikåpe *Alchemilla monticola*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, harerug *Bistorta vivipara*, bleikstarr *Carex pallescens*, markjordbær *Fragaria vesca*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, kvastsveve *Hieracium cymosum*, skjærmsveve *Hieracium umbellatum*, prikkperikum *Hypericum perforatum*, flekkgrisorre *Hypochaeris maculata*, rødknapp *Knautia arvensis*, engfrytle *Luzula multiflora*, smalkjempe *Plantago lanceolata*, dunkjempe *Plantago media*, seterrapp *Poa pratensis* ssp. *alpigena*, tepperot *Potentilla erecta*, bustnype *Rosa mollis*, setersyre *Rumex acetosa* ssp. *lapponicus*, småsyre *Rumex acetosella*, skogkløver *Trifolium medium*, ballblom *Trollius europaeus*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, fuglevikke *Vicia cracca*, gjerdevikke *Vicia sepium*, engfiol *Viola canina*, engtjæreblom *Viscaria vulgaris*. Av busker og trær ble dunbjørk *Betula pubescens*, gran *Picea abies*, furu *Pinus sylvestris*, osp *Populus tremula*, hegg *Prunus padus*, selje *Salix caprea*, rogn *Sorbus aucuparia* og einer *Juniperus communis* funnet. En del mer næringskrevende engarter fantes også, som ugrasarve engmarikåpe *Alchemilla subcrenata*, sløke *Angelica sylvestris*, hundekjeks *Anthriscus sylvestris*, karve *Carum carvi*, hundegras *Dactylis glomerata*, sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, rødsvingel *Festuca rubra*, gulflatbelg *Lathyrus pratensis*, timotei *Phleum pratense* og engsoleie *Ranunculus acris*. Bringebær *Rubus idaeus* og en del skogsarter indikerer gjengroing.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

I 2013 var enga ikke slått. Tradisjonell engslått seint i sesongen og ingen gjødsling anbefales.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten er en skogs plass på vestsiden av Eggedal.

Verdibegrunnelse

Enga er fortsatt artsrik med en del interessante, dels kravfulle engarter. Den er middels stor, men hevd er manglende eller svak. Gjengroing pågår, men enga er mulig å restaurere. Verdien vurderes til lokal verdi (verdi C).

Lokalitetsnavn: Nedre Kleiv

ID: BN00028598	Kommune: Sigdal
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 19.06.2013	Registrert av: Odd Stabbetorp
Tilstand/hevd: Svak hevd	Bruk (nå): Slått?
Skjøtselsplan:	Areal: 7,91 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Odd Stabbetorp basert på tidligere beskrivelse supplert med eget feltarbeid. Lokaliteten er tidligere undersøkt den 06.07.2005 av Ann Norderhaug (Bjøreke et al. 2008).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger nordvest for Eggedal kirkebygd. Berggrunnen består av øyegneis og granitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og svakt oseenisk seksjon (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen Slåttemark (D01) av typen svak lågurtslåtteeng (D0115). Bjureke et al. (2008) karakteriserer enga slik: Enga synes å ha vært i bruk inn til nylig. Den har sannsynligvis vært noe gjødslet og det største artsmangfoldet finnes i kantene. Ved registrering i 2013 ble det konstatert at det fortsatt var artsrik slåtteeng på lokaliteten.

Artsmangfold

Ved feltundersøkelser i 2013 ble følgende engarter notert: engkvein *Agrostis capillaris*, jonsokkoll *Ajuga pyramidalis*, fjellmarikåpe *Alchemilla alpina*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, harerug *Bistorta vivipara*, bleikstarr *Carex pallescens*, slirestarr *Carex vaginata*, skogmarihand *Dactylorhiza fuchsii*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum* (dominerende), hårsveve *Hieracium pilosella* kvastsveve *Hieracium cymosum*, skjermesveve *Hieracium umbellatum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, seterfrytle *Luzula multiflora* ssp. *frigida*, finnskjegg *Nardus stricta*, smalkjempe *Plantago lanceolata*, seterrapp *Poa pratensis* ssp. *alpigena*, tepperot *Potentilla erecta*, småengkall *Rhinanthus minor*, setersyre *Rumex acetosa* ssp. *lapponicus*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, fuglevikke *Vicia cracca*, gjerdevikke *Vicia sepium*, myrfiol *Viola palustris* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*. Flekkgrisøre *Hypochaeris maculata* ble nevnt av Bjureke et al. (2008). Relativt mange arter typisk for mer næringskrevende eng fantes også, som engmarikåpe *Alchemilla subcrenata*, engreverumpe *Alopecurus pratensis*, hundekjeks *Anthriscus sylvestris*, harestarr *Carex leporina*, ugrasarve *Cerastium fontanum* ssp. *vulgare*, hundegras *Dactylis glomerata*, sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, åkersnelle *Equisetum arvense*, rødsvingel *Festuca rubra*, strandrør *Phalaroides arundinacea*, timotei *Phleum pratense*, markrapp *Poa trivialis*, engsoleie *Ranunculus acris*, krypssoleie *Ranunculus repens*, høymol *Rumex longifolius*, engsmelle *Silene vulgaris*, reinfann *Tanacetum vulgare*, hvitkløver *Trifolium repens*, stornesle *Urtica dioica* og snauveronika *Veronica serpyllifolia*. Av busker og trær ble dunbjørk *Betula pubescens*, gran *Picea abies*, osp *Populus tremula* og svartvier *Salix myrsinifolia* funnet.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Tradisjonell engslått seint i sesongen og ingen gjødsling anbefales.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i jordbruksbygd med gårdsbruk i veksling med skogsmark.

Verdibegrunnelse

Enga er fortsatt artsrik med en del interessante engarter. Den er middels stor, men det er noen tegn til gjengroing. Verdien vurderes fortsatt til verdi C.

Lokalitetsnavn: Øvre Kleiv

ID: BN00028597	Kommune: Sigdal
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0116)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 19.06.2013	Registrert av: Odd Stabbetorp
Tilstand/hevd: Svak hevd	Bruk (nå): Ingen
Skjøtselsplan:	Areal: 38,95 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juni 2013. Beskrivelsen er skrevet av Odd Stabbetorp basert på tidligere beskrivelse supplert med eget feltarbeid. Lokaliteten er tidligere undersøkt den 07.07.2005 av Ann Norderhaug (Bjøreke et al. 2008).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger nordvest for Eggedal kirkebygd. Berggrunnen består av øyegneis og granitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og svakt oseenisk seksjon (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen Slåttemark (D01) av typen svak lågurtslåtteeeng (D0115) og lågurtslåtteeeng (D0116). I 2005 ble det notert at det ikke var gårdsdrift lenger (dyreholdet opphørte i 1991), men at store engarealer fortsatt er åpne og noe blir slått. De artsrike engarealene finnes framfor alt i kantene, i skråninger, rundt knauser, på et innhegnet areal mellom huse- ne samt i skråningen nedenfor husene. Ved registreringen i 2013 så det ikke til at enga ble slått lenger, men den var lite preget av gjengroing.

Artsmangfold

Ved feltundersøkelser i 2013 ble følgende engarter notert: ryllik *Achillea millefolium*, jonsokkoll *Ajuga pyramidalis*, fjellmarikåpe *Alchemilla alpina*, skarmarikåpe *Alchemilla wichurae*, kattedot *Antennaria dioica*, harerug *Bistorta vivipara*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, bleikstarr *Carex pallescens*, slirestarr *Carex vaginata*, engsnelle *Equisetum pratense*, sauesvingel *Festuca ovina*, markjordbær *Fragaria vesca*, hvitmaure *Galium boreale*, hårsveve *Hieracium pilosella*, skjermesveve *Hieracium umbellatum*, flekkgrisøre *Hypochaeris maculata*, rødknapp *Knautia arvensis*, knollerteknapp *Lathyrus linifolius*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, seterfrytle *Luzula multiflora* ssp. *frigida*, blåtopp *Molinia caerulea*, finnskjegg *Nardus stricta*, fjelltimotei *Phleum alpinum*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, fjellrapp *Poa alpina*, tepperot *Potentilla erecta*, bustnype *Rosa mollis*, føllblom *Scorzoneroidea autumnalis*, småbergknapp *Sedum annuum*, grasstjerneblom *Stellaria graminea*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, ballblom *Trollius europaeus*, legeveronika *Veronica officinalis*, fuglevikke *Vicia cracca*, gjerdevikke *Vicia sepium*, engfiol *Viola canina*, myrfiol *Viola palustris*, stemorsblom *Viola tricolor*. Brudespore *Gymnadenia conopsea*, dunkjempe *Plantago media* og storblåfjær *Polygala vulgaris* ble i tillegg nevnt av Bjøreke et al. (2008). Den tidligere gjødsle slåtteeenga domineres av arter som hundegras *Dactylis glomerata*, engsyre *Rumex acetosa* og sølvbunke (*eschampsia cespitosa*, men rommer også mange andre arter som for eksempel småengkall *Rhinanthus minor* og skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*. Langs en bekk som renner gjennom området vokser bl.a. ballblom *Trollius europaeus*, hvitbladtistel *Cirsium heterophyllum* og skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, dvs. at det her er et innslag av ballblomeng/fuktig middels næringsrik eng. Også innslag av fuktengarter, som gråstarr *Carex canescens*, slåttestarr *Carex nigra* var. *nigra*, trådsiv *Juncus filiformis*, og noen skogsarter. Engarealene har begynt å gro igjen og bl.a. gran *Picea abies* innvaderer området fra kantene. Av busker og trær ellers ble dunbjørk *Betula pubescens*, furu *Pinus sylvestris*, osp *Populus tremula*, rogn *Sorbus aucuparia*, einer *Juniperus communis*, sølvvier *Salix glauca* og lappvier *Salix lapponum* funnet.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell. En gammel, fredet vei munner ut ovenfor hovedhuset på Øvre Kleiv.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

I 2005 var hevd opphørt i store deler av området, men noe ble fortsatt slått og noe brukt til beite. I 2013 syntes det som om hevd var opphørt. Tradisjonell engslått seint i sesongen og ingen gjødsling anbefales.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i jordbruksbygd med gårdsbruk i veksling med skogsmark.

Verdibegrunnelse

Urte- og artsrik slåttemark er sjelden i dag og gis derfor generelt høy verdi. Selv om ikke hele engarealet på Øvre Kleiv er like artsrikt, bør mest mulig av enga holdes åpen dels fordi den artsrike slåttemarka finnes i mosaikk med andre næringsrike engtyper. Enga er fortsatt artsrik med en del interessante engarter. Den er middels stor, men hevd er manglende eller svak, og det er noen tegn til gjengroing. Verdien vurderes fortsatt til verdi B.

Lokalitetsnavn: Setervoll NV for Svarttjern

ID: BN00010725	Kommune: Sigdal
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 20.08.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak hevd	Bruk (nå): I bruk til slått
Skjøtelsesplan:	Areal: 1,86 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i august 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på tidligere beskrivelse supplert med eget feltarbeid. Lokaliteten ligger innenfor Trillemarka naturreservat.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i lia nordvest for Svarttjern vest for Grønhovdsroa i Sigdal kommune. Berggrunnen består av metasandstein og glimmerskifer (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellom-boreal vegetasjonssone og svakt oseanisk seksjon (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen Slåttemark (D01) av typen svak lågurtslåtteeeng (D0115). Dette er en gammel setervoll, som nylig er ryddet og slått gjenopptatt. På vollen står to løer og et seterhus. Vegetasjonen bærer tydelig preg av å ha vært uten hevd i lang tid, særlig i kantene. Fuktigere partier har sterk mosedominans og lite engvegetasjon. Sentrale deler har mer intakt engvegetasjon, engkveineng og finnskjegegng.

Artsmangfold

Vegetasjonen var dominert av typiske fattigengarter med økende innslag av skogsarter mot kantene. Ved befaringene ble engkvein *Agrostis capillaris*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, seterstarr *Carex brunnescens*, sumphaukeskjegg *Crepis paludosa*, flekkmarihand *Dactylorhiza maculata*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, finnskjeegg *Nardus stricta*, tepperot *Potentilla*

erecta, myrfiol *Viola palustris*, trådsiv *Juncus filiformis*, hvitveis *Anemone nemorosa*, skogburkne *Athyrium filix-femina*, smyle *Avenella flexuosa*, fugletelg *Gymnocarpium dryopteris*, hårfrytle *Luzula pilosa*, maiblom *Maianthemum bifolium*, stormarimjelle *Melampyrum pratense*, småmarimjelle *Melampyrum sylvaticum*, hengeving *Phegopteris connectilis*, gullris *Solidago virgaurea*, skogstjerne *Trientalis europaea*, blåbær *Vaccinium myrtillus*, bringebær *Rubus idaeus*, engsyre *Rumex acetosa*. Dunbjørk *Betula pubescens*, gran *Picea abies* og rogn *Sorbus aucuparia* står i kant. Hvitsoleie *Ranunculus platanifolius* ble også funnet i kant av enga.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen spesiell.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

I 2014 var enga nylig slått og det var rydda vekk en del trær. Høyet var lagt i kant av enga. Tradisjonell engslått seint i sesongen og ingen gjødsling anbefales (det siste neppe aktuelt uansett).

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten er en setervoll i skogslandskap.

Verdibegrunnelse

Enga er et restaureringsobjekt, og det er nylig igangsatt tiltak. Vegetasjonen er artsfattig, og engtypen er også en vanlig type. Siden lokaliteten slås vurderes enga å ha lokal verdi (verdi C).

Lokalitetsnavn: Oseberg

ID: BN00047350	Kommune: Øvre Eiker
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Kalkbeiteeng (D0417)	Verdi: B
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 04.07.2013	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Ingen
Skjøtelsplan:	Areal: 6,53 daa

Innledning

Lokaliteten er tidligere lagt inn som slåttemark i naturbase. Den ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli i november 2013, basert på eget feltarbeid og erstatter tidligere beskrivelse og avgrensing.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger ved Oseberg rett nord for Hokksund i Øvre Eiker kommune. Her ligger en tidligere beitemark i sørvestvendt skråning med jorder på alle kanter med unntak av mot sørvest, der lokaliteten grenser til edelløvskog. Trolig har større deler av skogen, som ligger omkranset av åker på alle sider vært beitemark eller beitet skog tidligere, men på grunn av opphør av bruk har området grodd igjen. Lokaliteten ligger under en stor kraftlinje, og linjerydding sammen med grunnlendt mark har trolig bidratt til at området fortsatt er åpent. Berggrunnen består av fyllitt og glimmerskifer (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i boreonemoral vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er en kalkrik tørreng av naturtypen D04 Naturbeitemark med utformingen D0417 Kalkbeiteeng. Vanligste vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er tørr, meget baserik eng i lavlandet (G6). Litt kantkratt og bergknausvegetasjon inngår også. Enga er stor sett åpen, men i gjengroing på grunn av opphørt bruk, og en del busker litt trær inngår. Det er gradvis overgang mot skogdekt beite og etter hvert en blanding av kalkfuruskog og edelløvskog. Litt ask *Fraxinus excelsior*, furu *Pinus sylvestris*, osp *Populus tremula*, hegg *Prunus padus*, rogn *Sorbus aucuparia*, einer *Juniperus communis*, geitved *Rhamnus catharticus* og kjøtttype *Rosa canina* ble notert i tre- og busksjikt. Ask er vurdert som nær truet (NT) på rødlista fra 2010.

Artsmangfold

Vegetasjonen er artsrik og med en del arter som er karakteristiske for kalkrike tørre enger i kontinentale områder. Flere av artene er sjeldne. Mest interessant var funn av smalfrøstjerne *Thalictrum simplex*, som er rødlistet som nær truet (NT), men som er ganske sjelden i regionen. Den ble registrert på tre ulike steder, blant annet rett i nærheten av en gapahuk. Arten er kjent i området fra tidligere. Det sammen gjelder i følge Artskart rødlisteartene vårveronika (NT, nær truet), legesteinfrø (NT, nær truet), legevendelrot (NT, nær truet), hasselkjuke (NT, nær truet) og enghaukeskjegg (VU, sårbar). Av andre arter kan nevnes bakkemynte *Acinos arvensis*, åkermåne *Agrimonia eupatoria*, engkvein *Agrostis capillaris*, fløyelsmarikåpe *Alchemilla glaucescens*, vill-løk *Allium oleraceum*, dunhavre *Avenula pubescens*, hjertegras *Briza media*, fagerklokke *Campanula persicifolia*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, engknoppurt *Centaurea jacea*, fagerknoppurt *Centaurea scabiosa*, kransmynte *Clinopodium vulgare*, gulrot *Daucus carota*, bakkesvingel *Festuca ovina*, markjordbær *Fragaria vesca*, hvitmaure *Galium boreale*, gulmaure *Galium verum*, hårsveve *Hieracium pilosella*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, prikkperikum *Hypericum perforatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, knollerteknapp *Lathyrus linifolius*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, dunkjempe *Plantago media*, sølvmore *Potentilla argentea*, marianøkleblom *Primula veris*, krattsoleie *Ranunculus polyanthemos*, småsyre *Rumex acetosella*, skogkløver *Trifolium medium*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, legeveronika *Veronica officinalis*, engfiol *Viola canina*, bakkefiol *Viola collina*, stemorsblom *Viola tricolor* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er i sterkt gjengroing og dessuten preget av mye hogstavfall fra linjerydding under kraftlinja. Rundt gapahuken er engvegetasjonen noe ruderatpreget og påvirket av ferdsel.

Fremmede arter

Litt gul gåseblom *Cota tinctoria*, vårpengeurt *Noccaea caerulea* og tysk mure *Potentilla thuringiaca* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Lokaliteten er tidligere angitt som slåtteeing, men lokaliteten har nok først og fremst vært brukt til beite tidligere. Grunneier kan opplyse at området ble beita med kyr fram til 1971 og at dette var den tradisjonelle bruken inntil opphør. Trolig har hele det skogdekte området nedenfor lokaliteten også vært mer eller mindre åpen beitemark. Funn av nikkesmelle, krattsoleie og andre kulturmarksarter i skogen indikerer det. For å ivareta den artsrike kalktørrengvegetasjonen bør busker og kratt holdes nede, engvegetasjonen holdes lavvokst og dødt gras bør ikke få hope seg opp. Gjødsling må unngås. Fjerning av fremmede arter bør foretas. Storfibeite med passe beitetrykk er gunstig, alternativt kan enga slås dersom det ikke er mulig med beite. Nedbygging og andre inngrep må unngås. Gapahuken som står i sørvest medfører litt slitasje, og det er kommet inn litt ugrasarter her, men det utgjør ikke noe problem i dag. Linjerydding holder kratt og skog unna, men hogstavfallet må fjernes.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i åpent jordbrukslandskap omgitt av åker med artsrike kantsoner og gjen-grodde beiter.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er artsrik og har et karakteristisk utvalg med arter for kalkrike, kontinentale tørre enger. Naturtypen er sjelden og i tilbakegang. Enga gror sakte igjen på grunn av tørt og grunnlendt jordsmonn og linjerydding. Forekomst av flere rødlistearter i kategori nær truet, og tidligere funn av VU-art tilsier at lokaliteten har verdi viktig (B), selv om lokaliteten er tatt ut av ordi-nær bruk til beite.

Lokalitetsnavn: Oseberg nord

ID: NIBU22	Kommune: Øvre Eiker
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Kalkbeiteeng (D0417)	Verdi: B
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 04.07.2013	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Ingen
Skjøtselsplan:	Areal: 2,32 daa

Innledning

Lokaliteten er undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2013. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli i november 2013, basert på eget feltarbeid i 04.07.2013.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten omfatter en kalkknaus og engvegetasjon på den nordøstre delen av Oseberg rett nord for Hokksund i Øvre Eiker kommune. Her ligger en tidligere beitemark med jorder på alle kanter med unntak av mot vest, der lokaliteten grenser til edelløvskog. Trolig har større deler av skogen, som ligger omkranset av åker på alle sider vært beitemark eller beitet skog tidligere, men på grunn av opphør av bruk har området grodd igjen. Lokaliteten ligger under en stor kraftlinje, og linjerydding sammen med grunnlendt mark har trolig bidratt til at området fortsatt er åpent. Berggrunnen består av fyllitt og glimmerskifer (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i boreonemoral vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er en kalkrik tørreng av naturtypen D04 Naturbeitemark med utformingen D0417 Kalkbeiteeng. Vegetasjonstype etter Fremstad (1997) er tørr, meget baserik eng i lavlandet (G6), samt litt kantkratt og bergknausvegetasjon. Enga er stor sett åpen, men i gjengroing på grunn av opphørt bruk og en del busker og litt trær inngår. Det er gradvis overgang mot skogdekt beite og etter hvert en blanding av kalkfuruskog og edelløvskog. I tre- og busksjikt inngår litt hassel *Corylus avellana*, ask *Fraxinus excelsior*, sommereik *Quercus robur* og einer *Juniperus communis*. Ask er vurdert som nær truet (NT) på rødlista fra 2010.

Artsmangfold

Vegetasjonen er artsrik og med en del arter som er karakteristiske for kalkrike tørre enger i kontinentale områder. Flere av artene er sjeldne. Mest interessant var funn av dragehode *Dracocephalum ruyschiana*, som er rødlistet som sårbar (VU). Den vokste på toppen av kalkknausen over et areal på ca 2,5 x 2,5 m, rikt fertil. Arten er utpekt som prioritert art etter naturmangfoldloven. Blant flere andre interessante arter kan også vårmure *Potentilla tabernaemontani* og krattssoleie *Ranunculus polyanthemos* framheves. Av andre arter kan nevnes bakke-mynte *Acinos arvensis*, engkvein *Agrostis capillaris*, svartburkne *Asplenium trichomanes*, dunhavre *Avenula pubescens*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, liljekonvall *Convallaria majalis*, dvergmispel *Cotoneaster integerrimus*, markjordbær *Fragaria vesca*, nakkebær *Fragaria viridis*, hvitmaure *Galium boreale*, gulmaure *Galium verum*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, blåveis *Hepatica nobilis*, hårsveve *Hieracium pilosella*, smørbukk *Hylotelephium maximum*, firkantperikum *Hypericum maculatum*, rødknapp *Knautia arvensis*, knollerteknapp *Lathyrus linifolius*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, gjeldkarve *Pimpinella*

saxifraga, dunkjempe *Plantago media*, sølvmure *Potentilla argentea*, marianøkleblom *Primula veris*, teiebær *Rubus saxatilis*, bitterbergknapp *Sedum acre*, hvitbergknapp *Sedum album*, skogkløver *Trifolium medium*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, legeveronika *Veronica officinalis*, engfiol *Viola canina*, stemorsblom *Viola tricolor* og engtjæreblom *Viscaria vulgaris*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er i sterkt gjengroing og dessuten preget av mye hogstavfall fra linjerydding under kraftlinja.

Fremmede arter

Litt bulkemispel *Cotoneaster bullatus*, vårpengeurt *Noccaea caerulescens* og rødhyll *Sambucus racemosa* ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Grunneier kan opplyse at området ble beita med kyr fram til 1971 og at dette var den tradisjonelle bruken inntil opphør. Trolig har hele det skogdekte området nedenfor lokaliteten også vært mer eller mindre åpen beitemark. Funn av nikkesmelle, krattssoleie og andre kulturmarksarter i skogen indikerer det. Den nærmeste delen av skogen er et relativt åpent bjørkebestand med kulturmarksvegetasjon. For å ivareta den artsrike kalktørrengvegetasjonen bør busker og kratt holdes nede, engvegetasjonen holdes lavvokst og dødt gras bør ikke få hope seg opp. Gjødsling må unngås. Fjerning av fremmede arter bør foretas. Storfebeite med passe beite-trykk er gunstig, alternativt kan enga slås dersom det ikke er mulig med beite. Nedbygging og andre inngrep må unngås. Linjerydding holder kratt og skog unna, men hogstavfallet må fjernes.

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten ligger i åpent jordbrukslandskap omgitt av åker med artsrike kantsoner og gjen-grodde beiter.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er artsrik og har et karakteristisk utvalg med arter for kalkrike, kontinentale tørre enger. Naturtypen er sjelden og i tilbakegang. Enga gror sakte igjen på grunn av tørt og grunn-lendt jordsmonn og linjerydding. Forekomst av den prioriterte arten dragehode, som er rødlistet som sårbar, tilsier at lokaliteten har verdi viktig (B), selv om lokaliteten er tatt ut av ordinær bruk til beite.

Lokalitetsnavn: Breiehagen, Hagaåkeren

ID: NIBU23	Kommune: Ål
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Fattig slåtteeng (D0126), rik slåtte- Verdi: A eng (D0127), fattig slåttefukteng (D0128).	
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 01.07.2014	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God, under restaurering	Bruk (nå): Sein slått med etterbeite
Skjøtelsplan: Ja	Areal: 2,04 daa

Innledning

Lokaliteten er sist registrert 01.07.2014 av Ellen Svalheim (Bioforsk) i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" på oppdrag for Fylkesmannen i Buskerud. Med på registreringen var også amatørentomolog Per Furuseth og grunneier/ornitolog Torgrim Breiehagen. Denne beskrivelsen bygger på registreringen i juli 2014. Grunneier Torgrim Breiehagen har videreformidlet opplysninger om tidligere registreringer, samt gitt verdifulle opplysninger om tidligere og nåværende drift på eiendommen Breiehagen. Alt dette ligger til grunn for avgrensning og verdisetting av lokaliteten. Følgende fagpersoner

har artsregistrert på Breiehagen tidligere: Hans Ivar Nesse 07.09.2000 i forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold i Hallingdal fra 2000–2003 (Nesse 2003), Bjørn Harald Larsen 30.6.2010 i forbindelse med supplerende naturtypekartlegging i Hemsedal kommune for Fylkesmannen i Buskerud. Leif Simonsen i 2010 ved utarbeiding av skjøtselsplan. Torgrim Breiehagen registrerer fortløpende fugler i Breiehagen (se artsobservasjoner for fugl) og en hekkefugltaksering (punkt- og karteringsmetoden) ble startet våren 2014. Registrering av insekter (sommerfugler, biller m.fl.) og edderkopper ble startet i 2013 av Per Furuseth og blir videreført i årene fremover. Materialet er under bearbeidelse og flere arter er allerede lagt inn i Artsobservasjoner for småkryp. Denne lokaliteten er ny og ligger utenfor tidligere avgrenset Naturbase-lokalitet på Breiehagen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Breiehagen ligger i hellende terreng i den sørøstvendte lia langs Strandefjorden, på nordsida av fjorden. Deler av innmarksarealene var preget av gjengroing, men har de seinere årene blitt restaurert. Den avgrensede lokaliteten Hagaåkern ligger i øvre deler av innmarksarealene rett opp for nybygget innhus med garasje. Berggrunnen i området består av gabbro og amfibolitt, og det er djupe, morenemasser i denne lia. Området ligger i nordboreal vegetasjonssone og i vegetasjonsseksjon, OC, overgangsseksjon.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Slåttemarka i den nordvestligste delen av lokaliteten har god tilstand og har kontinuitet i årlig slått. Lengre øst har gjengroing pågått over noe tid fram til nåværende grunneier satte i gang gradvis gjenåpning og slått. De øvre delene av lokaliteten er tørr, mens nedre deler er fuktigere, videre er det et fuktig langs bekk. Følgende utforminger finnes innen området; fattig slåtteeng (KA 3 og UF 2-3) med innslag av D0127 rik slåtteeng (KA 4 og UF 2-3). I midtre deler langs bekk som nå er tresatt forekommer D0128 fattig (til middels rik) slåttefukteng (KA 3 (-4) og UF 1-2). Vegetasjonstyper; den dominerende vegetasjonstypen er frisk fattigeng (gulaks-engkvein-eng, G4a) med innslag av tørr til frisk, middels baserik flekkgriseøreng (Fremstad, G7b). De fuktigere arealene langs bekk er i dag delvis preget av gjengroing og lauvoppslag; her finnes våt/fuktig, middels næringsrik eng (G12). De øvre og nordøstlige delene av lokaliteten er preget av gjengroing med osp. I skogen på oppsiden av avgrenset lokalitet har det tidligere blitt beitet. Her finnes fortsatt rester etter engflora.

Artsmangfold

Enga er gjennomgående artsrik, med ofte mer enn 20 gode engarter representert, spesielt gjelder det i de øvre delene. Relativt hyppig forekommende engarter er gjeldkarve, karve, tiriltunge, flekkgriseøre, engtjæreblom, harerug, prestekrage, blåklokke, rødknapp, rødkløver, skogkløver, hvitkløver, fuglevikke, gjerdevikke, hvitmaure, engfiol, vårpengurt, skogstorke-nebb, engsmelle, legeveronica, ryllik, engfrytle, gulaks, engkvein, finnskjegg. Flere steder ble det observert marinøkkel og i de øvre nordvestlige delene vokste mye engnellik sammen med tiriltunge og gulaks. I de nedre delene av lokaliteten er det innslag av tidligere innsådde gras som engreverumpe, timotei, hundegras. Videre finnes her forfallsarter som geitrams. På tørre mark vokser smørbukk og bitterbergknapp, og i fuktig langs bekken; hvitbladtistel, tyrihjel, sølvbunke, mjørdurt, sløke, enghumleblom og karve. I skogkanten vokser teiebær, skogkløver, skogmarimjelle, lundrapp, hårfrytle, hengeaks, fingerstarr, smyle og blåbær. Av sommerfugler er sotmåler (flere ind.) og brun engmåler registrert 01.07.2014, men det er uklart hvilke sommerfuglarter som bør klassifisere som typiske engarter (slåttengarter). Andre insektarter og edderkopper blir lagt til fortløpende i de neste årene etter registrering. Fem rødlistarter av fugler er observert i området: bergirisk - NT (på trekk flere ganger og mating av utfløyne unger midt i Hagaåkern), rosenfink – VU (næringsøk om våren i juni eller syngende hann), tornirisk – NT (på trekk: næringsøk) og sanglerke - VU (næringsøk om våren). I tillegg er den sjeldne hauksangeren (EN – som hekkefugl) ringmerket 10.09.2010 (2. funn i Hallingdal). I tillegg har den sjeldne hvitryggspetten blitt observert næringsøkene i kantområdet (en hunn 04.04 og 15.4.1976). Flere arter bruker slåttemark som næringsøksområde, bl.a. grønnspekk og vendehals og flere spurvefuglarter (sangere og fluesnappere).

Bruk, tilstand og påvirkning

De nordvestlige delene av slåtteeenga var i 2014 i god tilstand og har blitt holdt i hevd med årlig slått. Her ble det slått med ljà fram til 1984, og siden slått med tohjulsslåmaskin. I den nedre sørvestlige delen har det trolig vært dyrket/overflatedyrket siden det forekommer innslag av kulturplanter. Før 1950 ble mye av Hagaåkeren brukt til havre eller grasproduksjon og sannsynligvis gjødslet med naturgjødsel, etter den tid er området ikke blitt pløyd eller gjødslet. De øvre, vestlige delene av lokaliteten har siden 1985 vært i forfall inntil slått ble gjenopptatt for tre år siden. Området blir nå slått seint hvert år. Enga blir ikke gjødslet. Fra 2015 vil enga også etterbeites av storfe og sau.

Fremmede arter

Ingen observert.

Skjøtsel og hensyn

Det anbefales å fortsette restaureringen med gradvis gjenåpning og rydding i de øvre deler av lokaliteten, spesielt rundt bekk og i de vestligste delene der osp har skutt opp. Videre er det viktig å opprettholde årlig sein slått og helst med etterbeite. Det vil være positivt om den tilgrensende, tidligere beita hagemarka, igjen tilrettelegges for beiting. For mer detaljerte skjøtelsesråd se skjøtelsesplan, 2014.

Del av helhetlig landskap

Det er registrert og avgrenset flere verdifulle slåttemarker på Breiehagen. Innmarksarealene på eiendommen er småskalapreget, og kulturlandskapet er helhetlig og variert med bl.a. kultur-elementer som er viktige for biomangfoldet slik som rydningsrøyser, steingjerder, gammel forløe med ubehandla treverk, flere gamle hustufter (husmannsplasser) og gamle ferdselsveier mm. Kulturlandskapet på Breiehagen må karakteriseres som artsrikt og variert, og utgjør en del av et større, verdifullt kulturlandskap i den bratte lia langs solsida av Strandefjorden.

Verdibegrunnelse

Verdi A - svært viktig. Lokaliteten er variert og inneholder alt fra slåttemark i god hevd med A-verdi, til fuktigere engarealer som er preget av forfall med foreløpig lavere verdi. Slått på hele arealet blir nå gjennomført hvert år med årlig sein slått og etterbeite. Lokaliteten innehar jevnt over 20 gode indikatorarter for eng, og varierer med hensyn til fuktighet og rikhet. Det er videre registrert fem rødlista fugler i eller i tilknytning til eng. Det forekommer flere nærliggende slåt-teteiger på Breiehagen, og kulturlandskapet er småskalapreget, helhetlig og variert med en rekke kulturelementer som også er viktige for biomangfoldet, slik som rydningsrøyser, steingjerder og gamle bygninger med ubehandla treverk.

Lokalitetsnavn: Breiehagen, Bliemålet

ID: BN00012762	Kommune: Ål
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype: Erstatningsbiotoper på berg og åpen jord (D52)
Utforming: Fattig slåtteeeng (D0126), rik slåtteeeng (D0127).	Verdi: A
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 01.07.2014	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Sein slått med etterbeite
Skjøtelsesplan: Ja	Areal: 1,29 daa

Innledning

Lokaliteten er sist registrert 01.07.2014 av Ellen Svalheim (Bioforsk) i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" på oppdrag for Fylkesmannen i Buskerud. Med på registreringen var også amatørentomolog Per Furuseth og grunneier/ornitolog Torgrim Breiehagen. Denne beskrivelsen bygger på registreringen i juli 2014.

Grunneier Torgrim Breiehagen har videreformidlet opplysninger om tidligere registreringer, samt gitt verdifulle opplysninger om tidligere og nåværende drift på eiendommen Breiehagen. Alt dette ligger til grunn for avgrensning og verdisetting av lokaliteten. Følgende fagpersoner har artsregistrert på Breiehagen tidligere: Hans Ivar Nesse 07.09.2000 i forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold i Hallingdal fra 2000–2003 (Nesse 2003), Bjørn Harald Larsen 30.6.2010 i forbindelse med supplerende naturtypekartlegging i Hemsedal kommune for Fylkesmannen i Buskerud. Leif Simonsen i 2010 ved utarbeiding av skjøtselsplan. Torgrim Breiehagen registrerer fortløpende fugler i Breiehagen (se artsobservasjoner for fugl) og en hekkefugltaksering (punkt- og karteringsmetoden) av naturbeite/hagemarka, inkludert slåttengene, ble startet våren 2014 med full oppstart i 2015. Registrering av insekter (sommerfugler, biller m.fl.) og edderkopper ble startet i 2013 av Per Furuseth og blir videreført i årene fremover. Materialet er under bearbeidelse og flere arter er allerede lagt inn i Artsobservasjoner for småkryp. Lokalitet BN00012762 ble av Larsen avgrenset som et stort polygon i 2010 som innbefatter store deler av det ekstensivt drevne naturbeite/hagemark/ slåttemark området. Etter registrering i 2014 er dette delt opp i tre mindre polygoner, hvorav denne lokaliteten har beholdt det gamle Id nummeret i Naturbase.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Breiehagen ligger i hellende terreng i den sørøstvendte lia langs Strandefjorden, på nordsida av fjorden. Deler av innmarksarealene som denne lokaliteten ligger innenfor var preget av gjengroing fram til 2008. Den avgrensede lokaliteten ligger rett vest for nybygd uthus, og har gjennom perioden uten drift beholdt det åpne preget. Berggrunnen i området består av gabbro og amfibolitt, og det er djupe, morenemasser i denne lia. Området ligger i nordboreal vegetasjonssone og i vegetasjonsseksjon, OC, overgangsseksjon.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Denne slåtteenga er jevnt over i god tilstand, spesielt i de øvre og midtre deler. Enga har god slåttemarksstruktur, med kortvokst feltsjikt og artene jevnt fordelt. I nedre, fuktigere deler er enga fortsatt noe preget av restaurering med dominerende arter som karve, hundegras og brennesle. Enga veksler mellom utformingene D0126 fattig slåtteeng (KA 3 og UF 2-3) som i øvre deler går over i D0127 rik slåtteeng (KA 4 og UF 2-3). I nedkant er ei stor, langsgående rydningsrøys og avgrenset som delnaturtype D52 Erstatningsbiotoper på berg og åpen jord, med utforming D5205 Steinrøyser og steingjerder. Vegetasjonstyper; frisk fattigeng (gulaks-engkvein-eng, G4a) og tørr til frisk, middels baserik dunhavre-dunkjempeeng (Fremstad, G7b).

Artsmangfold

Enga er gjennomgående artsrik, med ofte mer en 25 habitatspesialister representert, spesielt gjelder det i de øvre delene. Disse artene ble registrert med gode forekomster; engnellik, dunkjempe, harerug, engfiol, rødknapp, gjeldkarve, karve, kjerteløyentrøst, aurikkelsveve, prestekrage, ryllik, tirilltunge, fuglevikke, skogkløver, hvitkløver, stemorsblom, tveskjeggveronika, engsmelle, bråtestarr, bleikstarr, engfrytle, knegras, fjelltimotei, gulaks, dunhavre, rødsvingel, sølvbunke. Det ble registrert marinøkkel på flere steder. I de nedre delene var det fuktigere og stedvis dominans av karve, brennesle, fuglevikke, løvetann og hundegras. Av sommerfugler er sotmåler (med flere ind.) og flere andre arter registrert 01.07.2014, men det er uklart hvilke sommerfuglarter som bør klassifisere som typiske engarter (slåttengarter). Andre insekter og edderkopper blir lagt til fortløpende i de neste årene etter registrering. En rødlistet fugl er observert i området: rosenfink – VU (syngende hann om våren flere ganger). Flere spurvefuglarter bruker slåttemark og kantområdene som næringssøksområde i hekketiden (flere sangere og fluesnapper). Spetteartene grønnspekk og vendehals er registrert maurspisene.

Bruk, tilstand og påvirkning

Breiehagen ble drevet aktivt fram til 1984 med sauedrift (ca. 70-90 vinterfora dyr). Etter dette ble innmarksarealene leid bort til storfebeite (10-15 kalver/kviger). Sauer beita kun på høsten. I 2008 tok nåværende grunneier over eiendommen, og satte i gang et omfattende restaureringsarbeid med å hugge ut gran, furu og gråor av et tidligere, større naturbeite/hagemark/slåttemarksområde rett vest for tunet. Denne avgrensede lokaliteten ligger innenfor dette

området. Det har tidligere trolig ikke blitt verken gjødslet, eller pløyd i området siden 1930-årene. Grunneier mener at denne slåtteteigen ble trolig slått fram t.o.m krigen. Etter dette har det bare blitt beitet her. Denne enga grodde aldri helt igjen, men ble holdt oppe av beitingen. Området har siden 2011 blitt slått seint og etterbeita av storfe (ca. 15 kalver/kviger) og sau (ca. 100 fra 1. okt.) som beiter slåttemarka i sammenheng med omkringliggende naturbeite og hagemark. Fra 2015 vil antallet kalver/kviger øke.

Fremmede arter

Ingen observert.

Skjøtsel og hensyn

Det anbefales å fortsette årlig, sein slått med etterbeite. Videre bør det jevnlig ryddes tilgrensende kanter. For mer detaljerte skjøtselsråd se skjøtselsplan, 2014.

Del av helhetlig landskap

Det er registrert og avgrenset flere verdifulle slåttemarkar på Breiehagen. Innmarksarealene på eiendommen er småskalapreget og kulturlandskapet er helhetlig og variert med bl.a. kultur-elementer som er viktige for biomangfoldet slik som rydningsrøyser, steingjerder, gammel forløe med ubehandla treverk, flere gamle hustuffer (husmannsplasser) og gamle ferdselsveier mm. Kulturlandskapet på Breiehagen må karakteriseres som artsrikt og variert, og utgjør en del av et større, verdifullt kulturlandskap i den bratte lia langs solsida av Strandefjorden.

Verdibegrunnelse

Verdi A - svært viktig. Dette er ei artsrik tørreng med jevnt over 25 gode indikatorarter for engplanter. Lokaliteten har god tilstand til tross for opphør av slått i lengre tid. De tre siste årene har tradisjonell skjøtsel blitt gjenopptatt med sein slått og etterbeite, og enga har over store deler i 2014 en lavvokst og fin slåttemarksstruktur. Lokaliteten er middels variert fra tørr- til litt fuktigere. Det forekommer tre andre avgrensa, verdifulle slåtteenger på Breiehagen, og kulturlandskapet er småskalapreget og variert med kulturelementer som rydningsrøyser, steingjerder mm.

Lokalitetsnavn: Breiehagen, Plassen

ID: NIBU24	Kommune: Ål
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype: Erstatningsbiotoper på berg og åpen jord (D52)
Utforming: Fattig slåtteeng (D0126), rik slåtteeng (D0127), steinrøyser og steingjerder (D5205)	Verdi: A
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 01.07.2014	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Sein slått med etterbeite
Skjøtselsplan: Ja	Areal: 1,03 daa

Innledning

Lokaliteten er sist registrert 01.07.2014 av Ellen Svalheim (Bioforsk) i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" på oppdrag for Fylkesmannen i Buskerud. Med på registreringen var også amatørentomolog Per Furuseth og grunneier/ornitolog Torgrim Breiehagen. Denne beskrivelsen bygger på registreringen i juli 2014. Grunneier Torgrim Breiehagen har videreformidlet opplysninger om tidligere registreringer, samt gitt verdifulle opplysninger om tidligere og nåværende drift på eiendommen Breiehagen. Alt dette ligger til grunn for avgrensning og verdisetting av lokaliteten. Følgende fagpersoner har artsregistrert på Breiehagen tidligere: Hans Ivar Nesse 07.09.2000 i forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold i Hallingdal fra 2000–2003 (Nesse 2003), Bjørn Harald Larsen

30.6.2010 i forbindelse med supplerende naturtypekartlegging i Hemsedal kommune for Fylkesmannen i Buskerud. Leif Simonsen i 2010 ved utarbeiding av skjøtselsplan. Torgrim Breiehagen registrerer fortløpende fugler i Breiehagen (se artsobservasjoner for fugl) og en hekkefugltaksering (punkt- og karteringsmetoden) av naturbeite/hagemarka og alle slåtteeengene inkludert ble startet våren 2014 med full oppstart i 2015. Registrering av insekter (sommerfugler, biller m.fl.) og edderkopper ble startet i 2013 av Per Furuseth og blir videreført i årene fremover. Materialet er under bearbeidelse og flere arter er allerede lagt inn i Artsobservasjoner for småkryp. Lokalitet BN00012762 ble av Larsen avgrenset som et stort polygon i 2010. Etter registrering i 2014 er dette delt opp i tre mindre polygoner, hvorav denne lokaliteten er skilt ut av det gamle større polygonet.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Breiehagen ligger i hellende terreng i den sørøstvendte lia langs Strandefjorden, på nordsida av fjorden. Deler av innmarksarealene som denne lokaliteten ligger innenfor var preget av gjengroing fram til 2008. Den avgrensede lokaliteten Plassen ligger rett sørøst for tunet på nabogården Djupedokki, og har gjennom perioden uten drift beholdt det åpne preget. Berggrunnen i området består av gabbro og amfibolitt, og det er djupe, morenemasser i denne lia. Området ligger i nordboreal vegetasjonssone og i vegetasjonsseksjon, OC, overgangsseksjon.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Denne slåtteeenga har god tilstand. Enga har en fin slåttemarksstruktur, med kortvokst feltsjikt og artene jevnt fordelt over store deler av arealet. Enga er ei tørr eng av utformingen D0127 rik slåtteeeng (KA 4 og UF 2-3). I nedkant er ei stor, langsgående rydningsrøys og avgrenset som delnaturtype D52 Erstatningsbiotoper på berg og åpen jord, med utforming D5205 Steinrøyser og steingjerder. Vegetasjonstyper; Hovedsakelig tørr til frisk, middels baserik dunhavre/ dunkjempeeng/ flekkgriseøre-eng (Fremstad, G7b).

Artsmangfold

Enga er gjennomgående artsrik, med ofte mer en 25 gode engarter representert over det meste av arealet. Disse artene ble registrert med gode forekomster; engnellik, dunkjempe, flekkgriseøre, dunhavre, småengkall, kattefot, kjerteløyentrøst, prestekrage (mye), gulaks, gjeldkarve, markjordbær, engsmelle, engfiol, skogkløver, hvitkløver, tirilltunge, rødknapp, aurikkelsveve, hårsveve, fuglevikke, legeveronika, ryllik, engfrytle, blåklokke, engrapp. Det forekom en mer åpen sandskråning nær traktorvei. Her vokste småsmelle, engnellik og småsyre. Slike åpne, varme, sandholdige områder er viktige habitater for en rekke insekter. Det holdes som sannsynlig at det finnes rødlistede insekter innen lokaliteten. Av sommerfugler er sotmåler og flere andre arter registrert 01.07.2014, men det er uklart hvilke sommerfuglarter som bør klassifisere som typiske engarter (slåttengarter). Andre insektarter og edderkopper blir lagt til fortløpende i de neste årene etter registrering. Flere spurvefuglarter bruker slåttemark og kantområdene som næringsøksområde i hekketiden. Spetteartene grønnspett og vendehals er registrerte maurspisene.

Bruk, tilstand og påvirkning

Den avgrensede enga, Plassen, tilhørte husmannsplassen Hagajordet under gården Breiehagen. Breiehagen ble drevet aktivt fram til 1984 med sauedrift (ca.70-90 vinterfora dyr). Etter dette ble innmarksarealene leid bort til storfe (10-15 kalver/kviger). Sauer beita kun på høsten. I 2008 tok nåværende grunneier over eiendommen, og satte i gang et omfattende restaureringsarbeid med å hugge ut gran, furu og gråor av et tidligere, større naturbeite/hagemark/ slåttemarksområde rett vest for tunet. Denne avgrensede lokaliteten ligger innenfor dette området. Grunneier mener at denne slåtteteigen ble slått fram t.o.m krigen. Det ligger ennå hesjestaur i rydningsrøysa i nedkant. Etter dette har området bare blitt beitet. Denne enga grodde aldri helt igjen, men ble nok holdt oppe av beitingen og det at den er så tørr. Det har tidligere trolig ikke blitt verken gjødslet, eller pløyd i området siden 1930-årene, kanskje ikke siden ca. år 1900 da husmannsplassen ble fraflyttet? (se Ål Bygdesoge 2008). Området har siden 2011 blitt slått seint og etterbeita av storfe (ca. 15 kalver/kviger) og sau (ca. 100 fra 1. okt.), som beiter slått-

temarka i sammenheng med omkringliggende naturbeite og hagemark. Fra 2015 vil antall kalver/kviger som beiter øke.

Fremmede arter

Ingen observert.

Skjøtsel og hensyn

Det anbefales å fortsette årlig, sein slått med etterbeite. Videre bør det jevnlig ryddes tilgrensende kanter. For mer detaljerte skjøtselsråd se skjøtselsplan, 2014.

Del av helhetlig landskap

Det er registrert og avgrenset flere verdifulle slåttemarkar på Breiehagen. Innmarksarealene på eiendommen er småskalapreget og kulturlandskapet er helhetlig og variert med bl.a. kulturelementer som er viktige for biomangfoldet slik som rydningsrøyser, steingjerder, gammel forløe med ubehandla treverk, flere gamle hustuffer (husmannsplasser) og gamle ferdselsveier mm. Kulturlandskapet på Breiehagen må karakteriseres som artsrikt og variert, og utgjør en del av et større, verdifullt kulturlandskap i den bratte lia langs solsida av Strandefjorden.

Verdibegrunnelse

Verdi A - svært viktig. Dette er ei artsrik tørreng med jevnt over 25 til 30 gode indikatorarter for engplanter. Lokaliteten har god tilstand til tross for opphør av slått i lengre tid. De tre siste årene har tradisjonell skjøtsel blitt gjenopptatt med sein slått og etterbeite, og enga har over store deler i 2014 en lavvokst og fin slåttemarksstruktur. Lokaliteten grenser ned mot ei stor rydningsrøys. Det forekommer tre andre avgrensede, verdifulle slåtteenger på Breiehagen, og kulturlandskapet er småskalapreget og variert med kulturelementer som rydningsrøyser, steingjerder mm.

Lokalitetsnavn: Breiehagen, Trøåkern

ID: NIBU25	Kommune: Ål
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: rik slåtteeng (D0127), rik slåttefukteng (D0129)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 01.07.2014	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: Svak	Bruk (nå): Beite
Skjøtselsplan: Ja	Areal: 4,06 daa

Innledning

Lokaliteten er sist registrert 01.07.2014 av Ellen Svalheim (Bioforsk) i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" på oppdrag for Fylkesmannen i Buskerud. Med på registreringen var også amatørentomolog Per Furuseth og grunneier/ornitolog Torgrim Breiehagen. Denne beskrivelsen bygger på registreringen i juli 2014. Grunneier Torgrim Breiehagen har videreformidlet opplysninger om tidligere registreringer, samt gitt verdifulle opplysninger om tidligere og nåværende drift på eiendommen Breiehagen. Alt dette ligger til grunn for avgrensning og verdisetting av lokaliteten. Følgende fagpersoner har artsregistrert på Breiehagen tidligere: Hans Ivar Nesse 07.09.2000 i forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold i Hallingdal fra 2000–2003 (Nesse 2003), Bjørn Harald Larsen 30.6.2010 i forbindelse med supplerende naturtypekartlegging i Hemsedal kommune for Fylkesmannen i Buskerud. Leif Simonsen i 2010 ved utarbeiding av skjøtselsplan. Torgrim Breiehagen registrerer fortløpende fugler i Breiehagen (se artsobservasjoner for fugl) og en hekkefugltaksering (punkt- og karteringsmetoden) av naturbeite-hagemarkområdet, inkludert slåtteengene, ble startet våren 2014 med full oppstart i 2015. Registrering av insekter (sommerfugler, biller m.fl.) og edderkopper ble startet i 2013 av Per Furuseth og blir videreført i årene fremover. Materialet er under bearbeidelse og flere arter er allerede lagt inn i Artsobservasjo-

ner for småkryp. Lokalitet BN00012762 ble av Larsen avgrenset som et stort polygon i 2010. Etter re-registrering i 2014 er dette delt opp i tre mindre polygoner, hvorav denne lokaliteten er en av de.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Breiehagen ligger i hellende terreng i den sørøstvendte lia langs Strandefjorden, på nordsida av fjorden. Deler av innmarksarealene som denne lokaliteten ligger innenfor, var preget av gjengroing fram til 2008. Den avgrensede lokaliteten ligger rett på oppsiden av Breievegen og øst for gårdsveien til Venedokken og Djupedokki. Lokaliteten har gjennom perioden uten drift beholdt mye av det åpne preget. Berggrunnen i området består av gabbro og amfibolitt, og det er djupe, morenemasser i denne lia. Området ligger i nordboreal vegetasjonssone og i vegetasjonsseksjon, OC, overgangsseksjon.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Denne slåtteeenga har kun blitt beitet i nyere tid. Sammenlignet med de tre nærliggende slåtteeengene har denne stedvis et fuktigere innslag med blant annet ballblom, hvitbladtistel og den lokalt noe sjeldne hjertegras. Det er de øvre delene av teigen som er artsrik og som er avgrenset. De nedre delene er preget av innsådde arter og gjødsling. Enga er preget av noe forfall, men har fortsatt mange engarter og veksler mellom ei frisk eng av utformingen D0127 rik slåtteeeng (KA 4 og UF 2-3) med innslag av D0129 fuktig (middels) rik slåtteefteng (KA 3 (-4) og UF 1-2). Vegetasjonstyper; den dominerende vegetasjonstypen er frisk, middels baserik flekkgriseøreng (Fremstad, G7b), med innslag av frisk, næringsrik skogstorkenebb, ballblomeng (Fremstad, G13).

Artsmangfold

De tørreste delene har engarter som dunhavre, småengkall, harerug, rødknapp, bleikstarr, gjelkarve, karve, finnskjegg, dunkjempe, engnellik, flekkmure, mens de fuktigere delene har innslag med ballblom, hjertegras, engsmelle, hvitbladtistel, skogstorkenebb. Enga er gjennomgående artsrik, med ofte mer en 20-25 gode engarter representert over det meste av arealet. Av insekter er rødlistearten grønn metallsvermer *Adscita statices* (NT) registrert her 01.07.2014 (3 ind.). Av sommerfugler er sotmåler (10 ind.) og flere andre arter registrert 01.07.2014, men det er uklart hvilke sommerfuglarter som bør klassifisere som typiske engarter (slåtteeengarter). Andre insektarter og edderkopper blir lagt til fortløpende i de neste årene etter registrering. Tre humlearter: lushatthumle, tyvhumle og trehumle ble også registrert og noen billearter eks. reinfannbille og syrebladbille. Flere spurvefuglarter bruker slåttemark og kantområdene som næringssøksområde i hekketiden. Spetteartene grønnspekk og vendehals er registrerte maurspisene. Sanglerke - VU er sett på næringssøk om våren. Hakkespetter som grønnspekk og vendehals er registrert maurspisende i området. Interessant nok ble en hunn av den sjeldne hvitryggspetten obs. i en osp ved lokaliteten 03.05.1970 (se artsobservasjoner for fugl).

Bruk, tilstand og påvirkning

Breiehagen ble drevet aktivt fram til 1984 med sauedrift (ca.70-90 vinterfora dyr). Etter dette ble innmarksarealene leid bort til storfebeite (10-15 kalver/kviger). Sauer beita kun på høsten. I 2008 tok nåværende grunneier over eiendommen, og satte i gang et omfattende restaureringsarbeid med å hugge ut gran, furu og gråor av et tidligere større naturbeite/ hagemark/slåttemarksområde rett vest for tunet. Denne avgrensede lokaliteten ligger innenfor dette området. Et mindre område og da spesielt de nedre, sørvestlige delene av lokaliteten har muligens blitt slått og noe gjødslet fram til 1984. Da grunneier husker at de nedre delene mot bygdevegen ble slått og gjødslet fram t.o.m 1984. Området har siden 1984 blitt beita av storfe (ca. 15 kalver/kviger) og sau (ca. 50-100). Fra 2015 vil antall kalver/kviger som beiter øke.

Fremmede arter

Innsådde grasarter som til eksempel engreverumpe.

Skjøtsel og hensyn

Det anbefales å igangsette tradisjonell, sein slått på arealet, da denne enga innehar et noe rikere og fuktigere preg, sammenlignet med de andre engene på Breiehagen. Videre bør det jevnlig ryddes tilgrensende kanter. For mer detaljerte skjøtelsråd se skjøtelsplan, 2014.

Del av helhetlig landskap

Det er registrert og avgrenset flere verdifulle slåttemarkar på Breiehagen. Innmarksarealene på eiendommen er småskalapreget og kulturlandskapet er helhetlig og variert med bl.a. kultur-elementer som er viktige for biomangfoldet slik som rydningsrøyser, steingjerder, gammel forløe med ubehandla treverk, flere gamle hustuffer (husmannsplasser) og gamle ferdselsveier mm. Kulturlandskapet på Breiehagen må karakteriseres som artsrikt og variert, og utgjør en del av et større, verdifullt kulturlandskap i den bratte lia langs solsida av Strandefjorden.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. Enga har blitt beitet de siste 20 årene med litt varierende beitetrykk, og bærer i dag noe preg av forfall. Avrenset område er variert og har innslag av fuktigere og noe baserik flora med 20 til 30 gode indikatorarter for engplanter. Det er registrert et rødlista insekt (NT) og en rødlista fugl i lokaliteten i 2014. Det forekommer tre andre avgrensa, verdifulle slåtteenger på Breiehagen, og kulturlandskapet er småskalapreget og variert med kulturelementer som rydningsrøyser, steingjerder mm. Lokaliteten har potensiale til å stige i verdi ved målrettet ekstensiv skjøtsel framover.

Lokalitetsnavn: Sel

ID: BN00082911	Kommune: Ål
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115)	Verdi: C
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 21.08.2014	Registrert av: Harald Bratli
Tilstand/hevd: Svak hevd	Bruk (nå): Ingen bruk
Skjøtelsplan:	Areal: 1,51 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i august 2014. Beskrivelsen er skrevet av Harald Bratli basert på eget feltarbeid og tidligere beskrivelse. Lokaliteten er tidligere registrert av Finn Michelsen, den 24.08.2010, i forbindelse med naturtypekartlegging i Ål kommune.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i sørvendt dalside i Votndalen i Ål kommune. Den ligger på nordsiden av veien mellom Sel og Skrindo. Berggrunnen består av gabbro og amfibolitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av naturtypen D01 slåttemark med utformingen svak lågurtslåtteeeng (D0415). Dette er en nokså ordinær gjødsla utgave av frisk fattigeng, tidligere brukt til slått, men ikke slått ved inventeringstidspunkt i 2014, kanskje heller ikke de siste åra, da det var en del dødt gras i enga. Varierende fra frisk til litt fuktig eng.

Artsmangfold

Artsfattig eng dominert av skogstorkenebb *Geranium sylvaticum* og firkantperikum *Hypericum maculatum*, samt hundegras *Dactylis glomerata* og timotei *Phleum pratense*. Spredt fantes litt rødknapp *Knautia arvensis*, prestekrage *Leucanthemum vulgare* og gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*. Bakkesøte *Gentianella campestris*, trolig underarter engbakkesøte, som er en nær truet underart, ble notert ett sted. Marinøkkel *Botrychium lunaria* er funnet i 2010. Andre arter som

ble registrert var ryllik *Achillea millefolium*, engkvein *Agrostis capillaris*, beitemarikåpe *Alchemilla monticola*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, kjerteløyentrøst *Euphrasia stricta*, skjermesveve *Hieracium umbellatum*, flekkgrisøre *Hypochaeris maculata*, tiriltunge *Lotus corniculatus*, tepperot *Potentilla erecta*, småengkall *Rhinanthus minor*, føllblom *Scorzoneroïdes autumnalis*, skogkløver *Trifolium medium*, rødkløver *Trifolium pratense*, tveskjeggveronika *Veronica chamaedrys*, fuglevikke *Vicia cracca*, hvitbladtistel *Cirsium heterophyllum*, geitrams *Chamerion angustifolium*, gullris *Solidago virgaurea*, sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, engsoleie *Ranunculus acris* og engsyre *Rumex acetosa*.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen utover begynnende gjengroing og gjødslingspreg.

Fremmede arter

Begynnende invasjon av toppklokke og potensielt fagerfredløs.

Skjøtsel og hensyn

Området har nok vært en slåtteeng, men var ikke slått i 2014. I 2010 ble det oppgitt at enga var i god hevd. Tradisjonell engslått og ingen gjødsling anbefales. Rydding av buskoppslag.

Del av helhetlig landskap

Gårdslandskap med slåttemark og beiter, samt mer intensivt drevet areal. Andre viktige englokaliteter ligger i nærheten.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er i svak hevd og er en liten, nokså næringsrik eng. Den vurderes foreløpig til verdi C på grunn av forekomsten med bakkesøte.

Lokalitetsnavn: Søre Sel

ID: BN00012776	Kommune: Ål
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype: Sørvendt berg og rasmark (B01)
Utforming: Svak lågurtslåtteeeng (D0115), lågurtslåtteeeng (D0115)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 18.07.2013	Registrert av: Jan Wesenberg
Tilstand/hevd: Ingen	Bruk (nå): Ingen bruk
Skjøtselsplan:	Areal: 8,03 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av NINA i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i august 2014. Beskrivelsen er skrevet av Jan Wesenberg basert på eget feltarbeid og tidligere beskrivelse. Lokaliteten ble registrert i forbindelse med registrering av nasjonalt verdifulle kulturlandskap (Bredesen et al. 1999). Lokaliteten er også registrert av Rune Solvang, den 01.07.2010, i forbindelse med naturtypekartlegging i Ål kommune (Larsen et al. 2011).

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i sørvendt dalside i Votndalen i Ål kommune. Den strekker seg i bratte bakker opp for gården Søre Sel og inngår i det nasjonalt verdifulle kulturlandskapet Solås – Sel – Bøygard – Arnegård (Bredesen et al. 1999). Berggrunnen består av gabbro og amfibolitt (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er temmelig heterogen og består av to markerte bergframspring med stup, grunnlendte hyller på dem, en rasskråning med gjenvoksende eng nedenfor dem, og et spredt tresatt landskap innover fra dem, med små enger. De sørvendte bakkene ble sannsynligvis fortsatt slått og var ikke gjødsla ved registrering av nasjonalt verdifulle kulturlandskap av Jan Erik Eriksen i 1994.

Artsmangfold

Rett opp for gården tett, bratt, litt næringsrik eng i rasskråning, med lågurtpreg, og samtidig litt nitrofil. Noterte arter var skogkløver, bringebær, knoppurt, rødknapp, engsmelle, matsyre, sølvbunke, hundegras, firkantperikum, hvitmaure, tepperot, marikåper, hvitbladtistel, vrangdå og engsoleie. Bergrot og tørrbakke nordvest for gården har termofil tørrbakkevegetasjon med engtjæreblom, flekkgrisøre, hvitmaure, småengkall, prestekrage, matsyre, gjeldkarve, skogkløver, engfiol, vårpengeurt, småmarimjelle, rødknapp, einer, småsyre, tepperot, fløyelsmarikåpe, skjermesveve og litt brudespore. På bergknauser finnes småbergknapp, sauesvingel, markjordbær, blåklokke, gulaks, engkvein, smørbukk, lintorskemunn, lodnebregne, småsmelle, fjellmarikåpe, fløyelsmarikåpe, stemorsblom, flekkmure, dunkjempe, hvitmaure, skogkløver, flekkmure, småengkall, stemorsblom, fjellrapp, sølvmure, blårapp, bergveronika, rødknapp og flekkgrisøre. Nedenfor i østvendt kortvokst engbakke inngår bleikstarr, hundegras, hvitmaure og tjæreblom. Videre ovenfor bergene små sletter og engfragmenter med rydningsrøyser. Her finnes blant annet bergmjølke, marinøkkel, bergveronika, engfiol og blårapp. I liten gulakseng inngår flekkmure, engfiol, hvitbladtistel, tiriltunge, tepperot, marinøkkel og mye bakkesøte.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ingen utover gjengroingspreg.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Deler av området har vært brukt blant annet til slått, men status i 2014 er usikker. Slått oppgis som usikker også i Bredesen et al. (1999). Tradisjonell engslått og ingen gjødsling er å anbefale dersom det er mulig å få til. Det er viktig å holde arealer som gror til med einer, småtrær og busker åpne. Rydding av buskoppslag anbefales.

Del av helhetlig landskap

Gårdslandskap med slåttemark og beiter, samt mer intensivt drevet areal. Andre viktige englokaliteter ligger i nærheten.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er i svak hevd, men er et variert område med flere vegetasjonstyper og artsrik flora. Området er middels stort og inngår i nasjonalt verdifulle kulturlandskap med flere andre artsrike lokaliteter. Av den grunn vurderes lokaliteten til verdi B.

Lokalitetsnavn: Sundbreijordet

ID: BN00082907	Kommune: Ål
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Lågurtslåtteeeng (D0115)	Verdi: A
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 17.07.2013	Registrert av: Jan Wesenberg
Tilstand/hevd: God hevd	Bruk (nå): Beite
Skjøtselsplan:	Areal: 4,81 daa

Innledning

Lokaliteten er tidligere kartlagt av Hans Ivar Nesse 05.09.2000 i forbindelse med naturtypekartlegging i kommunen, deretter oppdatert av Bjørn Harald Larsen på grunnlag av eget feltarbeid 30.6.2010 i forbindelse med supplerende naturtypekartlegging i Ål kommune. Opprinnelig lokalitet (ID BN00012749) omfatter imidlertid ulike naturtyper (naturbeitemark, hagemark, slåttemark) både på denne eiendommen og naboeiendommene (Sandåker og Hollebakken, nå skilt ut som egne lokaliteter). Disse teigene har også ulik hevd og eksisterende/tidligere bruk, som også gjør det naturlig å skille de ut som egne lokaliteter. I 2013 ble lokaliteten oppsøkt av Jan Wesenberg i forbindelse med NINA-prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud". Beskrivelsen og verdivurdering er beholdt, kun litt supplert, og et areal med fulldyrket eng ved veien er tatt ut av lokaliteten.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i den bratte, sørøstvendte lia langs Strandafjorden vest for Ål sentrum. Slåttemarka grenser mot naturbeitemark mot vest (Sandåker), hagemark mot nord (gjengroingskog (lauvskog) i nord og vest, mens det over gjerdet mot sør er henholdsvis naturbeitemark (Sandåker) og slåttemark (Sundbreijorde). Mot øst og sør er det gårdstun. Berggrunnen i området består av gabbro og amfibolitt www.ngu.no), og det er djupe, morenemasser i denne lia. Stedvis grunnlendt og steinete. Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssone og overgangsseksjonen (Moen 1998).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er en tidligere slåttemark som nå beites, men lokaliteten hadde ikke blitt beitet ennå ved befaringen. Rike og homogene tørrenger av flekkgrisøre-type og dunhavre-type (begge varianter av G7b), for øvrig små partier med tjæreblomeng (G7a) på knauser - hvor det også er tørrbergvegetasjon av bakkemynte-hvitbergknapp-utforming (F3b).

Artsmangfold

Store partier av enga er dominert av flekkgrisøre og smalfrøstjerne (NT), og dette er trolig av de beste forekomstene av smalfrøstjerne i Buskerud (**Figur 30**). Marinøkkel forekommer spredt, mens det ellers er innslag av naturengarter og tørrbergarter som prestekrage, gjeldkarve, hvitmaure, sauesvingel, tiriltunge, harerug, flekkmure, bergskrinneblom, fagerknoppurt, bakkemynte, gulaks, berggull, krattsoleie, sølvmynte og engtjæreblom.

Bruk, tilstand og påvirkning

Overflatelydding og flora tyder på en lang brukshistorie med slått og seinere beite. Grunneier kunne opplyse at enga i 2013 brukt til vår- og høstbeite med sau av nabo. Tidligere var det slått.

Fremmede arter

Ingen ble registrert.

Skjøtsel og hensyn

Det ideelle ville vært om det ble gjenopptatt slått på dette arealet, men mest realistisk er det fortsette med ekstensivt beite. Det er gunstig om dyrene ikke slippes på beitet før litt ut i juli (noe som kanskje er praksis også i dag).

Del av helhetlig landskap

Lokaliteten er en del av et større, verdifullt kulturlandskap i den bratte lia langs solsida av Strandefjorden.

Verdibegrunnelse

En av svært få ugjødslede slåttemarkar med tilfredsstillende hevd i kommunen, som samtidig har artsrike og magre enger med en av fylkets største forekomster av rødlistearten smalfrøstjerne. På bakgrunn av dette får lokaliteten verdien svært viktig (A).

Figur 30. Beitemark med smalfrøstjerne *Thalictrum simplex* ssp. *simplex* ved Sundbreijordet, Ål. Foto: Harald Bratli 2014.

Lokalitetsnavn: Søndre Skarsgarden

ID: BN00012725	Kommune: Ål
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype: Artsrik veikant (D03)
Utforming: Bergknaus (B0102), lågurtslåtte- eng (D0116), lågurtslåttefukteng (D0119)	Verdi: A
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 19.08.2013	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Slått
Skjøtselsplan: Under utarbeidelse	Areal: 2,37 daa

Innledning

Lokaliteten er sist registrert 19.08.2013 og beskrevet av Ellen Svalheim (Bioforsk) i forbindelse med re-kartlegging av kulturavhengige, utvalgte naturtyper i Buskerud 2013 i regi av Fylkesmannen i Buskerud. Lokaliteten er tidligere kartlagt av Hans Ivar Nesse 26.07.2000 i forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold i Hallingdal fra 2000–2003 (Nesse 2003). Lokaliteten er også befart av Even W. Hanssen og Reidun Braaten 14.07.2010, Rune Solvang 24.08.2010 (Larsen et al. 2011) og Telemark botaniske forening 11. 07. 2012.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger på Søndre Skarsgard i nordre Vats, rett øst for Skarslia appartement og skisenter og sør for Bergsjø. Riksvei 244 passerer rett på nedsiden av gårdstunet. Slåttemarka ligger sørøstlig eksponert i hellende terreng rett nordvest for tunet på Søndre Skarsgard. Det forekommer berg i dagen og grunnlendt mark, men også jord av større dybde. Berggrunnen i består av gabbro og amfibolitt. Området ligger i nordboreal vegetasjonssone og i overgangsseksjonen. To gamle veitraseer ligger parallelt i lokalitetens øvre deler, den nederste er steinsatt og er inkludert i lokaliteten. Den øvre traseen samt ovenforliggende slåttemark/veikant opp mot sauegjerdet er ikke inkludert i avgrensningen fra 2010, men inkluderes i 2013. [Dette betyr at avgrensningen av tilgrensende naturbeitemark BN00012801 må justeres.]

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten består av en artsrik og velhevdet middels baserik slåttemark (**Figur 31**). Lokaliteten innehar god variasjon mht fuktighet. På grunnlendte knauser, veiskuldre og opplendt areal forekommer noe tørrengvegetasjon. Et fuktig forekommer midt i lokalitetens nedre deler samt langs grøft som følger gammel veitrase i lokalitetens øvre deler. Veien er delvis grasdekt og slås på lik linje med enga. Langs veiskuldrene vokser tørketålende arter, mens i grøft forekommer fuktkrevende arter som bl.a. jåblom. Enga/veikanten i overkant opp mot sauegjerdet har flott engvegetasjon med bl.a. mye prestekrage. Følgende utforminger er registrert: Bergknaus B0102, lågurtslåtteeeng D0116, lågurtslåttefukteng D0119 (jfr NiN 1,0 tilsvarer lågurtkulturmarkseng T4-3, lågurt-kulturmarksfukteng T4-7).

Artsmangfold

Beskrivelse etter kartlegging av Rune Solvang i 2010 (se Larsen et al. 2011): Lokaliteten har variert flora med forekomst av flere rødlistearter. Det er en stor forekomst av hvitkurle (NT) på lokaliteten samt forekomst av både engbakkeseote (NT), marinøkkel og fjellmarinøkkel. Artslista for lokaliteten er lang (blant annet lagt i Artsobservasjoner av Even W. Hanssen) og av arter kan nevnes småengkall, tiriltunge, rødkløver, aurikkelsveve, rødknapp og prestekrage. Flekkgriseøre er nevnt av Nesse (2003). Supplering Svalheim 2013: Alle de nevnte artene over med unntak av flekkgriseøre, ble gjenfunnet i enga i august 2013. Forekomsten av hvitkurle er fortsatt stor, og det forekommer også store mengder av marinøkkel, harerug og småengkall. I 2012 registrerte Telemark botaniske forening håndmarinøkkel (NT) her, også denne ble gjenfunnet i 2013. Av gode engarter ble i tillegg kjerteløyentrøst, engfiol, gulaks, finnskjepp registrert. På fuktigere partier vokste bl.a. jåblom, tettegras, dvergjamne, fjelltistel, hvitbladtistel, skogstorkenebb, rød jonsokkoll, myrfiol, gulstarr.

Bruk, tilstand og påvirkning

Enga hadde i 2013 god tilstand, og var over store arealer lavvokst og artsrik. Den slås, rakes og hesjes årlig. Slåttetidspunktet er seint i siste halvdel av august. Dette er tradisjonelt slåttetidspunkt, da denne enga var blant det siste som hvert år ble slått på gården forteller grunneier Odd Skarsgard. Det var ikke vanlig hverken med vår- eller høstbeite på denne enga, da det ikke var ønskelig med husdyrbeite så nær husene. Enga har ikke vært gjødslet med kunstgjødsel, pløyd og isådd.

Fremmede arter

Det ble ikke registrert fremmede arter innen lokaliteten.

Skjøtsel og hensyn

Dagens tradisjonelle slåtteskjøtsel bør fortsette (se skjøtelsesplan). Videre anbefales å rydde i oppslag langs gammel veitrase, men at enkelte av seljene bør spares. Det bør også ryddes i vieroppslag i fukteng i nedre deler av enga.

Del av helhetlig landskap

Slåttemarka på Søndre Skarsgard er omkranset av flere verdifulle naturtypelokaliteter som bl.a. flere naturbeiter og rikmyr. Søndre Skarsgard er i aktiv drift med sau og enga ligger i et tradisjonelt gårdslandskap med en rekke gamle tømmerbygninger.

Verdibegrunnelse

Verdi A - svært viktig. Lokaliteten er vurdert som svært viktig (A) da dette er en velhevdet og intakt slåtteeng som skjøttes årlig med tradisjonell sein sått. Det har ikke vært brudd i kontinuiteten. Enga er lavvokst og artsrik. I tillegg til rødlisteartene engbakkeseite (NT), håndmarinøkkel (NT) er det tildels store forekomster av hvitkurle (NT) og marinøkkel. Enga varierer mht fuktighet og jorddybde. Dette gir totalt en god variasjon og et stort mangfold. Lokaliteten er omkranset av flere verdifulle naturtyper, bl.a. ovenforliggende naturbeite med mye brudespore.

Figur 31. Slåtteeng på Søndre Skarsgard i Ål ses mellom husene midt på bildet. Foto: Ellen Svalheim 2013.

Lokalitetsnavn: Søre Bakke nordøst

ID: NIBU26	Kommune: Ål
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Fattig slåtteeng (D0126)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 02.07.2014	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God (restaurering av engastartet i 2004)	Bruk (nå): Sein slått (siste uka i juli) og håslått en måned seinere
Skjøtselsplan: Ja	Areal: 0,47 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i september 2014, basert på eget feltarbeid i 02.07.2014. Det er ikke kjent at det tidligere er foretatt arts- og vegetasjonsregistreringer på Søre Bakke. Det ble i oktober 2014 utarbeid skjøtselsplan for slåttemarklokalitetene på Søre Bakke.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Gården Søre Bakke ligger sørvestvendt i hellende terreng på østsiden av Votndalen i Ål kommune. Gården ligger i dalsida rett opp for rv 244 mot Leveld. Det er avgrenset to slåttemarkslokaliteter på eiendommen som ligger nær hverandre. Berggrunnen i området består av gabbro og amfibolitt. Det er avsmeltingsmorener og ellers tykke, morenemasser i denne lia. Området ligger i nordboreal vegetasjonssone og i vegetasjonsseksjon, OC, overgangsseksjon.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

For innmarksarealene på Søre Bakke gjelder generelt: Innmarksarealene er preget av å være under restaurering etter ti års gjenåpning og tilbakeføring. Deler av innmarksarealer med dyp jord har tidligere vært pløyd på 1950 tallet før opphør av drift skjedde, her finnes ofte et dominerende innslag av kulturarter som hundegras, timotei, engreverumpe. Fuktighetsforholdene varierer gjerne over korte avstander, dvs teigene på gården har ikke blitt drenert på moderne vis, og det finnes jevnt over en god variasjon fra helt tørre opplendte kuler med tørrere eng til eng i fuktige sig. Dette er med på å øke det totale artsmangfoldet, og variasjonen av vegetasjonstyper er gjennomgående god. Innen det avgrensede polygonet finnes det mellom 15-20 indikatorarter for eng. Disse fordeler seg relativt jevnt, og enga er stedvis glissen. Det holdes som sannsynlig at rødlistearter av insekter kan finnes her. Dette kan karakteriseres som D0126 fattig slåtteeng (med KA 3 og UF 2-3). Vegetasjonstype; frisk fattigeng (gulaks-engkvein-eng, G4a). De vestligste delene av lokaliteten har noe innslag av hundegras og engreverumpe og er ikke så artsrike som de østlige deler.

Artsmangfold

Det var relativt mye tirilltunge, småengkall, fuglevikke, rødkløver og rødsvingel innen lokaliteten. Stedvis med sterk dominans av småengkall. Av andre engarter ble følgende registrert: rødknapp, prestekrage, sølvmore, seterfrytle, hårsveve, legeveronika, fløyelsmarikåpe, hvitmaure, stormaure, blåklokke, hvitkløver, gulskolm, ryllik, skogstorkenebb, reinfann, engsmelle, grasstjerneblom, gulaks, engkvein, sølvbunke. Trolig tidligere innsådde gras som engreverumpe, timotei og rødkløver ble og registrert. Langs jordekant inn mot steingjerde i vest vokser flere store gråseljer. Det er registrert stær (NT) i området i 2011 (Artsobservasjoner), og det hekket tårnfalk med seks unger i låven på Søre Bakke i 2014.

Bruk, tilstand og påvirkning

Siste året det var tradisjonell og aktiv drift på Søre Bakke, var rundt 1950. Etter dette ble gården leid ut til naboer fram til 1989. Naboene slo engene, og av og til var det høstbeite med sau. På nedsiden av låven, dvs nordvest for lokalitet, var det byggåker på slutten av 1940 tallet. Fra 1950, da drift opphørte, grodde denne igjen. Gjødsling med kunstgjødsling har trolig skjedd sporadisk i perioden da arealet blei brukt av naboer. Søre Bakke, nordøst: Lokaliteten har vært noe preget av gjengroing og forfall siden eiendommen ikke var i drift mellom 1989 og 2004. Etter dette har området blitt ryddet, og årlig sein slått er gjennomført årlig. Lokaliteten og omkringliggende innmarksareal slås siste uka i juli hvert år, samt en håslått i slutten av august. Innmarksarealene blir ikke gjødslet. Området ble beitet av sau i 2000.

Fremmede arter

Ingen observert.

Skjøtsel og hensyn

Dagens tradisjonelle, ekstensive slåtteskjøtsel med håslått eller etterbeite bør fortsette (se skjøtelsesplan). Siden gjenåpningen startet, har engarealene på Søre Bakke blitt drevet ekstenstivt uten gjødsling og med sein slått og håslått. Dette har medført at relativt artsrik stedege engflora nå forekommer flekkvis flere steder, langs jordekanter, på tørrere mark, veikanter ol. For mer detaljerte skjøtelsesråd se skjøtelsesplan.

Del av helhetlig landskap

De avgrensede mindre slåttemarkslokalitetene på Søre Bakke bør ses i sammenheng med hverandre. Videre er det et verdifullt naturbeite på Skrindo (ca 1 km unna). Rett øst for innmarka på

Søre Bakke er det et ekstensivt storfebeite som også ser ut til å inneha stedefeng engflora (ikke undersøkt nærmere). Kulturlandskapet på eiendommen er småskalapreget og variert med rydningsrøyser, steingjerder (meget tykke), gamle ubehandla tømmerbygninger og store gamle trær mm. Søre Bakke drives i dag ekstensivt, og grunneierne ønsker å fremme det biologiske mangfoldet på eiendommen.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. Lokaliteten innehar gode forekomster av mellom 15-20 indikatorarter for fattig eng. Den skjøttes ekstensivt med årlig sein slått, samt håslått, og har de siste ti årene blitt restaurert. Lokaliteten har en god slåttemarksutforming med glissen, relativt tørr eng der artene er jevnt fordelt. Det forekommer noen forfallsarter samt tidligere trolig innsådde gras som trekker ned verdien. Det er annen nærliggende slåteteig på Søre Bakke som denne lokaliteten bør ses i sammenheng med, videre viser flere av engarealene under restaurering tendenser til fin engflora. Kulturlandskapet på Søre Bakke er småskalapreget og innehar et helhetlig og variert kulturlandskap med rydningsrøyser, breie steingjerder, gamle tømmerbygninger, store gamle trær mm. Deler av avgrenset lokalitet er under tvil gitt verdi B.

Lokalitetsnavn: Søre Bakke sørøst

ID: NIBU27	Kommune: Ål
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype:
Utforming: Fattig slåtteeing (D0126), fattig slåt- tefukteng (D0128)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 02.07.2014	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God, under restaurering	Bruk (nå): Sein slått (siste uka i juli) og håslått en måned seinere
Skjøtselsplan: Ja	Areal: 1,11 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i september 2014, basert på eget feltarbeid i 02.07.2014. Det er ikke kjent at det tidligere er foretatt arts- og vegetasjonsregistreringer på Søre Bakke. Det ble i oktober 2014 utarbeid skjøtselsplan for slåttemarkslokalitetene på Søre Bakke.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Gården Søre Bakke ligger sørvestvendt i hellende terreng på østsiden av Votndalen i Ål kommune. Gården ligger i dalsida rett opp for rv 244 mot Leveld. Det er avgrenset to slåttemarkslokaliteter på eiendommen som ligger nær hverandre. Berggrunnen i området består av gabbro og amfibolitt. Det er avsmeltingsmorener og ellers tykke morenemasser i denne lia. Området ligger i nordboreal vegetasjonssone og i overgangsseksjonen.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

For innmarksarealene på Søre Bakke gjelder generelt: Innmarksarealene er preget av å være under restaurering etter ti års gjenåpning og tilbakeføring. Deler av innmarksarealer med dyp jord har tidligere vært pløyd på 1950 tallet før opphør av drift skjedde, her finnes ofte et dominerende innslag av kulturarter som hundegras, timotei, engreverumpe. Fuktighetsforholdene varierer gjerne over korte avstander, dvs teigene på gården har ikke blitt drenert på moderne vis, og det finnes jevnt over en god variasjon fra helt tørre opplendte kuler med tørrere eng til eng i fuktige sig. Dette er med på å øke det totale artsmangfoldet, og variasjonen av vegetasjonstyper er gjennomgående god. Innen det avgrensede polygonet finnes det rundt 20 indikatorarter for eng der flere er tilhørende frisk til noe fuktig eng. Det holdes som sannsynlig at rødlistearter av insekter kan finnes her. Dette kan karakteriseres som D0128, fattig (til middels rik)

slåttefukteng (med KA 3, UF 1) med innslag av D0126 fattig slåtteeng (med KA 3 og UF 2). Vegetasjonstype; Fuktig, middels næringsrik eng (G12) og frisk fattigeng (gulaks-engkveineng, G4a).

Artsmangfold

Området preges av starr, gras og urter som slåttestarr, gulstarr, gråstarr, bleikstarr, harestarr, trådsiv, seterfrytle, tirilltunge, sølvbunke, fjelltimotei, gulaks, tettegras, åkersnelle, sumpmaure, småengkall, tepperot, myrmjølke, harerug, myrfiol, hvitbladtistel, skogstorkenebb (lys rosa), nyseryllik, hvitkløver, rødkløver, gjerdevikke, fuglevikke, mjørdurt, engsoleie og sveve (*Hieracium* sp.). Lokaliteten grenser inn mot steingjerde i øst med tyrihjel, hvitbladtistel, mjørdurt og busker /trær med bl.a. selje og rogn. Det er registrert stær (NT) i området i 2011 (Artsobservasjoner), og det hekket tårnfalk med seks unger i låven på Søre Bakke i 2014. Forekomst av gulstarr og tettegras viser innslag av noe mer baserik mark.

Bruk, tilstand og påvirkning

Det ble grøftet i enga i overkant av lokaliteten våren 2014. Dette kan få innvirkning på fuktighetsforholdene og arts mangfoldet i avgrenset lokalitet, da fuktighetskrevede arter som en rekke starr og urter kan gå ut. Lokaliteten har vært noe preget av gjengroing og forfall siden eiendommen ikke var i drift mellom 1989 og 2004. Etter dette har området blitt ryddet, og årlig sein slått igangsatt. Nå slås lokaliteten siste uka i juli hvert år, samt en håslått i slutten av august. Arealet blir ikke gjødslet. Området ble beitet av sau i 2000. Gjødsling med kunstgjødsel har trolig skjedd sporadisk fram til 1989. Siste året det var tradisjonell og aktiv drift på Søre Bakke var rundt 1950. Etter dette ble gården leid ut til naboer fram til 1989. Naboene slo engene, og av og til var det høstbeite med sau. På nedsiden av låven, dvs nordvest for lokalitet, var det byggåker på slutten av 1940 tallet. Fra 1950, da drift opphørte, grodde denne igjen.

Fremmede arter

Det ble registrert høymol i og rundt lokaliteten. Disse må lukes bort før blomstring for å hindre spredning.

Skjøtsel og hensyn

Det bør ikke dreneres i området som kan ha innvirkning på fuktighetsforholdene i lokaliteten. Dagens tradisjonelle, ekstensive slåtteskjøtsel med håslått eller etterbeite bør fortsette (se skjøtelsesplan). Siden gjenåpningen startet, har engarealene på Søre Bakke blitt drevet ekstensivt uten gjødsling og med sein slått og håslått. Dette har medført at relativt artsrik stedegen engflora nå forekommer flekkvis flere steder, langs jordekanter, på tørrere mark, veikanter ol. For mer detaljerte skjøtelsesråd se skjøtelsesplan.

Del av helhetlig landskap

De avgrensede mindre slåttemarkslokalitetene på Søre Bakke bør ses i sammenheng med hverandre. Videre er det et verdifullt naturbeite på Skrindo (ca 1 km unna). Rett øst for innmarka på Søre Bakke er det et ekstensivt storfebeite som også ser ut til å inneha stedegen engflora (ikke undersøkt nærmere). Inmarksarealene på eiendommen er småskalapreget og innehar et helhetlig og variert kulturlandskap med rydningsrøyser, steingjerder (meget tykke), gamle ubehandla tømmerbygninger og store gamle trær mm. Søre Bakke drives i dag ekstensivt, og grunneierne ønsker å fremme det biologiske mangfoldet på eiendommen.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. Lokaliteten innehar gode forekomster av rundt 20 indikatorarter for eng, hvorav flere for fukteng. Verdien til denne enga er i første omgang knyttet til fuktenginnslaget. Enga skjøttes ekstensivt med årlig sein slått, samt håslått, og har de siste ti årene blitt restaurert. Lokaliteten har en god slåttemarksutforming med artene relativt jevnt fordelt. Det er annen nærliggende slåtteeig på Søre Bakke som denne lokaliteten bør ses i sammenheng med, videre viser flere av tilgrensende engarealer under restaurering tendenser til fin engflora. Kulturlandskapet på Søre Bakke er småskalapreget og innehar et helhetlig og variert kulturlandskap med rydningsrøyser, breie steingjerder, gamle tømmerbygninger, store gamle trær mm.

Lokalitetsnavn: Venedokken

ID: BN00012764	Kommune: Ål
Naturtype: Naturbeitemark (D04)	Tilleggsnaturtype: Erstatningsbiotoper på berg og åpen jord (D52)
Utforming: fattig beitetørreng (D0428), rik beitetørreng (D0429), fattig beiteeng (D0430), rik beiteeng (D0431), fattig beitemarkskant (D0433), rik beitemarkskant (D0434), steinrøyser og steingjerder (D5205).	Verdi: B
Utvalgt naturtype:	Navn på utvalgt naturtype:
Registreringsdato: 01.07.2014	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Beite
Skjøtselsplan: Ja	Areal: 3,93 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i september 2014, basert på eget feltarbeid i 01.07.2014, samt sammenstillte tidligere registreringer foretatt av andre fagpersoner. Grunneierne Reidun Aaker og Eilif Gundersen har videreformidlet opplysninger om tidligere registreringer, samt gitt verdifulle opplysninger om drifta på eienommen Venedokken. Alt dette ligger til grunn for avgrensning og verdisetting av lokaliteten. Kulturlandskapet på Venedokken er tidligere kartlagt av: Even Woldstad Hanssen i 1999, John Skartveit m.fl registrerte insekter sommeren 2000, Hans Ivar Nesse 26.07 og 07.09.2000 i forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold i Hallingdal fra 2000–2003 (Nesse 2003), Bjørn Harald Larsen befarte lokaliteten 30.6.2010 i forbindelse med supplerende naturtypekartlegging i Hemsedal kommune for Fylkesmannen i Buskerud. Jan Wesenberg registrerte her 17.07.2013. Nesse avgrenset en lokalitet i 2000 som D01 slåttemark, denne ble innskrenket og endret av Larsen i 2010 til D04 naturbeitemark. Svalheim (2014) har i denne nye avgrensningen beholdt midtre og nordlige deler av naturbeitemarka fra 2010, men har tatt sørvestlige deler av polygonet fra 2010 inn i en ny omkringliggende slåttemarkslokalitet.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i den bratte, sørøstvendte lia langs Strandafjorden. Innmarka på Venedokken er småskalapreget og småkupert, og preges av den gamle teigstrukturen. Her ligger rydda mark med noe jorddybde mellom oppstikkende berg i dagen. Berggrunnen i området består av gabbro og amfibolitt, og det er djupe morenemasser i denne lia - men på selve lokaliteten forekommer det noe grunnlent mark og noe berg i dagen. Området ligger i nordboreal vegetasjonssone og i vegetasjonsseksjon, OC, overgangsseksjon.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Naturbeitemark i god hevd (H1 4). De tørreste områdene på grunnlent mark, og knauser (UF 2B og 3A) består av utformingene fattig beitetørreng (KA 3) og rik beitetørreng (KA 4). Ellers forekommer utformingene fattig beiteeng (KA 3) og rik beiteeng på middels kalkrik mark (KA 4). I kantene inn mot skog og ur forekommer fattig beitemarkskant (UF 1-3 og KA 3), og rik beitemarkskant (UF 1-3 og KA 4). Rydningsrøyser og steingjerder forekommer en rekke steder rundt og delvis i naturbeitemarka. Disse er delvis inkludert i lokaliteten som delnaturtype D52 Erstatningsbiotoper på berg og åpen jord, med utforming D5205 Steinrøyser og steingjerder. Innen området finnes følgende vegetasjonstyper; tørr til frisk, middels baserik eng av dunkjempe-dunhavre-type (Fremstad, G7b), frisk fattigeng (gulaks-engkvein-eng, G4a), samt mindre arealer med flekkgrisøreng (G7b) og flekkmure-sauesvingel-eng (G8). På fuktigere arealer langs bekk våt/fuktig, middels næringsrik eng (G12). På knausene er det bakkemynte-hvitbergknapp-samfunn (F3b).

Artsmangfold

Beitene er gjennomgående artsrike, med ofte mer en 30 gode engarter representert. Registrerte engarter er bl.a. dunhavre, gulaks, flekkgriseøre, småengkall, harerug, legeveronika, tveskjeggveronika, tirilltunge prestekrage, blåklokke, bakkestjerne, gjerdevikke, fuglevikke, kattefot, engnellik, dunkjempe, rødknapp, gjeldkarve, hårsveve, flekkmure, fagerknoppurt, engknoppurt, flekkmure, hvitmaure, markjordbær, skogkløver, kjerteløyentrøst, skjermesveve, kvastsveve, fjellrapp og engkvein. Spredt også marinøkkel og engbakkese (NT). Rundt oppstikkende berg i dagen og på grunnlent mark; småsmelle, engnellik, vårpengourt, småbergknapp, smørbukk, samt vårveronika (VU) som ble funnet i 2010 (Artskart). På fuktigere mark langs bekk vokser enghumbleblom, myrfiol, hvitbladtistel, soleihov, skogstorkenebb, mjørdurt, sølvmore. Wesenberg registrerte kanelrose og tårnurt i 2013. Tidligere i 1999 registrerte Even Woldstad Hanssen også bl.a. bakkemynte, bakkeveronika, sumphaukeskjegg i kulturlandskapet på Venedokken.

Bruk, tilstand og påvirkning

Det avgrensa beitet var i 2014 i god tilstand. Teigene blir beita 2-3 ganger årlig med geit og hest. Ingen jordarbeiding eller bruk av kunstgjødsel de siste 18 åra. Det blir rydda einer årlig. Det kan ha blitt brukt litt kunstgjødsel nærmest tunet til og med 1995. Nåværende grunneiere har eid Venedokken i 18 år og har drevet arealene ekstensivt siden de overtok. I denne perioden har de også gradvis rydda fram gjengrodde teiger og teiger som hadde vært uten skjøtsel i noen år da de tok over. Tidligere bruk: På Venedokken var det mjølkeproduksjon med ku og geit fram til 60-tallet. Etterpå var det drift med sau fram til midt på 90-tallet med noe bruk av kunstgjødsel på lett tilgjengelige teiger rundt tunet. Øvrige teiger ble delvis beita. Den fulldyrka jorda har vært pløyd, tidspunktet er ukjent, trolig lenge siden og skjedde med hest. Så langt grunneier veit, har det aldri blitt brukt spørytemidler her.

Fremmede arter

Ingen observert.

Skjøtsel og hensyn

Dagens tradisjonelle, ekstensive beiteskjøtsel bør fortsette (se skjøtelsesplan).

Del av helhetlig landskap

Slåttemarkene på Venedokken grenser inn til artsrik naturbeitemark på flere kanter. Innmarksarealene på eiendommen er småskalapreget og innehar et helhetlig og variert kulturlandskap med tallrike rydningsrøyser, steingjerder, gamle tømmerbygninger, hustuft, ferdsselsvei mm. Venedokken drives ekstensivt, og innmarksarealene holdes i tradisjonell hevd med geit og hest. Venedokken er også en del av et større, verdifullt kulturlandskap i den bratte lia langs solsida av Strandafjorden.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. Lokaliteten består av naturbeitearealer i ekstensiv hevd omkranset av artsrik slåttemark. Mindre flekker med jorddybde har tidligere blitt pløyd, men dette er lenge siden. Naturbeitet er i god tilstand og blir beitet av hest og geit. Overveiende artsrikt med forekomst av over 30 gode engarter. Lokaliteten er variert med innslag av alt fra tørr- til fuktig mark med ulik baserikhet, fra grunnlendt eng nær berg i dagen til eng på dypere moldjord. Kulturlandskapet på Venedokken er småskalapreget og innehar et helhetlig og variert kulturlandskap med tallrike rydningsrøyser, steingjerder, gamle tømmerbygninger, hustuffer, ferdsselsvei mm. På Venedokken er det i tillegg avgrenset to slåttemarkslokaliteter med verdi A og B.

Lokalitetsnavn: Venedokken, Veslebanken og Eikrun

ID: NIBU28	Kommune: Ål
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype: Erstatningsbiotoper på berg og åpen jord (D52)
Utforming: Fattig slåtteeeng (D0126), rik slåtteeeng (D0127), fattig slåttefukteng (D0128), steinrøyser og steingjerder (D5205)	Verdi: A
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 01.07.2014	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Sein slått med etterbeite
Skjøtselsplan: Ja	Areal: 4,23 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i september 2014, basert på eget feltarbeid i 01.07.2014, samt sammenstiller tidligere registreringer foretatt av andre fagpersoner. Grunneierne Reidun Aaker og Eilif Gundersen har videreformidlet opplysninger om tidligere registreringer, samt gitt verdifulle opplysninger om drifta på eiendommen Venedokken. Alt dette ligger til grunn for avgrensning og verdisetting av lokaliteten. Kulturlandskapet på Venedokken er tidligere kartlagt av: Even Woldstad Hanssen i 1999, John Skartveit m.fl registrerte insekter sommeren 2000, Hans Ivar Nesse 26.07 og 07.09.2000 i forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold i Hallingdal fra 2000–2003 (Nesse 2003), Bjørn Harald Larsen befarte lokaliteten 30.6.2010 i forbindelse med supplerende naturtypekartlegging i Hemsedal kommune for Fylkesmannen i Buskerud. Jan Wesenberg registrerte her 17.07.2013. Nesse avgrenset en lokalitet i 2000 som D01 slåttemark, denne ble innskrenket og endret av Larsen i 2010 til D04 naturbeitemark. Svalheim (2014) har beholdt midtre og nordlige deler av avgrenset naturbeitemark fra 2010, men har tatt sørvestlige deler av polygonet fra 2010 inn i en ny omkringliggende slåttemarkslokalitet. Dette fordi arealet innehar verdifull slåttemark som blir skjøttet med sein slått og etterbeite.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i den bratte, sørøstvendte lia langs Strandafjorden. Innmarka på Venedokken er småskalapreget og småkupert, og preges av den gamle teigstrukturen. Her ligger rydda mark med noe jorddybde mellom oppstikkende berg i dagen. Slåttemarka er omkranset av utallige rydningsrøyser og steingjerder, tilgrensende naturbeitemark og mindre holt med blandingsskog. Berggrunnen i området består av gabbro og amfibolitt, og det er djupe morenemasser i denne lia - men på selve lokaliteten forekommer det noe grunnlent mark og noe berg i dagen. Området ligger i nordboreal vegetasjonssone og i overgangsseksjonen.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Slåttemark med god hevd (HI 4) av utformingene rik slåtteeeng (KA 4 og UF 2-3) med innslag av fattigere slåtteeeng (KA 3 og UF 2-3). I sørlige deler av Eikrun, (dvs østligste del av lokaliteten) forekommer fattig (til middels rik) slåttefukteng ved bekk (KA 3 (-4) og UF 1-2) (**Figur 32**). Rydningsrøyser og steingjerder forekommer en rekke steder rundt slåtteeengene. Disse er delvis inkludert i slåttemarkslokaliteten som delnaturtype D52 Erstatningsbiotoper på berg og åpen jord, med utforming D5205 Steinrøyser og steingjerder. Innen området finnes følgende vegetasjonstyper; tørr til frisk, middels baserik eng av dunkjempe-dunhavre-type (Fremstad, G7b), frisk fattigeng (gulaks-engkvein-eng, G4a), samt mindre arealer med flekkgrisøreng (G7b) og flekkmure-sauesvingel-eng (G8). På fuktigere arealer langs bekk våt/fuktig, middels næringsrik eng (G12). På knausene er det bakkemynte-hvitbergknapp-samfunn (F3b).

Artsmangfold

Engene er gjennomgående artsrike, med ofte mer en 30 gode engarter representert, spesielt gjelder det i kantsoner og på grunnlendt og mer ulendt mark. Relativt hyppig forekommende

engarter i engene er dunhavre, gulaks, flekkgriseøre, småengkall, harerug, legeveronika, tveskjeggveronika, tirilltunge prestekrage, blåklokke, bakkestjerne, gjerdevikke, fuglevikke, kattedot, engnellik, dunkjempe, rødknapp, gjeldkarve, hårsveve, flekkmure, fagerknoppurt, engknoppurt, flekkmure, hvitmaure, markjordbær, skogkløver, kjerteløyentrøst, skjermesveve, kvastsveve, fjellrapp og engkvein. Spredt også marinøkkel og engbakkesøte (NT). Rundt oppstikkende berg i dagen og på grunnlent mark; småsmelle, engnellik, vårpengurt, småbergknapp, smørbukk. På fuktigere mark langs bekk, sør på Eikrun vokser enghumleblom, myrfiol, hvitbladtistel, soleihov, skogstorkenebb, mjødukt, sølvsmure. Tidligere i 1999 registrerte Even Woldstad Hanssen også bl.a. krattssoleie, setermjelt, bakkemynte, bakkeveronika, sumphaukskjegg i kulturlandskapet på Venedokken. Wesenberg fant i 2013 setermjelt i slåttemarka. Krattssoleie fant han innen naturbeite. Det holdes som sannsynlig at artene fortsatt forekommer her da området er holdt i god hevd med ekstensiv skjøtsel. I tilgrensende naturbeite vokser vårveronika (VU) på grunnlent mark (Artskart).

Bruk, tilstand og påvirkning

De avgrensede slåtteengene var i 2014 i meget god tilstand. Engene blir slått seint (etter 10. juli) hvert år, og etterbeites med hest og geit. Engene blir ikke gjødslet. Nåværende grunneiere har eid Venedokken i 18 år og har drevet arealene ekstensivt siden de overtok. I denne perioden har de også gradvis rydda fram gjengrodde teiger og teiger som hadde vært uten skjøtsel i noen år da de tok over. Videre tynner de einer og rydder de kantsonene jevnlig for å slippe til lys på engene. Tidligere bruk: På Venedokken var det mjølkeproduksjon med ku og geit fram til 60-tallet. Etterpå var det drift med sau fram til midt på 90-tallet med noe bruk av kunstgjødsel på lett tilgjengelige teiger rundt tunet, dvs i liten grad innenfor avgrenset polygon. Øvrige teiger ble delvis beita. Den fulldyrka jorda har vært pløyd, tidspunktet er ukjent, trolig lenge siden og skjedde med hest. Så langt grunneier veit, har det aldri blitt brukt spørytemidler her.

Fremmede arter

Ingen observert.

Skjøtsel og hensyn

Dagens tradisjonelle, ekstensive slåtteskjøtsel med etterbeite bør fortsette (se skjøtelsesplan).

Del av helhetlig landskap

Slåttemarkene på Venedokken grenser inn til artsrik naturbeitemark på flere kanter. Innmarksarealene på eiendommen er småskalapreget og innehar et helhetlig og variert kulturlandskap med tallrike rydningsrøyser, steingjerder, gamle tømmerbygninger, hustuft, ferdselsvei mm. Venedokken drives ekstensivt, og innmarksarealene holdes i tradisjonell hevd med geit og hest. Venedokken er også en del av et større, verdifullt kulturlandskap i den bratte lia langs solsida av Strandafjorden.

Verdibegrunnelse

Verdi A - svært viktig. Lokaliteten består av flere nærliggende slåtteteiger på til sammen nær 6 daa. Engene er i god tilstand og blir ekstensivt skjøttet ved årlig sein slått med hesjing eller bakketørk og etterbeite. Deler av lokaliteten har nok tidligere blitt pløyd, uvisst når, men har foregått med hest. Engene er overveiende artsrike med forekomst av rundt 30 gode engarter. Lokaliteten er variert med innslag av alt fra tørr- til fuktig eng med ulik baserikhet, fra grunnlendt eng nær berg i dagen til eng på dypere moldjord. Lokaliteten grenser inn til artsrik naturbeitemark, og kulturlandskapet på Venedokken er småskalapreget og innehar et helhetlig og variert kulturlandskap med tallrike rydningsrøyser, steingjerder, gamle tømmerbygninger, hustufter, ferdselsvei mm. På Venedokken er det avgrenset to andre lokaliteter, en artsrik slåttemark med verdi B, og en naturbeitelokalitet med verdi B.

Figur 32. Fuktig slåtteeng på Venedokken, Eikrun i Ål. Foto: Ellen Svalheim 2013.

Lokalitetsnavn: Venedokken, Stryken

ID: NIBU29	Kommune: Ål
Naturtype: Slåttemark (D01)	Tilleggsnaturtype: Erstatningsbiotoper på berg og åpen jord (D52)
Utforming: Fattig slåtteeng (D0126), rik slåtteeng (D0127), steinrøyser og steingjerder (D5205)	Verdi: B
Utvalgt naturtype: Ja	Navn på utvalgt naturtype: U01
Registreringsdato: 01.07.2014	Registrert av: Ellen Svalheim
Tilstand/hevd: God	Bruk (nå): Sein slått med hesjing eller bakketørking og etterbeite med hest
Skjøtselsplan: Ja	Areal: 1,39 daa

Innledning

Lokaliteten ble undersøkt av Bioforsk i forbindelse med prosjektet "Kvalitetssikring av utvalgt naturtype slåttemark i Buskerud" i juli 2014. Beskrivelsen er skrevet av Ellen Svalheim i september 2014, basert på eget feltarbeid 01.07.2014, som sammenstilte tidligere registreringer foretatt av andre fagpersoner. Grunneierne Reidun Aaker og Eilif Gundersen har videreformidlet opplysninger om tidligere registreringer, samt gitt verdifulle opplysninger om drifta på eienommen Venedokken. Alt dette ligger til grunn for avgrensning og verdisetting av lokaliteten. Kulturlandskapet på Venedokken er tidligere kartlagt av: Even Woldstad Hanssen i 1999, John Skartveit m.fl registrerte insekter sommeren 2000, Hans Ivar Nesse 26.07 og 07.09.2000 i forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold i Hallingdal fra 2000–2003 (Nesse 2003), Bjørn Harald Larsen befarte lokaliteten 30.6.2010 i forbindelse med supplerende naturtypekart-

legging i Hemsedal kommune for Fylkesmannen i Buskerud. Jan Wesenberg registrerte her 17.07.2013.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger i den bratte, sørøstvendte lia langs Strandafjorden. Innmarka på Venedokken er småskalapreget og småkupert, og preges av den gamle teigstrukturen. Her ligger rydda mark med noe jorddybde mellom oppstikkende berg i dagen. Berggrunnen i området består av gabbro og amfibolitt, og det er djupe morenemasser i denne lia - men på selve lokaliteten forekommer det noe grunnlent mark og noe berg i dagen. Området ligger i nordboreal vegetasjonssone og i vegetasjonsseksjon, OC, overgangsseksjon.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Slåttemark med god hevd av utformingene rik slåtteeeng (KA 4 og UF 2-3) med innslag av fattigere slåtteeeng (KA 3 og UF 2-3). Rydningsrøyser forekommer og er inkludert i slåttemarkslokaliteten som delnaturtype D52 Erstatningsbiotoper på berg og åpen jord, med utforming D5205 Steinrøyser og steingjerder. Innen området finnes følgende vegetasjonstyper; tørr til frisk, middels baserik eng av dunkjempe-dunhavre-type (Fremstad, G7b), frisk fattigeng (gulaks-engkvein-eng, G4a).

Artsmangfold

Enga er gjennomgående middels artsrik, med rundt 20 gode engarter representert, spesielt gjelder det i kantsoner og på tørrere mark. Relativt hyppig forekommende engarter er engnelik, dunkjempe, gulaks, småengkall, marinøkkel, prestekrage, rødknapp, bakkestjerne, fuglevikke, blåklokke, fagerknoppurt, hvitkløver, tirilltunge, karve, engsmelle.

Bruk, tilstand og påvirkning

Den avgrensa slåtteenga var i 2014 i god tilstand. Enga blir slått seint (etter 10. juli) hvert år, og etterbeites med hest. Enga blir ikke gjødsla. Nåværende grunneiere har eid Venedokken i 18 år og har drevet arealene ekstensivt siden de overtok. I denne perioden har de også gradvis rydda fram gjengrodde teiger og teiger som hadde vært uten skjøtsel i noen år da de tok over. Videre tynner de einer og rydder de kantsonene jevnlig for å slippe til lys på engene. Sør og øst for denne slåttemarka blir det tynna en bjørkehage som blir beita med hest. Tidligere bruk: På Venedokken var det mjølkeproduksjon med ku og geit fram til 60-tallet. Etterpå var det drift med sau fram til midt på 90-tallet med noe bruk av kunstgjødsel på lett tilgjengelige teiger rundt tunet. Øvrige teiger ble delvis beita. Den fulldyrka jorda har vært pløyd, tidspunktet er ukjent, trolig lenge siden og skjedde med hest. Så langt grunneier veit har det aldri blitt brukt sprøytemidler her.

Fremmede arter

Ingen observert.

Skjøtsel og hensyn

Dagens tradisjonelle, ekstensive slåtteskjøtsel med etterbeite bør fortsette (se skjøtelsesplan).

Del av helhetlig landskap

Slåttemarkene på Venedokken grenser inn til artsrik naturbeitemark på flere kanter. Innmarksarealene på eiendommen er småskalapreget og innehar et helhetlig og variert kulturlandskap med tallrike rydningsrøyser, steingjerder, gamle tømmerbygninger, hustuft, ferdselsvei mm. Venedokken drives ekstensivt, og innmarksarealene holdes i tradisjonell hevd med geit og hest. Venedokken er også en del av et større, verdifullt kulturlandskap i den bratte lia langs solsida av Strandafjorden.

Verdibegrunnelse

Verdi B - viktig. Lokaliteten er i god tilstand og blir ekstensivt skjøttet ved årlig sein slått med hesjing eller bakketørk og etterbeite. Engene er overveiende middels artsrike med forekomst av 15- 20 gode engarter. Lokaliteten varierer fra tørrere til noe mer fuktig eng. Lokaliteten har

tidligere blitt pløyd, uvisst når, men så lenge siden at hest ble benyttet. Kulturlandskapet på Venedokken er småskalapreget og innehar et helhetlig og variert kulturlandskap med tallrike rydningsrøyser, steingjerder, gamle tømmerbygninger, hustuffer, ferdselsvei mm. På Venedokken er det avgrenset to andre lokaliteter, en artsrik slåttemark med verdi A, og en naturbeitelokalitet med verdi B.

7 Vedlegg

Vedlegg 1. Kommunevis oversikt over reviderte naturtypelokaliteter med revidert og opprinnelig naturtype og verdi.

Nr	Lokalitet	Kommune	Naturtype	Verdi	Før naturtype	Før Verdi	Areal
BN00083539	Kinnerud, slåtteeeng	Drammen	D01	A	D04	A	3,45
BN00085761	Stordammen nordvest	Drammen	D01	B	D01	A	0,62
BN00085764	Fosserud nord	Drammen	D01	C	D01	B	5,59
BN00085763	Fosserud sørøst	Drammen	D01	C	D01	B	2,29
BN00029754	Aslaksrud nord	Flesberg	D01	A	D01	B	0,96
BN00062375	Aslaksrud sør	Flesberg	D01	A	D01	A	1,37
BN00029739	Bergerud, Sommerstugohaugen	Flesberg	D01	A	D01	B	5,86
BN00029745	Dalegården, søre	Flesberg	D01	A	D01	B	5,76
BN00029764	Fønset	Flesberg	D12	B	D17	B	6,77
BN00062380	Gjømle, vest for	Flesberg	D01	B	D01	B	1,6
BN00029715	Grønli	Flesberg	D01	A	D01	B	11,25
BN00029748	Helgerud	Flesberg	D01	B	D01	B	8,72
BN00029753	Håvardrud, mellom	Flesberg	D01	B	D01	A	4
BN00062379	Kjølbberg	Flesberg	D01	A	D01	C	7,55
BN00029740	Kronset	Flesberg	D01	A	D01	B	16,42
BN00062371	Kværnan	Flesberg	D01	A	D01	A	1,76
BN00029746	Lyngjord	Flesberg	D01	A	D01	B	15,17
BN00062381	Nedre Lehovd	Flesberg	D01	B	D01	B	15,8
BN00029741	Nedre Li, nord	Flesberg	D04	B	D01	B	12,43
BN00029737	Strand	Flesberg	D01	C	D01	B	2,91
BN00029738	Strand, sørøst	Flesberg	D01	C	D01	B	3,84
BN00029718	Teigen	Flesberg	D04	B	D17	A	184,19
BN00029728	Tollum	Flesberg	D12	B	D17	B	8,79
BN00029761	Øvre Brøtan	Flesberg	D01	A	D01	B	10,32
BN00029736	Øvre Teigen	Flesberg	D01	B	D01	B	1,36
BN00013327	Velta	Flå	D01	C	D01	A	0,85
BN00012876	Bergo	Gol	D04	C	D01	A	4,64
BN00012889	Hovli II	Gol	D04	C	D01	B	1,01
BN00012899	Kastet	Gol	D01	C	D01	B	9,16
BN00012874	Skaret	Gol	D01	C	D01	B	2,65
BN00012879	Urene	Gol	D01	B	D01	B	1,95
BN00012679	Arnegard	Hol	D01	C	D01	B	6,11
BN00012678	Reinton II	Hol	D04	C	D01	B	2,33
BN00009477	Fekjær, åkerholme sørøst for gården	Hole	D04	A	D01	B	4,2
BN00009316	Fekjær, åkerholme sør for gården	Hole	D04	A	D01	B	1,76
BN00009479	Fekjær, åkerholme sørvest for gården	Hole	D04	A	D01	B	4,09
BN00009486	Nedre Løken, engrest på tun	Hole	D01	C	D01	A	0,22

Nr	Lokalitet	Kommune	Naturtype	Verdi	Før natur- type	Før Verdi	Areal
BN00084783	Jørgen Mo's veg	Hole	D04	A	D01	A	5,01
BN00084794	Sørum gård sør	Hole	D01	C	D01	C	1,05
BN00084795	Svartstadenga	Hole	D04	B	D01	B	4,89
BN00009310	Hunstad sør	Hole	D01	B	D01	C	2,02
BN00009277	Berg, nord for veien	Hole	D11	B	D01	A	0,49
BN00009363	Søhol sør	Hole	D04	A	D01	A	9,44
BN00009266	Frøyshov gravfelt	Hole	H00	C	D01	A	5,01
BN00038994	Flenderud	Kongsberg	D01	A	D01	A	18,6
BN00039063	Hoensetra	Kongsberg	D04	B	D01	B	16
BN00039071	Medalen søndre	Kongsberg	D01	C	D01	B	1,82
BN00038993	Ormetangen, slåttemyr	Kongsberg	D02	C	A05	B	3,38
BN00039040	Rønsetra	Kongsberg	D04	B	D01	C	27,08
BN00039062	Sagvollen	Kongsberg	D01	A	D01	B	4,17
BN00062409	Vadet	Kongsberg	D01	B	D01	B	2,29
BN00062410	Bråten	Kongsberg	D04	A	D04	A	16,29
BN00029416	Brekka	Krødsherad	D01	C	D01	C	3,5
BN00028624	Ormerud	Krødsherad	D04	C	D01	C	2,06
BN00003632	Hestemyr	Lier	D01	C	D01	A	7,66
BN00079112	Siljuseter	Lier	D01	C	D01	B	25,4
BN00042671	Greteplassen	Modum	D04	C	D01	C	2,03
BN00086824	Ullhaugtoppen	Modum	D01	B	D01	B	12,65
BN00013280	Tamburplass	Nes	D01	C	D01	B	0,1
BN00038707	Bakkan	Nore og Uvdal	D01	C	D01	B	5,41
BN00038722	Fønnebo, mellom	Nore og Uvdal	D04	A	D01	A	19,86
BN00038654	Halvorsgard	Nore og Uvdal	D01	C	D01	B	16,68
BN00062385	Halvorsgard, nord	Nore og Uvdal	D04	C	D01	B	3,62
BN00038733	Herjulfsgard nordre	Nore og Uvdal	D04	C	D01	B	1,2
BN00038715	Hollen nedre	Nore og Uvdal	D01	C	D01	B	2,5
BN00038701	Hvammen mellom, slåtteeeng	Nore og Uvdal	D01	B	D01	B	2,46
BN00038720	Kvernerud, mellom	Nore og Uvdal	D01	B	D01	A	8,62
BN00062382	Kvernerud nord, kanter	Nore og Uvdal	D01	C	D01	B	2,26
BN00038698	Ommen	Nore og Uvdal	D01	B	D01	B	12,94
BN00038714	Uvdal bygdetun	Nore og Uvdal	D01	C	D01	B	3,65
BN00038719	Vikan søre	Nore og Uvdal	D01	B	D01	B	8,22
BN00038718	Vikan nord	Nore og Uvdal	D04	B	D01	A	23,45
BN00062387	Fulsås nordre	Rollag	D01	C	D01	B	0,51
BN00062389	Gvammen	Rollag	D01	B	D01	A	0,82
BN00062393	Nedre Bergan	Rollag	D01	C	D01	A	1,16

Nr	Lokalitet	Kommune	Naturtype	Verdi	Før natur- type	Før Verdi	Areal
BN00038051	Selsteigen	Rollag	D04	C	D01	B	8,42
BN00038053	Solberg	Rollag	D04	B	D01	A	4,56
BN00062395	Toeneiet	Rollag	D01	B	D01	B	5,36
BN00062429	Øvre Toen	Rollag	D01	C	D01	C	1,78
BN00062428	Øvre Toen, alm	Rollag	D12	A	D12	A	0,18
BN00062390	Årvelta	Rollag	D04	C	D01	C	2,15
BN00028590	Hagan	Sigdal	D01	B	D01	A	10,19
BN00028596	Halsteinrud	Sigdal	D01	C	D01	C	11,07
BN00028598	Nedre Kleiv	Sigdal	D01	C	D01	C	7,91
BN00028597	Øvre Kleiv	Sigdal	D01	B	D01	B	38,95
BN00010725	Setervoll NV for Svarttjern	Sigdal	D01	C	D01	A	1,86
BN00047350	Oseberg	Øvre Eiker	D04	B	D01	B	6,53
BN00012762	Breiehagen, Bliemålet	Ål	D01	A	D01	B	1,29
BN00082911	Sel	Ål	D01	C	D01	C	1,51
BN00012776	Søre Sel	Ål	D01	B	D01	B	8,03
BN00082907	Sundbreijordet	Ål	D01	A	D01	A	4,81
BN00012725	Søndre Skarsgarden	Ål	D01	A	D01	B	2,37
BN00012764	Venedokken	Ål	D04	B	D04	B	3,93

Vedlegg 2. Kommunevis oversikt over nye naturtypelokaliteter med naturtype og verdi.

Nr	Lokalitet	Kommune	Kode	Verdi	Areal
NIBU1	Kinnerud, slåttemyr	Drammen	D02	A	8.69
NIBU2	Bergerud, Skjolshaugen	Flesberg	D01	A	1.99
NIBU3	Bergerud, Lia	Flesberg	D01	A	0.92
NIBU4	Søre Dalegården, kantsone	Flesberg	D01	B	0.86
NIBU5	Søre Dalegården, nord	Flesberg	D01	A	2.82
NIBU6	Kronset, myrene	Flesberg	D02	B	6.71
NIBU7	Kværnan, sørøst for tun	Flesberg	D01	B	1.47
NIBU8	Nedre Li, syd	Flesberg	D24	A	20.61
NIBU9	Øvre Brøtan, ved låve	Flesberg	D01	B	0.88
NIBU10	Øvre Brøtan, øst	Flesberg	D01	B	0.62
NIBU11	Berg, sør for veien	Hole	D11	B	0.18
NIBU12	Nedre Løken, engkant	Hole	D01	C	0.28
NIBU13	Hoensetra, Kløvstad-løkka	Kongsberg	D01	B	5.16
NIBU14	Ormetangen øst	Kongsberg	D01	B	4.22
NIBU15	Svangtjernmyra	Nes	D02	A	143.69
NIBU16	Halvorsgard, veikant	Nore og Uvdal	D03	C	0.28
NIBU17	Herjulfsgard nordre, nedenfor veien	Nore og Uvdal	D01	C	3.38
NIBU18	Hvammen mellom, beitemark	Nore og Uvdal	D04	C	1.40
NIBU19	Kvernerud nord	Nore og Uvdal	D01	B	0.85
NIBU20	Solberg vest	Rollag	D04	C	1.65
NIBU21	Nedre Solberg	Rollag	D04	B	6.47
NIBU22	Oseberg nord	Øvre Eiker	D04	B	2.32
NIBU23	Breiehagen, Hagaåker	Ål	D01	A	2.04
NIBU24	Breiehagen, Plassen	Ål	D01	A	1.03
NIBU25	Breiehagen, Trøaåker	Ål	D01	B	4.06
NIBU26	Søre Bakke nordøst	Ål	D01	B	0.47
NIBU27	Søre Bakke sørøst	Ål	D01	B	1.11
NIBU28	Venedokken, Veslebanken og Eikrun	Ål	D01	A	4.23
NIBU29	Venedokken, Stryken	Ål	D01	B	1.39

Norsk institutt for naturforskning (NINA) er et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innen naturforskning. Vår kompetanse utøves gjennom forskning, utredningsarbeid, overvåking og konsekvensutredninger.

NINAs primære aktivitet er å drive anvendt forskning. Stikkord for forskningen er kvalitet og relevans, samarbeid med andre institusjoner, tverrfaglighet og økosystemtilnærming. Offentlig forvaltning, næringsliv og industri samt Norges forskningsråd og EU er blant NINAs oppdragsgivere og finansieringskilder.

Virksomheten er hovedsakelig rettet mot forskning på natur og samfunn, og NINA leverer et bredt spekter av tjenester gjennom forskningsprosjekter, miljøovervåking, utredninger og rådgiving.

ISSN:1504-3312
ISBN: 978-82-426-2742-1

Norsk institutt for naturforskning

NINA Hovedkontor

Postadresse: Postboks 5685 Sluppen, 7485 Trondheim

Besøks/leveringsadresse: Høgskoleringen 9, 7034 Trondheim

Telefon: 73 80 14 00, Telefaks: 73 80 14 01

E-post: firmapost@nina.no

Organisasjonsnummer 9500 37 687

<http://www.nina.no>

Samarbeid og kunnskap for framtidens miljøløsninger